

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

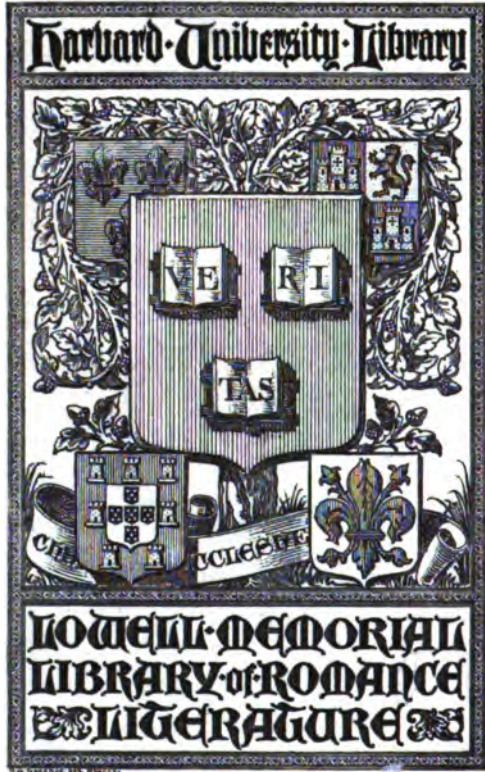
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

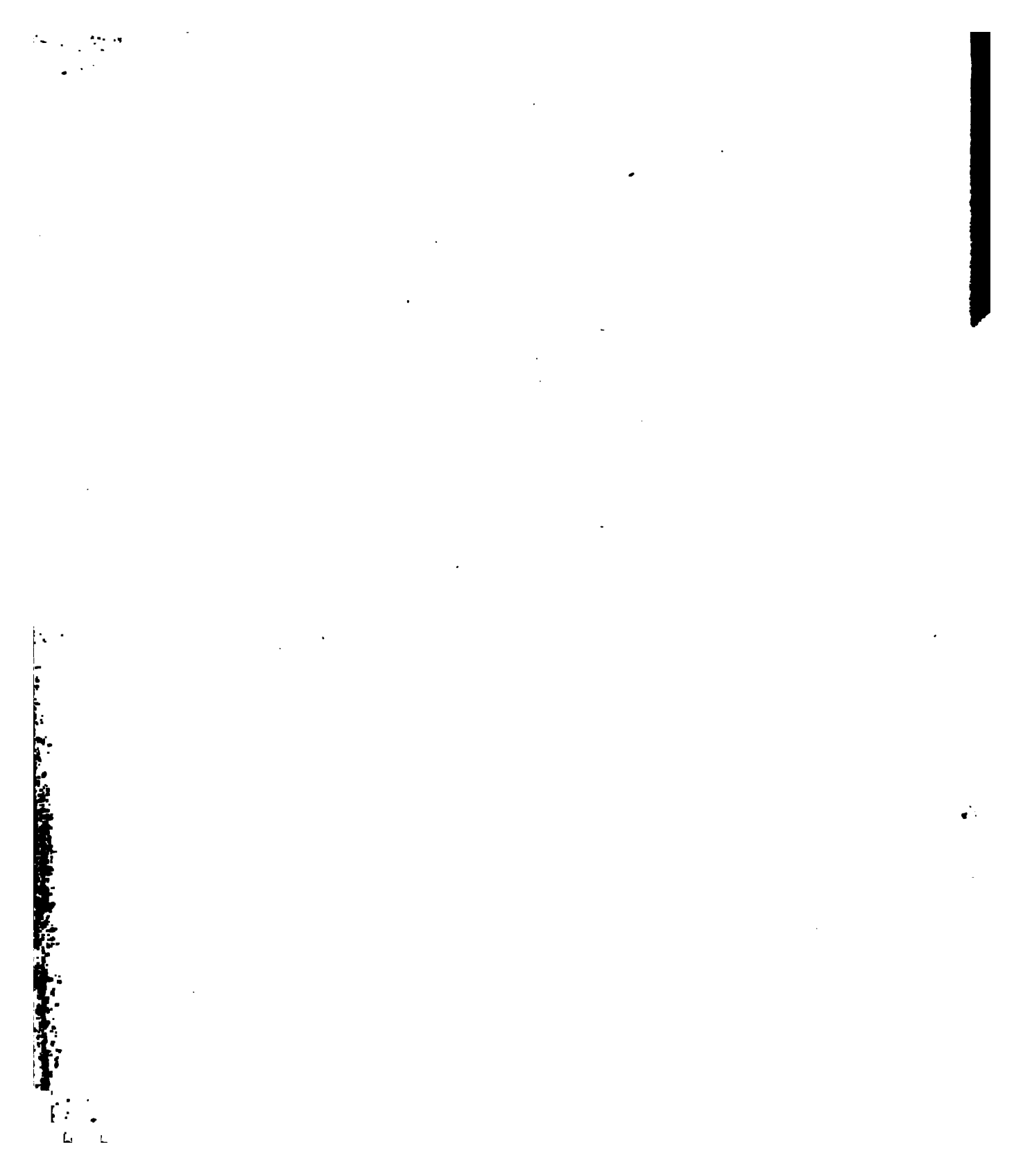
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

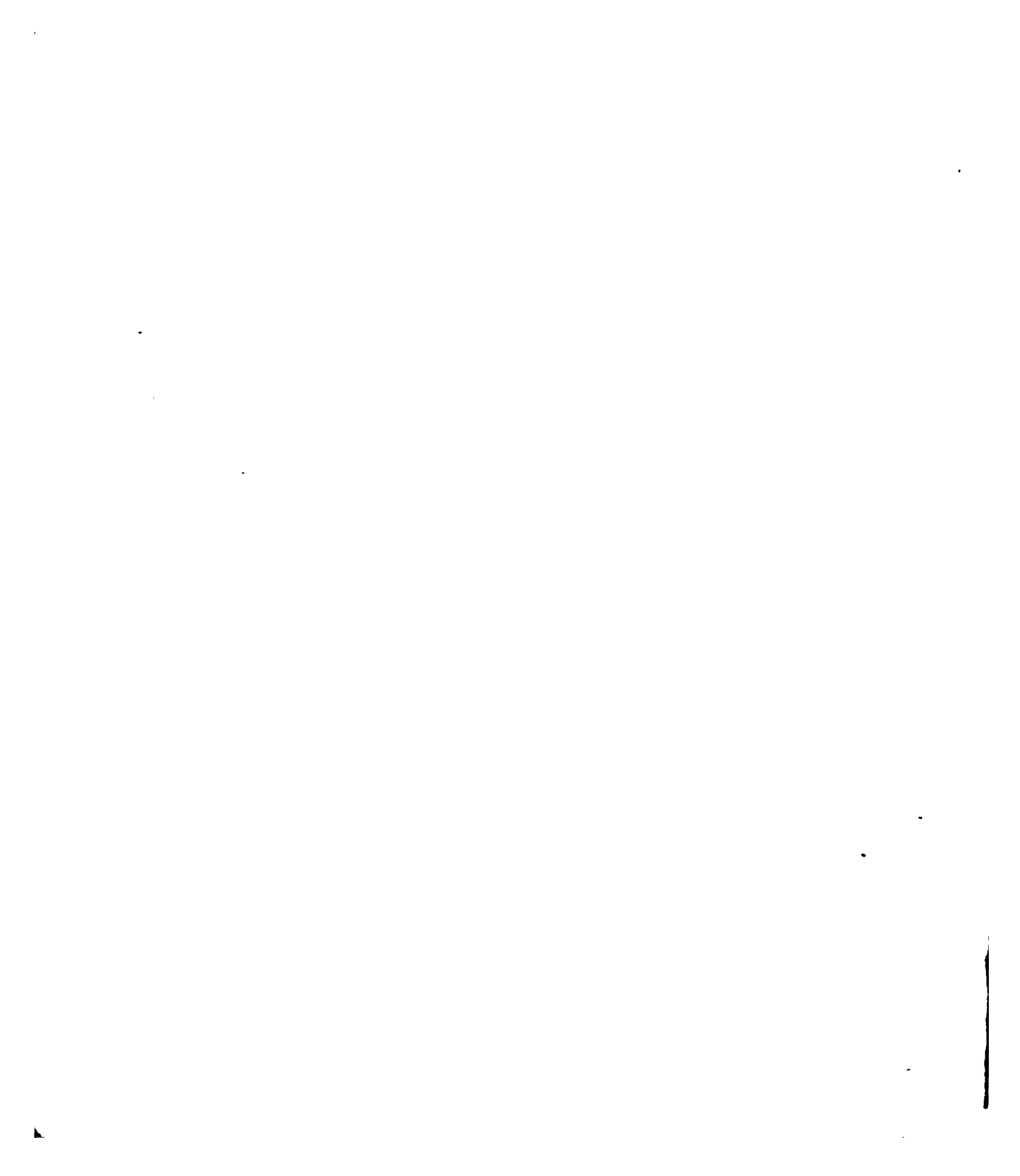
Span 9077.10

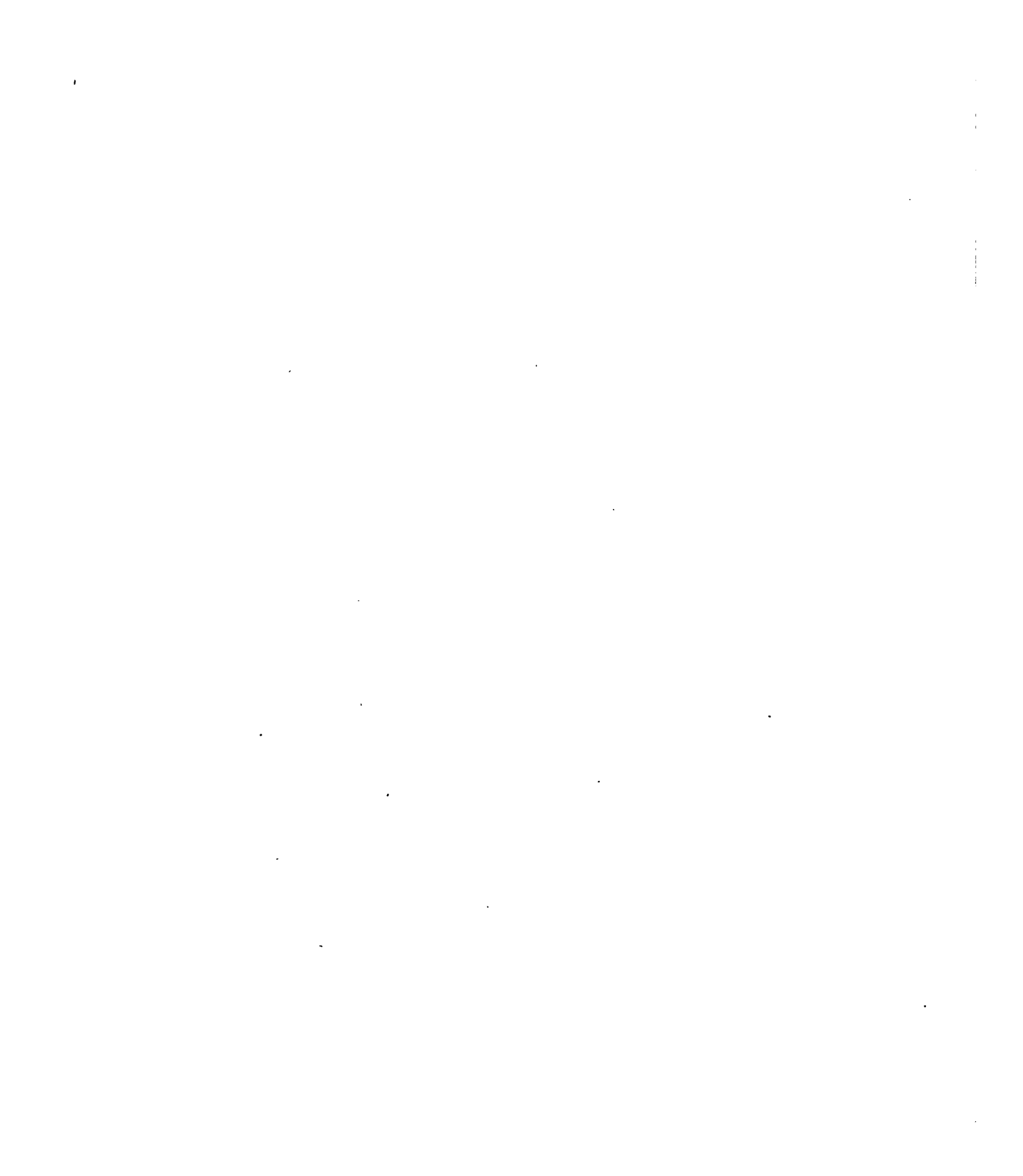

THIS BOOK IS NOT TO BE SOLD
OR DISPOSED OF OTHERWISE

TRANSFERRED
TO
HARVARD COLLEGE
LIBRARY

Bind

ChM 3915.1

E. C. C.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES—PART X

---

*THE EARLIEST TRANSLATION OF THE OLD TESTAMENT
INTO THE BASQUE LANGUAGE (A FRAGMENT)*

EDITED BY

ILEWELYN THOMAS, M.A.

WITH A FACSIMILE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1894

[UNDER the general title of *Anecdota Oxoniensia*, it is proposed to publish materials, chiefly inedited, taken direct from MSS., those preserved in the Bodleian and other Oxford Libraries to have the first claim to publication. These materials will be (1) unpublished texts and documents, or extracts therefrom, with or without translations; or (2) texts which, although not unpublished, are unknown in the form in which they are to be printed in the *Anecdota*; or (3) texts which, in their published form, are difficult of access through the exceeding rarity of the printed copies; or (4) collations of valuable MSS.; or (5) notices and descriptions of certain MSS., or dissertations on the history, nature, and value thereof. The materials will be issued in four Series:—

- I. *The Classical Series.*
- II. *The Semitic Series.*
- III. *The Aryan Series.*
- IV. *The Mediaeval and Modern Series.]*

Anecdota Oxoniensia

THE
EARLIEST TRANSLATION
OF THE
OLD TESTAMENT
INTO THE BASQUE LANGUAGE (A FRAGMENT)

BY

PIERRE DURTE OF ST. JEAN DE LUZ, circ. 1700

EDITED, FROM A MS. IN THE LIBRARY OF SHIRBURN CASTLE, OXFORDSHIRE

By ILEWELYN THOMAS, M.A.

FELLOW OF JESUS COLLEGE, OXFORD

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1894

Span 9077.0
~~LMent 545.15~~

Span ~~2099.599.25~~

Harvard University
Lowell Memorial Library
1903 Feb 5

London

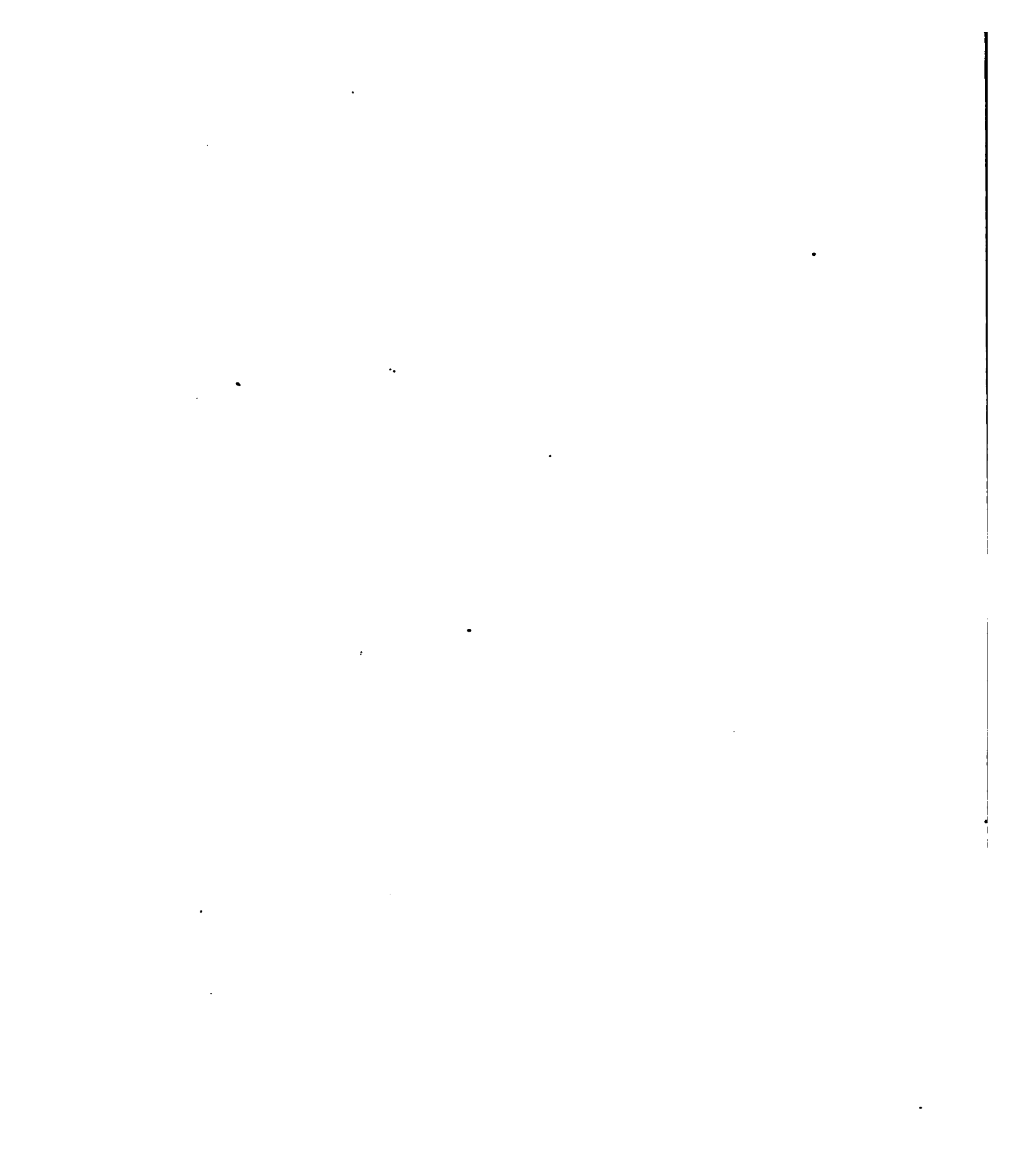
HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

New York

MACMILLAN & CO., 66 FIFTH AVENUE

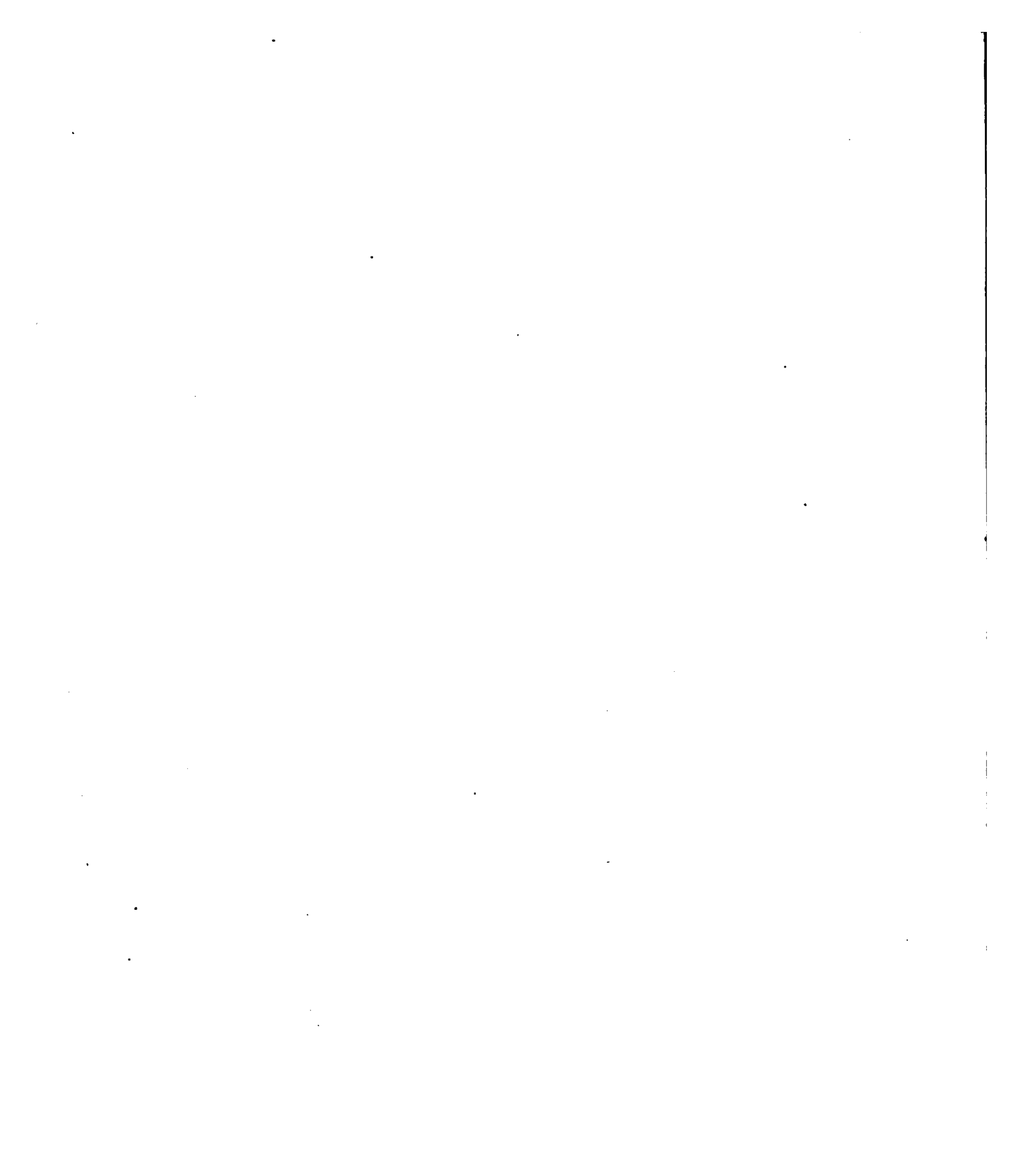
TO
THE RIGHT HONOURABLE
THE EARL OF MACCLESFIELD
IN GRATEFUL ACKNOWLEDGEMENT
OF HIS COURTESY IN GRANTING ACCESS
TO THE D'URTE MSS.
AND AFFORDING FACILITIES
FOR THEIR PUBLICATION

NOTE

THE text is a reproduction letter for letter and line for line of the MS. The dotted spaces or lines indicate the erasures, which are a characteristic feature of the MS.; they *do not* indicate omissions of words. The square brackets represent parentheses in the MS. In some cases where letters or words are apparently wrong in the MS., the error is indicated by a difference of type, Italic in the text of the chapters, and Roman in the summaries. Occasionally missing letters or words have been supplied; and this is noted by enclosing them within brackets. The very few *lacunae* in the Translation are pointed out in the footnotes.

INTRODUCTION

FOR some years it has been known among foreign scholars that Manuscripts in the Basque language, of great value and interest, have long been in the library of the Earl of Macclesfield, at Shirburn Castle, in the County of Oxford. The name of the County subjected Oxonians who visited the Basque provinces to many inquiries about these treasures, and to some reproaches when it became apparent that the MSS. were quite unknown to them. It had to be explained that, owing solely to difficulty of access, the contents of the Shirburn Castle library were less familiar to Oxford scholars than those of many libraries far more remote.

But it was from Oxford that the first definite information about these MSS. was, in 1884, conveyed to Basque students abroad. Professor Rhys visited Shirburn Castle in September of that year, and published¹ as full and accurate an account of the Basque MSS. as the shortness of his visit, and his work on other MSS. there, allowed. He was followed soon afterwards by the veteran philologist Prince Louis-Lucien Bonaparte, who described his researches in a letter addressed to the Professor and afterwards made public² by him. These two descriptions were used by Professor Vinson in his invaluable work *Essai d'une Bibliographie de la Langue Basque* (1891); and except on one point, to be explained later, his combination of the two is satisfactory and intelligible.

Perhaps this is the place where an attempt should be made to account for the existence of the Basque MSS. in the Shirburn collection. The current explanation depends on tradition and conjecture.

¹ *Academy*, No. 645, September 13, 1884.

² *Academy*, No. 653, November 8, 1884.

The Shirburn Castle library contains a large number of Welsh MSS., chiefly transcripts from well-known originals, made by a group of Welsh¹ antiquarians early in the eighteenth century. They all came into the possession of William Jones, F.R.S., father of the celebrated Sir William Jones, and were bequeathed by him to his friend and patron George, the second Earl of Macclesfield, President of the Royal Society. The tradition is that the Basque MSS. formed part of this bequest², and it is slightly confirmed by the fact that some leaves of a Welsh MS. are bound in the third volume of the Basque Dictionary.

In the eighteenth century, and long since, there prevailed a mistaken opinion that the Basque language belonged to the Celtic family. George Borrow started his examination of the language on the assumption that it was Irish³. He soon found that this theory was untenable, and he begins one of his chapters with the quaint heading 'Basque not Irish.' A German scholar in 1807 wrote a long dissertation⁴, in which he compared the Basque, Welsh and Gaelic languages. It is remarkable that he did not learn from the vocabularies which he collected and compared, that the latter two languages have little or no affinity with the former. Such being the state of learned opinion in the last, and the beginning of the present, century, we may conjecture with some probability that the Welsh antiquaries purchased the Basque MSS. under the impression that they had some possible bearing on Celtic studies. Whether they bought them direct from the Basque refugee who wrote them, or whether they obtained them from a

¹ Edward Llwyd, Lewis Morris, Moses Williams, Edward Browne, and William Jones.

² It is, however, quite possible that the MSS. came directly from D'Urte into the hands of Thomas, first Earl of Macclesfield. That nobleman was a friend and patron of the Huguenots in England. The Rev. Wentworth Webster has sent me the following note from an old pocket-book containing a family-register of the Desaguliers family, now in private hands at Amade, Bayonne. Thomas, fourth son of the Rev. John Theophilus Desaguliers (who was born at Rochelle in 1683), was baptized '5 Février 1720, à l'Eglise de Ste Marguerite de Westminster.' 'Cet enfant,' the old pocket-book says, 'a eu pour parrains *Thomas Parker, Comte de Macclesfield et Grand-Chancelier d'Angleterre*, et Archibald Campbell, Comte d'Ilay, et pour marraine Theodora, Comtesse de Clifton et fille de my-lord Clarendon, depuis décédée.'

³ George Borrow, *Bible in Spain*, chapter xxxvi, ed. 1893.

⁴ Georg Aug. Frid. Goldmann. *Commentatio qua trinarum Linguarum Vasconum, Belgarum et Celtarum quarum reliquiae in Lingua Vasconica, Cymry et Galic supersunt, discrimen et diversa cuiusque indoles docetur.* MDCCCVII. Gottingae.

X

11
11

Et botiquia.

- ^ beth-el
= ra oriente aldera, eta horren Emartea da:
Redatu, cituen bere tabot^e eta hillen mautea,
= nadeac Beth-el ciela bagnan hi bairic uter,
occidentie, eta bai ori = co aute:
= entetic; eta han eguin 13 erran, can beraz,
cisen alarebat Erena = ohoizten aut, ene
'lari curbea aicela, hi
9 guero Abram partitu aicela "caul^l ~~caul~~
cen handic, cibola niri ungui eguin da:
eta aiteintzen cela = quiantcat eta hi
Egubardi aldera aicela moyon ene
10 bagnan Emartebat G'ia sabba daintcat
erbori uan cen herri = 14 guert hatu cen beraz,
= ra, eta Abram Jait = Abram Egiptura eton
= bi uan cen Egiptura ~~uan cen beraz~~

han biaratan fortice =
= co. ezen bacen betrian
goffete haiindibat.

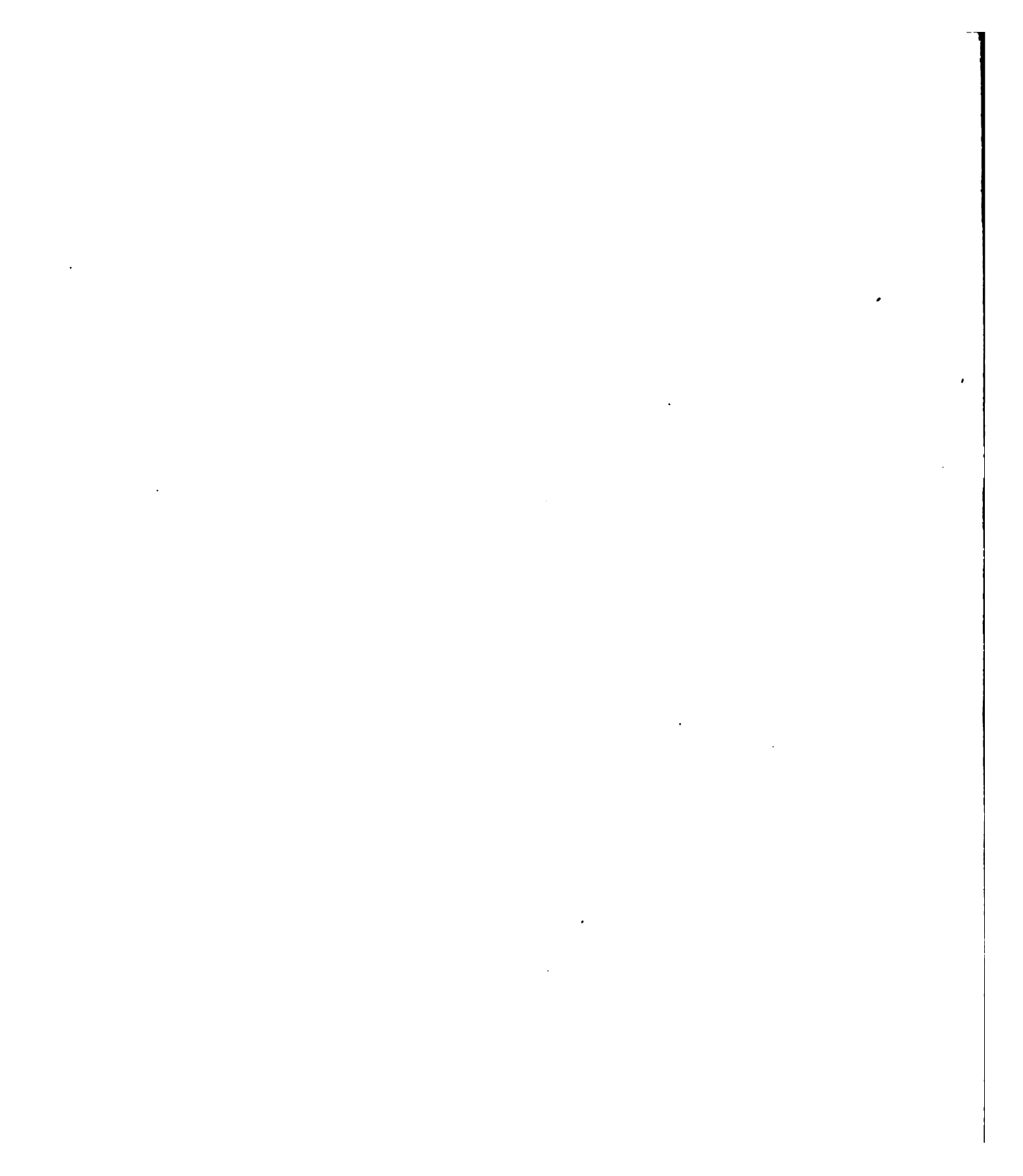
1 eta guethatu cen nota
hurbiltzen baitzen Eip =
= tuan sarteco, erran cio =
= ela sarai bere emarte =
= ari, hotta baicignacuf =
= sat emaste edenbat ai =
= cela ihbryteco

2 kargatic guethatuo
duu Eip tuarte ihbu =
= ten iuten orduan, haii
erranen dutela, haii 16

sari, Eip tuarte
Ihbuifi dutela Emaz =
= te hura haguite, cela
coera.

15 Pharaonen gotheco
Gurugaguric ere ihb =
= uffi cuten hagna eta
Laudatu, cuten haren
ait'aignean: hala go =
= ratua icatu cen erama
= na icateco Pharao =
= nen' etchera.

16 cegnee ontaffun

INTRODUCTION.

bookseller, to whom they had been sold, is a point on which, as yet, we have no information. The tradition of the source from which they came seems to have existed in the library from the first and is given as unquestionable by the cataloguer of the library in 1860. It would have surprised the Welsh antiquarians to learn that the outlandish MSS., which they probably acquired for a trifle, exceed a thousandfold the rest in value and are among the chief treasures of the library.

The following is a description of the MSS. :—

I. A Basque Grammar (press-mark, North Library, 112 H 18).—This is a folio volume of 540 pages. It is written in a careful and legible hand on both sides of the leaf, it contains few erasures or corrections and (unlike the other MSS.) is apparently not a first, but a final copy ready for the Press. The following introductory remarks are worth quoting, because they contain the only indication given of the authorship of the work :—

Grammaire Cantabrique
faite
Par Pierre D' vrte Min. du st Euangile ¹
natif de st Ieandeluz de la Prouince
de Labour dans la Cantabrie francoise
ditte vulgairem^t pais de basque ou
bizcaye. Escalherria ou bizcaya.

De Toute la Cantabrie francoise ou l'on parle le meilleur basque c'est dans la prouince de Labour qu'on nomme Laphurdi et surtout à st Ieandeluz et a Sara, deux parroisses de cette prouince distantes de deux petites lieues ² l'une de l'autre, c'est ce que tout le ³ ð auoue vnamim^t en ce pais la.

The MS. proceeds to give a description of the Basque Alphabet with minute instructions as to the pronunciation of every letter. This takes twelve pages. On page 13 we have the Pater Noster given in Basque ('en tutoyant et sans tutoyer'). On page 14 we have the 'Credo.'

From page 15 to page 39 is a set of vocabularies, French-Basque.

¹ The existence of a 'Rue du Temple' in St. Jean de Luz is supposed by some to indicate that there was once a French Protestant Church in that town.

² The exact distance is rather greater: 13 kilomètres, i. e. a little over 8 miles.

³ I. e. the old astronomical symbol for *Tellus*, 'le monde.'

These have been copied by the Rev. Andrew Clark, Fellow of Lincoln College, and are published in the *Revue de Linguistique*, 1893-94, by the editor, M. Julien Vinson.

On page 73 the Verbs begin and continue to page 425. Then the Adverbs, Participles, Prepositions, Interjections, Syntax, &c. are briefly treated, not without frequent reference to the Verb. Such a portentous phenomenon is the Basque Verb!

Page 538 is evidently the end of the treatise (though a leaf, by the mistake of the binder, has been placed after it), for it ends thus—

Soli Deo honor
et Gloria in
saecula saeculorum
Amen.

This MS. is, philologically, the most important of the trio, for it contains the first independent treatise¹ on the Verb, written many years before Larramendi published his Grammar.

Whether the wonderful complexity of the verbal forms has any importance or not remains to be seen, but it is a reproach to the curiosity of philologists that the earliest attempt at an exhaustive treatise on the subject should remain unpublished.

II. A Latin-Basque Dictionary.—This is a fragment, being carried on only to the word *commotus*. Formerly this fragment was unbound in twenty-six parcels or bundles. Now it is bound in five volumes, each about 2 inches thick. The following is a synopsis of the volumes :—

Vol.	Press-mark.	Pages.	Old parts.	First word.	Last word.
I	112 H 13	553	1-5	a ab	amoenare
II	112 H 14	508	6-11	amandatio	astrepere alicui
III	112 H 15	450	12-16	astricte	caduciter
IV	112 H 16	476	17-21	caducum	cholera
V	112 H 17	470	22-26	cholericus	commotus

At the beginning of Vol. I we have in Latin twelve prefatory observations on the Verb beginning 'Duo genera verborum.' (These I have copied, and they are published in the *Revue de Linguistique* of July 15, 1893.)

¹ There is, however, an account of the Basque verb in pp. 57-72 of A. Oihenart's *Notitia utriusque Vasconiae*, Paris, 1638 (and 1656), 4to.

On leaf 3 the Dictionary begins thus (the same words being written and afterwards erased on a later leaf):—

Dictionarium
 Latino-Cantabricum
 Diccionario Latignescára
 vel
 Latignescarazca Dicçionariða
 vel
 Dicçionário Latignescarázcoa.

This is a huge phrase-book rather than a Dictionary, and contains a vast number of words which must be of interest to Basque scholars. It is probably founded upon some old Latin-French work, which we hope to discover¹.

III. The MS. of the Old Testament Translation is a folio volume of 138 leaves, 12½ inches in height by 8 in breadth. It bears the press-mark North Library, 1 F 3. It contains the whole of Genesis, but ends abruptly (on folio 131) in the middle of the sixth verse of Exodus xxii; the remaining pages are blank. It is written on both sides of the leaf, in double column, in a bold, plain hand. It is the opinion of all who have examined the MSS. that they are written by the same hand, and that the date of the writing is about 1700. The Translation and the Dictionary are not (as has been said before) as carefully written as the Grammar and are remarkable for the number of erasures which occur. The divisions of words at the end of a line are very frequent and quite arbitrary, as is also the spelling. The headings of the chapters begin with a large capital letter, sometimes ornamented with a flourish.

¹ Larramendi, in the preface to his *Diccionario trilingue* (1745), mentions another dictionary, by Dr. Jean de Etcheberri (contemporary with D'Urte), as existing in MS. 'Dr. Juan de Etcheberria, a native of Sare in the Labourd, now physician of the town of Azcoitia . . . some years since composed a quadrilingual Dictionary of Basque, Spanish, French and Latin, which if printed might be of service . . . About 10 or 12 years ago . . . he lent it me for two days, and I extracted from it many words in the Labourdin dialect, in order to place them afterwards with the corresponding terms in Spanish. It would have pleased me much if the printing of this Dictionary had preceded mine . . .' See the whole passage cited in M. Vinson's *Bibliographie*, pp. 160, 161. It seems difficult to identify this lexicographer, for Mr. Wentworth Webster on searching the Sare registers has found at that time in Sare five families Joannes de Etcheberri.

Proper names begin, sometimes with a small, sometimes with a capital letter¹. The folios are numbered at the right-hand top corner, but one or two numbers have been cut off by the binder².

Besides the original MS. there is in Lord Macclesfield's library a transcript of the version, made in 1807 by the Rev. Samuel Greatheed, F.S.A. It is contained in two small volumes with the press-marks North Library, 1 G 15 and 16. The first volume contains the whole of Genesis, the second contains as much of Exodus as D'Urte translated, also the Latin dissertation on the Basque verb which is prefixed to the Dictionary, followed by some 'notes and observations on the grammar of the Cantabrian or Basque language.' These last are the composition of Greatheed, and are chiefly based on Larramendi's well-known grammar.

The existence of these two volumes has led to a slight confusion in the description of the MS. given by M. Vinson in his *Bibliographie*. Prince L.-L. Bonaparte mentioned the transcript only, and said nothing of the MS., which Professor Rhys had previously described. An attempt to combine their two accounts could not fail to mystify the reader. Greatheed's transcript is generally accurate and was made before the MS. was bound, so that it has been of considerable use to the Editor, where terminal letters in the original have been cut off or obscured.

At this point it is natural to inquire whether anything is known of the life and history of Pierre D'Urte, the author of the Grammar, the laborious translator and scribe of the Dictionary and Old Testament fragment. It is to be regretted that, notwithstanding long and diligent search, there is very little certain information about him. His brief mention of himself, at the commencement of the Grammar, informs us that he was a native of St. Jean de Luz and a Protestant. For no Roman Catholic priest would describe himself as 'Min. du St. Euan-gile,' nor would he choose for his translation (as D'Urte can be proved to have chosen) the Geneva Version of the Bible. The writer also uses language, in casually discussing³ the derivation of the name of his native

¹ 'In the Sare registers of the date proper names begin sometimes with a capital letter, but much more frequently with a small letter.'—Wentworth Webster.

² *Academy*, January 21, 1893.

³ In his Grammar, p. 15.

town, which only a rather aggressive Protestant could have used. It has therefore been supposed that he was one of the ministers of the reformed church, who, after the revocation (1685) of the Edict of Nantes sought refuge in England from the religious persecution which assailed them at home. I have been fortunate enough, with the assistance of Mr. R. L. Poole, to discover a reference which gives this supposition the authority of an established fact.

The passage is as follows :—

Pierre Durte de St. Jean de Luz, prêtre converti, assisté à Londres (15 l.) avec sa femme et son enfant, 1706¹.

No further discovery, however, has rewarded a diligent search. In the Library of the Guildhall, London, I have examined the original² receipts for charity bestowed on Huguenot and other refugees, but the name D'Urte is not to be found within the necessary period. In Agnew's³ magnificent work, containing numerous lists of ministers and other refugees, the name (as far as I have been able to observe) does not occur at all. Many influential members of the Huguenot Society who have made the history of refugees in England their special study, have lent me their best assistance. The portion of the Wake MSS. at Christ Church relating to refugees has been carefully examined, but all without result. Yet it seems almost impossible that a man of such ability and industry should not have received recognition, of which some record might be found.

It has been stated that he returned to France and there associated with Larramendi at Bayonne, but the supposed authority for this is at present inaccessible⁴. The probability is that he died in England.

¹ Haag, *La France Protestante*, edit. 2, tom. v, col. 1063.

² I have here to acknowledge the kind courtesy of Mr. Welch, librarian of the Guildhall library. It is to be regretted that many of the documents are becoming illegible.

³ D. C. A. Agnew, *Protestant Exiles from France*, second edition, 1886.

⁴ P. Fidel Fita, Madrid, 10 July, 1893, states :—' J'ai lu quelque part que Larramendi profita des travaux de Pierre d'Urte. L'auteur du dictionnaire trilingue se trouvait certainement à Bayonne auprès de la Reine douairière Marie (de Neubourg), veuve de Charles II au commencement du siècle passé. Ce fut alors, je crois, qu'il fit connaissance avec notre Pierre, et qu'il profita pendant deux ou trois jours des Manuscrits que celui-ci lui prêta. J'ai quelque souvenir d'avoir lu tout cela dans

On the other side of the Channel (as might be expected) there is more material for his identification in early life, but even here there is much to be desired and nothing which positively enables us to recognize the man.

M. Vinson has ransacked the municipal records of the Basque country, and the result of his investigations will be best given in his own words¹.

Dans les anciens registres de l'état civil de Saint-Jean-de-Luz, dont les premiers ne contiennent que des actes de baptême, on trouve plusieurs fois, au milieu du XVIIe siècle, le nom d'Urthe, écrit d'ailleurs de différentes façons: Vrthe, Vrte, Ourte. Le 16 février 1640 fut baptisé un Jean d'Urthe (l'acte porte d'Urthisjan), fils de Joamperitz d'Urthe et de Marijan (sic) d'Etcheverry. Le 11 septembre 1643, le même Joamperitz d'Urthe servait de parrain à un fils d'une Marthe d'Urthe, sa sœur sans doute, femme d'un certain Vzu. A la date du 28 janvier 1657, fut célébré le baptême de Jeanne, fille de Joannis d'Urte (sic) et de Domifis de Lapitzague; le parrain fut un certain Betry Canonier. Le 2 janvier 1664, fut baptisé 'Petri, fils de Joannis Dourte et de Marie de Camiño, sa femme' qui 'naquist hier'; le parrain était 'Betry Canonier.' Le 13 février 1668, baptême d'un autre 'fils de Joannis d'Urthe et Marie de Camiño' ayant pour 'parrain Petry de Lissardy et marraine Maria d'Urthe.' Le 14 avril 1669, nouveau baptême d'un 'Betry d'Ourte, fils de Ioannis d'Ourte, charpentier (sic) et Marie de Camiño, maison de Delostenea; le parrain fut 'Betry d'Ourte, escolier, demeurant en sa maison de Betry Esqueraren Semearen Etchea.' A la date du 27 mai 1670, fut enterrée une 'Jeanne d'Ourte' morte dans la maison de 'Paponenea.' Le 18 septembre 1670, Joannis d'Urthe, charpentier, demeurant

les manuscrits de Larramendi.' El P. Fita has since endeavoured to verify his statement, but unfortunately Larramendi's MSS. have been misplaced in the library in which they are deposited and cannot now be found. We must therefore wait till they are re-discovered before we can be sure that P. Fita's memory has not been at fault. It is possible that he has confused D'Urte with Jean de Etcheberri: see note to page xiii *supra*.

Several French scholars, engaged on works involving research in the archives at Pau and elsewhere in the Basque neighbourhood, have been asked by Mr. Wentworth Webster whether they have found any mention of D'Urte in the documents they have consulted. In every case the answer has been in the negative.

¹ *Bibliographie*, pp. 24, 25. The names d'Etcheverry, Lapitz, Camiño, appear in the Sare registers of that date, but they are too common in the Basque country to found any certain conclusion on them. There is only the reference to Sare by Pierre D'Urte to make the connexion probable. There is no D'Urte in the Sare registers.

maison Delostenea, assistait au convoi funèbre de son beau-père Betry de Camiffo. De 1671 à 1678, Jean d'Urte et Marie de Camiffo eurent plusieurs autres enfants : François d'Ourte, baptisé le 18 janvier 1671 ; Estebenny (Etiennette) d'Ourte, le 17 février 1672 ; Marie d'Urte, le 28 décembre 1673, ayant pour marraine Marie d'Urte ; Jean d'Ourte, le 19 juin 1675, ayant pour parrain Jean d'Ourte, charpentier de Ciboure. Mais ils en perdirent plusieurs ; nous trouvons, en effet, les actes de sépulture de 'l'enfant de Jean d'Urthe' le 9 décembre 1671, 'l'enfant de J. d'Urthe' le 25 mai 1672, 'un enfant de J. d'Urthe' le 1er août 1672, et, le 10 juin 1673, de 'Marguerite d'Urte, fille de Jean d'Urte et de Marie Camiffo' dont le convoi a été suivi par 'Betry Canonier, capitaine, beau-frère de Jean d'Urte, demeurant à Betry Esqueraren.'

Tels sont les actes que j'ai rencontrés en parcourant les registres des années 1640 à 1678 ; il m'avait paru que c'est vraisemblablement pendant cette période qu'a dû naître Pierre d'Urthe, le correspondant de D. Wilkins ; mais il est possible que les registres contiennent d'autre actes qui m'aient échappé¹.

Il y aurait là trois ou quatre Pierre d'Urte. Quel est celui qui nous intéresse ? Probablement l'écolier qui était parrain en 1669. Celui-ci serait-il le Betry de 1664, frère du nouveau-né, ou un autre frère Betry plus âgé, ou un cousin germain ? Ce qui ferait supposer que la première hypothèse est la bonne, c'est que le jeune écolier de 1669 est indiqué comme demeurant dans la maison 'Betri Esqueraren Semearen Etchea,' qui est celle de son oncle et parrain Betry Canonier, 'capitaine.' Cet enfant aurait donc été, en quelque sorte, adopté par son oncle qui lui aurait fait donner une éducation supérieure à celle que pouvaient recevoir les enfants d'un charpentier.

Quoi qu'il en soit, il semble résulter des divers actes rapportés ci-dessus que Joamperitz (Jean Pierre) d'Urte et Marianne d'Etcheverry ont eu au moins deux fils et une fille ; que l'un de ces fils, Jean, charpentier, s'était établi à Ciboure ; que l'autre, aussi charpentier et nommé aussi Jean, était resté à Saint-Jean-de-Luz, maison Delostenea ; enfin que ce dernier, marié à Marie de Camiffo, aurait eu plusieurs enfants, dont trois fils, appelés tous les trois 'Pierre,' nés en 1664, 1668, et 1669. Le premier de ces 'Pierre' est très probablement l'auteur des manuscrits de Lord Macclesfield.

The mention above of the correspondent of D. Wilkins² brings us to

¹ In 1891-92 M. Vinson again searched the records and found several D'Urte's from 1612 to 1691. The name disappears in the following century, possibly because the representatives of the family had daughters only.

² David Wilkins, born 1685, died Sept. 6, 1745 ; keeper of the Lambeth library, 1715 ; editor of *Concilia Magnae Britanniae*, 1736.

the latest notice of Pierre D'Urte which we have been able to find. In D. Wilkins' preface to a book published in 1715, containing versions of the Lord's Prayer in many languages, we read—

Cantabricam secundam, sive stylo Incolarum St Iohannis de Luz, Dominus Petrus d'urte, Cantaber ex oppido S Iohannis de Luz in provincia nuncupata Labour in Biscaja oriundus conscripsit¹.

D'Urte made his translation from the French Geneva Bible. Of this there can be no reasonable doubt. The edition, which I have used for comparison, was published at Geneva in 1588. (It differs in some respects from the earlier edition used by Liçarrague for his famous translation of the New Testament in 1571.) With the later edition D'Urte's Basque translation corresponds in every particular. Wherever the French version varies from the Vulgate or other versions, the Basque follows the variation. Every mistake, mistranslation, misprint, misspelling is reproduced. But to make assurance doubly sure, there is another similarity. The French edition has long summaries of the contents of the chapters which are (I believe) peculiar to it. These appear clause for clause in D'Urte's translation.

Of the merits of the translation only a competent Basque scholar, probably only a native Basque, can form a trustworthy opinion. But that it has great merits is evident to the merest novice. It is accurate, easy and flowing; it does not fall below the standard of the original in the grandest² and most pathetic³ passages; yet it has quaint touches of simplicity and almost of humour, of which an instance may be quoted later.

A question at once arose as to its intelligibility in the district for which it was written. Here was a document in the Labourdin dialect written about 200 years ago; it was an interesting experiment to try how far it could be understood by present speakers of the Labourdin

¹ *Oratio Dominica in diversas omnium fere gentium linguas versa.* Editore Joanne Chamberlaynio. Amstelodami. MDCCXV. A singular mistake is made here. The second Pater Noster is not in the dialect of St. Jean de Luz, but in Souletin. The third version is in Labourdin (St. Jean de Luz), but is not quite the same as that given by D'Urte in his grammar.

² Exodus xv. 2-20.

³ Genesis xlv. 18-34.

dialect, especially in the parishes which the translator mentions as famous for the excellence of their Basque. Fortunately in one of these parishes—Sare—resides the well-known writer on Basque legends and history, the Rev. Wentworth Webster. He gladly undertook the experiment, and to him I sent a copy of the translation. He placed it in the hands of a Basque-speaking neighbour, and was able to report: ‘My neighbour, a native Basque, has been through the MS.; he tells me that he can understand *every* word of it.’ I am bound to add that the opinion of the merits of the translation was not as high as I could have wished, but this opinion I can claim as an involuntary testimony to the value of the work. The points alleged against it were its naturalness and frequent use of borrowed words. ‘I could have done as well myself’ was the unconscious praise of a local critic. When languages are strong, and have no fear of extinction, they are wonderfully hospitable to borrowed words, but when they become moribund and doubtful of the security of their tenure, a purism of diction is adopted and a literary style demanded which never characterized the languages in their best periods.

I have seen this in modern Welsh writings. In the sixteenth and seventeenth centuries English words with Welsh terminations were freely admitted by the best writers, but now there is a reaction against such hospitality; obsolete words are resuscitated and new ones coined, so that the style of many literary Pharisees is so pure as to be quite unintelligible to their countrymen. This is also the case with modern Basque. I will quote one instance. It might be thought that the Roman word ‘centurion’¹ had established its position in all the languages of Southern Europe. It is used by Liçarrague and other translators. But in the most recent translation of the Holy Gospels it is discarded, and a word correctly formed from the Basque numeral, *ehuntari*, which has probably never been current, is introduced.

Another apology for the severe judgement of Sare critics is this, that the dialect of the inland village has always been purer than that of the

¹ St. Mark xv. 39 (Duvoisin’s translation, published by the British and Foreign Bible Society, 1887). I am bound to add that *ehuntari* had been used in the edition of the New Testament published at Bayonne in 1828; St. Matt. viii. 5, &c.

seaport of which Pierre D'Urte was a native. Only those who are familiar with the Basque country can tell how few miles' distance is necessary to alter entirely the language of the people.

Yet another apology for the mixed nature of the diction may be offered. The translation was made from the French, and it was natural that a French word known to be familiar to the inhabitants of St. Jean de Luz should be admitted, even where the Basque equivalent is preferable. Besides, some words such as *Eternel* had the mint-mark of Protestant acceptance and could not be omitted.

Second only to the judgement of the natives is the verdict of scholars who have devoted much study to the Basque language. Foremost among these is M. Julien Vinson, who has been long considered a weighty authority on the Basque language and literature. The following quotations are from his letters which have reached me from time to time. 'I maintain that the language of D'Urte is an excellent one, clear, nice, exact, grammatically correct, and most superior to Liçarrague's as a dialect-type. His verbal forms are curious and interesting. His style is always intelligible.' 'The Basque of St. Jean de Luz was always mixed with Spanish and foreign words.' 'I am more and more of opinion that the translation is good and the language excellent.' 'I wrote lately to some competent men in the Basque country perfectly acquainted with the particulars of St. Jean de Luz dialect. They told me [with regard to the use of certain words] . . . so that I conclude that D'Urte is most generally right and correct.'

M. W. I. van Eys, the author of a well-known Basque Dictionary and Grammar and other works, writes, 'I have attentively read several chapters of Genesis, and I believe the text will be perfectly intelligible for any French Basque.'

M. le docteur F. Larrieu writes, 'Les mots dans la traduction des chapitres de la Genèse D'Urte sont très compréhensibles et la traduction en est généralement assez bonne.'

The purists who object to the translator's free use of foreign words, have invented the theory that the work was written in England after the exile had partially forgotten his native tongue. I think it will be found on examining the text that there is internal evidence to show

that he was more of a Basque than a Frenchman. He frequently mistakes or mistranslates French words. I will give three instances, all from Genesis. In chapter xii. 10 occur the words 'There was a famine in the land,' for which is given the extraordinary translation *Bagnan Emaztebat ethorri içan çen herrira*, 'now there came a woman to the land.' I have ventured to suggest that in an old French Bible he mistook the word 'famine' for *famme* or *femme*. Those who doubt the probability of this conjecture are unable to give any other reason for the mistake.

Again, in the preceding chapter, verse 31, 'Terah took Abram his son and Lot the son of Haran, his son's son, and Sarai his daughter-in-law.' The French for this last relation is *belle fille*, which is translated *alaba oderra* 'beautiful daughter,' though elsewhere the usual equivalent *erragna* is given.

Once more, the riches of the patriarch Isaac are in chapter xxvi. 14 exemplified by the number of his slaves. In the French version the word 'serfs' is used, which the translator seems to have taken for *cerfs* and renders by *Orkhaitç*¹ 'deer.'

The last two instances were brought to my notice by M. Vinson.

Perhaps I may here give one quaint instance of Basque simplicity. Abraham among the Basques is considered a person of great gravity and dignity, he is the hero of some of the most famous of the 'Pastorales,' and nothing would be more incongruous than to represent him as indulging in levity or merriment. So when the translator has to render the words 'Abraham² fell on his face and laughed,' he uses a strong diminutive and allows the patriarch to indulge only in *hirritchobat* 'a tiny little laugh³—a ghost of a laugh.'

It is premature to make confident assertions about the diction of the translation; the text will now be minutely examined by scholars familiar with the language, and much may be discovered of which we have no suspicion. But up to the present time only one word has

¹ The word is once more used in Jacob's blessing of Naphtali—'a hind let loose,' Genesis xlix. 21.

² Genesis xvii. 17.

³ Even this may be a slight mistranslation of the French, an exaggeration of *sous-rire*.

been spoken of as absolutely obsolete. It is the word *oçar* 'a large dog,' and occurs only once, Exodus xi. 7. Other words may have slightly changed their meaning in the two centuries which have passed since the translation was made. For instance, the word *çahal* is said to mean in modern Basque 'a calf.' The translator uses it for full-grown kine such as those in Pharaoh's dream.

It would be satisfactory if we could decide whether the translation was made in France or England. It was hoped that a minute examination of the paper, on which it is written, would have settled the question. But experts have been consulted and tell us that the paper is of Dutch or Flemish manufacture, the water-mark being the Belgian lion. Dutch paper seems to have been commonly used in the seventeenth and eighteenth centuries in France and England. The manuscript seems to have been hurriedly written, though the writing is generally clear and regular. The numerous erasures and abrupt termination seem to indicate that it was not prepared for the Press¹. But there are practically no omissions. Every word is translated except in a few passages², and it is curious that in three of these the translator has failed to give the equivalents of common objects of country life. In Genesis xxx. 37 he does not attempt to translate 'green poplar and hazel;' in Exodus v. 12 he leaves blank the word for 'stubble,' and in Exodus ix. 32 he does not give the word for 'rye.' He was not a countryman, but the native of a small seaport full of fishermen and sailors.

When I first thought of copying and editing this MS., it was with the hope of issuing a popular edition to be circulated among the French Basques. I thought that it would be easy to get some religious Society to undertake the expense and trouble of conveying to the Basques a gift intended for them two hundred years ago. But when the Delegates of the University Press kindly consented to

¹ The work may, of course, have been cut off abruptly by the translator's death.

² These are indicated in the notes, and Basque renderings are given. The word for 'kneading-troughs' is omitted in Exod. viii. 3. The kneading-trough (*erhasca* or *maira*), made out of a block of chestnut-wood, is to this day a prominent object of furniture in Basque cottages. In Exod. xii. 34, D'Urte gives the word, so the omission in the former passage was only a *lapsus memoriae*.

produce the work in their series of 'Anecdota,' I felt that something more must be done, and that the MS. must be reproduced in a form which would make it a trustworthy document for the use of students of the Basque language.

I was told and I hoped that this would only be a step towards the attainment of my original object, that the best preparation for a popular edition was the publication of a text for the criticism and approval of scholars. I therefore approached a well-known Society with a view to the ultimate publication of this fragment in a popular form, and I soon received the sufficiently commercial reply that there was 'no market.' On this subject I think that there are a few words which ought to be said.

The Basques (as is well known) are a strictly Roman Catholic people, and therefore are not enthusiastic for the study and dissemination of the Holy Scriptures. But they are enthusiastic for their language, and resent the slight which they think has been cast upon it by our religious societies. It is not unusual to hear such language as this: 'You English have given the Bible to people whose language has had to be reduced to writing for the purpose: you have never given it to us.'

There is some justice in this complaint; we have done very little for them, and that little has not always been done with knowledge and intelligence, without which even the best intentions may be mischievous. It will be admitted that the first point for disseminators of the Bible in a foreign country to ascertain is, whether a good translation already exists in the language of the people whom they are anxious to benefit.

Such an edition of the New Testament exists in Basque. It was made by Liçarrague in 1571, under the patronage of Jeanne d'Albret, and was produced in a style which indicates that no expense was spared on the work, and that a considerable number of copies must have been issued. If this translation had been widely circulated, it might have produced on the Basque an effect somewhat similar to that wrought upon the Welsh language by Bishop Morgan's Bible a few years later. It would have given the Basques a standard of literary style, and might have broken down the partition of rival dialects which now separate

provinces and districts one from another. Unfortunately the hostility of the Roman Church¹ to a free circulation of the Holy Scriptures was fatal to this end, and doubtless many copies were destroyed. Less than thirty are supposed to exist at the present time and most of these are exiled from their native land².

A friendly critic tells me that the hostility of the authorities of the Roman Church is probably exaggerated³, and he attributes the paucity of copies to natural causes. He reminds me that of Dechepare's poems, which were published in 1545, twenty-six years before the Translation, only one copy survives. To this criticism I reply that the publication of the poems was a private venture, that the edition was certainly very small, and that, in the character of several passages in it, there are excellent and far more creditable reasons why the Roman clergy should have suppressed that work also.

It has been necessary to give this brief account of the noble work of Liçarrague, to enable the reader to form some opinion of the policy since adopted. About 1825 the British and Foreign Bible Society took a step in the right direction⁴. The copy of Liçarrague preserved in the Bodleian was made the basis of an edition of the Gospel according to

¹ Provoked, possibly, by the burning of Church Service books by the Protestant party during the religious wars.

² M. Vinson sums up the known copies of Liçarrague as follows:—*in France*, three complete copies in public libraries, two complete and five incomplete in private libraries—as against; *in England*, two complete and one incomplete in public, and one complete and two incomplete in private libraries; *in Spain*, one incomplete in a public and one incomplete in a private library. One complete copy is found in a public library at Berne, Hamburg, Stuttgart, Leyden, and one incomplete at Rome. This makes twenty-three definitely known copies, but some others are reasonably supposed to exist.

Of the English copies one complete copy is in the British Museum, another (almost complete) in the library of the British and Foreign Bible Society; and one incomplete copy is in the Bodleian. Two copies are supposed to exist in the library of the late Prince L.-L. Bonaparte.

³ As a result of the Pope's last Encyclical, the *Estuaduna*, a Basque paper for Bayonne and St. Jean de Luz, published under clerical direction, proposes to bring out a cheap reprint of Duvoisin's version of the whole Bible.

⁴ The only information I have been able to obtain about this early period has been from a book entitled *The Bible of every Land* (Bagster, 1848, new edition, 1860). It is a very useful book, but not quite trustworthy on linguistic points. For instance, among specimens of Basque the new edition gives a long passage of St. Luke, which is pure Armorican or Breton!

St. Matthew. As Liçarrague wrote as long ago as 1571 many archaisms had to be corrected, his verbal forms also are peculiar and had to be accommodated to modern usage. One thousand copies of this Gospel were issued. This revision of a Labourdin text was, however, made by a man who was acquainted with only the Navarrese dialect; and is consequently very defective.

Of course there was an attempt to suppress this work when it reached the Basque country, and there is a story of one Bishop who succeeded in collecting 800 copies for burning. This, however, did not discourage the Society, and in 1828, 1000 copies of the Gospels with the Acts of the Apostles, and 1000 copies of the whole New Testament were published.

These were widely circulated, and there is evidence that a considerable effect was produced on the Basques in the neighbourhood of Bayonne. Subsequently, probably soon after 1828, another edition of 1000 copies was issued, but I cannot ascertain the exact date.

It is easy to criticize such a book, but the answer to criticism is that it is not in the first edition that perfection can be expected. Every succeeding edition, in the hands of proper editors, would be more acceptable than its predecessor. Words found to be unintelligible would be altered, and the diction generally modified to suit the requirements of the time. But here is an instance of work begun on right lines and abandoned!

I cannot find that any considerable effort to benefit the French Basques was again made until Prince L.-L. Bonaparte came to England.

No one interested in the Basques can speak of the Prince except in terms of the utmost respect. They are under a deep debt to him; he was almost the first to bring their language and literature before the learned world, and to excite an interest in their country which has never flagged. But it may be said without any depreciation or disrespect, that no more unsafe adviser could have been selected by those who wished to produce versions of Holy Scripture which should be widely intelligible among the Basques. He was a specialist in dialects; the more peculiar a dialect was, the narrower the limits were within which it was spoken, the more

it excited his interest and regard. If we look at the British Museum Catalogue of his works, we are astonished at the industry and versatility of the man. In English alone he has investigated all the provincial varieties of speech; he has publications in the dialects of Cornwall, Craven (Yorkshire), Durham, Dorset, Wiltshire, Lowland Scotch, Cumberland, &c. In France, Spain, Italy, Sicily, Sardinia, he sought out and studied all forms of patois, and extended his researches to other than European languages. But he specially delighted in the complexities of Basque. It would be tedious to enumerate the various dialects and sub-dialects he discovered. His plan was to publish in each a small edition of one of the shortest books of the Old Testament; The Song of Solomon, Ruth, Jonah were his favourite selections.

Of course he was obliged to have the assistance of natives, and in the choosing of these he was not always fortunate¹. At least one whole edition had to be recalled after publication on account of its incorrectness. In the more important dialects he printed a Gospel, usually that of St. Matthew or St. Luke; in the Labourdin dialect, with the aid of Captain Duvoisin, he achieved the great work of publishing a translation (based on a French version of the Vulgate) of the whole Bible (1859). From this translation the British and Foreign Bible Society has published the editions of the Gospels of St. Mark and St. John which are now on sale. The value of these editions must depend upon the merits of the Duvoisin Bible, which is too large a subject to enter on here, but it is understood that their circulation has not been successful². Until this translation appeared, no considerable portion of the Old Testament is known to have been published in Basque. Even this has never reached the Basque people. The edition must have been very small and the book is now exceedingly rare and

¹ This was not the case in Basque only; the translation of the Song of Solomon into Lowland Scotch is (an excellent judge tells me) altogether forced and unnatural.

² The edition of St. Luke, now on sale, is a reprint from the edition of 1828, with scarcely any correction. It bears on its title-page 'Laugarren Aldian Imprimatua,' fourth edition. The four editions probably are those of 1868, 1871, 1878 and 1887. For some reason (which is not apparent) the Gospel of St. Matthew was not re-issued and is not on sale, nor is there any copy of the whole New Testament.

expensive¹. Except in public libraries and in the collections of the wealthy it is not to be found.

Although it has been available for thirty-five years, scarcely any use has hitherto been made of it for the Old Testament. Yet the publication of the Old Testament ought to be attempted, and is the natural preparation for the New. It would probably meet with less opposition from the authorities of the Roman Church and would be gladly read by the peasantry, who are now dependent on Epitomes of Scripture History, some of them admirably written, but lacking the interest of a continuous narrative.

I have indicated above that any criticism of the Basque Bible as a whole is beyond my powers, but a few remarks may be made about the small portion of it which is coincident with the Translation now issued. The more recent version seems to suffer from the purism of style to which I have already drawn attention, and to be inferior to the older one in ease, naturalness, and vigour. It would have been difficult to excel a version, the style of which is said by good judges to be equal, if not superior, to that of Liçarrague. Enough has already been said about the intelligibility of D'Urte's Translation. It seems therefore clear that a popular edition ought to be published. It may secure circulation and even command a 'market;' on the other hand it may be too late, and the number of Basque readers may now be too small for its success². It carries with it a romantic interest which may excite attention; at any rate the experiment should be tried. If no Society will undertake the task, an appeal should be made to private enterprise.

Some explanation or perhaps apology may be offered for the form in which the Translation is printed. It has already met with criticism and even with ridicule. It has been said that rigorous reproduction of every

¹ Mr. Quaritch has a copy on sale, price £9 10s. 0d. A book which commands such a price can hardly be said to be in circulation.

² It is said by some residents in the Basque country that there are now few interested in the distribution of such publications among the Basques. Professor Vinson tells me that a great loss has been sustained by the recent death of the Rev. J. Nogaret, of Bayonne, who was most anxious for the publication of this version by D'Urte.

detail is necessary in the case of a document thousands of years old, but that the method when applied to a MS. of the last century is pedantic. The reply is that the cases are fairly parallel; the MS. is unique, and, for foreign scholars, almost inaccessible. The object aimed at is to place them, as nearly as typography will allow, in the same position as if they had the MS. before them. The exact reproduction of the pages and lines of the original will enable them by correspondence to verify or correct any points which may seem doubtful. Another objection which has been made is that the following of the lines of the MS. makes the text look like poetry; but as the subject-matter is known, nobody can be misled. It has been rather daring on my part to indicate by the use of italic type any words or letters which seem to me wrong, doubtful, or peculiar. This could be done satisfactorily only by a competent Basque scholar. Many solecisms must have escaped my notice. It is to be hoped that few words are unnecessarily marked. The omission of the cedilla is thus marked only when the pronunciation is affected. Some inconsistency in the division of words must be pardoned; the practice of the translator is not uniform, and it would be presumption on the part of a foreigner to correct him.

It remains to mention with gratitude the names of those who have assisted me. First, I must acknowledge the invaluable help of the Rev. Andrew Clark, Fellow of Lincoln College. From the first visit to Shirburn library in 1892 to the present time, he has taken unremitting interest in the work. Every proof and revise he has read and collated with the MS.; every point of difficulty he has considered and advised upon. Whatever degree of accuracy may be found to belong to this edition is due chiefly to him. The proofs have been seen and corrected by two other scholars, Professor Julien Vinson¹ and Mr. E. S. Dodgson², an enthusiastic student of Basque. But to them no responsibility is attached, as they have not seen the original MS. Some of the proofs have been seen by M. Van Eys and Professor

¹ Professor Vinson has also contributed Appendix A, which will be invaluable to the Basque student.

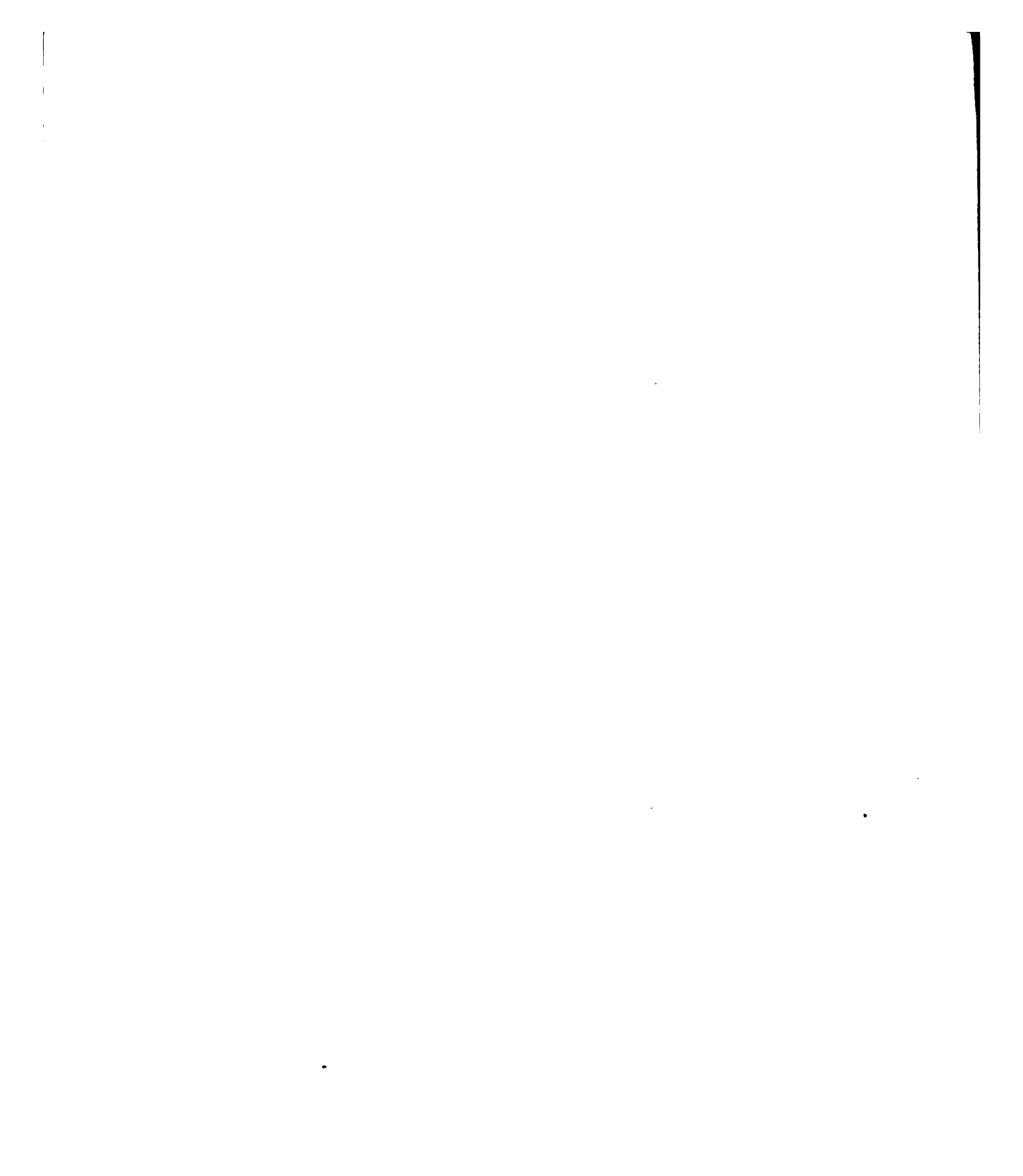
² Mr. Dodgson has contributed Appendix B, on the various translations of parts of the Holy Scriptures known to be published in the Basque language.

INTRODUCTION.

xxvii

Schuchardt of the University of Gratz. From all of these I have received hints and advice which have been most valuable. Professor Rhys was always at hand to be consulted upon points of difficulty; I have had to regret the absence of Professor Sayce, but he lent me some valuable Basque books. The Rev. Wentworth Webster has ungrudgingly placed at my disposal the results of his long experience among the Basques. On special points I have had the assistance and advice of Mr. R. L. Poole, Mr. F. Madan, and Mr. H. Butler Clarke, to all of whom my acknowledgements are due.

JESUS COLLEGE,
April 26, 1894.

Munduaren
creaçiõnea.

1

Bibliã Saindua

Testament çahárta eta berrfã
iduquitçen dituena

bertçéla

Aliëntçia çaharra eta berriã :
edo Iscritura saindu guçia.

Mõisseren lehenbico Libúruã
Ieneraçiõnea edo ethórquiã
deithuã.

---

*Munduaren
creaçiõnea eta disposiçio-
-nea Sej egunen barnean
akhabaturicacoa.*

LEHEN CAPITÚLUÄ.

1 HASTEAN creatu çitu-
-en Iaincoac çerúac
eta Lúrra.

2 eta Lurra molderic
gabe çen eta hutssa
eta Illhumbeac çiren

Leçearen gagnean
[IV. 10.]

eta Iaincoaren Izpiritua
higuitçen çen vren gagne-
-an

3 eta Iaincoac erran çuen,
içan bedi argufã : eta
arguia içatu çen

4 eta Iaincoac ikhussi
çuen arguia ona çela
eta Iaincoac apartatu
çuen arguia Illhumbe-
-enganic

5 eta Iaincoac déithu
çuen arguia, Eguna eta

B

ETHORQUIA.

Illhumbeac dèithu çitu-
-en gaüia, horrela
ıçatu çen arratssa,
horrela ıçatu çen gõiça ;
hori ıçatu çen lehenbi-
-çico eguna.

6 guero Iaincoac erran
çuen ; ıçan bedi heda-
-durabat vren artéan :
eta aparta betça vrac
vrétaric.

7 Iaincoac bada eguin
çuen hedadura : eta
apartatu çituen heda-
-duraren azpian diren
vrac hedaduraren
gagnean direnetaric
eta hala ıçatu çen

8 eta Iaincoac dèithu çuen
..... hedadura
çeruac. hala ıçatu çen
arratssa, hala ıçatu
çen gõiça ; hori ıçatu
çen bigarren eguna

9 guero Iaincoac erran
çuen, bill bëitez lekhu
batetara çeruen azpi-
-an diren vrac eta
aguer bedi leÿhorra :

eta hala ıçatu çen.

10 eta Iaincoac dèithu
çuen leÿhorra, lurra :
vr billduma ere dèithu
çuen Itssassoac : eta
Ikhussi çuen Iaincoac
hori ona çela.

11 guero erran çuen Iain-
-coac pussa beça
Lurrac bere egozquiä,
erran nahida, belhar
bere motaren arabera
haçia dakharquena eta
arbola fruitu ^ . . . . .
. . . . . ^ dunac bere
motaren arabera fruitu
dakharquetenac, çegnec
ıçan deçaten bere haçia
bere bāithan lurraren
gagnean : eta hala ıçatu
çen.

12 Lurrac beraz, ekharri
çuen bere egözquiä,
erran nahida, belhar
bere motaren arabera
haçia dakharquena
eta arbola fruitu da-
-kharquetenac, bere

bere haçia bere . . . . .

. . . . . motaren arabe-

-ra bere baidhan dutenac,

eta Ikhussi çuen Iain-

-coac hori ona çela.

13 hala içatu çen arratssa

hala içatu çen goiça,

çegna içatu baidçen

hirurgarren eguna

14 guero erran çuen Iain-

-coac, içan bëitez

arguiçaguiac çerueta-

-co hedaduran, apartat-

-çeco gaiia egunaganic:

eta içan daitçen seg-

-naletçat eta sassogne-

-taco eta egunetaco eta

vrthetaco

15 eta içan daitçen ar-

-guicaguiçat çerueta-

-co hedaduran: arguit-

-çeco lurraren gagnean:

eta hala içatu çen.

16 Iaincoac beraz eguin

çituèn bi arguiçagui

handi (arguiçagui

handiena egunaren

gagnean erreguignatçeco

eta mendrea gauaren

gagnean erreguignatçeco]

eta içarrac.

17 eta Iaincoac eçarri

çituen çeruetaco heda-

-duran lurraren gagne-

-an arguitçeco

18 eta erreguignatçeco

egunaren eta gaiaren

gagnéan eta apartat-

-çeco arguia illhumbe-

-enganic: eta Iaincoac

ikhussi çuen hori ona

çela

19 horrela içatu çen

arratssa, horrela içatu

çen goiça, çegna içatu

baidçen laurgarren

eguna

20 guero erran çuen

Iaincoac, vrec ekhar

betçate franquiaz

herrestacibillqui . . biçia

dutenac: eta hegástig-

-nac hegaldabëitez

Lurraren gagnean

çeruetaco hedadur . . . .

aldéra.

ETHORQUIA.

21 Iaincoac bada creatu
çituen baléa haündiac
eta animalia higitçen
diren guçiac vrec fran-
-quiaz bere motaren
arabera ekharri çituz-
-tenac eta hegastin
guçiac bere motaren
arabera hegala dutenac:
eta ikhussi çuen Iaincoac
hori ona çela.

22 eta Iaincoac bedincatu
çituen erraten çuela,
berret eta haügnitç
eguin çaitetzte eta
bethe tçatçue vrac
itssassoetan: eta hegas-
-tignac berret bëitez
Lurrean.

23 horrela içatu çen arrat-
-ssa, horréla içatu çen
göiça, hori içatu çen
bortçgarren eguna.

24 guero erran çuen
Iaincoac, Lurrac
ekhar betça animaliac
bere motaren arabera,
arthaldeac, herrestacibill-

-quiac, eta lurreco
bestiac bere motaren
arabera: eta hala içatu
çen

25 Iaincoac bada eguin
çituen lurreco bestiac
bere motaren arabera,
eta arthaldeac bere mo-
-taren arabera eta
Lurreco herrestacibill-
-quiac bere motaren ara-
-bera: eta ikhussi çuen
Iaincoac hori ona çela.

26 guero erran çuen Iain-
-coac, eguin deçagun
guiçona gure imajnara
gure iduriaren arabera
eta erreguigna beçate
Itssassoco arragnen
gagnean, eta ceruetaco
hegastignen gagnean,
eta arthaldeen gagnean,
eta Lur guçien gagnean,
eta herrestacibillqui
lurraren gagnean hi-
-guitçen diren guçien
gagnean

27 Iaincoac beraz creatu
çuen guiçona bere
Imajnara, Iaincoaren
imajnara creatu içan
çuen : harra eta emea
creatu çituen.

28 eta bedincatu çituen
Iaincoac eta erran
çioten, berret eta hau-
-gnitç eguin çaitetze
eta bethe çaçue Lurra
eta azpira çaçue eta
erreguigna çaçue itssa-
-ssoco arragnen gagnean,
eta çeruetaco hegastig-
-nen gagnean, eta Lurra-
-ren gagnean higitçen
diren bestia gucien gagne-
-an

29 eta erran çuen Iain-
-coac, horra eman
daroquitçüët haçia
dakharqueten belhar
guçiac Lur guçien gag-
-nean direnac eta arbola
guçiac haçia dakhar-
-quen arbola fruitua
berebâithan duténac,

çegna içanen bâitçaitçüe
Ianharitçat.

30 bagnan eman diotçatet
Lurreco bestia guçiey
eta ceruetaco hegastin
guçiey eta Lurraren
gagnean higitçen di-
-ren eta bere bâithan
biçia duten gauça
guçiey belhar ferde
guçiac Iatecótçat eta
hala içatu çen.

31 eta ikhussi çituen
Iaincoac eguin çituen
gauça guçiac : eta horra
onac çiren. hala içatu
çen arratssa, hala içatu
çen goiça, çegna içatu
bâitçen seygarren egúna.

2 BIGARREN CAPITULUA.

*Çazpigarren egunaren
santificaçionea 6
guiçona eçarria heden-
-go bardatçean, non
bâitçiren beregâinqui
biçiarene arbola eta*

onaren

ETHORQUIA.

*onaren eta gaitçaren
çientçia arbola: 17 çegnaz
. . . . . çhoillqui baliatçea
debecatu baitçajo 18
emaztearen creaçionearen
pintura. 23 ezconçia
sainduaren instituçionea.*

ÇERUAC bada eta lurra
akhabatu içan çiren
eta hequien armada
guztia.

2 eta akhabatu içan
çuen Iaincoac çazpi-
-garren egunean bere
eguin çuen obra eta
sossegatu içantçen çaz-
-pigarren egunean
bere eguin çituen obra
guçietaric

3 eta Iaincoac bedincatu
çuen çazpigarren egu-
-na eta santificatu
çuen: çeren eta hartan
sossegatu baitçen bere ^
. . . . .
. . . . . ^ eguignac içate-
-cotçat creatu çituen
obra guçietaric

4 horrelacoac dire çerueta-
(-co) eta Lurreco ethorquiac
creatu içantçiren orduan
Iaungoico eternalac lurra
eta çeruac eguin çitue-
-nean.

5 eta Larretaco Landare
guçiac Lurrean içan
bagnò lehen, eta larreta-
-co belhar guçiac pussa-
-tu bagnò lehen. eçen
Iainco eternalac etçuen
vria eraguign Lurraren
gagnera eta etçen
guigonc Lurra laborat-
-çeco.

6 eta baphore batere
igaten etçen lurretican
ihinztatceco lurgagna

7 Iaincoac bada moldatu
çuen guçona Lurreco
herraütsetic eta aür-
-thiqui çuen haren
sudurçillhotara biç-
-aren hatssa: eta
eguign içan çen guço-
-na arima biçi.

8 baratçebac ere landatu

içan çuen Iainco eternalac hedenen, orienteco aldetic, eta han eçarri çuen moldatu çuen guiçona.

9 eta Iainco eternalac ekharraraci çioten lurre-tican ikhusteco eder çiren eta Iateco on çiren arbola guçiey: eta baratçearen erdian çen biçiarene arbolari eta on eta gaitçaren çientçiarene arbolari.

10 eta Ibaiabat ilkhitçen çen hedenetic baratçea ihinzatçeco: eta handic errepaitçen cen laür burutara.

11 lehenbiçicoären içena da pişon hura da habi-Laco herritican inguru inguru iragaten dena non sortçen baita vrréa.

12 eta herri hartaco vrréa ona da: han aurkhitçen da Bdeliün arbola beltça ere bay eta onix harria ere

13 eta bigarren Ibaiaren

içena da Guihon: hura da Cusco herritican inguru inguru iragaten dena

14 eta hirugarren Ibaia-
ren içena da hidde-kel hura doha assiriaren contra. eta Laugarren Ibaya da Euphrates

15 Iainco eternalac bada hartu çuen guiçona eta eçarri çuen heden-go baratçean Iorrátçeco eta beguiratçeco baratçea

16 guero Iainco eternalac manatu çuen guiçona erraten çuela, Ianen duc libroqui baratçeco arbola gucietic.

17 bitártean on eta gaitçaren çientçia arbolaz denaz beçambá-tean eztuc handic Ianen: eçen handic Ianen duan egun bere-tican, hillen aiz heriotçeaz.

18 eta Iainco eternalac erran çuen, ezta on

ETHORQUIA.

den guiçona bakharric:
eguiñen diot lagunbat
Lagundaquiontçat.

^ecen

19 ^ . . . . . Iainco

^ etarnalac moldatu çi-
-tuen Lurretican larre-
-co bestia guçiac eta
çeruetaco bestia guçiac:
guero ekharraraci çituen
adamen aldera, ikhuss
çeqantçat nola dèithuco
çituen: eta biçià duten
gaiüça guçiey, adamec
dèithuren çituen becala,
hura ičan çedintçat
hequien içena

^Adamec

20 ^ . . . . . bada eman

çiôtçaten içenac besti-
-aqui abreguciey eta
çeruetaco hegástigneÿ
eta Larreco bestia
guçieÿ: bagnan Adami
etçitçaion aurkhitçen
lagunic Laguntcecot-
-çat

^eta

21 ^ Iainco eternalac erora-
-raçi çuen lo haundibat
adamen gagnera eta
loackhartuçen: eta
Iaincoac hartu çuen

haren sahetssetaric
bat, eta herstu çuen
haragui haren lekhu-
-an.

22 eta Iainco eternalac
eguiñ ičan çuen
emaztebat adamen-
-ganic
hartu çuen sahetsseti-
-can, eta ekharraraci
çuen adamengana

23 orduan erran çuen
adamec, oray hau
ene heçurretaricaco
heçurra da, eta ene
haraguiticaco hara-
-guia. hori dèithuco
dute Guiçonquia:
guiçonaganic hartua
ican baita.

24 hori delacausa gui-
-çonac vtçico ditu bere
ait'etamac eta, lothu-
-co çajo bere emazte-
-ari eta içanen dire
haraguibat

25 eta hec biac builluz-
-gorri çiren, erran
nahi da, Adam eta
bere Emaztea eta
etçuten ahalqueric.

3 HIRURGARREN CAPITÚ-
-LUA.

*Emazteac, sugueac enga-
-natu eta Iaten du
fruitu debecatutic eta
handic adami ere ema-
-ten diò. 7 eta hequien
beguiac idequi eta eça-
-gutçen dute buillusgor-
-ri direla. 9 Iaincoaren
Iuramendua suguearen
contra, Ebaren contra
eta Adameren contra ;
eta Errescat at çaillearen
promessa 21 Iaincoac
Adam eta Eba Larrus
bestitu ondoan dester-
-ratçen ditu hedengo
barátçetic.*

ETA suguea, Iaincoac
eguin çituen larreco
bestia guçiac bagno
fignago çen : horrec
erran çioen Emázteari,
Eguia da, erran duela
Iaincoac, eztuçue Ianen
baratçeco arbola guçieta-
-ric ?

[IV. 10.]

2 eta Emázteac ihardet-
-ssi çioen sugueari,
Iaten dugu baratçeco
arboletaco fruitutic ;

3 bagnan baratçearen
erdiän den arbolaco
fruituaz denaz beçamba-
-tean, Iaincoac erran
içan du, eztuçue handic
Ianen, eta eztuçue hun-
(-)vquituco, hill etçáitez-
-ten beldurrez

4 sugueac bada erran
çioen Emazteari etça-
-rete hillen niholere.

5 bagnan Iaincoac
badaqui, handic Ianen
duçuen egunean ide-
(-)quico direla çuen begui-
-ac, eta içanen çarète-
-la Iaincoac beçala,
Iaquentssun onaz eta
gáitçaz.

6 Emazteac beraz ikhus-
-sirc arbola ona çela

[^]agradagárria
Iatéco, eta[^] . . . . .
. . . . . çela Ikhusteco
[^]gutçiagar-
eta arbola[^] . . . . .

[^]-ria
[^]. . . . . çientçia emateco,

ETHORQUIA.

handic hartu çuen fruitua,
eta handic Ian çuen, eta
eman ere çioën handic
bere senharrari cegna
bâitçen harequign, çegnac
handic Ian bâitçüën.

7 eta hequiën biën beguiác
idequi içan çiren: eta
eçagutu çuten builluzgor-
-ri çirela: hala Iossi
çituzten elkharrequign
fico ostóac, eta beretçat
guerricoac eguin çitúzten.

8 orduan entçun çúten
eguneco hâiçéan Iainco
eternalaren bóça, barat-
-çean passaiatçen çela: eta
Adam eta bere Emaztea
gorde çiren Iainco eterna-
-laren âitçignetican ba-
-ratçeco arbolen artéan

9 bagnan Iainco eternalac
deïthu çuen Adam, eta
erran çioen, non âiz?

10 çegnac ihardetssi bâit-
-çuen, entçun diât hire
boça baratçean eta bel-
-durtu naïc, çeren eta
builluzgorri bâinintçen:
eta gorde naïc.

11 Eta Iaincoac erran çuen
norc eracutssi daroc buil-
-luzgorri intçela? eztuc
Ian arbolatic çegneta-
-ric Iatera debecatu bai-
-naroen?

12 eta adamec Ihardetssi
çuen, enequign içateco
hic niri eman darota-
-can Emazteac eman
çiarotac arbolatic: eta
Ian diât handic.

13 eta Iainco Eternalac
erran çioen Emazteari,
çergatic eguin dun hori?
.....
.....
.....
..... eta Emázteac
ihardetssi çuen, suguéac
enganatu naïc, eta
Ian diât handic.

14 orduan Iainco eternalac
erran çioen sugueari,
çeren hori eguin duan,
içango âiz madaricatua
abre bestia guçien gagnetíc
eta Larreco bestia guçien
gagnetíc: .....
..... hire sabelaren

gag-

gagnean goango aiz eta
herraütssa Iango duc
hire biçiegun guçiez.

15 eta ecarrico diät etssai-
-tassuna hire eta Emaz-
-tearen artean, hire
haçiaeren eta Emaztea-
-ren haciaren artean :
haren haçiac lehertuco
    [^]hiri
daroc[^] burua eta hic
lehertuco dióc hari tha-
-logna

16 eta erran çioen Emaz-
-teari, haguitç berretuco
dignat hire içorra nequé-
-a : nequerequign erdico
aiz haürrez, eta hire
gutiçiac hire senharra-
-rengana goanen tun eta
horrec erreguignatuco
dign hire gagnean

17 guero erran çioen
adami, çeren eta obedi-
-tu bältiöc hire Emaz-
-tearen hitçari eta Ian
    [^]C
bältu[^] manatu naro-
-an arbolatic, erraten
nuela, eztuc handic
Ianen : Lurra madari-

-catua içanen duc hi aiçela
caussa : handic Ianen duc
nequerequign biçico aiçen
egun guçiez

18 eta harc ekharrico da-
-rozquic elhörriac eta
otheac eta Ianen duc
Larreco belharra

19 hire bissaiaco içerdian
Ianen duc oguia, lur-
-rera bihur adign ar-
-teragno : eçen handic
hartua içatu aiz :
çeren herrautss aiçen
horrengatic herrautsse-
-ra bihurtuco aiz.

20 eta Adamec deïthu
çuen bere Emaztea-
-ren içena Eua
çeren hori içan den
biçi diren guçien Ama.

21 eta Iainco Eternalac
eguin çiotçaten Adami
eta Euari larruzco
arropac eta hetaz
beztitu içan çituen.

22 Eta Iainco Eternalac

ETHORQUIA.

erran çuen, horra, guiço-
-na eguin da gutaricbat
beçala Ianquintssun
onaz eta gaitçaz. bagnan
oray beguiratu beharda,
benturaz aîtçign ezteçan
escua eta biçiaeren arbo-
-Latic ere . . . har ezteçan
eta handic Ian deçan
eta bici dadign bethiere-
-cotç.

23 eta Iainco Eternalac
Eman çuen guiçona
hedengo baratçetic
campoan, Lurra Ior-
-ratçeco, çegnetaric har-
-tua içatu baitçen

24 eta khassatu çuen
guiçona : eta eçarri
çituen Çherubignac
hedengo baratçeco oriente
aldetic, harat hunat
dabillan ezpatarequign
biçiaeren arbolaco bidea
guardatçeco.

4 LAURGARREN CAPITULUA.

*Caignen eta Abelen sor-
-içlä 4 Abelen sacri-*

*-ficioa erreçebitua, eta
Caignéna arbuiátuá :
8 horrengatic Caignec
despitaturic hiltçen du
bere anaia. 11 Iainco-
-ren madariçioned
Caignen gagnean,
biçia ordean salbo vsten
dioela 17 Caignen on-
-docoac . . eta hequien
biçitçeco tragna. 25
Sethen baithan bedinca-
-turicaco haçia conti-
-nuatua da.*

ADAMEC bada eçagutu
çuen bere Emaztea,
çegnac conçebitu baitçu-
-en, eta erdi baitçen
Caignez, eta erran bai-
-tçuen, içatu dut gui-
-çonbat Eternalagánic.

2 eta berriz erdi içant-
-çen haren anaia Abelez.

3 guerthatu çen bada çem-
-béit demboraren buruan
ofrendatu çioela Caignec
Eternalari lurreco frui-
-tu ofrenda

4 eta Abelec ere ofrenda-

-tu çioela bere arthalde-
-co lehen sorthuëtaric eta
hequien guichenetic eta
Eternalac beguiratu çio-
-en Abeli eta haren
ofrendari.

5 bagnan etçioën begui-
-ratu Caigni ez eta
haren ofrendari ere:
eta Cäin despitatu çen
haguitç, eta haren bi-
-ssaia beheratu çen.

6 eta Eternalac erran çio-
-ën Caigni, cergatic des-
-pitatu äiz? eta çergatic
beheratu da hire bissaia?

7 Vngui eguiten baldinba-
-duc ezta erreçibitua
içango? bagnan vngui
eguiten ezpaduc bekha-
-tua athean çiaçoc.
haren gutiçiac bada hi-
-regana çihoäçec eta
haren gagnéan erreguig-
-natçen duc.

8 eta Cäin mintçatu çen
bere anaia Abelequign.
eta nola Larrean bai-
-tçiren, altçhatu çen

Caign . . . . . bere
anaia Abelen contra eta
hil tçuën.

9 eta Eternalac erran çio-
-oën Caigni, non da
Abel hire Anaia? çegnac
ihardetssi bätçuën, etçe-
-aquiät, ene anaiaren
guarda näiz? ni?

10 eta erran çuen Iaincoac,
çer eguin duc? hire ana-
-iaren odolaren boça lurre-
-tic oÿhuz ciägotac niri.

11 orajÿ bada madaricatua
içango äiz Lurreco alde-
-tic ere, cegnac idequi
bätu bere ahóa erreçi-
bitçeco hire escutic hire
anaiaren odóla

12 Lurra Iorratuco duan
ordúan, eztaroc errenda-
-tuco guehiägo bere ber-
-thutea: oragno herratu-
-turic ihessi ibillico äiz
Lurraren gagnean.

13 eta Cäignec erran
çioën Eternalari nic
Iassan ahal deçaquedan
bagno handiägo da ene

ETHÓRQUIA.

Puniçionea.

14 horra, khassatu naüc
egun lur hunen gag-
netic, eta gorderic egon-
-go naüc hire bissaiaren
aitçignetic: eta herra-
-turic ihessi ibillico naüc
Lurraren gaguean eta
guerthatuco duc norc ere
aürkhituco báinau eta
harc hillen naüela.

15 eta Eternalac erran çio-
-en horrengatic norc
ere hillen báitu Caign,
Cáin mendecatua içango
da çazpi aldiz biétan
hala Eternalac eçarri çuen
segnalebat Caignen bai-
-than norc ere aürkhituco
baitçuen eta harc hill etçe-
-çantçat.

16 eta Caign ilkhichen
campora Eternalaren
aitçignetican eta egotu
içantçen Nodco herriän
hedengo oriente aldean.

17 guero Caignec eçagutu

çuen bere Emaztea,
çegnac conçebitu bait-
-çuen eta erdi içan
baitçen henocquez,
eta eguign içan çuen
hiribat: eta deïthu
içan çuen hiriären içe-
-na henoc bere semea-
-ren içenaz

18 guero hirad sorthu
çitçaion henocki, eta
hiradec eniendratu çuen
Mehüiael, eta Mehu-
-ialec eniendratu çuen
Methusçael eta Methus-
-çaelec eniendratu çuen
Lemec

19 eta Lemequec hartu
çituen bi Emazte: bata-
-ren içena çen hada
eta bertçearen içena
Tsilla

20 eta hada erdi içatu
çen Iabalez, çegna
içatu baitçen çholetan
daüdeçenen eta artçag-
-nen áita.

21 eta haren anaiaren
 içenâ içatu çen Iubal,
 çegna içatu bâitçen çhir-
 -ribica eta organo iotçai-
 -lle guçien âita.

22 eta Tsilla ere erdi
 içan çen Tubalçaignez,
 çegna içatu bâitçen
 cobre eta burdign erre-
 -menta guçien olhagui-
 -çona, eta Tubalcaignen
 arreba içan çen Nahama.

23 eta Leméquec erran
 çioten hada eta Tsilla
 bere Emázteey, Leme-
 -quen Emázteac, adi
 çaçue ene boça, entçun
 çaçue ene hitça: hillen
 dut guiçonbat nic . . .
 ^caürthurican
 ^ . . . . . oragno
 guiçon gaztebat, nic col-
 -patu eta.

24 eçen Câin mendecatua
 içaten baldimbada cazpi aldiz
 bietan: Lemec mendeca-
 tua içango da hirurho-
 -gõi eta hamaçazpi aldiz

25 eta Adamec eçagutu
 çuen oragno bere Emáz-
 -tea, çegna erdi içan
 bâitçen semebatez,
 eta dêithu çúen haren
 içena Seth: eçen Iain-
 -coac diôtssa, eman da-
 -rot bertçe vmebat
 Abelen orde çegna
 hill bâitu çaignec.

26 eta Sethi ere sor-
 -thu çitçáion semebat
 eta dêithu çuen haren
 içena Enos. orduan
 hassi içan çiren Eter-
 -nalaren içena dêitçen.

5 BORTÇGARREN CAPITULUA.

*Adameren eta Sethen
 ondocöen Noeremgnoco
 contua. 21 çegnen
 artean hentoc Iauna-
 -ren ditçignean Ibilli
 eta altçátua içan
 bâita hartaz.*

HEMEN da Adamen
 häürren contua, Iain-
 -coac guiçona creatu

ETHÓRQUIA.

çuen egunetic eta bere idurirat eguin çuenetic

2 hec bada creatu çituen harra eta Eméa eta bedincatu çituen, eta deïthu çuen hequien içena Guiçóna, creatu-ac içatu çiren egune-an.

3 hala Adam biçi içan çen ehun eta hogóita hamar vrthe : eta enjendratu çúën semébat bere Idúrira, bere Ima-ijnaren arabera, eta deïthu çuen haren içéna Seth.

4 eta Adamen Egunac, Seth enjendratu ondoan, içatu çiren çortçi ehun vrthé : eta enjendratu çituen seméac eta Alá-bac.

5 Adam beraz biçi iça-tu çen dembora guçia, içan tçen bederatçi ehun eta hogóita hamar vrthe, guero hill içan tçen.

6 orobat Seth biçi içan tçen ehun eta bortç vrthe, eta enjendra-tu çuen Enos.

7 eta Seth biçi içatu çen Enos enjendra-tu ondóän, çortçi ehun eta çazpi vrthe : eta enjendratu çituen semeac eta Alabac.

8 Seth beraz biçi içan tçen dembora guçia, içatu çen bederatçi ehun eta hamabi vrthe, guero hill içan tçen.

9 orobat Enos biçi içatu çen Laürhogói eta hamar vrthe : eta Enjendratu çuen Kenan.

10 eta Enos Kenan en-jendratu ondoan, biçi içatu çen çortçi ehun eta hamabortç vrthe : eta enjendratu çituen semeac eta Alabac

11 Enos beraz biçi içatu çen dembora guçia, içantçen bederatçi ehun

eta

eta bortç vrthe, guero
hill ičan tçen

12 orobat Kenan biçi
içatu çen hirur hogöi
eta hamar vrthe: eta
enjendratu çuen ma-
-hala. leel

13 eta Kenan, mahala-
-leel enjendratu ondoan,
biçi içatu çen çortçi
ehun eta berrogöi vr-
-the: eta enjendratu
çituen semeac eta Ala-
-bac.

14 Kenan beraz biçi iça-
-tu çen dembora guçia,
içan tçen bederatçi
ehun eta hamar vr-
-the, guero hill ičan
tçen

15 guissaberéän Mahala-
-leel biçi içatu çen hi-
-rur hogöi eta bortç vr-
-the: eta enjendratu
çuen Iered

16 eta Mahalaleel, Iered
enjendratu ondoan, biçi
içatu çen çortçi ehun
eta hogöita hamar
vrthe: eta enjendratu

[IV. 10.]

çituen semeac eta Alabac

17 Mahalaleel beraz biçi
içatu çen dembora guçia
içan tçen çortçi ehun eta
Laur hogöita hamabortç
vrthe, guero hill ičan
tçen.

18 traçaberéän Iered
biçi içatu çen ehun eta
hirur hoigöitabi vrthe
eta enjendratu çuen
henoc

19 eta Iered, hënoc en-
-jendratu ondoan, biçi
içatu çen çortçi ehun
vrthe: eta enjendratu
çituen semeac eta Ala-
-bac.

20 Iered beraz biçi içatu
çen dembora guçia
içantçen bederatçi
ehun eta hirurhogöita
bi vrthe, guero hill
içan tçen.

21 moldeberéän Henoc
biçi içatu çen hirurho-
-göita bortç vrthe eta
enjendratu çuen Me-

ETHÓRQUIA.

-thusçela

22 eta Henoc, Methus-
-çela enjendratu ondoan,
ibilli ičan tçen Iaincoa-
-requign hirur ehun vr-
-thez: eta enjendratu
çituen semeac eta ala-
-bac.

23 Henoc beraz biçi içatu
çen dembora guçia, ičan
tçen hirur ehun eta
hirur hogöita bortç vr-
-the.

24 hala Henoc Ibilli
içan tçen Iaincoareq-
-uign, eta etçen ag-
-uertu guehiago: eçen
Iaincoac hartu ičan
çuen.

25 moduberean Methus-
-çela biçi içatu çen
ehun eta Laurhogöita
çazpi vrthe eta enien-
-dratu çuen Lemec,

26 eta Methúsçela,
Lemec enjendratu
ondoan, biçi içatu
çen çazpi ehun eta
Laurhogöita bi vrthe:

eta enjendratu çituen
semeac eta Alabac.

27 Methuscela beraz
biçi içatu çen dembora
guçia, içantçen bede-
-ratçi ehun eta hirur
hogöita bederatçi vrthe,
guero hill içantçen.

28 maneraberéan Le-
-mec biçi içatu çen
ehun eta Laurhogöita
bi vrthe eta enjendra-
-tu çuen semebat.

29 eta déithu çuen haren
içena Noé, erraten çu-
-ela hunec soleijtucó
gäitu gure obratic eta
gure escuetaco neque-
-tic Eternalac madari
-catu duen lurra dela
caussa.

30 eta lemec Noe en-
-jendratu ondoan, biçi
içatu çen bortç ehun
eta laürhogoi eta ha-
-mabortç vrthe: eta

eta enjendratu çituen
semeac eta Alabac

31 Lemec beraz biçi iça-
-tu çen dembora guçia
içantçen çazpi ehun
eta hirurhogöita ha-
-ma çazpi vrthe, guero
hill içan tçen eta Noec
bortç ehun vrtheren
adigna çuela, enjendra-
-tu içan tçuen Sem,
Cam, eta Iapheth.

6 SEYĞÁRREN CAPITÚLUA.

*Guiçonac ossóqui gaçhtla-
-tu eta, declaratçen du
Iaincoac, ontçen espal-
-dim badire sej hogöi
vrtheren barnán, hon-
-datuco duüla lurra
vholde ieneral baten
bides. 13 bitartean
guiçonon . . . . .
. . . . . hegastignen
eta lurreco animalia
guçien casta begui-
-ratçeco manatçen du
Noé equitera arcabat*

*ematen diöen moldearen
arabera.*

GUERTHATU içan tçen bada
guiçonac lurraren gag-
nean berretçen hassi
içan tçiren ordúan eta
alabac enjendratu çituz-
-ten ordúan :

2 Iaincoaren seméec Ikhus-
-sirik guiçonon alabac
ederrac çirela, hetaric
hartu çituztela Emaz-
-tetçat beretçat, haütatu
çituzten guçietarican
3 eta Eternalac erran
çuen, ene Izpirituac
eztu atsseguign hartu-
-co bethi guiconequign,
eçen haragui dire :
hequiën egunac bada
içango dire ehun eta
hogöi vrthe.

4 dembora hartan çiren
Jigantac lurraren
gagnean eta oragno
Iaincoaren semeac na-
(-)hastatu çiren ondoan
guiçonon alabequign

ETHORQUIA.

eta heÿ hurrez erdi
çitçaizcoten . . . . . ondo-
-an; . . . . . horiôc dire
puçhantac çegnac be-
-thiêrêtic içatu bâitire
Iende ospea duténac.

5 eta Eternalari, ikhus-
-sîric guiçonon maleçia
haguitç çela handiâ lur-
-raren gagnean eta he-
-quiên bihotçeco phent-
-ssamenduen İmajnaçione
guçia etçela bertçeric
gaçhtaquêria baiçen
nôiz nahi :

6 vrriquitu çitçaiôn gui-
-çona eguignaz lurrean
eta desplaçer içatu çu-
-en bere bihôtçean.

7 eta Eternalac erran
çuen harrascatuco di-
-tut lurraren gagnetic
creatu ditudan guiçonac,
guiçonetaric bestia abre-
-taragno, herresta bestiê-
-taragno, oragno çeruco
hegastignetaragno :

eçen horiôc eguignaz
vrriqui dut.

8 bagnan Noec ediren
çuen graçia Eternala-
-ren âitçignean.

9 haüc dire hemen Noe-
-ren İeneraçioneac.
Noë icatu çen guiçon
İustu eta ossóa bere
demboran, İaincoare-
quign çabillana.

10 eta Noe enjendratu
çituen hirur seme,
sem, cam eta İapheth,

11 eta Lurra vssâindua
çen İaincoaren âitçig-
-nean eta crueltassun
bihurqueriez bethêa.

12 İaincoac bada begui-
(-)ratu çioen lurrari eta
horra vssâindua çen :
eçen haragui guçiac vssa-
-İndu çuen bere bidea
Lurraren gagnean

13 eta İaincoac erran
çioen Noeri, haragui
guciaren figna ethorri

duc ene àitçignera: eçen
Lurra bethea duc cruel-
-tassun bihurquerez he-
-quiengatic: eta horra
hec deseguignen tiät
Lurrarequign.

14 eguign eçac hiretçat
Gopher çurezco arcabat:
eguignen dituc arcan
egôitçac eta gantçutu-
-co duc alcatérnaz
barnetic eta campo-
-tic

15 eta eguingo duc hu-
-nela: arcaren luçetas-
-suna içango duc hirur
ehun bessô: haren çä-
-baltassuna berrogôita
hamar bessô, eta haren
haltotassuna hogôita
hamar bessô.

16 emango diôc egun
arguia arcari, eta
akhabatuco duc bessô ba-
-tez gagnetican, eta
eçarrico duc arcaren
athéa haren sahetsse-
-tic: hala eguingo duc

arca behereco, bigarren,
eta hirurgarren çubiba-
-téquign.

17 eta horra, erakharri-
-co diät vholdebat lur-
-raren gagnera, desegui-
-teco haragui guçia,
çegnetan bâita biçïaren
hatssa ceruën azpiän
eta lurrean diren
guçïey arımac eguig-
-nen diôte.

18 bagnan eçarrico diät
ene alientçia hireq-
-uign: hala sarthuco
âiz arcan, hi eta
hire semeac, eta hire
emaztea eta hire se-
-meen emazteac hire-
-quign

19 eta haragui guciaren
artean biçia duten gu-
-çietaric sarraraçico di-
-tuc pareca arcan be-
-guiratçeco biçiric hire-
-quign: erran nahi da,
harra eta Eméa.

20 hegastignetaric bere
motaren arabera, bes-

ETHORQUIA.

-tietaric bere motaren
arabera eta herrestaqui
gucietaric bere motaren
arabera: han sarthuco
dituc guçietaric pareca
hirequign, biçiric be-
-guira detçacantçat.

21 hartçac oragno hire-
-quign Iaten diren . .
Ianhari gucietarican,
eta erretira tçac . . .
heüregana: içan dâite-
-çentçat Iateco hambat
hiretçat nola hequi-
-entçat

22 hori eguin tçuen
Noec: Iaincoac mana-
-tu çiotçan gaiça guçien
arabera, hala eguign
içan tçuen.

7 ÇAZPIGARREN CAPITULUA.

*Noe, bere emastearequign,
eta harengana ethorri
çiren animalia guciequign
arcan barna sarthu eta
vholde ieneralac honda-*

*du
-içen . . . Lurra 21 Lurra-
-ren gagnean biçi çiren*

*creatura guçiac hillçen
dire, arcan barna çì-
-renac salbo.*

ETA Eternalac erran çio-
-en Noeri, sar adi, hi
eta hire etçhe guçia
arcan barna: eçen ikhus-
-si aüt Iustu ene âit-
-çigneane dembora hun-
-tan.

2 hartuco tuc bestia
garbi guçietaric çazpi
mota bakhotçhetic,
harra eta haren Emea:
bagnan garbi eztiren
bestietaric parebat,
harra eta haren Emea.

3 çeruetaco hegastigne-
-taric ere çazpi mo-
-ta bakhotçhetic, harra
eta haren Emea: casta
concerba dadintçat lur
guçiaren gagnean

4 eçen çazpi egunen
barnean eraguingo
diät
. . . . vriä lurraren
gagnera berrogoi

egunez

Egunez eta berrogói
gaüez eta harrascatu-
tiät
-co . . . lurraren gag-
-netic içatea duten
guçiac, nic eguin ditu-
(-)danac

5 eta Noec eguin çuen
Eternalac manatu çiot-
çan gaiüça guçien ara-
-bera.

6 eta Noëc Seÿ ehun
vrtheren adigna çüen,
vr'vholdea lurraren
gagnera ethorri içan
tçen orduan

7 Noé beraz sarthuçen
eta haren semeac, ha-
-ren Emaztea eta ha-
-ren semeen Emázteac
harequign, arcan bar-
-na, ...
. . . . . vholde vrac
çirela caüssa

8 bestia garbietarican,
eta bestia garbi eztire-
-netarican, eta hegas-
-tignetarican, eta lur-
-raren gagnean hi-

-guitçen diren guçietarican
9 hec sarthu çitçüzcon
Noeri birazca arcan
barna, erran nahi da,
harra eta Eméa, Iain-
-coac manatu çioen
beçala.

10 eta guerthatu içan
tçen cazpigarren
egunean vholde v-
-rac içatu çirela lur-
-raren gagnean

11 Noeren biçiaren seÿ
ehunen vrthean,
bigarren . . . . .
Illhabethean, illha-
-bethearen hamaçaz-
(-)pigarren egunean,
egun hartan leçe
haüندیären ithurri
guçiac hautssi içan
çiren eta çeruetaco
tapac idequi. . . . .
. . . . .

12 eta vria erori çen
Lurraren gagnera
berrogói egunez eta
berrogói gaüez.

ETHÓRQUIA.

13 egun hartan beréän
Noe eta Sem, Cam
eta Japheth Noeren
semeac sarthu çiren
arcan barna, baijta
noeren emaztea ere,
eta haren semeen hi-
-rur Emazteac hequié-
-quign.

14 hec eta bestia guçiac
bere motaren arabera
eta abrebestia guçiac
bere motaren arabera
                  gagnean
eta lurraren ^ higitçen
diren herrestaqui gu-
-çiac bere motaren
arabera, eta hegas-
-tin guciac bere mota-
-ren arabera, eta çho-
-ritçho hegaldun çer su-
-erte nahiden guçiac

15 ethorri çitçáizcon be-
-raz haraguiqui gu-
-çietaric, bere báithan
biçi hatssa dutenetic
birazca Noeri, arcara.

16 bay haraguiqui guçi-
-etaricaco harra eta

Emea hara ethorri
içan çiren, Iaincoac
manatu çioen beçala :
guero Eternalac
herstu çuen athéä
beregana.

17 eta ethórri içan
tçen vholdea berro-
-gói egunez lurra-
-ren gagera : eta
vrac haünditu çiren,
eta goratu çuten ar-
-ca eta altçhatua
içatu çen . . . .
. . . . . lurraren gagne-
-tic.

18 eta vrac borthiz-
-tu eta hagitç berre-
-tu içan çiren lur-
-raren gagnean : eta
arca flotatçen çen
vren gagnean.

19 eta vrac çhoill ha-
-guitç borthiztu çiren
lurraren gagnean eta
estali içan çiren çeru
guçien azpian çiren

mend-

mendiric haltoen guçiac :

20 vrac borthiztu çiren
hamabortç besoz gag-
-nétican : hetaz men-
(-)diac estali içan çiren.

21 eta Lurraren gagnean
higuitçen çiren hara-
-guiqui guçiac hill çir-
-ren, hambat hegasti-
-gnac nola abrebesti-
-ac, bestiác eta herres-
-taqui guçiac lurraren
gagnean herrestaca dabil-
-tçanac : eta guiçon guçi-
-ac.

22 Lejhorrean çiren biç
^bere
hatssa ^ . . . . sudur çillho-
-tan çuten gailça guçiac
hill içan çiren.

23 beraz lurraren gag-
-nean içatea çuten gäu-
-ça guçiac harrascatu-
-ac içan çiren, guiçone-
-taric bestietaragno,
herrestaquietaragno eta
çeruetaco hegastigneta-
-ragno. horrela harrasca-
[IV. 10.]

- . . . tuac içatu çiren
Lurrétican : bagnan
Noé çhoillqui egotu içan
çen göititüric eta hare-
-quin çirenac arcan bar-
-na.

24 eta vrec iraiün içan
çuten Lurraren gagne-
-an ehun eta berrogoy
ta hamar egun.

ÇORTÇIGARREN CAPITÜLÜÄ.

*vholde vrac ehun eta
berrogoyta hamar egun
iraiün ondoan erretirat-
-çen dire 13 eta Lurra
idortu ondoan, Iaincoac
manalçen du Noé arcatie
ilkliçera han çiren guçi-
-equign 20 Noec arcatie
ilkhi eta sacrificatçen
dio Iainári, cegnac
erreberriçen baitu mun-
-duaren estatua.*

IAINCOA bada orhöitu
içan çen Noez, eta
bestia guçiez eta arcan
barna harequin çiren

ETHÓRQUIÀ.

abrebestiáqui guçiez : eta
Iaincoac iraganaraçi
çuen háiçebát lurraren
gagnean, eta vrac guel-
-ditu içan çiren

2 eçen leçeco ithúrriac . .
. . herstúac içatu çiren
eta çeruetaco tapac : eta
vria idúquiá içatu çen
çeruetaric

3 eta vrac erretiratçen
çiren lehenbagnó lehe-
-nago lurraren gagnetí-
-can : eta ehun eta ber-
egunen
-rogoyta hamar . . . .
buruan çhumetu içan
çiren

4 eta çazpigarren illha-
-beteco hamaçazpigar-
-ren egunean arca guel-
-ditu içan çen ararate-
-co mendièn gagnean

5 eta vrac çhumetu-
-az çihoaçen lehen bag-
-no lehenago hamargar-
-ren illhabeteragno, eta
hamargarren illhabeteco

lehen egunean mendi
puntac aguertu içan
çiren.

6 guero guerthatu çen
berrogoý egunen buruan
Noec idequi çuela arca-
-co leyho eguin çuena.

7 hala vtçi çuen beléa,
çegna ilkhi báiçten
goaten çela eta bihurt-
-çen çela vrac lurraren
gagnean idor çitéçen
arteragno

8 vssobat ere vtçi içan
çuen bereganic ikhus-
-teco eä vrac gutitu, çí-
-ren lurraren gagnetíc.

9 bagnan vssóa non
bere ogna phaússa ez
aurkhitu içanez, bihur-
-tu içan çen harengana
arcara : eçen vrac çiren
lurruguciaren gagnean.
eta harc bere escúa
áitçin du eta hartu içan
çuen eta erretiratu be-
-regana arcan barna.

bertçe
10 eta ^ çazpi egun oragno
iduriqui ondoan, berriz
vtçi ičan çuen vssóa
arcatic campóra

11 eta arratssaldean vssoa
bihurtu çen harengana
eta horra haren mocóän
oliba osto atheratu çüëna:
eta Noec eçagutu çuen
vrac gutitu çirela lurra-
-ren ganetic

12 hala iduriqui çuen orag-
-no bertçe çazpi egun,
guero vtçi çuen vssóa,
çegna ezpáitçen bihurtu
guehiago harengána.

13 eta guerthatu ičan çen
Noeren adignaren seÿ e-
-hun eta vrthe batean le-
-hen illhabeteco lehen egu-
-nean vrac idortu çirela
lurraren gagnetican: eta
noec arcaco estalquia
khendu eta beguiratu
çuela: eta horra, lur gag-
-na idortçen çen.

14 eta bigarren illhabeteco

hogoÿta çazpigarren
egunean lurra idor
içatu çen

15 guero Iaincoa mintça-
-tu çitçaion Noeri çiótssa-
-la,

16 Ilkhi adi arcatic hi
eta hire Emaztea, hire
seméac eta hire semeen
emazteac hirequign.

17 Ilkhiáraçi tçac hire-
quign, hirequin diren
bestia guçiac haragui
gucietaricacoac hala
hegastignac nola besti-
-ac eta Lurraren gag-
-nean higitcen diren
herrestaqui guçiac . .
vngui bethe beçate lurra,
eta berret eta haügnitç
eguin bëitez lurraren
gagnean.

18 Noé bada Ilkhi ičan
çen haren semeac,
haren emaztea eta
haren semeen emaz-

ETHÓRQUIA.

-teac harequign.

19 besti guçiac, herresta-
-qui guçiac, hegastin
guçiac, Lurraren gag-
-nean higitçen diren
guçiac bere motaren
arabera, ilkhi çiren
arcatic

20 eta Noec eguin çio-
-en aldarebat . . . . .
eternalari eta hartu
çituen bestia garbi
guciëtaric, eta hegastin
garbi guciëtaric eta
ofrendatu çituen holo-
-caüstac aldarearen gag-
-nean.

21 eta sentitu çuen Eter-
-nalac baque . . . vrrinbat
eta erran çuen bere bai-
-than, eztut guehiago
madaricatuco Lurra, gui-
-çonac direla caussa: eçen
guiçonon bihotçeco Ima-
-ijnaçionea gaçhtóa da
hequien gatzarrassune-
-tic, eta hala eztiötet
guehiago Iaçarrico gauça

biçi guciey, eguin dudan
beçala

22 bagnan Lurra içanen
degno haci eréintçe-
-ac eta biltceac, hotça
eta beróa vda eta
negüä eguna eta
gaba eztire guelditu-
-co

BEDERATÇIGARREN CAPITÚLUA.

*Iaincoac bere benediçioneac
erreberritçen dituela jene-
-ro humanoaren eta lurre-
-co animalia guciën mul-
-tiplicaçionearen aldera
acordatçen diöte guiçonej
espressuquico hitçez ha-
-ragüä Iatera 6 debecat-
-çen diöte nihor hillçéä eta
odola jatlä 9 eta guiço-
-nac seguraltçeco, estirela
ethorrico guehiago vholdé
neçartçen
ieneraleco vrac, ^ . . . . .
du bere alientçia hequie-
-quign, confirmatçen duela*

ceruco arcobaren segnaleas
 20 *Noec, cames trufa-*
-tua içatu ondoan, ma-
(-)daricatcen du hagna,
eta bedincatçen ditu
sem eta Iapheth.

ETA Iaincoac bedincatu
 çuen Noé, eta haren
 semeac, eta erran çioten,
 berret eta haügnitç eguin
 çäitezte eta bethe çaçüë
 lurra.

2 eta çuendaco beldurra
 eta ikhara içan bedi lur-
 reco bestia gucién gagne-
 -an eta çeruetaco hegastin
 guçiën gagnean, lurraren
 gagnean higitçen diren
 gäuça guciëquign, eta
 itssassoco arrain guçiëquign:

[^]cüën
 eman çäizquitçue [^] escüën
 artean

3 higitçen diren gäuça biçi
 dun guçiäc içanen çäiz-
 -quitçue janharitçat
 eman darozquitçuet guçiäc
 belhar ferdea beçala.

4 bizquitartean eztucue
 Ianen haraguiric bere
 arimarequign, cegna
 bāita haren odola.

5 eta eguiáz galdetuco
 dut çuen odola, erran
 nahi da çuen arimen
 odola: galdetuco dut
[^]escutican
 bestia guçiën [^] . . . .
 . . eta guçiönaren
 escutican, baj bere
 anaia bat bederaren es-
 -cutican, galdetuco dut
 guçiönaren arima

6 norc ere issurico bāitu
 guçiönaren odola guçiö-
 -naren bāithan, haren
 odola issuria içango da.
 eçen Iaincoac bere imaij-
 -nara eguign içan du
 guçiöna.

7 çuec beraz berret çäi-
 -tézte, haügnitç, haüнди
 eguin çäitezte franquiáz
 lurraren gagnean eta
 hartan haügnitç eguin
 çäitezte

8 guissaberean Iaincoa

ETHORQUIA.

mintçatu çitçaioten
Noeri eta haren seme-
-ey harequign, erraten
çuela,
9 eta nitaz denaz beçam-
-batean, horra, eçarri
diät ene aliëntçia çuë-
-quign eta çuën çasta-
-requign çuen ondóän :
10 eta çuequin diren
animalia biçi dun gu-
-çiëquign hala hegas-
-tignequign nola besti-
-aquiärequign eta çuë-
-quin diren Lurreco bestia
guciequign, arcatican
ilkhi diren guçiequign,
Lurreco bestía guçietarag-
-no.
11 eçarri diät beraz ene
alientçia çuequign.
eta eztuc guehiago
hondatua içango hara-
-guibatere vholde vrez
eta eztuc guehiago v-
-holderic içango lurra

deseguiteco.

12 guero erran çuen
Iáincoac, haü duc
batassunaren segnálea
nic ematen . . . . .
dudana ene eta çuen
artean, eta çuequin
diren creatura biçi dun
guçien artean iraüiteco
bethiere :

13 eçarrico diät ene arco-
-ba hedóÿean, çegna
içanen báita batassu-
-naren segnaletçat
ene eta Lurraren arte-
-an.

14 guerthatuco den orduan
estalico dudala hedoyez
Lurra, arcoba aguertu-
-co duc hedoyean.

15 eta içanen diät orhöi-
-tçapéna ene batassu-
-naz, ene eta çuen
artean denaz, eta ha-
ragui gucietan biçi diren
animalia guçien artean

eta vrac eztire guehiágo
 içanen vholdetçat hara-
 -gui guçia deseguiteco

16 içanen duc beraz arcóba
 hedóyeañ, eta beguira-
 -tucó çióat, orhóit nadin-
 -tçat bethiéreco batassu-
 -naz Iaincoaren eta ani-
 -malia biçi dun guçien
 arteañ, çernahiden ha-
 -raguitan diren lurraren
 gagueañ.

17 Iaincoac beraz errañ
 çioen Noeri hori duc
 batassunaren segnalea
 nic eçarri dudana ene
 eta lurraren gagueañ
 diren haragui guçien
 arteañ.

18 eta arcatican ilkhi
 çiren Noeren semeac
 içatu çiren sem, cam
 eta Iapheth. eta Cam
 içatu çen canaanen
 áita

19 hirur haüç dire
 Noeren semeac,

çegnetaz lur guçia
 bethea içatu báiçten

20 eta Noé lurreco ne-
 -khaçáleä hassi içan
 tçen mahastia Lan-
 -datçen.

21 hala edañ içan çuen
 arnáa eta horditu
 içan çen eta billuçi
 çen bere tabernaclea-
 -ren erdiñ

22 eta cam canaanen
 áitac, bere áitaren
 ahalquissuna ikhussi-
 (-)ric, hagna declaratu
 çióten campoan bere
 bi Anáyey

23 Semec eta Iapheth-
 -tec bada hartu içan
 çuten capabat çegna
 eman báiçuten bere
 bi sorbalden gagueañ,
 eta guibela çihoaçela
 estali içan çuten bere
 áitaren ahalquissuna :
 eta hequien bissaiaç
 guibela bihurtuac çiren,

ETHORQUIA.

hala etçuten ikhussi
bere aitarén ahalquis-
-súna

24 eta Nòéc bere arnó-
-tican iratçarri eta,
Iaquin çuen bere
seme çhumeénac eguin
çioëna.

25 hargatic erran çuen,
madarica bedi cana-
-an, bere anaien
muthillen muthill
içango da.

26 erran ere çuen,
bedinca bedi Semeren
Iainco eternala eta
canaan heÿ eguin
bequiôte muthill.

27 Iaincoac tira deçala
eztitassunean Iaph-
-eth eta haü egon
dadillala semeren
tabernacletan : eta
canaan heÿ eguin
daçuiotela muthill.

28 eta Noé bici içan

çen vholdearen ondóan
hirur ehun eta berro-
(-)goÿta hamar vrthe.

29 Noé beraz bici içan
çen dembora guçia,
^{bederatçi}¹
içatu çen ^ ehun
eta berrogoÿta ha-
-mar vrthe, guero
hill içan çen.

HAMARGARREN CAPITÚ-
-LUA.

*Iaphethen ondócoën con-
-tuä 6 camen ondocoë-
-na 8 [non báiita erre-
-presentátua monar-
-quien hastéa Nimro-
-ten báiithan] 21 Seme-
-ren ondocoëna, eta
. . . naçiöneëna vh-
-oldearen ondoan lur
guçia bethe dutenéna.*

HEMEN dire bada Noe-
-ren haür Sem, cam,
eta Iapheththen castac :

¹ Added in pencil in another hand.

çegnej sorthu baitçit-
-çaitzen haurrac vhol-
dearen ondóän.

2 Iaphethen haürrac di-
-re Gomer, magog,
madai, Iauan, Tubal,
mesech, eta Tiras

3 eta Gomereren haürrac
Asçkenas, Riphath, eta
Togarma.

4 eta Iauaneren haürrac
Elisça . . . Tarsçis,
Kittim eta Dodanim.

5 haütaz errepartituac
içatu çiren naçione-
bere
-en Irlac, . . . lur-
-retaric, bat bedera bere
lengoayaren arabera,
bere famillen arábera,
bere nacioneen artean.

6 guissa berean Camen
haurrac dire Cus,
Mitsraim, Put, eta
Canaan.

7 eta Cussen haürrac
seba, Hauila, sabbah,
[IV. 10.]

Rahma, eta Sabteca.
eta Rahmaren haür-
-rac Sçeba eta Dedan.

8 eta Cussec enjendratu
çuen Nimrod, cegna
hassi baitçen puçhant
içaten Lurréän,

9 hori içatu çen Ihiz-
-tari puçhant bat
Eternalaren aütçig-
-nean.

10 eta horren gobernua-
-ren hastea içan çen
Babel, Erec, Accad eta
Calne Sçinharreco her-
-riän

11 herri hartarican
ilkhi içan çen assur,
eta eguign içan çuen
Niniué, eta hirico
carricac eta calah,

.....
.....

12 eta Resen Niniué
eta calahren artean,
çegna baita hiri
haündibat.

ETHÓRQUIA.

13 eta Mitsraimec
enjendratu çuen

Ludim, hanamim,
Lehabim, Naphtuhim,

14 Pathrusim, Chaslu-
him [çegnenganic
Ilkhi bایتire Philis-
-tintarrac] eta Caphto-
-rim

15 eta Canaanec iça-
-tu çuen Sidon bere
lehen semea eta Heth :

16 Iebussiarrac, Amorr-
-hearrac, Guirgasçiar-
-rac,

17 Heuiarrac, Harkiar-
-rac, eta Siniarrac,

18 Aruadienarrac, Tsemar-
-riarrac, eta Hamati-
-arrac eta ondoan bar-
-raiatu dire Cananear-
-ren famillac.

19 eta içan çiren Cana-
-nearren baztérrac
Sidonetic, Guerar alde-
-ra heldu aïçéneän, Ga-
-zaragno, Sodom eta
Gomorraltera, Adma eta

Tseboim aldera Leşça-
-ragno.

20 hor dire Camen haü-
-rrac bere famillen
eta hizcuntçen ara-
-bera, bere lurretan
eta nacionetan

21 orobat Sem, Heber-
-ren haür guçien aïta-
-ri eta Iapethten ana-
-iari cegna bایتçen
haündiena, Sorthu
çitçäizcon haürrac.

22 Semeren haürrac
beraz dire Helam,
Assur, Arpacşad,
Lud eta Aram.

23 eta Aramen haü-
-rrac Hus, Hul,
Guether eta Mas.

24 eta Arpacşadec
içatu çuen Şçelah,
eta Şçelahc içatu
çuen Heber

25 eta Heberri
sorthu çitçäizcon
bi Seme : baten
içena Peleg : eçen

eçen horren demboran Lurra
errepertitua içatu cen : eta
horren Anaiaren icena,
Ioktan.

26 eta Ioktanec içatu
çuen Almodad, Sçeleph,
Hatsarmaueth eta Ierah,

27 Hadoram, vzal, Dikla,

28 Hobal, Abimael, Sçeba,

29 Ophir, Hauila, eta
Iobab : horiôc guçiac
dire Ioktanen haür-
rac

30 eta horiôn egoitça
çen Mesçatican hel-
(-)du aiçénean Sepharro
. . . . orienteco mendi-
-ra.

31 hor dire semeren haü-
-rrac, bere famillen eta
hizcuntçen arabera
bere lur eta nacione-
-tan

32 horioc dire beraz
Noeren haürren
famillac, bere casten
arabera bere nacione-
-tan : eta haütaz içatu
dire errepertituac na-

çioneac lurreean vhol-
dearen ondoan

HAMECAGÁRREN CAPI-
TÚLUA.

*Babelco dorrearen egui-
-lea. 5 poblua nahas-
-siä hizcuntçen confus-
-siönea dela caussa. 10
semeren . . . . .
. . . . . ondocben con-
-tua . . Abrahamen-
-ganaragno 31 cegna
Taré bere aitarerequign,
Lot bere anaiaren seme-
-arequign eta Sarai
bere emastearequign
Khaldearren vrtican
ilkhi eta ethortcen
bäila Caranara 32
Tareren heriötçea.*

ORDÚÄN Lur guçia
hizcuntça . . . . bate-
-taco çen, eta hitç be-
-reco.

2 bagnan guerthatu
çen, nola partitu
bäitçiren orientetic

ETHORQUIA.

aürkhitu çutela Larrebat .
Şçinharco herriän, non
egotu ičan bätçiren.

3 eta erran çioten batac
bertçeari, ea, eguin
detçagun ardilluac eta
erre detçagun vngui
vngui súän. hala
içatu çituzten ardillu-
-ac harri orde, eta
buztiñoä içatu çitça-
-jen morthero orde.

4 guero erran çuten, ea,
eguin deçagun gueü-
-retçat hiribat, eta dor-
-rebat çegnaren punta
içan bedi çeruetaragno :
eta ardietsico dugu
ospéa barraiatuac ez-
cáitecen beldurrez lur-
-raren gagnean

5 Eternala bada Iaiütssi
çen ikhustera hiria eta
dorréa guiçonen seme-
-ec eguiten çituztenac.

6 eta Eternalac erran
çuen, horra, poblu haü

bat da eta guçiec hiz-
-cuntça bat dute : eta
horra nola hasten di-
(-)ren Lan eguiten, eta
oraj eztire debecátuac
içango deüssétan eguign
içan vste dutenetan.

7 eä bada, Iaiütss gáite-
-çen eta nahas deça-
-gun hor horion hiz-
-cuntça adi ezteçaten
elkharren hizcuntça.

8 hala Eternalac barra-
-iatu çituen handic
Lur guçiétara : eta
guelditu ičan çiren
hiria eguitetic.

9 horrengatic haren
içena deithua, ičan
çen Babel : eçen
Eternalac han na-
-hassi ičan çuen lur
guçico hizcuntça eta
handic barraiatu
çituen Lur guciaren
gagnean.

10 hemen diren Seme-

Semeren castac. Semec
ehun vrteren adignean
içatu çuen Arpacşad
bi vrte vholdearen ondóan.

11 eta Sem Arpacşad en-
-jendratu ondoan biçi
içan çen bortç ehun
vrthe : eta enjendratu
çituen semeac eta ala-
-bac.

12 guissaberéan Arpacşad
biçi içatu çen hogoÿta
hamabortç vrthe eta
enjendratu çuen Şçelah.

13 eta Arpacşad Şçelah
enjendratu ondoan biçi
içatu çen Laiür ehun eta
hirur vrthe : eta enjen-
-dratu çituen semeac eta
alabac.

14 guissaberean Şçelah
biçi içan çen hogoÿta
hamar vrthe ; eta en-
-jendratu çuen heber :

15 eta Şçelah heber
enjendratu ondoan,
biçi içan çen Laur e-
-hun eta hirur vrthe :

eta enjendratu çituen
semeac eta alabac.

16 Guissabéreän Heber
biçi içan çen berrogoyta
hamalaiür vrthe eta
enjendratu çuen Peleg.

17 eta Heber Peleg en-
-jendratu ondóan, biçi
içan çen Laiür ehun eta
hogoyta hamar vrthe :
eta enjendratu çituen
Semeac eta Alabac.

18 guissabéean Peleg
biçi içan çen hogoÿta
hamar vrthe eta içatu
çuen Rehu.

19 eta Peleg Rehu içatu
ondoan, biçi içan çen
bi ehun eta bederatçi
vrthe : eta içatu çitu-
-en Semeac eta Ala-
-bac

20 guissabéean Rehu
biçi içatu çen hogóita
hamabi vrthe eta
enjendratu çuen Serug

21 eta Rehu, Serug

ETHORQUIA.

enjendratu ondoan, biçi
ıçatu çen bi ehun eta
çazpi vrthe: eta enj-
-endratu çituen Semeac
eta Alabac.

22 guissaberean Serug
biçi ıçatu çen hogöita
hamar vrthe etâ en-
-jendratu çuen Nacor

23 eta Serug, Nacor en-
-jendratu ondöan, biçi
ıçatu çen bi ehun vr-
-the eta enjendratu
çituen Semeac eta
Alabac.

24 guissaberean Nacor
biçi ıçatu çen hogöita
bederatçi vrthe eta
enjendratu çüen Taré

25 eta Nacor, Taré en-
-jendratu ondoan, biçi
ıçatu çen ehun eta
hemeretçi vrthe: eta
enjendratu çituen Seme-
-ac eta Alabac.

26 guissaberean Taré

biçi ıçan çen hirur ho-
-göita hamar vrthe,
eta enjendratu çitüen
Abram, Nacor, eta
haran.

27 eta haüc dire Tare-
-ren castac: Tarec
enjendratu çituen
Abram, Nacor eta ha-
-ran: eta Haranec
enjendratu çuen Lot.

28 eta Haran hill ıçan
çen bere äitaren äit-
-çigneane bere sorlekhu-
-an, Kaldearren' vr her-
-rian.

29 eta Abrahamec eta
Nacorrec hartu çı-
-tuzten Emazteac.
Abranen Emaztearen
ıçena . . . ıçan çen
Sarai: eta Nacorren
Emaztearen ıçena
ıçan çen Milca,
Haranen Alaba,
Milcaren eta Iiscaren

Áita

30 eta Sarái agorra çen
eta etçúen haürrican.

31 Tarec hartu içan^{çi} tuen
bere Seméa Abram, eta
Lot bere seméaren semea
çegna báiçten Haranen
semea eta Sarái bere
alaba ederra, bere seme
Abranen Emaztea eta
Ilkhi içan çiren elkhar-
-requign Kaldearren vr
herritican, Canaaneco
herrirat goateco. hala
ethorri içan çiren Ca-
-raneragno eta egotu
içan çiren han.

32 eta Tareren Egunac
.....
. . . içatu çiren bi
ehun eta bortç vrthe,
guero hill içan çen
Caranen

HAMABIGARREN CA-
-PITULUA

*Abranen Bocaçiónea-
-ren declaraciónea
çegnetan confirmatua
báita promes exelen-
-ten bidex 4 haren
arabera badabilla
Canaaneco herrian 7
eta eguiten ditu alda-
-reac: 10 bagnan Cana-
-anetican gossez khas-
-satua içaturic, erreti-
-ratçen da Eijptura: 14
non bere ematea go-
-ratçen báiççáio bere
edertassuna dela caussa
eta guero . . . . .
bihurtçen báiççáio osso-
-ric aberastassun halin-
-diçquign Iaincoaren
providentiãa particular
bates*

ETA Eternalac erran çio-
-en Abrani, goän adi
hire herritic eta hire
aháideen artétic: eta

ETHORQUIA.

hire äitaren etçhetic
nic eracutssico daroadan
herrira.

2 eta eguignaraçico äüt
naçione haündibat, eta
bedincatuco äüt, eta
errendatuco diät haüندی
hire içena eta içango
äiz benediçionea.

3 bedincatuco tiät hi
bedincatuco äüténac :
eta içango dituc bedin-
-catuac hitan lurreco
familla guçiac.

4 Abram beraz goän
içan çen Eternalac
erran çioen beçala eta
Lot goan çen harequign.
eta Abranec hirurho-
-göita hamabortç vrthe-
-ren adigna çuen Ca-
^{campora}
-ranetic^{ilkhi} içan çen
orduan.

5 Sarai bere emázteä
ere hartu çuen Abra-

-nec eta Lot bere
anaiaren seméa eta
bere ontassun irabaçi
çituzten guçiac eta
Caranen içatu çituz-
-ten pressunac: hala
Ilkhi içan çiren ethor-
-tçeco Canaaneco herri-
-rat çegnetan sarthu
içan bätçiren.

6 eta Abram iragan
içan çen herritican
Sikemeco lekburagno
eta Moreco çelhaie-
-ragno, eta orduan
herriän çiren Cana-
-nearrac.

7 eta Eternala aguertu
çitçaion Abrani, eta
erran çioen, emanen
çiotet herri haü hire
ondócoeÿ. eta Abra-
-nec eguin çioen han
aldarebat Eternalari
çegna aguertu bätçit-
-çajon.

8 eta handican aldaratu
içan çen mendi alde-

beth-el
-ra a oriente aldera, eta
hedatu çituen bere taber-
-nacleac Beth-el çüela
ocçidéntetic, eta hai ori-
-entetic: eta han eguin
çioen aldarebat Eterna-
-lari

9 guero Abram partitu
çen handic çihoäla
eta äitçintçen cela
Eguberdi aldera

10 bagnan *Emaztebat*¹
ethorri içan çen herri-
-ra, eta Abram Iaüt-
-ssi içan çen Eijptura
han biiaietan Ibiltçe-
-co. eçen baçen herrian
gossete haündibat.

11 eta guerthatu çen nola
hurbiltçen bältçen Ejip-
-tuan sartçeco, erran çio-
-ëla Sarai bere Emazte-
-ari, horra, baçignacus-
-sat emazte ederbat äi-
-çela ikhusteco

12 hargatic guerthatuco
dun Eijptuarrec ikhus-
-ten aüten orduan,
erranen dutela, hai

horren Emazteä da:
eta hillen niaüten,
bagnan hi biçiric vtçi-
-co aüte.

13 erran çan beraz,
othöizten aüt, ene
arréba äicéla, hi

caüssa
äiçéla, ...
niri vngui eguin da-
-quidantçat eta hi
äiçela moyen ene
biçia şalba dadintçat

14 guerthatu çen beraz,
Abram Eijptura ethor-
-ri içan çen beçain
sarri, Eijptuarrec
Ikhussi çutéla Emaz-
-te hura haguitç çela
ederra.

15 Pharaonen gortheco
buruçaguiéc ere ikh-
-ussi çuten hagna eta
Laüdatu çúten haren
äitçignean: hala go-
-ratua içatu çen erama-
-na içateco Pharao-
-nen etçhera.

16 çegnec ontassun

¹ Gossete haündibat.

ETHORQUIA.

eguin báiſtçioen Abrani
haren amoregatic :
eçen içatu çituen ar-
-diac, idiac, aſtóac,
muthillac, nescátoac,
asto eméac, eta Camé-
-luac.

17 bagnan Eternalac
Iaçarri çioén Pharao-
-ni plaga handiez
baÿta haren etçheari
ere, Sarai Abranen
emaztea çela caüſſa.

18 Pharaonec bada
deïthu içan çuen Abram
eta erran çioén, çer
eguin d'aütac? çerga-
-tic eztarotac declaratu
hire emaztea çéla?

19 çergatic erran duc
ene arreba da? eta
enetçat hartu núén
emaztetçat: bagnan
oraÿ, horra hire Em-
-ázteä, har éçac eta
oha.

20 eta eman çioén

hartazco cargua pressu-
(-)naia batçüëÿ, çegnec
eraman içan báiſtçituz-
-ten hura, haren emáz-
-tea, eta haren çiren
gäuça guçfác.

HAMAHIRURGARREN CAPITÚLUA.

*Abram eta Lot Ejiptu-
tic bihurtu eta aparta-
-çen dire bata bertçea-
-gatic. 10 Lot erretirat-
-çen da Sodoma aldera. 12
bagnan Abram egoten
da canaaneco herrian
14 çegna berriz pro-
-melatua báiſtçatio Iatü-
-naz baÿta ondore han-
(-)dibat ere.*

igan
ABRAM bada . . .
içan çen Ejiptutic
eguberdi aldera, hura,
haren emáztea, eta
haren çiren gäuça gu-
-çfác, eta Lot harequign.

2 eta Abram puçhant eguin
çen abrebestiétan, cillhar
eta vrretan.

3 eta bihurtu içan çen
eguberdico bidetariç
Beth-elat, haren taber-
-nácleac eguign içatu
çiren lekhura hastéan
beth-el eta hai artéan,

4 aldáreä çen lekhúan
cegna lehenic eguin
baitçúen han: eta han
Abranec othóiztu çuen
Eternalaren Içéna.

5 Lotec ere çégna baitçe-
-billan Abránequign, ba-
-çituen ardiác, Idiác eta
tabernácleäc.

6 eta Lurrac eçign ekhar
çetçaquéen hagnac el-
(-)kharrequign egoteco: eçen
hequien ontassunac
haündlác çiren, halaco
maneraz non eçign
egon baitçitézquen el-
-kharrequign.

7 hargatican mobitu çen
dispúta Abranen arthal-

-dearen artçagnen
artean, eta Loten ar-
-thaldearen artçagnen
artean. eta orduan
çeuðeçen Cananearrac
eta Pheressiarrac her-
-riän.

8 eta Abranec erran
çioèn Loti, othóizten
aüt, ezten disputariç
ene eta hire artéan,
ez eta ene eta hire
artçagnen artéan ere,
eçen anaiac gäituc.

9 herri guçia ezta hire
manuco? aparta
adi, othóizten aüt,
enegánican. ezquer-
-ra agradatçen baçaic,
goanen aüc escúgnera:
eta escugna agradat-
-çen baçaic, goanen
aüc ezquérrera.

10 Lotec beraz . . . . .
bere beguiac altçhatu
eta ikhussi içan çuen
^plano
Iordango ^ . . . . . guçia
çegna baitçen [Eterna-
-nalac Sodoma eta Gomor-

ETHORQUIA.

-ra hondatu bagno lehe-
-nago] ihinztatua
aldeguciétaric Tsohar-
-rat ethor adign artera-
-gno, Eternalaren barát-
-çea beçala, eta Eiiptuco
herria beçala.

11 eta Lotec haütatu
çuen beretçat Iordango
plano

. . . guçiä, eta goan
içan çen oriente alde-
-ra: hala apartatu
içan çiren bata bertçe-
-aganic.

12 Abram bada egotu
çen Canaango herri-
-an, eta Lot egotu
içan çen planoco hi-
-riétan eta han çhu-
-çhendu çituen bere
tabernácleac Sodoma-
-ragno

13 bagnan çiren sodo-
-maco Iendéac gaçhtó-
-ac eta haguitç bekha-
-tóreac Eternalaren con-
-tra.

14 eta Eternalac erran

çioën Abrani [Lot
harengánic apartá-
-tu ondóän] altçha.
tçac oray hire be-
-guiác, eta beguira
çac aiçen lekhati-
-can, Setentrion, . . .
. . eguberdi, oriente,
eta ocçidente aldera.

15 eçen emanen daroät
hiri, eta hire ondore-
-äri seculaco . . . . .
dacussaan herri gucia

16 hala eguignen diät
hire ondorea içanen
dela Lurreco herraüt-
-ssa beçala. nihorc
conda ahal baldinba-
-déça Lurreco herraut-
-ssa hire ondórea ere
içango duc condatua.

17 altçha adi beraz
eta passaia adi
herrian, haren luçe-
-tassunean eta haren

çabal.

çabaltassúneän: eçen
emanen daróät.

18 Abram beraz, bere
tabernacleac aldara-
-tu eta, ethorri çen
egotera Mamreco
Planotara, çegna bái-
-ta hebronan eta
eguin çioen han alda-
-rebat Eternalari.

HAMALAÜR GARREN
CAPITULUA.

*Sodomaco eta Gomorra-
-co Erregueen, eta bert-
-çe Adisquide eta hau-
-çoen deseguitea. 12
Lot eramana da presson-
-jer planoco hirilaco
çakhúan 13 bagnan
beguiratua da pillata
guciarequign Abranen
bidez. 18 çegnac ema-
-ten báiitiö haren detçhu-
-ma Melkissedekei
çegnez báiita bedinca-*

*-tua. 21 handic detuss-
-ere beréçat iduqui . .
. . . nahi estuela bag-
-nan vaten diotela bere
adisquideçy parte hel-
-du çitçaiotena*

GUERO guerthatu çen
Amraphel . . . . .
çinharco Erregueren,
. . . . . Araioc Ellas-
-sarco Erregueren,
Kedor-lahomer helame-
-co Erregueren, eta
Tidhal naçiónéen
Erregueren demboran,
2 horioc eguin çútéla
guerla Berah sodoma-
-co Erregueren, contra
eta Birsah Gomorraco
Erregueren contra, eta
Çinab Admaco Erre-
-gueren contra, eta
Çemeber Tseboimgo
erregueren contra, eta

ETHORQUIA.

. . . . . Belahco Erre-
-gueren contra, cegna
bäita Tsohar.

3 haüc guçiac bateguin
çiren Siddingo Çelhá-
-jean, çegna bäita It-
-ssasso gaçia.

4 çerbitçatu çuten ha-
-mabi vrthez Kedor-
-lahomer, bagnan ha-
-mahirurgarrenean erre(-)
-boltatu ičan çiren

5 hamalaügarren vr-
-théän beraz Kedor-la-
-homer ethorri ičan
çen, eta Erregue
harequin çirénac: eta
Iaçarri çioten Refein-
-arreÿ Carnaimgo
Hasçterothdan, eta
Zuzinarreÿ Hamen,
eta Eminarreÿ Kir-
-iathaimgo planóan.

6 eta Horienarreÿ
Sçhir bere mendian.
Parango larreragno
dessertu gagnean

7 guero bihurtu çì-
-ren eta ethorri çì-
-ren Misçpatco
Henera, çegna bäi-
-ta Kades eta eguin
çuten Hamalekitarren
herri guçia, eta Hamorrhe-
-onarrec ere Hatsatson-
-tamarren çäüdeçenec.

8 ordüän Ilkhi ičan çiren

^{aco}
Sodom . . . Gomorraco, Adma-
-co, Tseboimgo eta Tsohar-
-renden Belahco Errégueac,
eta arrimatu çuten bere
bere batailla bere armada
Siddimgo çelháyeän hequièn
contra.

9 erran nahida Kedor-
(-)Lahomer Helamgo Erre-
(-)gueren contra, eta Tidhal
naçioneen Erregueren con-
-tra, eta Amraphel Sçin-
-harco Erregueren contra,
eta Arjoc Ellasarco Erre-
-gueren contra. Laür Erre-
gue bortçen contra

10 ordéän Siddimgo Çelhaia
alcaterna . . phutçuz be-

-théa çen. eta Sodomaco
eta Gomorraco Erreguéac
ihessi goän çiren eta han
erori ičan çiren eta
gagnerácoác ihess eguin
çuten mendirat

11 hartu çituzten bada
aco
sodom . . eta Gomorraco
ontassun guziác eta
hequièn Ianhari guçiác :
guero goän ičan çiren.

12 Lot ere Abranen ana-
-iaren semea hartu
cuten eta haren ontassun
guçiác eta goän çiren.

an
eçen sodóm . . egoten
çen.

13 handic itçuri ičan çen
çembéit, ethorri çen
Abram hebreärri aber-
-títçera, çegna egoten
báitçen Mamre amorrhe-
-arraren, Esçcolen eta Hane-
-ren anajaren Lanote-
-guiétan, çegnac báitçiren
Abranequign Iuntátuac.

abada
14 Abranec ^ aditu çuèn orduan
haren anaia presso . . .
eramana içatu çela, arma-
-tu çituen hirur ehun eta
hemeçortçi haren etçhean

sorthuricaco çerbitçarieta-
-ric . . . hala Iarráiqui
çitçaióten Daneragno.

15 eta gabaz aurthiqui
içan çuen bere burua ban-
-daca hequien gagnera, harc
eta haren çerbitçariéc : eta
Iaçárri ičan çióten, eta
ondotic Iarráiqui ičan çitçá-
-jen Hobareragno, çegna
báita Damasco Ezquerretic.

16 eta eraman çituen ontas-
bere
-sun guçiác, eta Lot . . .
anaja ere ekharri ičan
çuen, eta haren ontassun
guçiác : eta Emazteac eta
poblua ere.

17 eta Sodomaco Erregue goän
çitçajon áitçignera, nola
bihurtçen báitçen desseguigni-
-can Kedor-lahomer eta Erre-
-gue harequin çirenac Lano-
-teguico çelháiean çegna
báita celhar Erreala

18 Melkisede Salengo Erre-
-güec ere ekharri çituen
oguiá eta arnóa [eta hori
çen Iainco puçhant sobe-
-ranoaren . . . . .
. . . . . sacrificatçáillea]

19 eta bedincatu çuen,

ETHÓRQUIÁ.

çiotssála, bedinca bedi Abram
Iainco puçhant, soberánoáz
çeru eta lurreco Iaünaz

20 eta Lauda bedi Iainco
puçhant, soberánoä, çeg-
-nac eçarri bãititu hire
etssaiac hire escuétan :
eta Abranec eman çioën
gucien hamargárrena
detçhúma.

21 eta sodomaco Erreguec
erran çioen Abrani, indat-
-çic pressunac eta harret-
-çac ontassunac hiretçat

22 eta Abranec erran çio-
-en sodomaco Erregueri,
altçhatu çioát neüre
escúä Eternal . . Iainco
. . . . puçhant, sobe-
-rano, ceru eta Lurreco Iaü(-)
-nari, diódála,

23 hartçen baldimbadut
. . . . deüssic hiré . .
diren gäuça guciataric,
oragno haribatetarie
çapata lokharriragno :
erran ezteçaántçat abe-
-rastu . . . dut abram.

24 Lekhat . . solament
. . . . pressuna gazteec
ian duténa, eta enequign

ibilli diren guiçonen partea,
erran nahida, Haner,
Esçcol, eta Mamré, cegneg
hartuco bãitute bere partéä.

HAMABORTÇGÁRREN CAPITÚLUA.

*Iaincoac erreberriçen diò
abrani ondore haüñdi
baten promessa 6 hori
signhetssi eta Iustifica-
-tua da 7 Iainnac aliënt-
-çiä eguiten du horrequign
confirmatçen duela campo-
-ticaco segnáleez 13 eta
prometatçen duela emanen
horren
dioela . . . . ondoreari
Canaango herria Laür
ehun vriheren buruan.*

GÁÜÇA horiön ondóän
Eternalaren hitça adreça-
-tu çitçaiön Abrani bissio-
-nean ametssetan erraten
çuela, Abram, ezadillala
beldur, hire harrógnä
eta hire golardo haüñdia
naüic ni

2 Abranec ihardetssi içan
çuen, Iaün Eternalä,

çer emanen darotac?
 haür castáric gabe niábillac :
 eta ene etçhéco gobernua
 duena Dammesec Eliheser
 haü duc

3 Abranec erran çuen orag-
 -no, horra, eztarotac eman
 ondocoric, haürric eta horra,
 ene etçhean sorthuricaco
 muthilla içanen duc ene
 primu.

4 eta horra Eternalaren
 hitça adreçátuä içan
 çitçaion, erraten çuela,
 . . . hori eztuc hire
 primu içanen : bagnar
 hire erraietarin ilkhico
 dena içanen duc hire
 primu

5 guero hura . . campora
 eramán içan çuen, eta
 erran içan çioèn, beguira
 çac oray ceruetara eta
 conda tçac içarrac, conda
 ahal badetçac, horrela içan-
 -go duc hire ondóreä

6 eta Abranec signhetssi
 çuen Eternala eta hori
 Iusticiatçat iduqui içan
 çioèn

7 guero erran çioèn, Eter-
 [IV. 10.]

-nala naüc ni, Caldear-
 -ren vrtic ilkhia räçi
 aüdána, hiri emateco
 herri haü possedi deça-
 -antçat

8 eta erran çuen, Iaün
 Eternala, çertan eçagu-
 -tucu dut hura possedituco
 dudala

9 eta ihardetssi çioèn, har
 diëçadac hirur vrthetaco
 bildotssbat eta hirur vrthe-
 -taco ahuntç bat, eta hirur
 vrthetaco çikhirobat, eta
 vssotortoil . . bat eta vssobat

10 hartu çituen bada gau-
 -ça horiöc guçiäc, eta
 erditic eguin çituen, eta
 eman çuen erdi bakhotçha
 bata bertçearen äitçignaz
 äitçign : bagnar etçituèn
 çhoriäc erditic eguign

11 orduan iaütssi içan çen
 çhori tropela bat gorphu-
 -tç hequien gagnera eta
 Abranec häiçátu çituen

12 eta guerthatu içan çen,
 nola iguzquiä estaltçen
 bätçen, Lo haündibat
 erori çela Abranen
 gagnera, eta horra

ETHORQUIA.

Illhuntassun haüñdi içial-
durabat erori çen haren
gagnera.

13 eta Eternalac erran
çioën Abrani, Iaquin
çac eguiáz hire ondo-
-rea egonen dela arrotç
becala haren ezten herri-
dituz-
-an : eta çerbitçatuco . . .
-tela

. . . lekhuco yendéac,
eta afliijtua içanen dela
Laur ehun vrthez

14 bagnan juiatuco ere
diät nic naçio hec
çerbitçatuco duténa : eta
. . . ondóan guero il-
(-)khico dituc ontassun
haüñdiequign

15 eta hi goanen aiz
hire äitengana baque-
-an, eta ehortçia içango
aiz çahartassun onéän

16 Laurgarren arraçan
bihurtuco tue hunat.

en
eçen Amorrhe . . . hobe-
-na eztuc oragno akha-
-batu

17 guerthatu ere çen, iguz-
-quia estali eta, içatu çela
illhuntassun bat ossoqui
beltça : eta horra labebat
khéä eguiten duena, eta

su Illhitibat çegna iragan
baitçen erditic eguign
içatu çiren gaiuca hequien
artétican

18 egun hartan Eternalac
tratatu çuen aliëntçia
Abranequign, erraten
çuela, eman çioät herri
hori hire ondoreari,
Eijptuco Ibayatic . . .
Ibaya haüñdiragno,
erran nahida, Euphrate-
-co Ibaia

19 Keniärrac, Keniziärrac,
Kadmoniärrac,

20 Hetiärrac, Pherezi-
-arrac, Rephearrac,

21 Amorrhearrac, Cana-
-nearrac, Guirgasçiar-
-rac eta Iebussiärrac.

HAMASSEYGARREN CAPITU-
-LUA.

*Saräi agorrac ematen
diö emastelçat Abrani
Agar bere nescátoa. 4
Agarrec, concebitu eta
arbuiaçen du bere andr-
-la. 3 çegnetas gaisqui
tratatus içanic ihessi*

*goälen báila 7 bagnar
bihurtu eta Ainguerua-
-ren abissu eta promessa-
-ren arabera, erdiñen
çajo Ismaelx Abrani
Laurhogoi eta sey vrthe-
-ren adigna duenari.*

SARAIC bada Abranen
Emazteac etçioën eguign
haür batere: bagnar
baçuen nescatobat Eiip-
-tuärra Agar çeritçána

2 hala erran çioën, horra
oraÿ Eternalac debecatu
niaüc haür eguitetic,
athor, othóizten aüt, ene
nescatoagána, benturaz
haürcasta içango diät haren
bidez eta Abranec obeditu
çioën Saräiren hitçari

3 Saräi Abranen Emazteac
bada hartu çuen Agar
bere nescato Ejjipçiarra
eta eman çioën Emaztet-
-çat Abram bere senhar-
-rari, hamar vrthez Cana-
-ango herrian egotu ondoan.

4 ethorri çen bada Agarga-
-na, çegnac contçebitu

bäitçüen eta ikhussiric
contçebitu çüëla, mespre-
-cio eguin çüen bere An-
drez

5 orduan Saräic erran
çioën Abrani, eguiten
darotaten injuria hire
gagnera heldu duc: neüre
nescátoä ematen daroat
hire galtçárbeän: bagnar
ikhussi dic contçebitu çüëla,
horrengatic mespreçio egui-
-ten dic nitaz. Eternalac
Iuiatçen dic ene eta hire
artean

6 orduan Abranec ihard-
-etssi çioën Saräiri, hor-
-ra hire nescatoa heüre

escuan dun, eguin dió . .ⁿ
nahi dunan beçala. Sarä-
-ic bada aflijtu çuen
háña eta ihessi góän
çen haren äitçignétican.

7 bagnar Eternalaren
aurkhitu içan çuen
háña ithurri vr baten
aldean, dessértuan, sçur-
-reco bidean den ithurriä-
-ren ondoan

8 hala erran çioen, Agar

ETHÓRQUIA.

Sarairen nescatoa, non-
-dic heldu áiz? eta
norat oha? eta ihardet(-)
-ssi çuen, ihessi nihó-
-ac Sarái ene etçheco
andreamen áitçignetic

9 eta Eternalaren Aingue-
-ruac erran çioën, bihur
adi hire etçheco andre-
-agána, eta humilia
adi haren azpián.

10 guehiago Eternalaren
Aingueruac erran çioën,
berretuco diát haguítç
hire ondórea: halaco ma-
-neraz non eçin conda-
-tucó báiá hagn haün-
-diá içanen duc

11 Eternalaren Aingueruac
erran çioën oragno . . .
horra, contcebitu dun,
eta erdico áiz semebatez,
çegnaren içena deithuco
báithun Ismael: eçen
Eternalac entçun dign
hire aflicciónéä.

12 eta hagna içanen dun
. . . . . guíçona bassa
astóä: horren escua
içanen dun batbederaren

contra, eta batbederaren
escuac horren contra: bere
anaia guçiën escúgnean
egongo da

13 harc bada deithu çuen

Eternalaren [^] icen
[^] hari minçat-
-çen çitçaióna, bissióneco
Iainco . . . borthitça
áiz hi. eçen erran çuen
eztut nic oragno ikhussi
hemen ni ikhusten
ninduenaren ondóan?

14 hargatic deithu çuten
phutçu hori, biçi den
ni ikhusten naïenaren
phutçúä, cegna báita
. . Kadess eta Bereden
artéän

15 Agarrec bada eguin
çioën semebat Abrani.
eta Abranec deithu çuen
bere seme . . . . . Agar-
-rec eguin çioenaren içéna
Ismael.

16 eta Abranec Laür ho-
(-)gói eta seÿ vrthéren
adigna çúën, Agar
Ismelez erdi içan çitça-
-jon orduan

HAMAÇAZPIGARREN CAPITU-

-LUÄ

*Iaincoac eçartçen du bere
 seculaco Alientçiä Abrane-
 -quign, gambiatçen diöe . . .
 Abranen içena Abraham
 içenera 7 prometatçen du
 . . . . bere aldetic içanen
 dela Abrahanen eta haren
 ondorearen Iaincöa eta
 haren eta haren ondöcoej
 galdetçen diöte . . ibill däile-
 -çela haren äitçigneane 10
 ordenatçen du . . . . .
 çircontçiçionedä alientçiären
 segnaleçat eta gambiatçen
 du sarai içena Sara içe-
 -nera 19 prometatçen duela
 Isaac çegnari confirmatu
 nahi bäitiö bere Alient-
 -çiä 23 Abrahanec Iainco-
 -ari obedilçen diöela, bere
 burua çircontçissatçen du
 bere yende guciequign.*

GUERO Abrahanec Laürho-
 (-)goi eta hemeretçi vrthe-
 -ren adigna çuëla, Eternala
 aguertu çitçaion eta erran
 çioen, ni naüic Iainco
 borthitça, haguitç puçhan-
 -ta. Ibill adi ene äitçigne-
 -an, eta içan adi osso.

2 eta eçarrico diät ene ali-
 -entçia ene eta hire
 artéan eta berretuco
 aüt haguitç Largoqui.

3 orduan Abraham erori
 çen bere bissaiaren gag-
 -nera: eta Iaincoa mint-
 -çatu çitçaion, çioëla,

4 nitaz denaz becambá-
 -tean, horra, ene alient-
 -çiä hirequin duc, eta
 eguingo äiz haugnitç
 naçioneren AÏta

5 eta hire içena eztuc
 guehiago içendatuco
 Abram, bagnan hire
 içena içanen duc Abra-
 -ham: eçen eçarri aüt
 haügnitç naçioneren
 Aitátçat.

6 eta berretaraçico aüt
 haguitç Largoqui eta
 eguignaraçico naçione:
 oragno Erregueac ilkhí-
 -co dituc hireganic.

7 eçarrico diät beraz ene
 Alientçia ene eta hire
 artéan eta hire ondorea-
 -ren artean hire ondóan
 bere adignetan, içateco

ETHORQUIA.

seculaco Aliëntçia bat : ni
hiri Iainco ičan naquiant-
-çat, eta hire ondoreari
hire ondoan

8 eta emanen daróat
hiri eta hire ondoreari
hire ondóan arrotç beçala
hi agóën herriä, erran
nahida, Canaango herri
guçia seculaco possessionet-
-çat : eta hei Iainço içanen
niätçaiótec

9 Abrahani ere erran çioen
Iaincoac, bagnan hic,
beguiratuco duc ene ali-
-entçia, hic eta hire ondó-
-reac hire ondóän bere
adignetan

10 hemenduc ene Aliëntcia
çegna beguiratuco bätu-
-çue ene eta çuen artean,
eta hire ondorearen arte-
-an hire ondóan : erran
nahida, çuen arteco har
guçiäc çircuntçissatuco
direla

11 horrela çircuntçissatuco
duçue çuen prepucioco
haraguiä eta hori içanen
da ene eta çuen arteco
segnaletçat

12 çortçi *vrthetaco*¹ häür

guçiäc çircuntçissatuco
dire çuen artean çuen
Ieneracionetan, hambat
etçhean sorthu dena
nola arrotç guçien di-
-ruz erossiricaco escláboä
hire castátic ezténa

eztitec

13 . . . . beraz faltatuco
çircuntçissatçera hire
etçhean sorthu dena, eta
hire diruaz erossia dena,
eta içanen duc ene Ali-
(-)-entçia çuën haraguiän,
içateco seculaco alientçia
bat.

14 eta har ez çircuntçissa-
-turicacoa, çegnaren pre-
-pucioco haraguiä ezpäita
çircuntçissatua içatu, hara-
-co pressuna hura khendua
içango duc bere poblüen
artétic, çeren eta häütssi
içan bätu ene aliëntçia

15 oragno Iaincoac erran
çioen Abrahani, Sarai
hire Emazteaz denaz
beçambatean eztuc deithu-
-co guehiägo haren içena
Sarai, bagnan haren
içena içanen duc Sara.

16 eta bedincatuco diät
hagna : eta oragno ema-

¹ egunetaco.

-nen daróat Semebat haren-
-ganic. bedincatuco diát eta
eguingo duc naçione : eta
poblueñ Erregueac ilkhico
dituc harenganic.

17 Abraham beraz erori içañ
bere bissaiaren gagera eta
eguin çuen hirritçobat . . .
çiotssála bere báthtan, erran
nahi da, eä ehun vrtheren
adignetaco guizonari sor
ahal daquiçueön arraça?

eta Sarac Laurhogöi [^] eta
-ratçi vrthéren adigneän
haurra eguin deçan?

18 eta Abrahamec erran çioen
Iaincoari oçhola bada
Ismael biçi dadign hire
aitçigneän.

19 eta Iaincoac erran çüen,
eguiaz sara hire emaztea
erdico çaic Semebatez, eta
deithuco duc haren içena
Isaac eta . . . . . eçarri-
-co diát ene alientcia hare-
-quign içateco seculaco ali-
-entçiäbat haren ondorea-
-rentçat haren ondoan.

20 entçun içatu äüt oragno
Ismaelez denaz beçambá-
-tean. horra, bedincatu
diát hagna eta berretara-
-çico eta haündiaracico diát

çhoill haguitç francoqui.
eniendratuco tic hamabi
printçe : eta eguignaraçico
diát nacione haündibat

21 bagnan eçarrico diát
ene alientçiä Isaaque(-)
(-)quign, çegnetaz Sara
erdico báita dathorren
vrthean sassogn huntan
berean.

22 eta akhabatu çuen
harequico mintçátçä : eta
Iaincoa igan içañ çen
Abrahamen äitçignetic.

23 eta Abrahamec hartu
çüen bere semea Ismael, eta
haren etçhean sorthuri-
-caco guçiac, eta bere diru-
-az- erossi çituen guçiac,
erran nahida, haren
etçheco jendetaric çiren
har guçiac : eta çircunt-
-cissatu çuen hequien pre-
-puçioço haraguiä egun
hartan berean, Iaincoac
erran içañ çioen beçala

24 Abrahamec Laurho-
-göi eta hemeretçi . . .
vrtheren adigna çuen,
bere burua çircuntçissa-
-tu çuen orduan bere
prepucioço haraguiän.

ETHORQUIA.

25 eta Ismael haren
semea hamahirur vrthe-
ren adignean çen,
çircuntçissatua içatu çen
orduan bere prepuçioço
haraguiän

26 egun hartan bereän
Abraham çircuntçissa-
-tua içän çen: eta Ismael
haren semea.

27 eta haren etçhéço
jende guçiac, hambat
etçhéän sorthu çirénac,
nola diruz arrotçetaric
errossiác içatu çirénac
çirçuntçissatuac içatu
çiren harequign.

HEMEÇORTÇIGARREN CAPITÚLUÄ.

*Abrahamec bereganatçen
ditu Aingueruac 9 çegnec
erreberriçen bāitiote
. . . . sarari Isaa-
(-)quesco promessa 12 çeg-
-netaz hura hirri eguign
eta erreprehenditua
bāita Iatnaz 16
Sodomaren destruccióne
hurbilla Eternalac Abra-
(-)hani declaratu eta*

*othoiz eguiten du Abraha-
-nec Iaincoac destruitu
nahi çituen hirientçat,
han aurkhi ahal baçile-
-çen cassúan hamar gui-
-çon prestutaragno.*

GUERO Eternala aguertu
çitçaion hari Mamreço
Lekhu çelhaiétan nola
Iarriric bāitçégoën taber-
-nacleço athéän eguneco
beróän.

2 eçen bere beguiac altçha-
çituela
(-)çen beguiratu çuen:
eta horra, hirur persona-
-ja çihatóçen harengana
eta harc, hec ikhussi eta
Laster eguin çuen hequien
āitçignera tabernacleço
athetic, eta ahuspez Iarri
içän çen Lurréän.

3 eta erran içän çuen, ene
Iaüna, othoizten äüt,
aurkhitu baldimbadut
graciä hire bāithan,
ezadillála iragan, othoiz-
-ten äüt, hire muthillaz
haratago

4 har beçate, othoizten
çäituztet, vr çhortabat

eta

eta garbitçátçue çuen
ognac : guero errepaüssa
çáitezte arbolabaten azpiän.

5 eta ekharrico dut ogui po-
-çin bat, çuen bihotça bor-
-thitç deçaçuentçat : ondoan
guero iragänen çarete hará-
-tago : eçen hargatic çaréte
iragan çuen muthilla ga-
-na, eta hec erran çuten,
eguiç erran duan beçala.

6 Abraham bada goan içan
çen Laster tabernaclera
Sararengana eta erran
çuen, kheçha adi, hartçat-
-çic hirur neürri irin lóre
. . . . . orrha tçac eta
eguiçic ophillac

7 guero Abrahan curri goan
çen arthaldera, eta hartu
çuen çahal samur . . eta
onbat eta eman çioen mu-
-thill bati çegna kheçhatu
baitçen haren alogatçera.

8 guero hartu çuen burra eta
esnéa eta çahal aloga-
-tu çuténa, eta eçarri çuen
hequien aítçigneän. hura
ere hequien ondoan çegóen
arbolaren azpiän, eta
Ian çuten

9 eta erran çióten, non da
Sara hire Emázteä? eta
ihardetssi çuen, hara non

[IV. 10.]

den tabernaclean

10 eta . . . . .
. . . hequien arteco ba-
-tec erran çuen, eztiät
faltatuco bihurtçera hire-
(-)gana dembora huntan
borean non baicáre : eta
horra, Sara hire Emazte-
-ac içanen dic semebat.
eta Sarac entçuten çuen
hagna tabernacleco athe-
-an, çegna baitçen haren
guibelean.

11 bagnan Abraham eta
Sara çaharrac çiren,
eta aintçinduac adigneän
halaco maneraz non
s^uçen
sarac ezpait ^ . . . . gue-
(-)hiago emazteac içatera
costumatu duten hura

12 eta Sarac hirri eguin
çuen bere baithan,
çiótssála, çahartu eta,
içanen dut nic atsseguig-
-nic? guehiago ene
Iaüna çaharra da.

13 Eternalac erran çioen
Abrahani, çergatic hirri
eguin du Sarac, erraten
duela, bagnan . . . . .
. . . . . eguiáz
haurra egingo dut nic,
ikhussiric çahartu nai-
(-)çela?

ETHORQUIA.

14 bada gäuça batere
Eternalari gorderiçacó-
-ric? bihurtuco naüc
hiregana sassogn hun-
-tan dembora huntan
berean non baicäre
eta sarac içanen dic
semebat

15 Sarac vkhatu çuen,
çiotssala, eztiät hirri
eguiçn : eçen beldurtu
çen. eta erran çuen, eztun
horrela : eçen hirri eguln
dun.

16 guero personaja hec
altçhatu çiren handic,
eta beguiratu çuten
Sodoma aldera : eta
Abraham hequiequign
goaten çen, laguntcen
çituela,

17 eta Eternalac erran
çuen, estalico Abrahani
egüitera nohan gäuça?

18 ikhussiric Abraham . .
eguin behar dela eguiáz-
-qui nacióne haüнди
eta borthitçbat eta
hartan içango direla
bedincátuac Lurreco na-
-çione guçiác?

19 eçen badacüssat mana-
-tucu diötela bere haurrey,
eta bere etçheari bere

ondóän, beguira deçatela
Eternalaren bidéä, eguite-
-co justu eta çuçen dena :
Eternalac ethor eraguin
detçan Abrahanen gag-
-nera erran diötçan gäuça
guçiác.

20 eta Eternalac erran çuen
eguiáz Sodoma eta Gomorra-
-co öihüä haünditu da,
eta hequien bekhatua ha-
-guitç pissatu da

21 Iaitssico näiz oray,
eta ikhussico dut, erran
nahi da, ea eguin duten
ossoqui enegana ethorri
içan den oyhuaren arabera,
eta horrela baldimbada,
Iaquingo dut.

22 Personaja hec bada
handic bihurtçen çirela
baçihoäçen Sodoma aldera :
bagnan Abraham egotu
oragno Eternalaren äit-
-çigean

23 eta Abraham hurbildu
çen eta erran çuen, dese-
-guignen duc orobat Iustüä
. . . gaçtoarequign?

24 benturaz bätuc berro-
-göi eta hamar Iustu hi-
-riän barna, hec ere des-
-eguingo dituc? eztiöc bar-

barkhatuco hiriári han
 ičanen diren berrogói eta
 hamar Iustu . . . . engatic?

25 eztaquiála guertha eguin
 deçacala horlaco gauçabat
 hill eraguin deçacala justua
 gaçtoarequign eta ičan
 dadillala justúa gaçtóa
 bágno ez guehiago ez gutia-
 go. eztaquiála guertha,
 çióát. Lur guçiá juiatçen
 duenac eztu eguignen
 Iustiçiá.

26 eta Eternalac erran çúen,
 aurkhitçen baldimbáitut
 sodomán berrogói eta ha-
 mar Iustu hirián barna,
 barkhatuco diót lekhu
 guçiári hequièn amoreagatic.

27 eta Abrahamec ihardetssi
 çuen, çiótssála, horra oray
 hartu diát aussartçiá
 mintçatçeco Iaünari, her-
 raütss eta haütss naïçelá-
 ric

28 bentúraz escas ičanen
 dtuc bortç berrogói eta
 hamar Iustuétáric, honda-
 tuco duc hiri guçiá bortçen-
 gatic? eta Ihardetssi çióèn,
 eztiát hondatuco, han aür-
 (-)khitçen baldimbáitut heta-

(-ric) berrogoy eta bortç
 29 Abrahamec perseguitu
 çuen hari mintçatçera,
 çiótssála, beharbada aür-
 -khituco dire han hetaric
 berrogoy? eta erran çúèn,
 eztiát eguingo berrogoyen
 amoreagatic.

30 eta Abrahamec erran
 çúèn, othoy Iaüna esta-
 (-)dillala hassarra, eta min-
 -tçatuco naüc: beharbada
 aurkhituco dire hetaric
 hogoy eta hamar? eta erran
 çuen eztiát eguingo, han
 hetaric hogoy eta hamar
 aurkhitçen baldimbáitut

31 eta Abrahamec erran
 çuen, horra oray hartu
 diát aüssártçiá Iaünari
 mintçatçeco: benturaz
 aurkhituco dire hogoy?
 eta erran çúèn eztiát
 hondatuco hogoyen amo-
 -reagatic.

32 eta Abrahamec erran
 çuen, othoy Iaüna ez-
 (-)tadillala hassarra, eta
 mintçatuco naüc sola-
 -ment aldi huntan:
 beharbada aurkhituco
 dire han
 . . . . hetaric hamar?
 eta erran çuen, eztiát
 hondatuco hamarren

ETHORQUIA.

amoreagatic.

33 eta Eternala goän
içan çen akhabatu
çuen orduan Abraha-
-nequign mintçátçëä.
eta Abraham . . . . bi-
(-)hurtu içantçen bere
Lekhura.

HEMERETÇIGARREN CAPITÚLUA.

Bi äingeru . . . . .
sodomaren hondátçera
egorriac aloijtçen dire
Loten etçhéän 4 Sodo-
(-)marrac loti bortçha
eguin nahi diólénac itssut-
-çen ditúzte äingueruc,
Lot lehenic etçhera erreti-
-ratu ondóän. 16 äingü-
-ruac guidatçen dute Lot
hiritic campóra bere familia(-)
-requign eta Lotec ardiesten
du äingueruenganic Tsoh-
-arco hiriän salbátçëä 24
Sodoma eta lekhuçelhaieco
hiriac hondatuac su eta
suffre vribates 26
Loten Emástëä turnátuä
estoc imaijna
gatç 30
Lot mendian dagóëla, haren
alabec bekhatu eguiten dute

harequign, hortie sortçen
dire Moab eta Hammon.

ARATSSÁLDEÄN bada bi äin-
(-)gueru ethorri içan çiren
Sodomara eta Lot Iarri-
-ric çegoen Sodomaco athe-
-an: eta hec ikhussi eta
Iáiqui çen goáteco hequi-
-en äitçignera eta Iarri
içan çen ahuspez bissaia
Lurraren contra.

2 eta erran çuen, horra,
othóizten çäitúztet, Iäünac
erretira çäitezte oray çuen
muthillaren etçhéra, eta
han aloij çäitezte gaurco
gäüz: çuen ognac ere
garbi tçatçue: eta Iáiquico
çaréte göiz, eta goängo
çaréte çuen bidéän. çegnec
ihardetssi bäitçüten, ez:
bagnan iraganen diägu
gaurco gäüa carrican.

hambat khecharáçi çituën

3 bagnan . . . . .
hagnac . . . . .
non erretiratu bäitçiren
haren etçhéra. eta haren
etçhéän sarthu çiréneän,
eguin çioten banquet bat,
eta erreäráçi çituen lema-
(-)miric gabeco ogüiäc, hala

hala jan ičan çuten

4 bagnan hec etçitera goan, bagno lehen, hirico guiçonec, erran nahi dut, Sodomaco guiçonec ingurátu çuten etchéä, gaztétic çaharrerág-no, poblu guçiác buru bate-tic bertçerágno.

5 eta Lot déithu eta, erran çioten, non dire Persona-jac gaür. . gaüaz hire etçhe-ra ethorri dirénac? hec ekh-ar diétçáguc campora, eça-gut detçaguntçat

6 Lot bada ilkhi ičan çen campora hequiéngana athéra eta bere ondoan athea çarratu eta,

7 erran çuen, ethóizten çai-tuztet, Ene Anajac, eztió-ço çuetéla eguin gáizquiric.

8 horra, báitut bi Alaba çeg-nec ezpáitúte eçagutu orag-no guiçoníc: ekhar diétça-quitçuedan, eta hetaz eguig-nen duçue nahi ducuen beçá-La, solament eztióçoçuen eg-uin deüssere personaia hori-oj: eçen horrengátic ethorri içatu dire ene etçhetheilla-ren itçálera.

9 eta hec erran ičan çioten, erretira adi harat. guero erran çuten, huna haü çhoill-qui ethorri duc hemen egote-ra arrotç beçala, eta ičanen

Gobernadore haüнди? oray eguignen daroágu hiri heý gáizquiágo. hala bortçha handiá eguiten çioten Loti, eta hurbildu ičan çiren athéä haüsteco.

10 bagnan personajec bere escuac áitçintçen çituztéla, erretiratu çuten Lot bere-gana etçhera: eta çarratu çuten athéä

11 eta Io çitúzten Itssutas-sunez guiçon etçheco athe-an çirenac, ttipitic háün-dirágno: hargatic vnha-tu ičan çiren athéä bilha-tçen

12 orduán Personajec erran çioten Loti, nor da oragno hiri heldu çaianic, edo suhi, edo seme, edo alaba, edo bertçe çembeit hiri heldu çaiánic hirián? erretira tçac lekhu hunta-ric.

13 eçen . . . lekhu haü
guihoäçec
hondátcera ^ çeren eta horión oyhúä haüнди eguin báita Eternalaren áitçignean: eta horren hondatçera bidaldu guiäi-tic

14 Lot bada ilkhi ičan çen, eta mintçatu çitçaioten bere suhiéý, çegnec

ETHORQUIA.

hartu behar bāitcituzten
haren Alabac, eta erran
çúen, Iáiqui çáitezte,
Ilkhi çáitezte lekhu hun-
-taric, eçen Eternala hiriá
. . . . . hondatçera doha :
bagnan iduritçen çitçaien
haren subiey, trufatçen
cela.

15 guero argui alba altçha-
-tu çen beçain sarri : Ain-
-gueruec kheçharaçi çuten
Lot, erraten çutéla, Iáiqui
adi, hartçac hire emaz-
-tea eta hire bi seme hem-
-en aurkhitçen direnac :
gal . . . . . eçadign
beldurrez hiriaren pu-
(-)niçióneän

16 eta nola berantésten
baitçúen, personaiec
hartu çioten escúá, eta
haren emaztearen escua,
eta haren bi alabéna:
çeren eta Eternalac guphi-
-testen baitçúen : hala
craman çúten eta eçarri
çuten hiritic campóan

17 eta campóan eçarri çí-
-tuzten beçain sarri . . .
erran içan çuen batec,
Salbac çac hire biçia, ez
beguira hire guibelera, eta
ezadillala gueldi nihon-

-ere lekhu çelháieän. Salba
adi mendira, gal ezadin
beldurrez.

18 eta Lotec ihardetssi çióte
ez Iaüna, othóizten aüt.

19 horra, hire muthillac
oraý aurkhitu dic graçia
hire áitçigneän eta
gracia eguin darotacána
miragarriqui duc haün-
-diá, ene biçiaeren Salbat-
-çea. bagnan eçin Salba-
-tucó náite mendira, non
ez naüen gaitçac ardiésten
eta ez nadign hill.

20 horra, othóizten aüt
haraco hiri hura hurbil
duc nic harat ihes egui-
(-)teco, eta ttipiá duc :
othóizten aüt, Salba na-
-dign harat : ezta ttipiá,
eta ene arima biçico da ?

21 eta erran çióen, horra,
eguiñ huntan ere entçun
içatu aüt : eztudala honda-
-tucó hiriá cegnétaz hi
mintçatu içan baháiz.

22 Kheçça adi, Salba adi
harat : eçen eçign eguin-
-go diát deüssere, hi
han saradign arteragno.
hargatic . . . . deithúa
içatu çen hiri haren
içéna Tsohar.

23 nola Iguzquiá altçha-

-tçen bältçen Lurraren
gagnéra, Lot sarthu içan
çen Tsoharren

24 Eternalac bada eguin çu-
-en vriä çeruetáric sodo-
-ma eta Gomárraren gagne-
-ra, sufréä eta suba Eter-
-nalaren partez

25 eta hondatu cituen hiri
. . . . hec, eta lekhu çelhái
guçiä eta hirita ^{^CO} habitant
guçiäc eta Lurreco sorquiia

26 bagnan Loten emazte-
-ac beguiratu içan çuen
haren guibelera, horrenga-
-tic eguign içan çen . . .
. . gatç estoc imaijna.

27 eta Abraham goizgöi-
-çean Iáiqui eta lekhúra
non egotu içan bältçen
Eternalaren áitçigneän.

28 eta beguiratu çuen Sodo-
-ma eta gomorra aldera
eta lekhu celhái hartaco
Lur gucietara, eta ikhussi
içan çuen khebat igaten
Lurretic Labebetetaco
khea béçala.

29 bagnan guerthatu çen
Iaincoac hondatçen çituë-
-neän lekhu çelhaieco
hiriäc, orhöitu içan çela
Abrahanez: eta bidaldu

çuela Lot hondamendutic
campóra, hondatu içan
çituen orduan hiriäc
çegnetan egoten bältçen
Lot.

30 eta Lot igan içan çen
Tsohartic, eta egotu çen
mendiän, eta haren bi
alabac harequign: eçen
beldur çen egoteaz Tsohar-
-ren, hargatic egotu içan
arroca çillho batean hura
eta haren bi Alabac.

31 eta lehen sorthuac erran
çioën gazteenári, gure
áita çahárta dun, eta
hala eztun nihor lur-
-rean ethortçeco gure-
(-)gana Lur guçico vsant-
-çaren arabera.

32 athor, eman diöçógun
arnea edatera gure áita-
-ri eta etçan gáiteçen
harequign: hala cont-
-cerbatuco dignágu gure
áitaren çerbeit casta

33 eman çioten bada arno-
-a edátera bere áitari
gáü hartan: eta çahar-
-réna ethórri çen eta
etçan içatu çen bere
áitárequign bagnan et-
-çuen eçagutu ez nóiz
etçan içan çen, ez nóiz
Iáiqui çen

ETHÓRQUIÁ.

34 eta biharámuna ethorri eta, çaharrénac erran çioèn gazteenari, horra, etçátu naün iragan . . . gaüeän ene äitarequign, eman diöçogun oragno gaürgaüz arnoa edatera : guero oha, eta etçan adi harequign, hala contçerbatuco dignagu gure äitaren çerbèit arráça.

35 gaü hartan bada em-an çioten oragno arnoa edatera bere äitari : eta gazteena Iáiqui içan çen eta etçintçen harequign : bagnan etçuen eçágutu ez nóiz etçin çen, ez nóiz Iáiqui çen

36 hala Loten bi Alabec contçebitu çuten bere äitaganic.

37 çegnataric çaharrena erdi içan bätçen semebatez, eta déithu bätçuen haren içena Moab, hori da Moabiárren äita gäurco egun huntaragno.

38 eta gazteena ere erdi içan çen semebatez eta déithu çuen haren içena Benhammi. hori da Hammo-

(-)nen hairren äita gaü-
-rco egun huntaragno.

HOGOYGÁRREN CAPITÚLUÁ.

Abrahamec egóitca eguiten du Gueraren, non allçhátua báila haren emaztea Abi(-)melec Erregueac 3 çegnac hori dela caussa haguítç erreprehenditua eta punitua içatu eta Ialnaz, 9 errendatçen bätitö Sara ossóric Abrahami. 14 çegnari eguiten bätitöçca present halndiác 17 eta ondoan sendatua da bere familia guciarequign Abrahamen oth-óitca dela caussa.

ETA Abraham goan içan çen handic egu-berdico . . . . herrira : eta egotu içan çen Kadessen eta çurren artéan, eta egotu içan çen arrotç becala Gueraren 2 eta Abrahamec erran çuen Sara bere emazteaz, ene . . . . . Abimelec bada Guerarco

Erregueac

Erregueac bidaldu çuen eta hartu çuen Sara.

3 bagnan Iaincoa ethorri . . . çitçajon Abimelequi gabazco ametssetan: eta erran çioën, horra, hill aîz, hartu duan emaztea dela caussa: eçen ezcondua duc senhar batequign.

4 eta Abimelec etçitçaiön hurbildu hari Ihardetssi çuen bada, Iaüna, hillen duc naçione Iustua ere?

eztarot

5 . . . . . erran, ene arrega da . ? eta erran du harc berac ere, ene Anaia da. hori eguin diät nic ene bihotceco ossotassunean eta ene escuetaco garbitassúnean.

6 eta Iaincoac erran çioën ametssetan, baçeäquiät eguin duala hori hire bi(-)hotçeco ossotassunean,

ere

hargatic guardatu aüt ez

^tetic

bekhatu egui ^ . . . . .

. . . ene contra. horrengatican eztaroat permetitu hura vquitçera

7 oray bada errenda diôçoc emaztea guizon horri:

[IV. 10.]

eçen profeta duc, eta egui-gnen dic othoitç . .

hiretçat, biçi adintçat, bagnan errendatçen ezpaduc, Iaquintçac hillen aîçéla heriôtçez, eta hire diren guçiác.

8 eta Abimelec Iaüqui içan çen goizgoiçean eta dêithu çituen bere muthil guçiác, eta erran çituen gauça horioc guçiác, hec aditçen çute(-)La çerengatic haguitch beldurtu bätçiren.

9 guero Abimelec . . . . . dêithu içan çuen Abraham, eta erran çioën, çer eguin darocuc? eta çertan ofentssatu aüt, ekharraraçi içatu duan ene gagnera eta ene erresumaren gagnera bekhatu haündibat? eguin darozquidac eguiteco eztiren gauçac

10 Abimelec erran çioën oragno Abrahani, çer ikhussi duc, cergatic eguin duan gauça haü?

ETHORQUIA.

11 eta Abrahamec ihardetssi çuen, çeren eta erraten bâinuën, hambatenaz ez-pâita Iaincoaren beldur-tassunic lekhu huntan, eta hillco naüte ene Emaztea dela caussa.

12 bagnan oragno eguiáz-qui ene Arreba da, ene âitaren Alaba : ene amaren alaba ezten arren : eta hala eman içatu çait emaztetçat.

13 eta guerthatu içan da, Iaincoac eraman naïen orduan harat hunat, ene âitaren etçhétic campóra, erran içan diódála, hemen dun graçiá hic niri . . . . .
. . . . . eguignen darotana : ethorrigo garen lekhu guciétan, erran nitaz, ene Anaia da.

14 orduan Abimelec hartu çituen ardiac, idfác, mu-thillac eta nescátoac, eta eman çiotçan Abrahani, eta errendatu çioën Sara bere emáztea.

15 eta erran çuën, horra, ene herriá hire . . . . .
manuco : egon adi non ere . . . . .
placer içanen bâituc eta han.

16 eta erran ciöen Sarari,

horra, eman çiotçanat hire anaiari milla çillhar pheça : horra, begui estalquibat çaign hiri hirequin diren guçiën aldera, eta bertçe guçiën aldera : horrela içatu cen erreprehenditua.

17 eta Abranec eguin çioën esquéä Iaincoari : eta Iaincoac sendatu çuen Abimelec, haren emaztea, eta haren nescatoac : guero haur-rac eguin çitúzten

18 eçen Eternalac herstu çituen ossoqui Abimelen etçhéco Emasabel guçiác, Sara Abrahamen emaztea çela caussa.

HOGÓYETABATGARREN CAPITÚLUA.

Isaac Sararenganic sorthu eta jaincoaren promessa-(-)ren arabera çirçuntçissá-tua da çortçigarren egu-nean 8 bulharretic khen-dua den demboran, Ismael hartaz trufatçen . . . da eta khassatua da Iaincoaren manus, cegnac pro(-)metatçen bâitiö haçiä abrahani Isaaquen bâi-

-than 17 Agar contsso-
-Latua da jaunaren ain-
(-)guéruaz, çegnac confirm-
-atçen bëitiö promessa

*Ismaelen ondoreaz 22
Abrahanec eguiten du ali-
-entiä Abrahanequign
eta cobraçen du boriçhas
eraman içan . . . . . çitça-
-ion phuiçud.

ETA Eternalac bissitatu
çuen Sara, erran içan çuen
beçala; eta eguign içan
çioën nola ere mintçatu
baitçen eta hala.

2 Sarac bada contçebitu çuen,
eta eguin çioën semebat
Abrahani bere . . . . .
çahartassunean, Iaincoac
erran içan çioën Sassógn-
-ean.

3 eta Abrahanec deïthu çuen
bere seme . . . . . [sor-
-thu çitçaionaren, eta Sa-
rac eguin çioënaren içe-
-na] Isaac

4 guero Abrahanec çircunt-
çissatu çuen bere semea
Isaac çortçi vrtheren¹
adignetácoa, Iaincoac
manatu çioën beçala.

5 eta Abrahanec ehun vr-
-theren adigna çuen, Isaac
bere semea sorthu çitça-

(-)jon ordúan

6 eta Sarac erran çuen,
Iaincoac hirri eraguin
darot: adituco duten gu-
-çiéc hirri eguingo dute
enequign.

7 erran çuen oragno, norc
errango çioën Abrahani,
Sarac bulharra emenen
çiotela haürrey? eçen
eguin diöt . . . . semebat
bere çahartassúnëan.

8 eta haürra handitu içan
çen eta bulharretic khen-
-du: eta Abrahanec eguin
çuen banquet haündibat
Isaac bulharretic khendu
içatu çen egúneän.

9 eta Sarac ikhussi çuen
Agar eijptuárraren semea
[abrahani eguin çioëna]
mussicátçen çéla,

10 eta erran çioën Abrahani,
khassa çac hunaco nesca-
-to haü eta horren semea:
eçen nescato hunen se-
-méac eztic primutúco
ene Semearequign, Isaa-
(-)quequign

^haguitç

11 eta horrec ^desplacer eguin
çioën Abrahani bere
Semearen okhassionez.

12 bagnan Iaincoac erran
çioën Abrahani, horrec
eztiaçácala desplacer
eguign haurraz eta

¹ egunetaco.

ETHORQUIA.

nescatoaz. Sarac
erranen darozquián gai-
-ça guçietan obedi dióçoc
haren hitçari: eçen Isaa-
-quen bâithan dêithuco
çâic haçia.

13 eta bitártean eguigna-
-raçico diât oragno nes-
-catoaren Semea nacióne-
-bat, ceren eta hire haçia
bâita.

14 Abraham beraz Iâiqui
içan çen goiz goiçetic eta
hartu çuen oguia eta
flascubat vr, eta eman
çiotçan Agarrî, eçartçen
çituela haren sorbalda
gagnean: . . . . eman
çioen, haurra ere, eta
bidaldu çûen. guero
eman çitçaiion bideari,
eta errebelaturic ibilli
içan çen Beer-sçebahco
dessertuan.

15 eta flascu vra faltatu
içatu çen orduan, aür-
-thiqui çuen haurra ar-
-bolatçho baten azpira.

16 hala goän içan çen, eta
Iarri çen âitçignaz âit-
-çign, . . . vrrun bales-
-ta aürthic colpebat béça-
-la: eçen erran çuen ezte-
-çadan ikhus hiltçen
haurra. eta Iarriric
çegoela âitçignaz âitçi-
-gn, bere boça altçhatu

çuen eta nigar eguin çûen.

17 eta Iaincoac aditu çuen
haurraren bóca, Iaincoa-
-ren âingueruac dêithu çu-
-en çeruetaric Agar: eta
erran çioën çer dun, Agar?
eztunala beldurric, ecen
Iaincoac aditu dign hau-
-rraren boça, den lekhtuc.

18 Iâiqui adi, altçha çan
haurra eta hartçan hire
escüárequign: eçen eguig-
(-)naraçico dignat nacióne
haündibat

19 eta Iaincoac idéqui çî-
. . . -tuen haren beguñac,
eta ikhussi içan çuen
vrphutçúbat eta goän
içan çen eta bethe içan
çuen flascua vrez eta
eman çioën edatera haur-
-rari.

20 eta Iaincoa içatu çen
haurrarequign, çegna
haüندی eguin bätçen, eta
egotu çen dessértuan, eta
içatu içan çen balesta aür-
-thiquitçáille.

21 eta egotu içan cen Pa-
-rango dessértuan, eta
bere Amac hartu çioën
emaztebat Eliptuco herri-
-tic

22 eta guerthatu çen dem-
(-)bora hartan, Abimelec
eta Pícol haren armadaco

burucagua

burucaguiá, mintzatu
çitçaiola Abrahami, çiotssála,
Iaincoa hirequin duc egui-
-ten dituan gauça guçiétan.

23 oray bada, Iuramentu
eguin dieçadac hemen Iain-
-coaren partez, estarotaca-
(-)La erranen gueçúrric . .
niri, ez ene haürrey, ez
ene haürren haürrey. nic
hiri eguin daroadan graçiären
arabera, hic . . . eguig-
-nen darótac, niri eta hi
arrotç beçala egotu aiçen
herriari

24 Abrahamec ihardetssi
içan çuen, Iuramentu
egügnen diát.

25 . . . . bagnan Abra-
(-)hanec erreprehenditu
çuën Abimele vrphut-
-çubat çela caüssa, çegna
Abimelequen muthillec
ocupatu bätçuten bort-
-çhaz

26 eta Abimelec erran
çuën, eztiát jaquign
içatu norc eguign iça-
-tu duen gauça hura :
eta hic abertitu ere ez-
-naüic, eta eztiát hartaz
oragno aditu mintçat-
-çen egun baiçen.

27 Abrahamec bada har-

-tu çituen ardiac, eta Idiác,
eta eman çiotçan Abi-
-melequi, eta eguin . . .
çuten Aliëntçiá elkhar-
-ren artean

28 eta Abrahamec eman
çituën apartean çazpi
bildots eme artçain té-
-guitic, arthalde teguitic,

29 eta Abimelec erran çio-
-en Abrahami, çer erran
nahi dute haraco çazpi
bildots . . . apartean
eman ditúan hec?

30 eta ihardetssi çuën,
hori duc hartuco dituála
çazpi bildotss hec ene
escutican : hec niri le-
-khucótçat içan daquizqui-
-dántçat çillhatu dudála
hunaco phutçu haü.

31 eta horrengátic dei-
-thu içan çuten Lekhu
hura, Beer-çebah : eçen
biéc han Iuramentu
eguign içan çuten.

32 tratatu çuten bada
aliëntçiá Beer-scebahn
guero jáiqui içan çen
Abimelec eta Picol
haren armadaco buruçá-
-guiá, eta bihurtu çiren

ETHORQUIA.

^Atin
philis^Atárren herrira.
33 eta Abrahamec landa-
-tu çuën hariz téguibat
Beer-scebahn, eta han
inbocatu çuen Eterna-
-Laren içéna . . . eterni-
-tateco Iainco borthitça.
34 eta Abraham egotu
içan çen arrotç beça-
-la Philistintarren
herriän dembora lúçéä.

HOGÖYETABIGARREN CAPITÚ-
-LÜÄ.

*Iaincoac frogatçeägátic
Abrahamen fedea manat-
-çendu Isaquen sacrificát-
-çera. 3 Abrahamec obe-
-diçen diö Iainari eta
eramaten du bere semea
. . eracusten çaiön lekhu-
-ra : 10 bagnar hagna
sacrificatçera dohan pon-
-tuan, debecatua da äin-
-guerwaren . . . . . bo-
-çaz 13 eta ofrendatçen
du holocaustatçat Iain-
-coac incuntrara ^A . . . . .
. . . . . ^Arazten diöän
çhikhrobot. 15 aprobat-
-çen du Iaincoac Abraha-
-nen obedientçä eta con-*

*diötça
-firmatçen . . . . . bere
proméssac Iuramentüre-
-quign. 19 Abrahamec
bere etçhera bihurtu eta
erreçibilçen ditu Nacorren
famillaren berriäc.*

GUERTHATU çen gäuça
horiön ondóän Iaincoac
frogatu çuela Abraham,
eta erran çioëla, Abraham
eta ihardetssi çuela, huna
ni.

2 guero erran çioën hart-
-çac oray hire seméä,
hire bakhótçha . . . .
mäite . . . . . duäna
erran nahida, Isaac,
eta oha morijaco herri-
-ra eta han ofrenda
çac holocaustatçat
erranen daroádan mendi-
-taric batéän.

3 Abrahamec bada göiz
göicétic Iaiqui eta ecarri
çuen astoaren gagnean,
eta hartu çituen biä
bere muthilletaric bere-
-quign, eta Isaac bere
semea. eta holocausta-
-rentçat egurra arraila-
-tu eta lothu çitçaiön
bideari, eta goan içan

çen jaincoac erran çioën
lekhura.

4 hirurgarren egúneän Abra-
-hanec bere beguiác altçha-
-tçen çituela, ikhussi içan
çuen lekhua vrrunetic.

5 eta erran çioten bere mu-
-thilleÿ, çaudéte hemen
astoärequign. ni eta haii-
-rra goango gare harerág-
-no, eta adoratuco dugu :
guero bihurtuco gare
çuengána

6 eta Abrahamec hartu çuën
. . . . . holocaüstaren egur-
-ra, eta eçarri çuen Isaac
bere semearen gagnean :
eta hartu çuen suba bere
escüän eta canibet bat,
eta goan çiren horiöc biác
elkhárreguign

7 Isaac bada mintçatu
çitçaion Abraham bere
aitari eta erran çuen, ene
Atta. Abrahamec ihardet-
-ssi çuen, huna ni, ene
semea. eta erran çuen,
huna súba eta egúrra :
bagnan non da bestia
holocaüstarentçat ?

8 eta Abrahamec ihardetssi
çuen, Ene Semea, Iain-
    ^probedituco
-coac ^ . . . . . du . . . .
bestia . holocaústarentçat.

eta

eta baçihoáçen hec biác
elkharrequin bidean

9 eta hec ethorri eta Iain-
-coac erran çioën Lekhu-
-ra, Abrahamec eguin
çuen han aldarebat, eta
arrimatu çuen egúrra,
hala estecatu çuen Isaac
bere sémeä, eta eçarri çuen
aldarearen gagnean egur-
-raren gagnean :

10 guero Abrahamec bere
escüä äitçintçen çuela
hartu çuen canibeta bere
Semeari çintçurrac egui-
-teco

11 bagnan Eternalaren
áingúruác oÿhu eguin
çioën çeruetaric, çiotssála,
Abraham, Abraham :
çegnac ihardetssi bätçü-
-en, huna ni.

12 .eta erran çioën, ezteçá-
-cala eman escüä haii-
-raren gagnéän, eta
eztiöcacala eguin deüssere
eçen oraÿ diät eçagutu
Iaincoaren beldur áiçéla,
ikhussiric eztuala gu-
-phitetssi hire sémeä,
hire bakhöitça, enétçat.

13 eta Abrahamec bere be-
(-)guiác altçhat ^ . . . ^ çen
çituela beguiratu çuën,
eta horra haren guibélean

. . . çikhiro

ETHORQUIA.

Çikhírobat, çegna . . .
.....
báitçégocan itçhíquiric
hessi bati bere adarretá-
-rican. Abraham bada
goan ičan çen eta hartu
çuen çikhífroä eta offren(-)
-datu çuen holocaüstátçat
bere Semeären orde.

14 eta Abrahamec dèithu
içan çuen lekhu haren
içena, Eternalac probe-
-dituco du. hargatican
erraten dute egun, Eter-
-nalaren mendiän pro-
-beditua içango da.

15 eta Eternalaren äingu-
-éruäc oýhu eguin çioën
çeruetárican Abrahami
bigarrénean,

16 ciótssála, Iuramentu
eguin diat neüróriz
diótssa Eternalac: çeren
eta eguin báituc gáüça
hori eta ezpáituc gu-
-phitetssi hire Semea
hire bakhóitça,

17 eguiáz bedincatuco
aüt eta haguitç franco-
(-)qui berrétuco diät hire
ondóreä çeruetaco içar-
-rac beçala, eta Itssas
bazterrean den haréa

beçala: eta hire ondórea
goçatuco duc bere etsaien
athéáz

18 eta Lurreco naçione guçiäc
bedincatuac içango dituc
hire haçiän: çeren obe-
(-)ditu dioän ene boçari.

19 hala Abraham bihur-
-tu ičan çen bere muth-
-illétara eta Iáiqui eta
goan ičan çiren elkhar-
-requign Beer-scebahra.

20 bagnan guerthátu
içan çen gáüca horiön
ondóän norbáitec
erran çioela abrahani,
çiótssála, horra, Mil-
eguin çiötçac
-cac ere . . . . .
haürrac Nacor hire
Anaiari

21 erran nahí da, Huts
haren lehen sorthúä, eta
Buz haren anáia eta
Remuel Aramen áita.

22 eta Resed, eta Hazo,
eta Pildas, eta Iidlaph,
eta Bethuel.

23 eta Bethuelec enjen-
-dratu du Rebecca.
Milcac eguin çiötçan
çortçi haür horiöc
nacor Abranen ana(-)
-iari

24 eta haren Ema
oheco lagúna · erdi ícan ·
çen Tebahz, Gahamez,
Tahasez, eta Mahacaz.

HOGOÿ ETA HIRURGARREN
CAPITÚLUÄ.

*Sararen adigna eta heribí-
-çä 2 Abrahanc dolua
ekharri eta erosten du
Hetiendarren Larrebat
içateco sepultura çuçéna
19 eta han chorsten du
Sara.*

SARA bada biçi içatu cen
ehun eta hogoÿtaçazpi
vrthe çegnac bätire haren
biçiareñ vrthéac

2 eta hill içan çen Kirjath-
-Arbahn çegna bätira hebro-
-nen, Canaango herriän.
hala ethorri içan çen
Abraham aühen eta nigar
egüitera.

3 eta bere hillaren äitçigne-
-tic altçhatu eta mintça-
-tu çitçaioten Hetiendarrey,
erraten çuéla

4 arrótça eta campocóa näiz
ni çuen artéän: eman
diççadaçue sepultura posse-
-ssiónebat çuen artéän,
ehortç deçadantçat ene hilla,

[IV. 10.]

khentçen dudala ene äitçig-
-netican.

5 eta Hetiendarrec ihardet-
-ssi çioten Abrahani, erra-
-ten çiotela,

6 Ene Iaüna, entçun gäitçac,
Printçe exelent bat äiz
hi, ... ehortç
çac hire hilla gure sepul-
-tura hoberenetic batéän.
eztároç gutaric batec ere
errefussatuco [^]bere
[^]sepultúra,
han ehortç ezteçantçat
hire hilla.

7 Abraham bada altçhatu
içan çen eta jarri çen
ahuspez, herrico poblua-
-ren äitçigneän, erran
nahi da, Hetiendarren
äitçigneän

8 eta mintçátu çen hequiè-
-quign çiotssala, plaçer
baduçue ehortç deçadan
ene hilla, khentçen duda-
-la ene äitçignétican, adi
naçáçue, eta çaitézte
othoitç eguille enéçat
Hephron Tsoharren se-
-meären aldéra:

9 eman diççadantçat Mac-
-pelaco bere arroca çillhoa
çégna bätira haren Lar-
-rearen burüän.

ETHORQUIÀ.

hura eman diêçadan çuen
artéän, baliö duenaren
preçioän, sepultura posse-
-ssionetçat

10 eta Hephron Iarriric
çegóën Hetiendarren
. . . . . baltssan. Hephron
Hetiendarra bada ihardet-
-ssi cioën Abrahani, [
aditçen çutela Hetiendar-
-rec, erran nahida, haren
hirico athétic sartçen çiren
guciéc] çiotssála,

11 ez ene Iaüna, entçun
naçac, ematen daróat
Larréä, han den arroca
çillhóa ere ematen daroat:
ene pobluaeren haürren
aitçigneän ematen daróat:
han ehortç eçac hire hilla.

12 eta Abraham ahuspez
Iarri içan çen herrico
pobluaeren aitçigneän:

13 eta mintçatu çitçaion
Hephroni, [aditçen çuela
herrico poblu guçiác] eta
erran çuén, bagnan
plaçer baduc, othóizten
aüt, adi naçac: emanen
diät Larreären dirüä: erre-
-çibiçac hura eneganic,
guero han ehortçico diät
ene hilla.

14 Hephronec ihardetssi
çioën Abrahani, erraten

çioëla,

15 ene Iaüna entçun na-
-çac. Lurrac baliö dic
Laur ehun çillhar lüis er-¹
-di ene eta hire artéän.
bagnan çer da hori?
ehortç eçac beraz hire
hilla.

16 eta Abrahamec Hephron
aditu eta pagatu çioën
mintçatu çitçaion dirüä,
aditçen çutela Hetiendar-
-rec, erran nahi da Laur
ehun çillhar lüis erdi
mercatarien artean currit-
-çen çuténac.

[^]Larréa
17 eta Hephronen [^]. . . . çégna
baitçen Macpelan Mamré aitçig-
-neän, ... hambat Lar-
-réä nola arroca çillho
han çéna eta . . . . .

. . . . .
. . . . . arbola gu-
-çiác çegnac baitçiren larre-
-an eta haren bazter . . . .
. . . . . guçiétan ingu-
-ru arrastátua içatu çen,

18 posseditua icateco Abra-
-hanez Hetiendarren
. . . . . erran nahi

[^]hirico
da, [^]. . . . . athetican
sartçen çiren guçièn pres-
-séntçian

. . . . .

¹ Fr. Luisard ?

.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

19 eta ondoan guero Abra-
 -hanec ehörtçi ičan cuen
 Sara bere emázteä Mac-
 -pela Larreco arroca çillhöän,
 Mamré äitçignean, çegna
 bāita Hebron, Canaango
 herriän.

20 Larrea beraz eta arroca-
 -çillho han çéna arrasta-
 -tua içatu çen Hetiëndar-
 (-)rez Abrahanentçat sepul-
 -tura possessionetçat.

HOGOÿTALAÛRGARREN CAPITU- -LUA.

*Abrahanec iadan cahar
 eguign eta egorçen du bere
 muthil çaharréna Messo(-)
 (-)potamiara, Iuramenta era-
 -guiten dioëla, eguingo duela
 bere eguinbide guçiä han
 hartçeco emaztea Isaac*

*bere semearentçat 10
 muthilla bedincatua
 içanic Iaincoaz bere
 bijajan arribatçen da
 Bethuelen etçhera eta
 handic ekharçen du
 Rebecca 62 çegna Isa-
 -quec hartçen bāitu
 emastetçat.*

ETA Abraham çahartu ičan
 çen eta äintçindu adig-
 -neän: eta Eternalac be-
 -dincatu çuen abraham
 gäuça guçiétan

2 Abrahanec bada erran
 çioën bere etçheco muthill
 çaharrenari çegnac bāit-
 -çüën haren çiren gäuça
 guçiën gobernua, emac,
 othöizten aüt hire escüä
 ene içtterrären azpiän

3 eta Iuramentu eraguig-
 -nen daröät Eternalaz,
 çeruetaco Iaincóáz, eta
 Lurreco Iaincoaz, eztuä-
 -la hartuco emazteric
 ene semearentçat Cana-
 -neärren alabetaric, çeg-
 -nen artéän bāinágo:

4 bagnan göänen äiz ene
 herrira eta ene ahäidé-
 -tara, eta hartuco duc Emáz-
 -tèä ene Seme Isaquéntçat

ETHÓRQUIÀ.

(5) eta muthill harc ihardet-
-ssi ičan çioën, beharbá-
-da, etçitçáioc agradatuco
emazteári
ni seguitçeä herri hunta-
-ra. ekharri beharco dut
nic sinfalta hire sémeä hi
ilkhi içatu äiçen herri-
-ra?

6 Abrahamec erran çioën,
beguiräuc eramatetic
hara ene Sémeä

7 Eternalac, çeruetaco Iain-
-cóäc, cegnac hartu bäi-
-naü ene äitaren etçhe-
-tic, eta ene aháideen herri-
-tic, eta çegna mintçatu
bäitçäit niri eta cegnac
Iuramentu eguin báita-
-rot, diótssála, emanen
çioät hire ondoreari herri
häü : harc bidalduco dic
bere aingüeruä hire äitçig-
-neän, eta handic hartuco
dióc emázteä ene semeari

8 emázteäc seguitu nahi
ezpáhaü, descántssu ičan-
-go äiz eraguin daroádan
Iuramentutic : çer ere
báita etçacala eraman
hara ene sémeä

9 muthillac bada eman
çuen escüä Abraham .
bere Iaünaren
içhterrären azpiän, eta
Iuramentu eguin çioën
gäuça hequien arabera

10 eta muthilla bere
naüssiären cameluen
artetic hamar camelu
hartu eta, goan ičan
çen : eçen bere naüssiä-
-ren ontassun guçiäc bere
escüän çituën. partitu
çen bada eta goan çen
Mesopotamiara, Narco
hirira.

11 eta errepaüssaraci çitü-
-en belhaünen gagnéän
caméluac hiritic campoan,
vrphutçubaten . . . ondóän
arratssaldean, vr atherat-
(-çera) dohaçen hec ilkhitçen di-
-ren demboran :

12 eta erran çuen, ô eternala,
ene Iaün Abrahamen
Iaincoa, eman diéçadac
incuntru egun eta eguin
dióçoc graçiä Abraham
ene Iaünári.

13 horra, egongo näiz vr
ithurriaren ondóän eta
nescátçhac
hirico jendéen . . . . .
ilkhico dire vr atherát-
-çera

14 guertha dadillala bada,
nescátçha gaztea, çegnari
nic errango bäitiót, eman,
othóizten aüt, hire pegar-
-ra, edan deçadantçat, et(a)
çegnac ihardetssico báitu :

edan

edántçac, eta oragno emanen çiotet edatera hire camélueÿ : içan dadign, hic, Isaac hire çerbitçariari segnalatu dioän hura : eta handic diät eça-guturen nic eguin dioäla graçiä ene Iaünari.

15 eta guerthatu çen, mintçát-çera akhabatu çuen bagno lehen, horra, Rebecca, Bethuelen alaba, milcaren semearena, Nacorren Emaztearena, Abrahamen anaia-rena ilkhitçen çela bere pegarra çuela bere sorbalda gagnéän.

16 eta nescátçha gaztéa haguítç çen ederra ikhus-teco eta phontçéla, guiçonac eçagutu etçúen beçalácoä eta Iaütssi içan çen ithur-rira, eta bethé çúen bere pegarra, eta igaten çen.

17 muthillac beraz Laster eguin çuen haren äitçig-nera, eta erran çuen, eman diéçadan, othóizten äüt, vr çhortabat hire pegarretic edátera

18 eta erran çuen, ene Iaüna, edan çac. eta berehala hartu çuen bere pegarra bere escúän, eta eman çioën edátera.

19 hari edatera emáte . akha-
ra
-batu ondóan, erran çuen

oragno vra atheratuco diät hire cameluéntçat, edatera akhaba deçaten arteragno

20 eta hustu çuen beréhala bere pegarra aspillera, eta goan çen oragno laster-ca phutçura vr atherat-çera, eta atheratu içan çuen haren camelu guçi-entçat

21 eta guiçon hara espanta-turic çegoen hartaz, cont-ssideratçen çuela, hitçic eguin gabe, Iaquíteco eä Eternalac dohatssu eguin çuquéen haren bijaja, edo ez.

22 eta Cameluec edatera akhabatu . . . çuten ordu-an, guiçon harc hartu içan çuen vrre errez-
^eta
-tun bat bi ezcutu ^ erdi . . .
pissatçen çuéna, eta bi escu muthur edergarri haren escuétan eçártçeco, pissat-çen çuténac ehún eta berro-
^ezcutu
-goÿ eta hamar ^ . . . vrre pheçabat

23 guero erran çioën, noren alaba äiz? othóiz-ten äüt, Iaquignaraz diéçadan. ezta Lekhuric hire äitaren etçhéän han alojítçeco?

24 harc ihardetssi çioën,

ETHORQUIA.

Bethuelen Alaba naïc, Mil-
-caren semearena, (ç)egna eguin
baitiö . . . . horrec Na-
-corri.

25 erran çioën oragno, ba-
(-)duc gure etçhean Lasto . . .
. . . . . eta abrejanhári
haügnitç, baÿta alojitçeco
lekhua ere.

26 eta guicon makhurtu
çen eta ahuspez Iarri
Eternalaren äitçigneän

27 eta erran çuen, bedinca
bedi Eternala ene Iaün . .
. . . . . Abrahanen
Iäincóa, çegna ezpäita
guelditu eguitetic bere gra-
-çiä eta eguiä ene Iaüna-
-ren aldera. ni bidean nai-
-çela Eternalac guidatu naï
ene Iaünaren anajen etçhé-
-ra

28 eta nescatçha gaztéa
goäçen lasterca, eta eguin
çuen hartazco erreporta bere
amaren etçhéän perpaüs
hequiën arabéra

29 Rebeccac bada baçuen
anaja bat deithüä laban,
çegnac laster eguin baitçüen
campóra guiçon harenga-
-na ithurri aldera

30 eçen ikhussi çuen beçain
sarri errestuna eta escu-
-muthurretaco edergárriac

bere arrebaren escüetan eta
aditu Rebecca . . . . .
bere Arrebaren hitçac, çiotssa-
-la, guiçon hori horrela
mintçatu çait niri: ethorri
içan çen guiçona gana, eta
horra, Cameluen ondoan
çen ithurri aldéra.

31 eta erran çüen, Eternala-
-ren Bedincátua, sar adi:
çergatic ago . . . . . cam-
-poan? alegatu tiät etçhéä,
eta Lekhüä hire Cameluent-
-çat

32 ethorri çen beraz guiçona
etçhéra, eta desarnassatu
çitúzten caméluac eta
eman çioten lastóä eta
abrejanháriä, eta vra ham-
-bat haren ognac . . .
garbitçeco, nola harequin
çiren pressunen ógnac

33 eta escágni çioten iaté-
-ra. bagnan erran çüen
eztut janen, erran gabe
erran gogo dudána, eta
Labanec erran çuen, mintça
adi

34 erran çuen bada, Abra-
(-)hanen muthilla naïz

35 eta Eternalac haguitç
bedincatu du ene Iaüna

horrengatic haüñdi eguign
içan da eçen eman diôtça
ardiác, idiác, dirua, vrréa,
muthillac, nescátoác, cameluac,
eta astoac.

36 eta Sara ene Iaünaren Emáz-
-teác eguin dió semebat ene
Iaünari iadan çahar eguin
dela cegnari eman báitiótça
dituën guçiác

37 eta ene Iaünac iuramentu
eraguin darot erraten dúëla,
eztióc hartuco emazteric
ene Semeári Cananeärren
nescatçhetaric, çegnen
herrián báinago.

38 bagnar goänen áiz ene
Aítaren etçhera, eta ene
aháidétara, eta handíc
hartuco duc emazteä ene
semearéntçat

39 eta erran niöen ene
Iaünári, benturaz ezniá(-)
-üc
seguituco emázteác

40 eta ihardetssi çarótan,
Eternalac, çegnaren bissa-
-jaren áitçignen Ibilli
. . . . . báinaüc, egorri-
-co dic bere áinguéruä hire-
-quign, eta dohatssu erren-
-datuco dic hire bijaja
eta hartuco dióc Emáztea
ene semeari ene aháideta-

-ric, eta ene áitaren etçhetic.

41 goäten baldim baháiz
ene aháidétara, ordúän
descantssu içango áiz

. . . . .
. . . . . eraguin daroádan
Iuramentuaren madari-
-çiónétic: eta ematen ez-
-palimbadarotec, descantssu
içango áiz eraguin daro-
-adan Iuramentuaren ma-
-dariçiónétic

42 ethorri naiz bada egun
ithurrira, eta erran dut,
ò Eternala, Abraham ene
Iaünaren Iáincóá, oray
dohatssu errendatçen baldim-
-baduc ni nabillan bi-
-déä.

43 horra egongo náiz vr-
-ithurriären ondóän :
guertha dadillala bada
nescatçha çegna ilkhico
báita vr atherátçera eta
. . . . . çegnari er-
-ranen báitiót, indan,
othóizten aut, edátera vr
çhortabat hire pegárretic :

44 eta erranen báitárot,
edantçac, hic ; eta oragno
atheratuco diát hire
cameluentçat, hura içan
dadign emaztea Eterna-
-Lac segnalatu dioëna

ETHORQUIA.

ene Iaünaren Semeari.

45 neüre bāithan mintçat-
-çera akhabatu núen
bagno lehen, horra, Re-
(-)becca ilkhí da, bere pe-
-gárra bere sorbalda gagnean
duela, eta Iaütssi da ithur-
-rira, eta atheratu du vra,
guero erran ičan diót,
ema dan, . . othóizten aüt,
edatera.

46 eta berehala beheratu
du bere pegarra bere gag-
-netic, eta erran du, edan
çac : eta oragno emanen
. çiotet edátera hire came-
-lueÿ. edan dut bada, eta
eman dióte oragno edatera
Camelueÿ

47 interrogatu dut, erraten
dudala, noren Alaba
áiz? ihardetssi ičan du,
Bethuelen Alaba náiz,
nacorren semearena, çegna
Milcac eguin báitió . . . . .
orduan eçarri diót errez-
-tunbat bekhoquiären
gagnean, eta escumuthur-
bere
-edergarriac escüetan.

48 guero makhúrtu náiz
eta ahuspez iarri Eter-
(-)nalaren áitçignean, eta
bedincatu dut Eternala,
ene Iaün Abrahamen Iain-
-cóa, çegnac guidatu bái-

-naü eguiazco bidétican,
hardeçadantçat ene Iaüna-
-ren Anaiaren alaba haren
Semearentçat

49 oray bada nahi baldim-
-badúçüe . . . baliātu gra-
-çiáz eta eguiaz ene Iaü-
-naren aldéra, declara diéça-
-dáçüé : non ez, declara diéça-
-daçue oragno, eta bihurtu-
-co náiz escuign edo ezquer.

50 eta Labanec eta Bethuelec
ihardetssi çuten, çiotssatela,
eguiteco hori Eternalagánic
. . . . ethorri da : eçign erran
ahal guigneçáquec hire con-
-tra ez vnguiric ez gáizqui-
-ric.

51 horra Rebecca hire
manuco, hartçac, eta oha
eta ičan bedi hire Iaüna-
-ren . . . . .
Semearen Emazte, Eter-
-nala mintçatu ičan den
beçala.

52 eta guerthatu çen
Abrahamen muthillac
aditu çituën beçain sarri
hequiën hitçac, ahuspez
Iarri ičan çen lurréan
Eternalaren áitçignean.

53 guero muthillac
atheratu ičan çituën

çillhar eta vrre erreztúnac
eta trésnac, eta eman çïót-
-çan Rebecari : eta oragno
eman çïótçaten pressent edérrac
haren anaiaren eta haren
amari

54 guero Ian eta edan çuten
harc eta harequin çiren
jendéec, eta han aloïitu
içan çiren : eta goïçean
Iâiqui içan çiren ordúän,
erran çuen, bidal naçáçue
ene Iaünagana.

55 eta Anâiac eta Amac
erran çïóten, nescátçha
egon bedi guréquign
çembèit egúnez, gutie-
-nean hamarrez : ondóän
guero goanen da.

56 eta erran çïóten, eztiéça-
-daçuéla berantetssiaraz,
Eternalac dohatssu errenda-
(-)tu duenaz gueroz ene
bidéä ; egor naçáçue, goan
nadign ene Iaünagana.

57 orduan erran içan çuten
deitçágun nescátçha eta
galde dióçogun . . . . .
bere ahoco errepústa

58 deïthu içan çuten bada
Rebecca, eta erran çïóten,
nahidun goän guiçon
hunequign? çegnac ihar-

[IV. 10.]

-détssi bâitçúën, goango
náiz

59 hala bidaldu içan çuten
Rebecca bere Arreba eta
haren vnhideä, elkhar-
-requign Abrahanen
muthilla eta haren jendé-
-ac

60 eta bedincatu çuten Rebec-
-ca eta erran çïóten, gure
Arréba äiz, içan adi frui-
-tútssu milla milliunca, eta
hire ondóreäc possedi beça
higuinduco duténen athéä.

61 Iâiqui içan beraz Rebecca
eta haren Nescátöac eta
igan çiren cameluen gag-
-nera, eta seguitu içan çu-
-ten guiçon hura : muthill
harc bada hartu çuën Re-
-becca, eta goan içan çen.

62 eta Isaac bihurtçen
çen ikhusten naïen biçi-
-denaren phutçútic : eçen
eguberdi aldéco herriän
çegöën.

63 eta Isaac ilkhi içan
çen othoitç eguitera Lar-
-réän arratssäldeän : eta
beguiäc altçhatçen çituela
beguiratu içan çuen eta
horra cameluac çegnac

ETHÓRQUIA.

báitçathóçen.

64 Rebecac ere bere begui-
-ác altçhatçen çituëla
ikhussi içan çuen Isaac,
eta Iaiüçi eguin çuen . .
. . . . . behëi(-)
-ti cameluaren gagnétic;

65 [eçen erran çioen mu-
-thillari, norda . . . . .
. . haraco guiçon hura
Larréan gure áitçignean
dabillana? eta muthil-
-lac ihardetssi çuen ene
Iaiüna da] eta hartu
çúen belobat, eta hartaz
estali içan çen

66 eta muthillac condatu
çiótçan Isaaqui eguign
içan çitüen gäuça guçiac

67 guero Isaaquec eraman
çuen Rebecca, bere Ama
Sararen Tabernáclera :
hala hartu içan çuen, eta
içatu çitçaion emaztet-
-çat eta máitatu içan
çuten : hala Isaac . . cont-
-ssolatu içantçen bere
ama hill ondóan

HOGÓIETA BORTÇGARREN
CAPITULUA.

*Abrahamec hartçen du Emaz-
-telçat Ketura çegnac egui-*

*-ten báitçotça háürrac,
çegnac bidallçen báititu
Isaaquen guibelera, hori
çhoillqui vaten duela
primu, eta ematen diötça-
-tela presentac bere
emaohelagunen háürrëy
7 guero hillçen da eta
ehortçia da Isaaquec eta
Ismaëlez 12 Ismaelen
adigna eta heriötçea eta
harenganic i(I)khi dirénac
20 Isaaquec othoiç egui-
(-)ten du Rebecca bere emaz-
-tearentçat çegna báitçen
agor eta entçuna da
24 hargatic erdiçen da
bi háürrer, Esailz eta
Iacobez 27 hequiën
naturaleça errepressenta-
-tua da eta nola Esaüc
saldu . . . çioen primu-
-tassun çuçena Jacobi.*

ETA Abrahamec hartu
içan çuen bertçe emazte-
(-)bat deithua Ketura.

2 çegnac eguin . . . . .
. . . . . báitçiótçan
Zimran, Ioksçan, medan,
madian, lisçbak, eta
Sçuah.

3 eta Iokšanec enjendratu çuen Şeba eta Dedan. eta Dedanen haürrac içatu çiren assçurim eta Letuşçim, eta Leummim.

4 eta Madiänen haürrac içan çiren Hepha, Hepher, Hanoc, Abidah, Eldaha. horiöc guçiäc Keturaren haürrac dire

5 eta Abrahamec eman çio-
-tçan heldu çitçäizcon
guçiäc, Isaaqui:

6 bagnan bere Emaohecola-
semeeÿ
-gunen ^ pressentac eman
çiotçäten, eta egorri çituen
bere seme Isaaquen guibele-
-ra oriente aldera, oriente
partera, bera oragno biçi
çela.

7 eta Abraham biçi içan çen
vrthéac içatu çiren ehun
eta hirurhogoyta hama-
(-)bortç vrthe

8 Abraham . . . . bada . .
flacátuäz goänez hill içan
vngui çahárturic, iadan
çahárta eta egunez asséä,
eta erretiratua içatu çen
bere pobluetara.

9 eta Isaac et Ismael bere

Semeec ehortçi içan çuten
Macpelaco arroca çillhöän,
Hephron, Tsohar Hetiendar-
-raren Semearen Larréan,
çegna bāita Mamreren
aitçignaz aitçign:

10 çegna bāita, Abrahamec
Hetiendarrenganic erossi
çuen Larréä. han bada
ehortçia içatu çen Abraham
Sara bere emaztearequign

11 eta guerthatu çen Abra-
-ham hill ondoan, Iaincoac
bedincatu çuela Isaac haren
Semea. eta Isaac, ikhus-
-ten naïen biçi denaren
phutçuaren aldean egoten
çen

12 hemen dire Ismael
Abrahamen semearen jene-
-raçioneac, çegna Agar
Eijptuarrac Sararen nescä-
-toäc eguin bāitçioen Abra-
-hani.

13 eta hemen dire Ismaelen
hāurren içénac, çegnetaz
içendātuäc içātu bāitire
bere jeneraçionetan.
Ismaelen lehen sorthüä,
Nebajoth, guero Kedar,
Adbeel, Mibsam.

14 . . . . . Misçmah,
Duma, Massa,

ETHORQUIA.

15 Hadar, Tema, Ietur,
Naphis, eta Kedma.

16 horiôc dire Ismaelen
haürrac, eta horiôc dire
hequien içénac, bere
herriën arábera, eta bere
gazteluen arabera: erran
nahida, ...
bere pobluen hamabi
Printçe

17 eta haüc dire Ismaelen
biçiären vrthéac, erran
nahida, ehun eta hogoy
eta hamaçazpi vrthe.
hala flacatuaz goánez
hill içan çen eta erreti-
-ratua içatu çen bere
pobluen artéra.

18 eta egotu içan çiren
Habilatic Şçurreragno
ceгна báita Eiiptuaren
aitçignaz aitçign, heldu
aitçen orduan assurera.
eta Ismaelec içatu çüën
bere hedadura bere anaia
guçiën aldera

19 eta haüc dire Isaac . . .
Abrahamen semearen Iene-
-raçioneac: Abrahamec
engendratu çuen Isaac.

20 Isaaquec *Laürhogojen*¹
adigna çüën, hartu çüën

ordüän . . . . . emaztet-
-çat Rebecca Bethuel
Aramiendar Paddan-Aram-
-goaren Alaba, Laban Ara-
-miendarraren Arréba.

sessatu gabe
21 eta Isaaquec . . . . .
othoiztu çuen Eternala
bere emázteáz, çeren eta
agorra báitçen: eta Eter-
-nala vquitua içatu çen
haren othoítçez: hargá-
-tic Rebecca haren Emaz-
-teac contçebitu içan çüën.

22 bagnan . . . . . haür-
-rac bere artéän alegue-
-ratçen çiren haren sabe-
-lean: eta erran çüën,
horrela baldimbada,
çertaco náiz ni? eta
goan içan çen galdetçera
Eternalagana.

23 eta Eternalac erran
çiöen, bi naçione
hire sabéleän ditun,
eta bi poblu ilkhico
ditun hire erraietariec
eta poblu bat borthitça-
-go içanen da bertçe po-
-blua bagno: eta haundié-
-nac çerbitçatuc du
mendreana.

erdítçeco
24 eta haren . . . . .

¹ Berrogojen.

dembora complitu çen
ordúän, horra, baçiren
bi haür haren sabéleän.

25 eta lehemiçicoa ilkhi
içan çen gorricara, ossoqui
Illétssu illézco manteligna
bat beçala: eta dêithu içan
çuten haren içena Esäu.

26 eta ondoan ilkhi içan
çen horren anaia, itçhi-
-quitçen çioëla bere escüüz
Esaturen Thalognari: har-
(-)gatican haren içena dêithua
içatu çen Iacob. eta Isaa-
-quec . . . . . hirur
hogoÿ vrtheren adigna çuen,
hec sorthu içan çiren orduan.

27 guero haürrac haüнди
eguin çiren, eta Esau
guiçon aditua çen Ihiçian,
Larretaco guiçóna: bagnan
Iacob guicon simpléä çen
Tabernacletan çegöëna

^eta
28 ^ Isaaquec mäite çüen
Esäu: eçen ihizquiä
çen haren Ianháriä:
bagnan Rebeccac mäi-
-te çuen Iacob

29 eta nola Iacob hari
baitçen eltçéä egossere-
-guiten, Esau bihurtu
içan çen Larretárican,
eta vnhatuä çen

30 eta Esau erran çioen
Iacobi, indac jatéra, othoiz-
-ten aüt, *erréqui hortaric* hor-
-raco erréqui horta ^ eçen vnhátuä
hargatican dêithu içan çúten
haren içéna Edom

31 bagnan Iacobec erran içan
çioën sal diéçadac gaür
hire primitassun çuçéna.

32 eta Esau ihardetssi çüen
horra, hiltçera nihóac,
çertaco baliatuco çait pri-
-mutassun çuçéna?

33 eta Iacobec erran çuen,
eguin diéçadac Iuramentu
. . . gaür. eta Iuramentu
eguin çioën: hala saldu
içan çioën bere primitas-
-sun çuçéna Iacobi

34 eta Iacobec eman
çioën . . . . . Esau oguiä,
eta illhárqui egossi ^ . . . eta
Ian içan çuen, eta edan,
eta Iáiqui . . . eta goan
çen. hala Esaüc mes-
(-)preçatu içan çüen bere
primitassun çuçéna.

HOGOÏETA SEYGARREN CAPI- -TULUA.

*Isaac gueraren egolen da
Iaincoaren manus çegnac
erreberriçen bëitiöçä Abra-*

ETHORQUIA.

Abrahani eguignicaco pro-
-messac 7 erreprehenditua
da erranas Rebecca
haren arréba çela, Abi-
-melec Erreguez, çegnac
bitartean manaçen bái-
-tió bere poblu guciári ez
eguilera hari gáisquiric
batere. 13. guero aberas-
-tu eta khassatua da phi-
-listindarrez çegnec khent-
ate
-çen báiitiolç oragno bere
phutçúac. 23 bagnan
laincoaren promessesegu-
-ratua içanic egoten da
Beer-çebahn 26 non
-Erregue Abimelec egui-
-ten báiitu alieniçiá haré-
-quign 32 eta haren
muthillec phutçubat
çillhaçen dutela aurkhit-
-çen dute vra 34 Esauç
hartçen ditu emasteac bere
áit eta amen borondatearen
contra.

GUERT(H)ATU içan çen bada
içatu çela gossétea herrián
Lehembicico gosséteáz lekhora
çegna içatu báiçen Abraha-
-nen demboran. eta Isaac
goan içan çen Abimelec
Philistindarren Erregueaga-

-na guerara.

2 ecen Eternala aguertu -
çitçáion, eta erran çioën,
ezadillala Iaütss Eiiptura :
egon adi nic erranen da-
-roädan herrián.

3 Ibill adi herri huntan,
eta hirequign içango naüc,
eta bedincatuco aüt eta
emanen . . . . .
. . . . . darozquiät
hiri eta hiri ondoreari
bazter haüc guciác, eta
confirmatuco diät, hire
áita Abrahani eguin dió-
-dan Iuramentua.

4 eta berretuco diät hire
ondóreä çeruetaco içarra
beçala, eta emanen çiot-
-çat hire ondoreari baz-
-ter horióc : eta Lurreco
naçiöne guçiác bedincatu-
-ac içango dituc hire
haçián.

5 çeren eta Abrahamec
obeditu báiitió ene boçari,

eta beguiratu baitit ^{au} _^ ene
ordenantça, ene mana-
-menduac, ene erressolu-
-çiöneac, ene leguéac.

6 Isaac bada egotu içan
çen Gueraren

7 eta lekhuco Iendec galde-

-tu çuten orduan haren emazteaz, ihardetssi ičan çuen ene Arreba da. eçen beldurçen erratera, ene emaztea da : beldurrez, . [phentssatçen çuen] benturaz Lekhuco jendeec hill ezna-çaten Rebecca dela caussa : eçen ederra da ikhusteco.

8 eta guerthatu çen, han çembèit dembora iragan ondóän, Philistindarren Erregue . . . . . Abi-(-)melec leyhotican beguira çegóëla, eta horra, ikhussi çuen Isaac dostatçen çela Rebecca bere Emazteare-
-quign

9 Abimelequec beraz déithu çuën Isaac, eta erran çioën, çer ere nahiden, horra, hire emaztea duc : eta nola erran duc, ene arreba da? eta Isaaquec ihardetssi çioën, ceren eta phentssatu bätut, beguiratu behar diät, benturaz hill ezna- . . . . -dign hura dela caüssa

10 eta Abimelequec erran çuen, çer eguin darocuc hic guri hemen? pobluaren arteco çembèit etçiter duc hire Emaztearequign eta hobenduri errendaraçitçer gäituc

11 Abimelecquec bada eguign ičan . . . . çioën ordenant-ça bat poblu guçiäri, çiot-ssala, norc ere vquituco bätu guiçon hori edo horren Emáztea eztu faltatuco hilla içátera.

12 eta Isaaquec ereindu çuen Lur hartan eta ediren çuen vrthe hartan ehungarréna. eçen Eter-nalac bedincatu çuën.

13 guiçon hori bada berre-tu çen, eta bethi haüнди-tuaz, berrétuáz çihóän miracuilluzqui haünditu eta berretu içatu çen arterágno.

14 eta içatu çituen arte-ragno bestiäqui çhehe eta Larri eta *orkhäitç*¹ häügnitç. çegnétaz imbidiä ekharri bätçio-ten Philistindarrec :

15 halaco maneraz non tapatu bätçituzten, haren äitaren muthillec çillhatu çitúzten phutçu guçiäc, haren äita Abra-hanen dembóran, eta be-the ičan bätçitúzten Lurrez.

¹ muthil.

ETHÓRQUIA.

16 Abimelecquec erran çioën
oragno Isaaqui, goan adi
gure guibélera : eçen
eguisn içan aiz gu bag-
-no haguitç puçhantágo

17 Isaac bada partitu çen
handic eta guelditu çen
Guerarco çelháieän, eta
egotu içan çen han.

18 eta Isaaquec berriz çill-
(-)hatu çituen vrphutçu-
-ac, haren áita Abraha-
-nen demboran çillhatu
çituzténac, çegnac Phi-
-listindarrec tapatu báiçti-
-tuzten Abraham hill
ondóän : eta déithu içan
çituen, haren áitac déithu
çituen çituen içen berez.

19 Isaaquen muthillec bada
çillhatu çuten çelhay
hartan eta han aurkhi-
-tu çuten vr biçi phutçu
bat.

20 bagnan Guerarco Artçag-
-nec iharduqui çuten Isaa-
-quen Artçagnequign,
çiotssatela, vra guréä da ;
hargatic déithu içan çuen
phutçuären içéna Hesek,
çeren eta iharduqui báiçtu-
-ten harequign.

21 ondoan çillhatu içan
çuten bertçe phutçu bat
çegna çela caüssa
..... ere ihardu-
-qui báiçtuten : hargatic
içan çuen haren içéna,
Sitnah.

22 ordüän aldaratu çen
handican, eta çillhatu
çuen bertçe phutçubat,
çegna çela caussa ezpái-
-tçuten iharduqui : hargatic
-tic déithu içan çuen
horren içéna Rehoboth,
çiotssala, oray Eterna-
-lac Largóän eçárri gái-
-tuenaz gueroz, berrétuco
guero herri huntan.

23 eta handic igan içan
çen Beer-sçebahra.

24 eta Eternala aguertu
çitçaion gau hartan
beréan eta erran çuën,
hire áita Abrahamen
Iaincoa naüc ni, eztu-
-ala beldurric : eçen hire-
-quin naüc, eta bedinca-
-tucu aüt, eta berretuco
diät hire ondóreä Abra-
-ham ene çerbitçariaren
amoreagatic.

25 han beraz eguisn
içan çuen aldarebat,

eta

eta inbocatu çuen Eternala-
-ren içéna, eta hedatu çituen
han bere tabernácleac : eta
Isaaquen Muthillec çillhátu
çuten han phutçubat.

26 eta Abimelec ethórri
içan çen harengana
guerartic, eta Ahusath ha-
-ren adisquídeá, eta Picol
haren armadaco buruçáguia.

27 bagnan Isaaquec erran
çióten, çer arraçoçn dela
caússa heldu çaréte ene-
-gana, ikhussiric híguint-
-çen naïçuéla, eta egorri
naüçuela çuen guibélera ?

28 eta ihardetssi içan çuten,
clarqui ikhussi diágu Eter-
-nala hirequin çela : eta
erran diágu, içan bedi orøy
Iuramentua madariçione-
-arequign gure artean,
erran nahida, gure eta
hire artéän : eta eguin
deçagun aliéntçia hiré-
-quign

29 gäizqui ^{aric} eguiten baldim-
-badarócuc hala nola
guc hi vçuitu ezaügun
beçala eta nola ezpáita-
-roagu eguign . . . . vngui(-)
-ric báicçen eta egorri bahai-

[IV. 10.]

-gu baquéän : hi oray Eter-
-nalaz bedincátua.

30 eguin çióten bada ban-
-quetbat, eta Ian eta edan
çuten.

31 eta Iáiqui içan çiren
góiz góicétic, eta Iura-
-mentu eguin çióten
batac bertçeäri. guero
Isaaquec bidaldu çitüën,
eta goan çiren harenga-
-nic baquéän.

32 guerthatu çen egun
hartan beréän, Isaaquen
muthillac ethorri çirela
eta erran çiótçatela ber-
-riac çillhatu içan çuten
phutçu hartaz, erraten
çiótela, aurkhitu diágu
vra

33 eta déithu içan çuen
Sçibha. horrengatic
hiriaren içéna içan da
Beer-sçebah . . . . .
gaurco egun arteragno.

34 Esauç bada berrogoy
vrtheren adignean

çituen
hartu . . . . . emaztet-
-çat Iudith Beeri
Hetiendarraren Alaba
eta Basmath Elon
Hetiendarraren Alaba :

35 çegnac içatu báiçit-

ETHORQUIA.

-çaizcóten Izpirituco
khiratss Isaaqui eta
Rebeccari

HOGOYETA ÇAZPIGARREN CAPITÚLUA.

*Isaaquec iadan çahartu eta
bedincatu nahi du Esau, eta
egortçen du Ihiçira, aloga
diöçontçat çerbeit bere goga-
-raco Ianhari 5 bagnan
Esau Larréän den bitárteän,
Iacob desguissatçen da bere
amaren contsseilluaren ara-
-bera eta ekhartçen diöçä
Isaac bere äitari Rebeccac
alogaturicaco Ianháriac.*

*. . 23 hargatic estu
eçagutçen Isaaquec Iacob
eta bedincatçen du 30.
Esau ihiçitic bihurtu eta
galdetçen du bedincátuä
içatera Isaaquec 33 çeg-
-nac bitártean ossöqui es-
-pantaturic confirmatçen
bäitu Iacobi emanicaco
Benedicçioneä 38 eta
vçuitua içanic Esauen
deyhadar eta nigarren
ematen bäitio oragno
çembeit benedicçione 41
Rebeccac contsseillu ema-*

*-ten diö Iacobi erreti-
(-)ratçera Paddan-Ara-
(-)mera, çeren eta Esau
erressolitu bäilecçüen ha-
-ren hillçetra.*

ETA guerthatu içan çen
Isaaquec, çahartu içan
çen orduan eta beguiac
göibeldu çitçaiçconean,
halaco maneraz non
ezpäitçuen deüssere ikhus-
-ten, deithu çuela Esau
bere seme lehen sorthüä,
eta erran çioëla, ene Sém-
-eä, eta ihardetssi çioëla,
huna ni.

2 hala erran çuen, horra,
oray çahar eguin naüc,
etçeäquiät ene heriötçe-
-co eguna

3 oray bada othöizten
äüt, hartçátçic hire
errementac, hire flet-
-çhatóquiä, eta hire bales-
-ta, eta oha Larrétara
eta atçeman diççadac
ihiçiquiä

4 eta aloga diëtçaquidac
ene guztuco Ianhariac
ene gogara diren beçaláco-
-ac: eta ekhar diëtçaquidac
eta Ian . . . . . deçadan
ene Arimac bedinca açan-

-tçat ni hill bagno lehen

5 eta Rebeccac aditçen çuën,
Isaac bere seme Esauri
mintço çitçaion bitárteän:
Esau bada goan çen Łarréra
ihiçiquiá atçeman eta ekhar-
-tçera.

6 Rebecca beraz mintçatu
çitçaion . . . . . Iacob
bere semeari, çitössála,
horra aditu diát mintçat-
-çen hire áita Esau hire
anaïari, diötssála,

7 Ekhar diéçadac ihiçiquiá,
eta aloga diétçaquidaco ene
gogaraco Ianháriac, eta
hetaric Ianen diát: guero
bedincatuco aüt Eternala-
-ren áitçigneän hill bagno
lehen

8 oray bada, Ene Sémeä,
obediö diöçoc ene hitça-
-ri manatçen daroädan
gäuçan.

9 oha oray arditégüira
eta han har diétçaquidac
bi bigthirign on ahunt-
-çen artétican, eta
alogatuco . . . . çiotçat
hire áitari bere gogara-
-co Ianháriac . . . .
çale den beçalácoac,

10 eta eramanen diötçac

hire áitari, eta Ianen dic,
bedinca açantçat hill
bagno lehen.

11 eta Iacobec ihardetssi
çioën Rebecca . . . bere
Amari, horra, Esau ene
Anaia . . . . . guiçon
Illetss dun bagnan ni
naün
guiçon Ille gabea . . . .

12 bentúraz ene áitac
niaün
vquituco . . . eta . . .
niaün

iduquico . . . . engana-
-Laribatentçat eta era-
dignat

(-)kharrico . . . . . ene gagne-
-ra madariçionea eta
ez benediçioneä :

13 eta bere Amac erran
çioën, Ene sémeä, hire
madariçionea içan dadil-
-llala ene gágneän :
solament obediö diöçoc
ene hitçari eta oha har
diéçadac erran daroada-
-na.

14 goántçen bada, eta hartu
çituen

içan . . . . eta ekharri
atçan

çio . . . . . bere amari, eta
haren amac aphaindu
çituen guztuco Ianhá-
-riac nola ere çale bät-
-çen haren áita eta
hala.

15 guero Rebeccac hartu
çituen Esau bere Seme

ETHÓRQUIA.

Lehen sorthuaren tresna-
-ric ederrenac . . . . .
berequign etçhéan çitu-
-enac, eta hetaz bezti-
-tu çúën Iacob bere seme
ondócoä.

16 eta estali citúen ahu-
-ntçen arteticaco bigthi-
-rin Larruz haren escúac
eta lepho alde illeric gabe
çena

17 eta eman çitúen Iacob
bere Semearen escúän
guztuco janhari hec, eta
alogatu içan çuen oguiä.

18 ethorri çen bada bere
áita gana, eta erran
çioën, ene Aita, çegnac
ihardetssi bñitçuen, huna
ni: nor áiz hi ene
Sémeä?

19 eta Iacobec erran çioën
bere . . . . . áitari
ni naüc Esau hire Seme
lehen sorthúa: eguin
diät nola ere hic niri
erran bñiharótan eta
hala. Iáiqui adi othóiz-
-ten aüt, eta Iar adi *eta*
eta Iançac ene ihiçi-
-quitic, hire arimac
benedica naçántçat

20 eta Isaaquec erran

çioën bere semeäri çer
da haü, horren Laster
ediren içan ahal dúän,
ene semea? eta erran
çuen, hire Iainco Eter-
haü

-nalac eguin dic . . . .
incuntratu içan den
ene áitçigneän

21 eta Isaaquec erran
çioën Iacobi, ene Sémea
hurbill adi, othoizten
aüt, eta vçuituco aüt
Iaquiteco, ea hi áiçen
ene seme Esau bera, edo
ez

22 Iacob bada hurbildu
çen bere áita Isaaquen-
-gana, çegnac vçuitu
bñitçúen: guero erran
çuen, boça haü Iacoben
boça da: bagnan escu
hauc Esaueren escúac
dire.

23 eta etçúen eçágutu eçen
haren escuac illetssuac
çiren haren anaia Esau-
-ren escuac beçala: hala-
-co maneraz non bedin-
-catu bñitçuen

24 erran çuen bada, hi
áiz ene seme Esau bera?
ihardetssi çuen, ni naüc
húra.

25 erran çioën oragno,
hurbill diëçadac Ianhá-
-riá, eta jan deçadan
ene semearen ihiçiqui-
-tic, ene arimac bedin-
-ca açantçat, eta hurbil-
(-)du ičan çuen, eta Ian
çuen. arnóä ere ekhar-
-ri çioën, eta edan çüën.

26 guero Isaac bere áitac
erran çioën, hurbill adi,
othóizten aüt, eta
mussu emadac, Ene
sémeä.

27 eta hurbildu ičan çen,
eta mussu eman çioën.
eta Isaaquec sentitu
çuen haren tresnen
vrrigna

. . . . . eta bedincatu
çuen, erraten çuela,
horra, ene semearen
vrrigna, Eternalac
bedincatu duen Larrea-
-ren vrrigna beçala

28 Iaincoac bada eman
diëçaala çeruetaco ihin-
-tçétic, eta Lurreco gui-
-çenetic, ogui bihi franco
eta arnóric hobérena

29 Pobluec çerbitça açáte-
-la, eta naçioneac Iar

dáitéçela ahúspez hire
áitçignean. ican adi
naüssi hire anaïen
gagnéän, eta hire amá-
-ren semeac Iar dáitéçela
ahuspez hire áitçigne-
tu-
-nean. hi madarica . . .
-co aüéna madaricá . . . .
bedi, eta hi bedincatuco
aüena, bedinca . . . bedi.

30 eta guerthatu çen
Isaaquec akhabatu çuen
beçain sarri Iacoben
nola
bedincátçea, eta ^ solament
Iacob ilkhitçen báiçten
bere áita Isaaquen áit-
-çignetican, haren Ana-
-ia Esau bihurtu ičan
çela . . . . . bere ihi-
-çitic.

31 çegnac ere apháin-
(-)du báiçtituën guztu-
-co Ianháriac, eta ekhar-
-ri báiçtiótçan bere
áitari eta erran báiç-
-çioën, ene áita Iáiqui
bedi, eta Ian beça bere
semearen ihiçiquitic,
hire arimac bedinca
naçántçat

32 eta Isaac bere áitac
erran çioën, nor áiz

ETHÓRQUIA.

hi? eta erran çuen, hire sémeä naüic, hire seme lehen sorthüä Esau.

33 eta Isaac sessítuä içatu cen bere báiðthan miracuilluzco mobimendü haüнди batez: eta erran çuen, çein da eta non da bada ihízquiä atçeman duen . . . eta ekharri darotan hura, eta Ian diät guçietárican hi ethorri bagno lehen: eta . . . . hagna bedincatu diät, hargatican ere içango duc bedincátua?

34 eta Esau aditu çituen beçain sarri bere áitaren hitçac, eguin çuen harri-garrizco deyhadar handi eta minbat. guero erran çioën bere áitari, bedinca naçac, ni ere haign vngui, ene Arta

35 bagnan erran çüen, hire anaja ethorri duc tromperiaz eta eraman(-)dic hire benediçionea.

36 eta Esau erran çuen, eztute vngui déithu içatu haren içéna Iacob? eçen Iadan azpiratu içan . . . niaüic

bi aldiz. eramandic ene primutassun çuçéna, eta horra, oray, eramandic ene benediçioneä. guero erran çüen, eztarotac guardatu benediçioneric?

37 eta Isaaquec ihardetssi içan . . . çioën Esauri, çiotssala, horra, eçarri diät hágna naüssi hire gagnean, eta eman içan çiotçat bere anaia guçiäc muthiltçat: eta guarnitu diät oguiz eta arnoric hoberenez. eta çer eguignen daroat bada nic, ene sémeä?

38 eta Esau erran çioën bere áitari, eztuc benediçionebat báicen, ene Arta? bedinca naçac ni, ni ere haign vngui, ene áita. eta Esau bere boça goratçen çuela, nigar eguin çüen.

39 eta Isaac haren áitac ihardetssi çüen, erraten çioëla, horra, hire egoitça içango duc lureco guçiéneän, eta cerugag-netaco ihintçan

40 eta biçico áiz hire ezipátaz, eta çerbitçatuc duc hire Anaja: bagnan guerthatuc duc naüssi eguign eta porroscatuc

duäla

düála haren vztárriá
hire lepho gagnétic.

41 eta Esauc higuindu ičan
çuen Jacob bere äita . . .

. . . . .
bedincatu çuen . . . . .
benediciónëa çela caüssa:
eta erran çuen bere bái-
-than, ene Aitaren dolu
egunac hurbiltçen dire:
orduan hillen dut Iacob
ene Anaja

42 eta salatu çitçaten
Rebecari Esau bere seme
lehen sorthuaren perpaüss-
-ac eta egorri çuen dêitçera
Iacob bere seme ondócoä eta
erran çioën, horra, Esau
hire anaja contssolatçen
duc hitaz hillen äüéla.

43 oray bada, ene sémeä,
obedi dióçoc ene hitçari.
altçha adi, eta eguic ihessi
Caranera Laban ene Ana-
-iagána :

44 eta egon adi haréquign
çembêit demboraz, hire
anajaren fuliä iragan
dadign arterágno :

45 eta haren colera hire-
-ganic aldara dadign arte-
-ragno eta eguin diótçá-
-an gaiçac ahanç da-
-quizcon arterágno. guero
bidalduco diät hi erreti-
-rátçera handic. çergatic

gabétuco nintéque çuez biéz
egun batez ?

46 eta Rebecac erran çioën
Isaaqui, vnhatu naüc
biçitçen Ema Hetiendar
haüc direla caüssa. Iacobec
hartcen baldimbadu emaz-
-tétçat Hetiendar haütá-
-ric, herri huntaco huna-
-co nescátçha haüc diren
beçála, çertaco baliätçen
çait biçüä.

HOGOYETA ÇORTÇIGÁRREN CAPI- -TÚLUÄ.

*Isaaquec egortçen du Iacob
Paddan-aramara han
hartçera emázleä eta be-
-dincatçen du 6 hori Esauc
ikhussi eta, bere bertce
emastez lekhóra hartçen
du emázletçat Ismaelen
Alaba. 10 Iacob contssola-
-tua da eta borthístua
bidän çurubiären bissiö-
-neaz, cegnaren buruan
çegoela Iaincoac erreberri-
-çen bñitotça haren äilej
eguignicaco proméssac. 16
hargatic bere ecagulçaren
segnaletçat çhanialçendu
lekhuaren içna, deitçen
duela Beth-el eta eguilen
diö botu bat Iaincoari.*

ISAAQUEC bada dêithu ičan

ETHORQUIA.

çuen Iacob, eta bedincatu
çuen, eta manatu çuen,
çiotssála, eztuc hartuco emaz-
-tetçat canaango nescátçhen
artétican. . . . .

2 Iáiqui adi, oha Paddan-
(-)Aramara Bethuel hire
amaren áitaren etçhéra,
eta handic hartçat hiretçat
emaztetçat Laban hire
amaren Anaiaren alabeta-
-ric.

3 eta Iainco borthitç guçiz
puçhantac bedinca açála
eta berretaraçi, eta haüg-
-nitç eguign açála, eguign
adintçat poblu bildúma.

4 eta eman diéçaála Abra-
(-)hanen benedicioneä, hiri,
eta hire ondoreari hire-
-quign, ardiétss deçaántçat
primutassuntçat hiri
arrotç içatu áicéna, Iain-
-coac Abrahani eman dioë-
-na.

5 Isaaquec bada egorri çuen
Iacob, çegna goan içan
baitçen Paddan-Aramara,
Laban Bethuel Aramiend-
-arraren semeagana, Rebec-
-ca, Iacob eta Esauaren ama-
-ren anaiagana.

6 eta Esauc ikhussi çuén
Isaaquec bedincatu çuela
Iacob, eta bidaldu çuela
Paddan-Aramara handic

har çeçántçat emázteä
beretçat: eta manatu
çuela, bedincatçen çuéneän,
çiotssála, ezteçaala har
emázteä canaango nes-
-catçhen artétican:

7 eta Iacobec obeditu çitue-
(-n) bere áita eta bere ama,
eta goan içan çela Pad-
-dan-Aramara.

8 Esauc beraz ikhussirican
Canaango nescátçhac des-
-agradatçen çitçáizcola
Isaac haren áitari,

9 goan içan çen Ismaelgana,
eta hartu çuen emaztet-
-çat [bere bertçe emazteez
lekhora] mahalath, Isma-
-el Abrahamen semearen
Alaba, nebaiiothen Arréba.

10 Iacob bada partitu çen
Beer-scebahtic eta goan
içan çen Caranara.

11 eta incuntrátu içan çen
lekhu bâteän, non ira-
(-)gan gaba, çeren eta iguz-
-quia estali baitçen. hartu
. . . . . çuen bada
Lekhuco harriétáric eta
hetaz eguign içan çuen
bere buhúrcuä, eta lo
eguign çuen lekhu har-
-tan.

12 orduan eguign çuen
ametss, eta horra

çurubibat

çurubibat phaussatua çen
Lurraren gagnean, eta ha-
ren buruac vquitçen çuen
çeruetaragno, eta horra,
Iaincoaren aingueruac iga-
-ten eta Iaüsten çiren
hartaric

13 eta horra, Eternala ha-
-ren gagnéän çegóän, eta
erran çuen, ni naüc Eter-
-nala, hire äita Abraha-
-nen Iaincóä eta Isaa-
-quen Iaincóä, emanen
daróät hi Lo atçan lúrra,
hiri eta hire ondoreari.

14 eta hire ondorea içanen
duc Lurreco herraitssa
beçala, eta hedatuco äiz
occidentera, eta orientera,
eta Septentrionera, eta
eguberdira, eta Lurreco
arraça guçiäc bedincátu-
-ac içango dituc hitan eta
hire haçiän

15 eta horra, hiréquin naüc,
eta beguirátuco aüt no-
-rat ere goango bahâiz
eta han : eta bihurrara-
-çico aüt herri huntárat.
eçen ez aüt vtçico non
eztaroadan eguign erran
daroadána.

16 eta Iacob iratçarri iça-
-tu çen ordúän bere lota-
-ric, erran çüen, eguiáz,

[IV. 10.]

Eternala lekhu huntan
da, eta ezneäquiën deüss-
-ere

17 eta beldurtu çen eta
erran çuen, ala lekhu
hau harrigárriä báiita !
ezta hemen Iaincoaren
etçhéa báiçen, eta hemen
da çeruetaco athéä.

18 eta Iacob iaiqui çen
göiz göiçétic eta hartu
içan . . . çüen harri bere
buhúrquiä eguign içan
çuena eta alogatu çuen
segnáletçat, eta issúri
içan çuen olioä haren
buruären gagnera

19 eta deïthu çüen lekhu
haren içéna Beth-el :
nola ere lehenago her-
-riäc içéna Luz içatu
báitçuen eta hala.

20 eta Iacobec eguin içan
çuen botubat, çiotssála,
Iaincoa enéquin baldim-
-bada, eta beguiratçen
baldimbanau eguiten
dudan bijajan, eta ema-
-ten baldimbadarot oguiä
jateco, eta trésnac bez-
titçeco

21 eta bihur . . . . banadi

ETHÓRQUIÁ.

baquéän ene äitaren et-
-çhéra : eguiáz Eternala
içanentçat Iainco.

22 eta hunáco harri . . .
segnáletçat alogatu du-
    ^häu
-dan, ^ içanen da Iaincoa-
-ren etçhéä : eta hic
niri emango darozquida-
-can gäuça guçiëtaric
emanen daroät ossoqui
detçhúma

HOGOYETA BEDERATÇIGARREN CAPITÚLUÄ

*Iacob Paddan-Aramara et-
-horri eta erreçibitua da
Labanen Etçhéän, 15 eta
çerbiçatçen du çaspi vr-
-thes içatecötçat Rachel
haren Alaba emánetçat
21 guero estáyac eguiten
diren ordúän, Lea eçarri
içatu eta arratssaldean
Raçhelen lekhúän, assuiet-
-ilçen da oragno berçe ças-
-pi urthelaco çerbiçu^ . . . ^ra
Raçhel ere içatecötçat,
28. çegnaren estayac
çelebratçen báititu bizqui-
-startean berehala Learen
estayen ondoan. 30 Raçhel*

*máitatua da Lea bagno
guchiägo, agorra da,
bagnac Leac eguiten
Latür hatür Iacobi.*

IACOB bada Lothu çitçaion
bideäri, eta goan içan çen
orientárren herrira :

2 eta beguiratu çuen, eta
horra, phutçubat Larre
báteän, eta han béreän
hirur ardi tropéla phu-
-tçu ondóän çeüdeçénac :
eçen phutçu hartan
edaraten çitúzten arth-
-áldeac, eta baçen harri
haündibat phutçuären
çintçúrreän

3 eta arthalde guçiäc hau
bildu eta, khentçen çu-
-ten harriä phutçuaren
çintçur gagnetac, eta
edaraten çituzten ar-
-tháldeäc : guero eçart-
-çen çuten harriä bere
lekhüän phutçuären
çintçur gágnean

4 eta Iacobec erran çioten,
ene Anajac, non goác
çaréte? eta ihardetssi
çuten, Carango gare

5 eta erran içan çioten
esztúçuë eçagutçen Laban

Laban

Nacorren sémeä? eta
ihardetssi çuten, eçagut-
çen dugu.

6 erran çioten . . . .
. . . . .
vngui

. . . . . dago? ihardetssi
çioten, vngui dago: eta
horra, Raçhel haren ala-
-ba, çegna heldu bâita
arthaldeärequign.

7 eta erran çuen, horra,
egun çabala da oragno,
ezta artháldea erretirat-
-çeco dembóra: edara . .
çatçué artháldeäc, eta
goanaraz bazcátçera.

8 ihardétssi içan çuten,
eçign ahal guigneçaque,
arthalde guçiäc biribilca
dâiteçen arterágno eta
khen deçaten artéan har-
-riä phutçüären çintçur
gagnetican, eta edara . .
detçagun artean arthál-
-deäc.

9 eta nola oragno mintço
bâitçen hequiéquign,
Rachel ethorri içan çen
bere âitaren arthaldeäre-
-quign: eçen artçagna
çen hagna.

10 eta guerthatu içan çen,
Iacobec ikhussi çuen
beçain sarri Raçhel . . . .

Laban

bere amaren Anaiaren
alába eta Laban bere
amaren Anaiaren ar-
-tháldea, hurbildu içan
çen eta khendu çuen
harriä phutçüären çint-
-çur gagnetíc eta edara-
-tu çüen Laban bere
amaren anajaren ar-
-tháldeä

11 eta Iacobec mussu eman
çioën Racheli, eta bere
boça goratçen çuela ni-
-gar eguin çuen

12 eta Iacobec declaratu
çioën Racheli, haren
âitaren anaia çela, eta
Rebecaren sémeä çela:
eta Laster eguign içan
çuen, eta erran çioën
bere âitari.

13 eta guerthatu çen La-
-banec aditu çituen be-
-çain sarri bere Arre-
-baren semearen berriäc,
Laster eguin çuela haren
aitçignera, eta bessarcá-
-tu çuela eta eman çioë-
-la mussu, eta erakharri
çuéla bere etçhéra: eta
condatu çiotçan Labani
gauça horiöc guçiäc.

14 eta Labanec erran
çioën, eguiäzqui ene

ETHÓRQUIÁ.

heçúrra eta haraguiá áiz :
eta egotu ičan çen hare-
quign illhabéthebat
ossóqui.

15 Labanec erran çioen
oragno Iacobi, çerbit-
çatuco naüic dohágnic,
çeren áçen ene Anaia?
declara diëçadac çer iça-
(-)nen den hire sariá.

16 Labanec bada baçituen
bi alaba : çaharrenaren
içena çen Lea : eta
gazteenaren içena Ra-
çhel.

17 bagnar leac beguiác
mimbera çituen, eta (Raçhel)
gorphutç tháillu ederbat
çuen eta ederra çen ikhus-
-teco.

18 eta Iacobec máite çuen
Raçhel, hargátic erran
çuen, çerbitçatuco aüt
çazpi vrthez Rachel
hire alaba gazteenaren
amoreagatic.

19 eta Labanec ihardetssi
çuen, hobeago duc hiri
eman diëçadaan hagna
eçen ez bertçe guiçon
bati ematen banió : egon
adi enequign.

20 Iacobec bada çerbitçatu
çuen çazpi vrthez

Rachelentçat, çegnac
iduritu báiçitçáizcon
çembéit egun guti beça-
-la, çeren máite báiçtçú-
-en.

21 eta Iacobec erran çioën
Labani, eman diëçadac
ene Emázteá : eçen ene
dembora akhabatu duc,
harengana nohántçat.

22 Labanec bada biribill-
-catu çitüen lekhuco jen-
-de guçiác, eta eguin çuen
banquet bat.

23 bagnar arratssa ethor-
-ri çen orduan, hartu
bere
çuen Lea . . . . Alaba,
eta ekharri çioën Iacobi,
çegna ethorri báiçten
harengana

24 eta Labanec eman
çioën Zilpa bere nes-
-cátöä Lea bere ala-
(-)bari nescatótçat.

25 bagnar goiça ethorri
içan çen ordúän, horra,
Lea çen : eta Iacobec
erran çioën Labani,
çer eguin darótac ?
eztut çerbitçatu hire
etçhéan Racheléntçat ?
eta cergatic engana-
-tu naüic ?

26 Labanec ihardetssi
çuen, eztute horrela
eguiten lekhu huntan,
ematea gazteéna ça-
(-)harrenáren áitçigneän

27 akhaba çac hunen
astéa, eta emanen da-
-roágu . . . . . húra ere
ene etçhéän oragno eg-
-uingo dúän çerbitçua-
-réntçat bertçe çazpi
vrthez.

28 Iacobec beraz eguin
hala, eta akhabatu
çuen Learen astéa,
guero Labanec eman
çioën Iacobi Emaztet-
-çat Raçhel bere alaba
ere.

29 eta Labanec eman
çioën Bilha bere nes-
-cátoä, Raçhel bere
Alabari nescatótçat.

30 Ethorri çen bada Ra-
-çhelengana ere, eta
máitatu içan çuen gue-
-hiágo Rachel eçen ez
Lea : eta çerbitçatu çuen
oragno haren etçhéän
bertçe çazpi vrthez

31 Eternalac ikhussiric
higuindua çéla Lea,
idéqui içan haren Ema-
-sábela, bagnan Rachel

agor çen.

32 eta Leac contçebitu çuen
eta eguign içan çuen . . .
. . . semebat, eta déithu
haren içéna Ruben.
eçen erran çuen, çeren
Eternalac beguiratu
báitió ene aflicçioneari,
hargatican oray ere
maitatuco naü ene
senhárrac

33 berriz contçebitu içan
çuen . . . . ., eta eguin
çuen semebat, eta erran
çuen, çeren eta Eternalac
entçun báitu higuin-
-dua nintçéla, eman
içan darot haü ere : eta
déithu çuen horren içéna
Simeon

34 eta contçebitu çuen
oragno eta eguin çuen
semebat, eta erran çuën,
oráingo aldián bada
ene senharra egongo da
enequign Iuntáturic :
eçen eguin diótçat hi-
-rur seme : hargatican
déithu içan çuten haren
içena Leui

35 oragno guehiágo cont-
-çebitu çuën eta eguin
çuen semebat eta erran
çuen, aldi huntan Lau-

ETHÓRQUIA.

Laüdatuco dut nic Eterna-
-la. hargatican dêithu
çuen haren içéna Iuda :
. . . . guero guelditu çen
haür eguítetic.

HOGOY ETA HAMARGARREN
CAPITÚLUA.

*Rachelec agórra içanez
ematen diò bere nescátöä
Iacobi emástetçat çegna-
-renganic içáten bätítu
bi seme. 9 Leac orobat
eguiten du, çegnareng(a)nic
içaten bätítu bi seme eta
alaba bat, 22 eta Rache-
-lenganic semebat. 25 hala
bere çerbilçu dembora akha-
-batu eta, esatçen diò cun-
-jila Labani handic Cana-
-ango herrira bihürçeco: 34
bagnan gueldituric Laba-
-nec eguiten dioën promessa
dela catússa, emanen diò-
-çala
. . . . . bere sarilçat ardi-
-ac eta ahüntçac mercatu-
-ac elhorrico litezquénac
. . . . . çhoillqui
colore batetaco çirenétáric
eguiten da harrigarri abé-
-ratss.*

ORDÚAN Rachelec ikhus-

-sirc etçióela eguiten
haürric Iacobi Ielos-
-cor içatu çen bere
áizpa Leaz ; eta erran
çioën Iacobi, eman
diétçaquidac haürnac,
bertçela hilla naïc.

2 horrengatic hassarra-
-tu içan çen Iacob Ra-
-chelen contra, eta erran
çuen, Iaincoaren le-
-khüän naïz ni, çeg-
-nac debecatu bätáron
sabeleco frütúa.

3 eta erran çüën, hórta
Bilha ene nescátöä,
athor horrengana, eta
haürta eguignen dic
ene belhäünen gágne-
-an, eta içanen diät
casta haren bidez.

4 eman çioën bada bilha
bere nescátöä emaz-
-tetçat, eta Iacob ethor-
-ri içan çen harengana :

5 çegnac contcebitu bái-
-tçüën eta eguign . . .
semebat Iacobi.

6 eta Raçhelec erran
çüën, Iaincoac juiatu
içan du enétçat, eta
entçun içan du ene
boça ere, eta eman

darot semebat : hargatic
dèithu ičan çuen haren içé-
na, Dan.

7 guero Bilha Rachelen
nescátoac contcebitu
çuen oragno, eta eguin
cioën bigarren semebat
Iacobi.

8 eta Rachelec erran çuen,
. . . . . çhöill vngui
guducatu ičan nâiz ene
âizpâren contra, hargá-
-tican içatu ere dut nic
bitóriá : eta dèithu ičan
çuen haren içéna, Neph-
-thali.

9 Leac beraz ikhussirican
guelditu çela haür egui-
-tetic, hartu ičan çuen
Zilpa bere nescátoä eta
eman çioën Iacobi emaz-
-tetçat.

10 eta . . . . .
Zilpa . . . . . Learen
nescátoac eguin çioën
semebat Iacobi.

11 eta Leac erran çuen,
tropela ethorri da, eta
dèithu çuen haren içéna,
Gad.

12 berriz Zilpa, Learen
nescátoac, eguin çioën
bigarren semebat Iacobi

13 eta Leac erran çuen,
hori da ni dohatssu egui-
-teco. eçen nescátçhec
ni erraüngo naüte
dohátssu : eta dèithu
ičan çuen haren içéna,
asçer.

14 eta Ruben góän ičan
çen ogui bil demboran,
eta aurkhitu çituen
mandragorac Larréan
eta ekharri ičan çiotçan
Lea bere Amari. eta
Raçhelec erran çioën
Leari, eman . . . . .
diëçadan, othóizten aüt,
hire semearen mandra-
. . . . . -gorétaric.

15 eta ihardetssi çioën,
gäüça gutiá da hic
niri eraman ičan da-
-rotanála neüre sen-
-hárra, ...
. . . . . ene semearen
mandragorac ere era-
(-)maten ezpaldimbada-
-rozquidan? eta Rache-
-lec erran çuen, lo eguin
beça bada gaürco gabaz
hirequign, hire semea-
-ren mandragorengatic.

16 eta Iacob bihurtu
ičan çen orduan Larre-
-tic arrátssëän, Lea

ETHÓRQUA.

Ilkhi çitçáion áitçignera,
eta erran çioën, ethorríco
áiz ene gana: eçen guel-
-dítu aüt mercatúria eguig-
-nican ene semearen man-
-dragorentçat: eta harequin
Lo eguign içan çuen gaü
hartan.

17 eta Iaincoac entçun içan
çuen Lea, eta contçébitu
çuen, eta eguin çioën
Iacobi bortçgárren sem-
-ébat

18 eta erran çuen, Iaincoac
eman darot ene golárdoä,
ceren eta eman báitiót
ene nescátoa Neüre sen-
-harrari, eta déithu içan
çuen haren icéna; Issacar.

19 eta Leac contçébitu çuen
oragno eta eguin çioën
seygarren semébat Iacobi

20 eta Leac erran içan çüen,
Iaincoac eman darot dote
on batetarican: . . . . .
. . . oraingo aldiän, ene
senharrac hantatuco naü:
ecen eguin diótçat Sey
haür, eta déithu çuen
haren icéna, Zabulon.

21 ondoan guero erdi içan
çen Alaba batez, eta deý(-)
-thu çuen haren icéna,

Dina.

22 eta Iaincóa orhóitu
içan çen Rachelez, eta
Iaincoac hagna entçu-
-nic idequi çioen bere
Emasabéla.

23 orduan contçébitu içan
çüen, eta erdi içatu çen
semebatez eta erran çüen,
Iaincoac khendu *du* ene
Láidóä

24 eta déithu çuen haren
icéna Iosep, erraten
çuela, Eternalac ematen
darot bertçe semebat.

25 eta guerthatu içan
çen, nola Rachel .
erdi içatu báitçen Io-
-sepez, Iacobec erran
çioëla Labani, egor
naçac, eta bihurtuco
naüc hemendic ene
lekhúra eta ene herrira.

26 eman diétçáquidac ene
Emázteäc eta ene
haürrac çegnen amo-
-reacgatic çerbitçatu içan
báiháüt, eta goango naüc:
eçen badaquic çer çer-
-bitçuz çerbitçatu aü-
-dan.

27 eta Labanec ihard-
-etssi çioen, adi çac,
othóizten aüt, ediren

ediren baldimbadut gracia
hire áitçignéän. ikhussi
diät, Eternalac bedincatu
nauëla hi açela caüssa.

28 erran ciöen oragno, decla-
-ra çac, obligatua içango
natçáican sariá, eta
emango daróät.

29 eta ihardetssi çioën, bada-
-quic nola çerbitçatu aüd-
-an eta nolaco eguign içan
den hire abrebestiáquiä ene-
-quign

30 eçen hic véna ni ethorri
bagno lehen gäuça gutiä
çüän, bagnan berretu içatu
duc hambatenaz eta guehiä-
-goz, eta Eternalac bedincatu
içatu aü ene ethórtçeän :
eta oray nõiz eguingo dut
nic çerbëit gäuça netüre etçhe-
-cotçat ere?

31 eta Labanec erran çioën,
çer emanen dároät? eta
Iacobec ihardetssi çuen :
eztárotac emanen deüssere :
eguign nahi baldimbadarótac
haü, oragno bazkeraguin-
-go ditiät hire artháldeäc
eta beguiratuco tiät

32 iragan nadign gaur hire
arthaldeen artean, eta eman
betçáte apárteän ardi pico-
-tatu eta nothatu guçiäc : eta

[IV. 10.]

bildotssen artéco gorrícara
guçiäc : orobat ahuntçen
arteco nothatuac eta pico-
-tátuäc : eta hori içango
duc ene sariá.

33 eta hemeñdic áitçignera
ene Iusticia içango duc
lekhuco enetçat : eçen ethor-
-rico áitçignean ene golar-
-doaren gagnera hire pressen-
-tçiän, ahuntçen artean
picotátuac edo nothatuac eta
bildotssen artéan gorrícara
içango eztiren guçiäc
içanen dire idúquiäc ohöin-
-queriätçat, aurkhitçen
baldimbadire ene báiðhan

34 ordüän Labanec erran
çuen, vngui duc : nahi
diät : içan bedi nola ere
erran bätuc eta hala.

35 eta egun hartan, apar-
(-)tatu içan çituën akher
mercatu eta picotatuac eta
ahuntç picotatu eta notha-
-tu guçiäc, çhuri non ere
bätçiren guçiäc, eta bil-
-dotssen artéän gorrícara
çiren guçiäc : guero eçarri
bere

çituën . . . . . semeen escúen
artéän.

36 eta eman çuen hirur
egunen bidea bere eta

ETHÓRQUIÁ.

Iacoben artéän eta Iacobec bazcaraçitçen çitüen Laba-nen gagneraco artháldeäc.

37 bagnan Iacobec hartu çituen¹

eta gaztagn ondo . . . çhigor frescóäc, eta pelatu çituen açal çhuriäc, aguertçen çuëla çhigorretan çen çhuriä.

38 eta eçarri citüen çhigor pelatu çitüenac, arthalde-en äitçigneän, edateco vrasketan, non edatera ethortçen bäitçiren ardiäc eta sartçen çiren beróän ethortçen ciren orduan edátera.

39 ardiäc bada berotçen çiren çhigórrac . . . . . ikhústeän, hargatic egui-ten çituzten ardi mercatu, picotatu, eta nothátuäc.

40 eta Iacobec errepartitu çitüen bildótssac eta eguin çuen Labanen arthaldeco ardiäc ičan çetçáten bistan mercaturicaco ardiäc eta gorricara çiren guçiäc: eta eçarri çitüen apárteän, eta etçituen eçarri Laba-nen arthaldeen ondóän.

41 eta guerthatçen çen

ardi kheçha bérac berótçe-ra ethortcen çiren aldi gu-çiéz, Iacobec ematen çitü-ela çhigórrac asketan bar-na arthaldearen beguien äitçigneän, sar çiteçent-çat beróän çhigorrej be-guiraturic.

42 bagnan ardiäc berancor çiréneän, etçituen eçarçen, eta berancorrac labani heldu çitçáizcon eta kheçha-berac Iacobi.

43 hala persunaia hori haüнди eguign ičan çen ontassunez guehiägo bagno guehiägo, eta içatu çuen arthalde franco, nescato eta muthil, camelu, eta asto.

HOGOY ETA HAMECAGARREN CAPITÚLUÄ

*Iacobec penltan dela Labanen
haürren murmuraciónec dire-
-la caüssa erreçibitçen du
Iaincoaren manua handic
bihurçeco Canaango herrira.*

*4 hargatican gáuca guçiäc bere
emasteey erran ondóän he-
-quiän contsse(n)timenduare-
-quign, partilçen da bere
familla guçiärequign Laban*

abertitu

¹ The words 'green poplar and hazel' are not translated. These may have been '(hartu çituen) zurçhuri, vrritz, (eta gaztagn).' D'Urte followed the Geneva French version which says 'de peuplier, de coudrier, et de chastagnier.'

*abertitu gabe 22. hori
Labanec aditu eta jarráiquit-
-çen çajo ondotic, eta atçema-
-ten du Galaadco mendián :*

*24 bagnar Eternalaz erre-
-prehenditua içanic estu egui-
-ten bortçhâric batêre, sola-
-ment errencuratçen da çeren
Iacob erretriratçen den içhîlli-
-can, eta çeren ebatssi içan
diôtçaten bere Iaincôac 36*

*haguitç
hargatican Iacobequign ^ ihar-
-duqui eta, . . asquêneän
erreçibitçen ditu haren de-
-fentsac, eta harequign ali-
-entçüa eguignic bihurtçen
da bere herrira*

ADITÇEN ditu bada Labanen
haurren perpáüssac, çiótssá-
-tela, Iacobec hartu ditu gure
âitari çihoazcon gaüça gu-
-çiác : eta gure âitari çihoáz-
-con gaüçen bidez ordiétssi
gloria hori guçiá.

2 eta Iacobec beguiratu çioën
Labanen bissaïari, eta horra,
etçen haren aldéra lehena-
-go beçála.

3 eta Eternalac erran . . çioën
Iacobi, bihur adi hire âiten
herrira, eta hire ahâidétara
eta hirequign içanen naüc.

4 Iacobec beraz egorri çitüen
dêitçéra Raçhel eta lea
Larréra ethórtçeco arthal-
-detára,

5 eta erran çioën, eçagutçen
dignat çuen âitaren bissa-
-ian eztela ene aldéra
Lehen beçala : bizquitárte-
-ean ene âitaren Iaincôa
enequign içatu dun.

6 eta badaquícüë, ene . . . .
eguign ahal guçiáz çerbitça-
-tu dudála çuen âita :

7 bagnar çuen âita . . .
trufatu içan dun nitaz,
eta gambiatu içan dign ene
golárdoa hamar aldiz : . .
. . . . guçiärequign ere

Iaincoac etçion permetitu
niri eguitera gaitçic batere

8 horrela erraten çuêneän,
picotatuac içanen dituc
hire golardo : orduan
ardi guçiëc picotatuac egui-
-ten çitúzten : eta erraten
çuêneän, mercátuac içä-
-nen dituc hire golardo
ordúan ardi guçiëc merca-
-tuac eguiten çitúzten.

9 eta Iaincoac khendu içan
du abrebestiaquiä çuen
âitaganic, eta niri eman
içan darot.

10 eçen guerthatu içan çen

ETHÓRQUIÀ.

ardiác beróän sartçen çiren dembóran, altçhatu nitue-la neüre béguiác, eta ikhu-ssi nuëla amétssetan, eta horra akhérrac igaten çiren ahuntç mercatu, picotatu, eta nothatuétara.

11 eta Iaincoaren áingué-rüác erran çiautánan amétssetan, Iacob, eta ihardét-ssi nignan, huna ni.

12 eta erran çignan, altçhatç oray hire beguiác, eta beguira çac: akher guçiác ahuntçétara igaten dirénac mercátuác, picotátuác, eta nothátuác dituc. eçen ikhussi tiát hiri Labanec eguiten darozquián guçiác.

13 ni naüc Iainco borthitç Beth-élcoä, non gantçútu báihüën harri segnáletçat altçhaturicácoa, han botu bat eguign arotan ordúan. oray bada . . . Iáiqui adi, ilkhi adi herri hortaric, eta bihur adi heüre aháideen herrira

14 Rachelec bada eta Leac ihardétssi çuten eta erran çióten, badiágu oragno gure parte eta primutássuna gure áitáren etchean?

15 ezcare hartaz idúquiac içatu atçe beçala? eçen saldu guiáitic: eta oragno Ian içan dic ossoqui gure dñruä

16 eçen aberastassun guçiác Iaincoac gure áitari khendu diótçanac guri heldu çitçáizquigun eta gure haürrey. oray bada eguitçic Iaincoac erran darózquián gäuça gúçiác.

17 hala Iacob iáiqui içan çen, eta iganaraçi çitüën bere haürrac eta bere emáz-teac cameluen gagnéra.

18 eta eraman çuen bere áitçigneän bere abrebessitiáiqui eta irabaci çituen ontassun gúçiác, eta posseditçen çituen eta Paddan-Aramen irabaçi çituen gäuça gúçiác, ethortçeco bere Aita Isaaquen gana Canaango herrira.

19 eta nola Laban goän báiçten bere ardien moçhtéra, Rachelec ebatssi . . . içan cituen bere áitaren niniác.

20 eta Iacob itçuri çitçajon laban Aramiendar-rari, . . . ceren ezpáiçti-

ezpaitcioen hitçic erran,
ihessi bätçihóan.

21 ihessi eguin çuen bada bere
gäuça guçièquign: eta parti-
-tu çen, eta iragan çuen
Ibaya, eta goan çen Gala-
-adco mendi aldéra.

22 eta hirurgarren egúneän
erran çioten Labani, Iacob
goän çela ihessi.

23 orduan hartu çituen bere
anaiac berequign, eta jarrái-
-qui içan çitçaiön ondótic çaz-
-pi egunen bidéän, eta atçe-
-man içan çuen Galaadco men-
-diän

24 eta Iaincoa ethorri çitça-
-jon Laban Aramiendarrari,
amétssetan, gábaz, çiotssála,
beguiräüc, bentúraz ez adign
ethor mintçátçera Iacóbe-
-quign onetic gäitçéra

25 Labanec bada atçéman
içan çuen Iacob. eta Iacobec
Landatu çitüen bere taberná-
-cleac mendiän. eta Labanec
Landatu çüen beréä bere ana-
-iéquign Galaadco mendiän.

26 eta Labanec erran çioën
Iacobi, çer eguin duc? niri
itçuri atçait: eta eraman
dituc ene alabac guerlaco
pressoniérac beçála.

27 çergatic gorde içan äiz

ihéssi goätéco, eta itçuri äiz
enegánican, eta eztárotac
declaratu, eta bidálduco in-
-dúdan bozcariörequign,
canta, thamburign, eta çhi-
-rribicárequign.

28 eta eztárotac vtçi mussu
emátera ene semeeÿ eta
ene Alabeÿ: oraÿ erhóqui
eguinduc hori eguíteän.

29 escuan diät ahala çueÿ
gäizqui eguítéco: bagnan
çüen äitaren Iaincóä min-
-tçatu çitçaitan niri ira-
-gan gabéän, erraten çä-
-rotála, beguiräüc min-
-tçátçetic Iacobequign oné-
-tican gäitçéra.

^vngui duc bada

30 ^ . . . . . goän
içan äiçen horréla khéçha,
çeren eta hire äitaren etçhera-
-co gutiçiä haundiä bähú-
-ën: bagnan çergatican
ebatssi içan dituc ene Iain-
-coac?

31 eta Iacobec ihardesten çüë-
-la, erran çioën labani, çeren
beldur bänintçen. eçen erra-
-ten niän beguiratu behar
çéla, benturaz gora eze-
-çantçat hire alábac ene-
-gánican.

32 nori ere aurkhituco bái-
-tiótac heüre Iaincóac eta
hura, ez bedi biçi; eçagut

ETHÓRQUIÁ.

çac gure anajen áitçig-
-neän, ea baden çerbéit
gäuça . . . . . hireric ene
báithan, eta hartçac . eçen
Iacobec etçeäquiën Rache-
-lec ebatssi çituela hec.

33 Laban bada ethorri içan
çen Iacoben tabernáclera,
eta Learen tabernáclera eta
bi nescatoen tabernaclera,
eta etçituen ediren içátu.
eta Learen tabernacletic
ilkhirican, éthorri içan
çen Rachelen tabernaclera.

34 bagnan Rachelec hartu
çitüën niniác eta eçárri
çitüën camelubaten bastan,
guero Iarri içan çen hequi-
-en ganean. eta Labanec
miratu çüën tabernacle gu-
-çia, eta etçituen aurkhitu.

35 eta erran çioën bere áitari,
eztaquiöla desagráda ene
Iaünari, çeren eçign Iáiqui
ahal náiten horren áitçig-
-nean: eçen badut emaz-
-teey ethórtçera vssaturicaco
gäuça húra. eta miratu
çüën, bagnan etçituen edi-
-ren niniác

36 eta Iacob hassarratu çen,
eta ihardúqui çuen Laba-
-nequign, eta ihardesten
çioëla, erran çioën, çer da
ene hobéna? çer da ene be-
-khátuä, khar handirequign

ondótic jarráiqui baháitçat?

37 erabilli içan duc ene ma-
-gnada gúçia: cer gäuça
aurkhitu duc hire etçheco
magnada guçitic? eçártçac
hemen ene Anajen eta hire
Anajen artéän, eta iuja be-
-çáte norc dúën fálda guc
biétáric.

38 hirequign içatu naüc
iragan hogoý vrthe hau-
-tan: hire ardi eta ahunt-
-çec eztitec hutss eguign:
eztitiát Ian hire arthal-
-detaco çhikhíroäc.

39 içatu baldimbada . . .
çembéit, bassabestiaz çathi-
-caturicacóric, eztarozqui-
-at ekharri: neurorec
lassan içatu diát bidegá-
-beä: eta ene escutican
galdetçen vën: oragno
egunaz ebasten çéna, gäuaz
ebasten çéna.

40 egunaz beróac contssu-
-mitçen nindián et(a) gäuaz
jeládac: eta ene Loä ihessi
çihóän ene beguiën áit-
-çignetican

41 çerbitçatu aüt iragan
hogoý vrthe háitan
hire etçhéän, erran nahi
da, hamalaür vrthez
hire bi alabentçat, eta

eta seÿ vrthez hire arthalde-entçat: eta gambiatu darótac hamar aldiz neüre golárdoä.

42 ene äitaren Iaincoa, Abrahamen jaincoa, eta Issaaquen ikhara içatu ezpaliz enetçat, eguiáz bidalduco . . oraÿ hütssic. bagnar . Iaincoac beguiratu çioc ene afficçionéari, eta ene escuetaco nequëari: eta erreprehenditu içan aü iragan gauiéän.

43 eta Labanec ihardétssi çioen Iacobi eta erran çuén, hunaco nescatça haüc ene alabac dituc, eta hunaco haür haüc ene haür rac dituc, eta hunaco arthalde haüc ene arthaldeac . . . . . dituc, . eta . ikhusten dituan guçiac eneac dituc. eta çer gauçaç içan nintçaiouéte gauir neüre alaba hauÿ edo horion haür eguin dituzténeÿ?

44 oraÿ bada, eä trata deçagun alientçia hic eta nic, çegna içango bñita segnaletçat hire eta ene artéän.

45 eta Iacobec hartu çuén harribat, eta çuçuendu çuen segnáletçat.

46 eta erran çioten bere anajeÿ, bilçatçuë harriac: çegnac harriac ekharri

eta, eguin bñitçu ten mahain bat eta jan bñitçu ten han mahagn haren gágneän.

47 eta Labanec deithu çuen hura Iegar sahadutha, eta jacobec deithu içan çuén Galhed.

48 guero Labanec erran çuen, mahagn hau içan bedi gauir lekhuco ene eta hire artéän hargatic haren içéna deithua içan çen Galhed

49 bayta Mitspa ere: çeren erran bñitçuén, Eternalac eman beça guardia hire eta ene gagnean, bata bertçeganic erretiratçera ethortçen garen ordúan

50 aflijtçen baldimbñituc ene alabac, eta hartçen baldimbaduc emazteric ene Alabez Landan, . eztuc içango nihor lekhuco gure artéän, beguira çac, Iaincoa içango duc
[^]ene   [^]hire
lekhuco   [^]. . . .   eta   [^]. . . .   artéän

51 guehiägo Labanec erran çioen Iacobi, horra, mahagn hau, eta horra segnáleä çuçuendu dudana ene eta hire artéän.

52 mahagn hau içango

ETHORQUIÁ.

duc lekhuco eta segnale hori
içanen duc lekhuco, nic,
hiregana heldu naiçéla,
eztudála iraganen mahagn
hori: hic ere, enegana
heldu aiçéla, eztuala ira-
-ganen mahagn hori eta
segnalea gaitç eguiteco.

53 Abrahamen Iaincóec eta
Nacorren Iaincóec Iuia
beçate gure artéän, erran
nahida, hequiën aítaren
Iaincóec. bagnan Iacobec
eguin çuen Iuramentu
bere aíta Isaaquen ikha-
-raz.

54 eta Iacobec ofrendatu
çuen sacrificiobat men-
-diän: eta dêithu citüen
bere Anajec ogui Iatéra.
Ian içan çuten bada oguiä
eta iragan çuten gaüa men-
-diän

55 eta Labanec goiz goiçetic
Iaiquirican, mussu eman
çiöten bere semeeÿ eta bere
Alabeÿ, eta bedincatu çi-
-tüen eta goan içan çen.
hala Laban bihurtu içan
çen bere lekhuca.

HOGOÿ ETA HAMABIGARREN
CAPITÚLUA.

Iacobec

*Iacobec, seguratua içaturic
aingueru tropelabaten bissiö-
-neaz, Iaquignaraçitçen diö
Esauri bere arribada: 6
bagnan aditurican aítçig-
-nera heldu çiçaiola latir
ehun guiçonequign, aurkhit-
-çen da sessitüä içiäldura
haländibates 7 hargatican
errepartitçen ditu dituen
galica guçiäc bi bandelara,
9 gomendatçen çaito Iaiünari,
13 eta alogatçen du present
bat Esaurentçat, haren
sossegaraçitçeco. 24 guero
aingueru batequin guduan
harituric eta eçin garaitu
ahal içaturic, seguratua
da horlaco bissiönebates eta
bere içenaren çhanjalceaz
beldur çiçaiön hirris cuaren
contra.*

ETA Iacob goan içan çen,
eta Iaincoaren aingueruac
ethorri çiçaiçcon aítçig-
-nera.

2 eta Iacobec ikhussi çituen
beçain sarri erran çuen,
hemen da Iaincoaren egöit-
-ça, eta dêithu içan çuen
lekhu haren içena, Maha-
-najim

3 eta Iacobec bidaldu içan
çituen mandatáriäc bere

aítçigneän

aitçigneän Esau bere
anajagána, Sehirco herri-
-ra, Edomgo lurrera:

4 eta gomendatu çioten,
çiotssala, hunela erranen
dióçuë Esau ene Iaünari,
hunela erran ičan dic Iacob
hire muthillac, egotu
içan naüc arrotç beçala
Labanen etçhéän, eta han
egotu naüc oray areragno.

5 hala, badiät idi, asto, ardi,
muthill eta nescato: hori
bidaltçen çioät erratera ene
Iaünari, ediren deçadántçat
graçia horren aitçigneän.

6 eta mandatáriac bihurtu
içan çiren Iacobengana,
çiotssatéla, Ethorri içan
gäituc hire anaia Esaren-
-gana, eta oragno heldu duc
hire äitçignera, Laür ehun
guïçon berequin dituela

7 ordüän Iacob haguitç
beldurtu . . . . . eta pene-
-tan içatu çen, eta errepar-
-titu içan çuen . . harequin
cen poblua, eta ardiac,
eta idiac, eta Caméluac
bi bandetara, eta erran
çuen,

8 Esau ethórtçen baldimbada
banda batétara, eta Iaçart-
-cen baldimbadió, egongo
den gagneraco banda salba-
-tuc da

9 Iacobec erran çuen oragno
[IV. 10.]

Ó ene äita Abrahanen Iain-
-coa, ene äita Isaaquen
Iaincóä, Ó Eternal niri
erran darotana, bihur adi
hire herrira eta heüre a-
-häidétara, eta eguign da-
-róät ontassun

10 . . . Tgipiégui naüc,
hire graçia gucién eta
hire muthillari eguin
dioän eguia guçiären alde-

diät
-an: eçen iragan [^] ene ma-
-khillarequign Iordan haü:
bagnan oray eguin naüc
bi banda.

11 othóizten äüt, ...
beguira naçac ene Anaia
Esaren escutican: ecen
beldur niätçájoc, benturaz
ethor eztadign, eta jaçar ez-
-tiëçadan eta Amari haür-
-ren gagnetic.

12 eta erran duc, eguiáz
eguignen daróät ontassun,
eta eguignaraçico diät hire
ondóreä Itssassoc haréa
beçala, haügnitç içanaren
podorez nihorc ere eçin
conda ahal deçaquéna

13 eta iragan çuen gaüa
lekhu hartan, eta hartu
içan çuen, escura ethorri
çitçaionetican pressent bat
bere anaja Esarentçat:

14 erran nahida, bi ehun

ETHÓRQUIA.

ahuntç, hogoy akher,
                                hogoy
bi ehun ardi, ...
çhikhiro,

15 hogoy eta hamar camélu
esnédun, eta hequién
vméac, berrogoy çhahal
gazte, hamar çeçen gaz-
-te, hogoy asto eme, eta
hamar asto cúme.

16 eta eçarri çituen bere
muthillen escuen artéan,
tropela bakhotça apart,
eta erran çiotén, iragan
çáitezte ene aitçigneän,
eta eguçué, içan dadin

                                arthalde
distántçia . . . . . baten
eta bertçearen artean.

17 eta manatu çuen lehemb-
-çicoa, çiotssala, ene Anaia
Esauc incuntratoço aüéneän,
eta galdetuco daroáneän,
diótssala, noréna áiz? eta
norat oha? eta nórenac
dire hire aitçigneän diren
gäuça horióc?

18 orduan errango duc, ni
naüc Iacob hire muthilla-
-rena: haü duc present bat
Esau ene Iaünari egórriä:
eta horra oragno gure ondo-
-tican.

19 eta orobat manatu çioën
bigarrenari, eta orobat
hirurgarrenari et(a) orobat

arthaldeen ondotican çiho-
-açen guçiey, erraten çüela,
mintçatuco çáizcôte hitç
horren arabera, Esauri,
aurkhitçen duçúen orduän :

20 eta erranen duçué orag-
-no horra . . . Iacob hire
muthilla gure guibeleti-
-can, eçen erraten çuen,
sossegaraçico . . diät haren
bissaia present hunen bi-
-dez çeçna goango báita
ene áitçigneän, eta horren
ondóän ikhussico diät ha-
-ren bissaia: beharbada,
gogotic ikhussico niaüc.

21 presenta bada iragan
içan çen haren aitçigne-
-an: bagnan hura egotu
içan çen gaü hartan bere
bandarequign.

22 eta Iaíqui içan cen
gaü hartan, eta hartu
çituen bere bi emázteac,
eta bere bi nescátoac,
eta bere hameca háurrac,
eta iragan çuen Iabboko
Çhirripa

23 hartu çituen bada eta
iraganaraçi çiotén ibaia,
elkharrequign iraganara-
-çi çituen, çituen guçuac.

24 eta Iacob bakharric
guelditu eta, guiçon bat
guducatu içan çen hare-

harequign . . . . .
 . . . . . góïçeco
 Acedign
 alba aguer A . . . . . arteragno
 25 eta guiçon harc ikhussi
 çuen ordúän eçin garay
 çeçáquela, vqitu ičan
 çuen haren hanca tóquiá:
 hala Iacoben hanca he-
 -çur tóquiá . . . . .
 . . . . . bihurtu ičan çen
 guiçon guducatçen çen
 ordúän harequign
 26 eta guiçon harc erran
 çioën, vtç naçac, eçen
 argui alba agueri duc.
 bagnan erran çuen, ez aüt
 vtçico, non ez naüan be-
 -dincatu.
 27 eta erran cioën, çer da
 hire içéna? eta ihardetssi
 çuen Iacob.
 28 ordúän erran çuen, hire
 içéna eztuc ičanen gue-
 -hiago errana Iacob, bag-
 -nan Israel: eçen naüssi
 içatu aiz guducatçen ai-
 -çela Iaincoarequign eta
 guiçonequign, eta içatu
 aiz borthitçéna
 29 eta Iabec galdetu çuen,
 çiotssala, othóizten aüt,
 declara diëçadac hire içé-
 -na. eta ihardetssi çuen,
 çergatican galdetçen duc
 ene içéna? eta han

bedincatu ičan çuen
 30 eta Iacobec déithu çúën
 Lekhuaren içéna Peniel:
 eçen ikhussi diát, dió,
 Iaincoa bissaiaz bissaia,
 eta ene arima libratua
 ičan da.
 31 eta Igúzquiá aguer-
 -tu çitçajon, Penuel
 iragan ičan çuen beçain
 sarri, eta máingu çen
 bere hancaren gagnéän.
 32 hargatican egungo
 egun arteráño, Israeleco
 haürrec eztúte Iaten
 musculiò erretiratçen-
 -denic çeçna báita han-
 -ca tóquiän: çeren eta
 Guiçon harc vqitu bät-
 -çúen Iacoben hanca tó-
 -quiá . . . . . erretirat-
 -cen den musculioän

HOGOY ETA HAMAHIRUR-
 -GARREN CAPITÚLUÄ.

*Iacoben eta Esaturen incun-
 -trada máilagárrid. 4
 Esauç beguilarie ona
 eguilen dió Iacobi. 8 ha-
 -ren othóitçagátic hartçen
 du alogatu çioën presenta.
 12 eta escáintçen da ha-
 -ren Lagántçera. 15 bagnan
 harc othóitç equign eta bi-*

ETHORQUIA.

bihurtzen da Sehrrat. 17
Jacob ethortzen da Succolh-
-era, eta guero Sichemera,
non larrebat erossi eta
han eguign ičan cüen
aldarebat.

ETA Iacobec bere begüiac
altçhatu eta beguiratu
çuen: eta horra, Esau
heldu çen, eta Laur ehun
guiçon harequign: erre-
-partitu çiotçaten bada
haürrac Leari et Ra-
-çheli, eta bi nescátoey.

2 eta eçarri çituen nescá-
-toac eta hequien haürrac
aitçigñean, Lea eta ha-
-ren haürrac ondóän, eta
Rechel eta Iossep azquénic.

3 eta hura iragan ičan çen
hequien aitçigñean, eta
Iarri ičan çen ahuspez
çazpi aldiz, bere anaja-
-gana . . . . .
. . . . . hurbildu ičan çen
artéan

4 bagnan Esaüc Laster eguin
çuen haren aitçignera, eta
bessarcatu çüen, eta erori
çen haren lepho gágnera, eta
mussu eman çioen: eta ni-
-gar eguin çuten.

5 guero bere begüiac altçhat-
-çen çituela, ikhussi çituen
emázteac eta haürrac,

eta erran çüen, çer çäiz-
-quic haüc? eta ihardetssi
çuen, haüc dituc Iaincoac
bere graciaz hire muthilla-
-ri eman diótçan haürrac

6 eta nescatoac hurbildu ičan
çiren, hec eta hequien haü-
-rrac, eta Iarri ičan çiren
ahuspez: . . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

7 guero Lea ere hurbildu ičan
çen, eta haren haürrac, eta
Iarri ičan çiren ahúspez:
eta guero hurbildu ičan
çen Iossep eta Rachel
cegnac oragno Iarri bät-
-çiren ahuspez.

8 eta erran çuen, çer eguin
nahi duc incuntratu ditu-
-dan gaiça hec guciequign?
eta ihardetssi çuen, hori
duc graçia ediretecóçtat
ene Iainaren aitçigñean.

9 eta Esau erran çuen
badiät franco, ene Anaja:
hiréä dena, dela hiréä.

10 eta Iacobec ihardetssi çüen,
ez, othóizten aüt, oray
ediren baldimbadut graçia
hire aitçigñean, har de-
-çaan ene presenta ene

escutican

escútican: çeren eta ikhus-
-si bätut hire bissaia, Iain-
-coaren bissaia ikhussi banu
beçala: eta esmaratu içatu
äiz ene aldera.

11 hartçac, othóizten aüt, ene
pressent ekharriä içatu
çaiána: eçen Iaincoac eman
çiärotac bere graçiaz, eta
badiät gaiüça guçiétaric. pres-
-satu içan çuen bada hambat
non hartu içan bätçuen.

12 eta Esauç erran çuen parti
gaitéçen, eta goaçen, eta
goango naüç hire aitçig-
-nean.

13 eta Iacobec erran çioën,
ene Iaünac baçeäquic haür
hauc mimbera direla, eta
cargatua naiçéla ardi eta
çahal esnecumedúnez:
egun batez çhoillqui kheçha-
-raçitçen baldimbätúzte,
arthalde guçiä hillen da.

14 othöy ene Iaüna iragan
bedi bere muthillaren
aitçigneän, eta guidatuco
näiz barátche barátche,
ene aitçignean den bagaia
tragnaren arábera, eta
haür haüquiën tragnaren
arabera, ene Iaünaren
etçhera sehirrera ethor
nadign artéän.

15 eta Esauç erran çuen,

othóizten aüt egonaraz de-
-çadan hirequign enéquin
den poblu huntárican.
eta ihardetssi çuen, çerga-
-tic hori? ediren beçat
gracia ene Iaünaren bái-
-than

16 hala Esauç bihurtu içan
çen egun hartan bere
bide sehírrat çihöänaz.

17 eta Iacob goän içan cen
Succothera eta eguin çuen
etçhebat berétçat, eta eguin
çituen cabanac bere abre-
-bestiäquiärentçat: hargä-
-tican deithu içan çuen
lekhuaren içena Succoth.

18 eta Iacob ethórri içan
çen sendo eta salbo Siche-
-go hirira Canaango her-
-rira, Paddan-Arametic
çathorréla, eta guelditu
içan çen hiriaren aitçig-
-nean

19 eta erossi içan çuen [bere
tabernaclea hedatu çuen]
Larrepatebat Hemor
Sichemen äitaren haürren
escutican, ehun çillhar
pheca.

20 eta çuçhendu çuen han
aldarebat, çegna deithu
bätçüen, Iainco borthitça,
Israëleco Iaincoa.

ETHORQUIÁ.

HOGOÿ ETA HAMALAÜRGAR- -REN CAPITÚLUÄ,

*Sichemec, Dina Iacoben Ala-
-ba goratu eta bortçhatu eta,
4 escatçen du emastéçat,
Lagun çuela Hemor bere
áita. 13 Iacoben haurrec
tromperias baliaturic pro-
-metatçen dióte hagna,
condiçionerequign Sichemgo
poblu guçiä circuncissatua
içango cela. 20 hori com-
-pliitu eta, Simeon eta leui
ethorçen dire, eta hillçen
dituste Sichemgo guição
guciäc eta bere anaiequign
pillatçen dute hiriä. 30.
horrengatic Iacob haguitç
..... fasticatçen
da, eta estaquí çer eguig(n)
bere etçhea seguratçeco.*

DINA bada Leac Iacobi
eguin çioën Alaba ilkhi
içan çen herrico nescat-
-çhen ikhústera

2 orduan Sichemec Hemor
Heuiendarraren semeac,
herrico Printcéäc ikhussi
içan çuen hagna, eta gora-
-tu çuen, eta etçitu içan
çen harequign, eta bort-
-çhatu çuen.

3 eta haren bihotça lothu
çitçajon Dina Iacoben
Alabari eta máitatu içan
çuen nescatçha gaztéä eta
mintçatu çitçajon bere
gogara.

4 . . . . . Hemor bere
áitari ere mintçatu çit-
-çajon Sichem, çiótssala,
hartçac nescatçha hori
enetçat emazte içateco.

5 Iacobec bada entçun çuen
bortçhatu çuela haren
Alaba Dina, eta haren
haren
semeac ^ arthaldearequign
Larrean çiren. hala Iacob
içhillic egotu içan çen hec
. . . . . bihurtu
artéän.

6 Hemor beraz Sichemen
áita ethorri çen Iacobga-
-na harequin minçatçera.

7 eta Iacoben haurrec egui-
-tecoa aditu çuten beçain-
-sarri, bihurtu çiren Larre-
-tican, eta desplacer içatu
çuten eta haguitç despita-
-tu çiren Israelen contra
cometitu çuen itssusqué-
-riä çela caüssa, Iacoben
alabarequign etçiturican:
çein gäuça ezbätçen behar
eguign.

8 eta Hemor mintçatu çit-
-çajen heÿ, erraten çuela,
Sichem ene semeác çüen
Alaba bâithan eçarri içan du
bere affecçiónea: eman dióço-
-çue, othóizten çáituztet,
emaztetçat.

9 eta junta çáitezte gurequign,
eman diétçagútçue çuen
nescátçhac, eta hartçátçue
gure nescátçhac çuéntçat

10 eta egon çáitezte gurequign:
eta herriä çuen manuço iça-
-nen da: egon çáitezte han,
eta trafica çáçue eta posse-
-di çáçue.

11 Sichemec ere erran çióten
haren áita eta Anajeÿ, edi-
-ren deçadan graçia çuen
áitçigneän, eta erranen da-
-rotáçuen hura, emango dut.

12 hagitç haüdi eguiçue
ene gagnean dotéä, eta
presenta, eta emango ditut
nola ere errango báitarotá-
-çue eta hala: eta eman dié-
-çadáçue nescátçha gaztéä
emáztetçat

13 Iacoben seméec beraz ihar-
-desten çiótela sichemi eta
Hemor haren Aitari eta
tromperiáz mintçátçen
çirela [çeren eta bortçhatu
báitçüen Dina hequien

arréba]

14 erran içan çióten, eçign
eguiçn ahal guigneça-
-que gaiüça hori, eman
gure Arréba prepuçioä
duen guiçonbati: eçen
hori Láido çáçcu.

15 bizquitártean alogatuço
gare çuequign huntan,
eguiten baldimbaşárete
gu béçala, çircuntçissat-
-çen ditut çuela çuen
arteco haür har guciác.

16 ordúän emanen daroz-
-quit çuégu gure nescat-
-çhac, eta hartuco ditugu
çuen nescátçhac gureçat:
eta egongo gare çuequign,
eta eguingo gare poblubat.

17 bagnan obeditçen ezipal-
-dimbagáitutçüé çircunt-
-cissatuac içateco, hartuco
dugu gure Alaba, eta
goanen gare.

18 eta hequien perpaüssac
. . . . . agradatu çitçáiz-
-coten Hemorri eta Sichem
Hemorren semeari.

19 eta guiçon gazteac etçu-
-en berantétssi içatu hori
eguitera: eçen Iacoben
Alaba hagitç agradatçen
çitçájon: eta bere áitaren

ETHÓRQUIÁ.

etçheco jende guciétarie
ohoragarriena çen

20 Hemor beraz eta Sichem
haren sémeä ethorri içan
çiren bere hirico athera,
eta mintçatu çitçaizcoten
bere hirico jendeeÿ, çitssa-
-tela,

21 jende haüc sossegúzco-
-ac dire, gurequin dire:
egon beltez herriän, eta
trafica beçate. eta horra,
herriä çabala da heda-
-duraz horiön aitçigneän:
hartuco ditugu emaztet-
-çat hequien nescátçhac
guretçat, gure ere gure
nescátçhac emanen dió-
-tçagúte.

22 bitárteän jende horiöc
alogatuco dire gurequi-
-gn huntan, gurequign
egoteco, poblubat eguite-
-co, gure arteco har guçiäc
çircuntçissátuac içan dai-
-teçen moyenez, hec çir-
-cuntçissatuac diren beça-
-la.

23 horiön artháldeäc eta
horiön sustantçiä eta
horiön bestia guçiäc
eztire gure içángo?
solament aloga gáiteçen
horióquign, eta egon
béitez guréquign.

24 eta bere hirico athetic
ilkhitçen çiren guçiäc
obeditu çioten Hemorri
eta Sichem haren seme-
-ari eta . . . . har guçi-
-ac çircuntçissatuac içatu
athetic
çiren bere hirico . . . . .
ilkhitçen çiren guçiän
artetican

25 eta guerthatu çen hi-
-rurgarren egúneän,
dolóreän çiren ordúän,
Iacoben haürreratic biéc,
Simeonec eta Leuic Dina-
-ren Anajec hartu çutela
bat bedérac bere ezpáta,
eta sarthu çiréla aussar-
-qui hiriän, eta hil çituz-
-tela har guçiäc.

çitúzten
26 hill içan ^ . . . . . orag-
-no ezpatahoz Hemor
eta Sichem haren sémeä,
eta hartu çuten Dina
Siçhemen etçhétic, eta
ilkhi içan çiren

27 eta Iacoben haürrac
ethorri içan çiren, hec
hill içatu eta, eta pilla-
-tu çuten hiriä, ceren
eta bortçhatu báiçuten
hequien Arréba.

28 eta hartu çituzten
hequien arthaldeac,
hequien idiäc, hequien

astóac, eta hirián eta
Larréan çena :

29 eta hequien sustantçia
guçia, eta hequien çehé-
-ria guçia : eta eraman
çitúzten presso hequien
emázteac : eta pillatu çi-
-tuzten etçhetan ciren
gauça guçièquign.

30 Iacobec bada erran çioten
Simeoni eta Leuiri, na-
-hassi nauçúë, higuig-
-naraçitçen nauçuéla her-
-rico habitanteÿ, ham-
-bat Cananearreÿ nola
Phereziendarreÿ : eta
yende guti diát : bilduco
dituc bada ene contra,
eta jaçarrico çiarotátec,
eta deseguigna içango
nauc ni eta ene etçhéa.

31 eta ihardétssi içan çu-
-ten, eguin deçaten gure
arrebaz ema paillart ba-
-tez beçala ?

HOGOÿ ETA HAMABORTÇGARREN
CAPITÚLUA.

*Iacob bere etçhéa purifica-
-tu eta erretratçen da Beth-
-elera Iaincoaren manus 6
non eguiten baitu aldarebat
8 ehorzten du bere amaren
vnhiéa 9 eta erreçibiçen*

[IV. 10.]

*du Iainnaren promessen
confirmaçione berriá 16
Beth-eltic paritçen Ra-
-chel hiltçean Beniamig-
-nez erditçen 22 eta Ru-
-benec cometitçen du adul-
-terlikhisqueriá billhare-
-quign 28. Isaaquen adig-
-na eta heribiçéa.*

IAINCÓAC bada erran çioën
Iacobi, Iáiqui adi, igan
adi Beth-elera, eta egon
adi han, eta han eguin
dióçoc aldarebat Iainco bor-
-thitçari çegna aguertu
baitçitçáian ihessi indóan
orduan hire anaia Esaren
aitçignétican

2 Iacobec beraz erran çioën
bere famillari, eta hare-
-quin çiren guçiëÿ, khent-
-çátçue arrotçen Iainco
çuen artéan dirénac, eta
purifica çaitézte, eta gam-
-biá tçátçue çuen trésnac.

3 eta Iáiqui gaitéçen, eta
igan gaitéçen Beth-élera,
eta eguignen diót han alda-
-rebat Iainco . . borthitçá-
-ri çegnac ihardétssi bai-
-tárot ene aflicçio egune-
-an, eta içatu baita ene-

R

ETHÓRQUIA.

-quign goän ičan nai-
-çen bidéän.

4 ordúän eman çiotçáten Ia-
-cobi arrótçen Iainco he-
-quiën escúän çiren guçiüc,
eta Erréztun hequien be-
(-)harritaric dilindan çeüde-
-çénac, çegnac gorde ičan
báitçitúën Sichemgo ondó-
-an çen haritçbaten azpi-
-an.

5 guero partitu ičan çiren.
eta Iaincoaren ikharabat
ethorri ičan çen hequien
ingurutan çiren hiriën
gagnéra halaco maneraz
non ezpáitçitçáizcóten
Iarráiqui ondotic Iacoben
haurreÿ

6 hala Iacob hori eta
horrequin çen poblu gu-
-çiá ethorri çen Luzera,
çegna báita Canaango
herriän, çegna báita
Beth-el.

7 eta han eguign ičan
çuen aldarebat, eta dei-
-thu çuen lekhu hura,
Beth-elco Iainco borthitça :
eçen Iaincoa aguértu
çitçáion han, ihessi çí-
-hóän ordúän bere anaia-

-ren áitçignétic

8 orduan hill ičan çen
Debora Rebeccaren vn-
-hídeä, eta içatu çen ehó-
-rtçiá Beth-elco behére-
-an haritçbaten azpiän :
çegnaren içéna déithúa
ičan báitçen Allon-ba-
-cuth.

9 berriz Iaincóä aguertu
çitçáion Iacobi, Paddan-
-Arametic heldu çen or-
-dúän eta bedincatu çu-
-en :

10 eta erran çioën, hire
içéna duc Iacob : hire
içéna eztuc içanen
guehiágo içendátua Ia-
-cob, bagnan hire içéna
içango duc Israel : eta
déithu çuen haren içéna
Israel.

11 Iaincoac erran çioën
oragno, Iainco borthit-
-ça naïc ni, guciz pu-
-çhánta : berret adi eta
eguign adi haügnitç :
naçiónebat, baÿ naçió-
ethórrico
-ne bildumabat . . . . .
dituc hireganic, orágno
Erregueac ilkhico dituc
hire erragnétaric.

12 eta Abrahani eta

Isaaqui

Isaaqui eman ičan diöte-
-dan herriä, emanen dá-
-roat hiri, eta emanen
çioät hire ondoreäri hire
ondóän.

13 hala Iaincoa ičan ičan
çen harenganic hari min-
-çatu çitçáion lekhu beré-
-rat.

14 eta Iacobec çuçhen du
çuen segnalebat Iaincóa
harequin mintçatu çen
lekhüän, erran nahida,
harribat segnåletçat eta
issúri

. . . . çuën gagnetic ihinz-
- . . . . turbat eta issuri
çuen olioä haren gagnera.

15 Iacobec bada déithu çuen
Iaincoa mintçatu çitçáion
lekhuaeren içéna, Beth-el

16 guero partitu çiren Be-
-th-eltic, eta baçen orag-
-no çerbéit herri espaçió
gtipi inguru ethórtçeco
Ephratera: ordúän Ra-
-chel erdi içatu çen haürraz
eta penaz erdi içatu çen.

17 eta nola báiçen erditçé-
-co mignétan, Emáguig-
-nac erran ičan çioën, ez-
-tunala beldúrric: eçen
hori çaign oragno hiri hemen
semebat.

18 eta bere Arimaren
partiádan, [eçen hill ičan

çen] déithu ičan çuen ha-
-ren içéna Benoni, bag-
-nan bere Aytac déithu
çuen Benjamin.

19 hala hill ičan çen
Rachel, eta içatu çen
ehortçia Ephratco bidéän,
çegna báita Beth-lehem.

20 eta Iacobec çuçhen du
çuën segnalebat haren
sepulturaren gagnéän.
hori da Rachelen sepul-
-turaren segnáleä gaurco
eguna arteragno.

21 guero Israel partitu
içan çen, eta hedatu çí-
-tuen bere tabernacleac
Migdal-hederez harátago.

22 eta guerthatu çen,
Israel herri hartan çegóän
ordúän, Ruben ethorri
içan çela eta . . . . .
etçan çela Bilha bere
Aytaren Emáohelaguná-
-requign: hori Israelec
aditu ičan çuën . eta
Iacoben haürrac . . . .
hamábi çiren,

23 Learen semeác, Ruben
Iacoben lehen sorthúä,
Simeon, Leui, Iuda,
Issacar, eta Zabulon.

24 Rachelen seméac,

ETHÓRQUIA.

Iossepe, eta Benjamin.

25 Bilha . . . . . Ra-
-çhelen nescatoären
seméac, Dan, eta Nep-
-hthali.

26 Zilpa Learen nescatoa-
-ren seméac, Gad, eta
Ascer. horiöc dire Ia-
-coben haür, Paddan-
-Aramen sorthu çitçaiz-
-cónac

27 eta Iacob ethorri içan
çen bere äita Isaaquen-
-gana Mamrera Kir-
-jath-arbakra, çegna bëita
Hebron non egotu bëi-
-tçiren arrotç beçala
Abraham eta Isaac.

28 eta Isaac biç içatu
çen dembora, içan
çen ehun eta Laiür
hogoy vrthe.

29 hala Isaac flacátu-
-az goan içanic hill
içan çen, eta bildua
içatu çen bere äitéta-
-ra çahartu eta egu-
-nez asséä içaturic:
ete bere seme Esau eta
Iacobec ehörtçi içan
çúten

HOGÖY ETA HAMASSEY-
-GARREN CAPITÚLUA

*Çer okhassionez Esau, ber-
-içla Edom, erretiratu
içan den Schirat 9 Esau-
-ren ondöcoën contua. 20
orobat Horiendarrena:
çegnen artéän diithüä
bëita Hana . . . . . man-
-doac aurkhitu dituena.
31 Horiendarren Erre-
-gueen contüä. 40 orobat
Esauganic Iaitssiricaco
Printçéäna*

HAÜC dire bada Esau
Edom denaren Ieneraçiö-
-neac.

2 Esau hartu çituen bere
emázteac Canaango
nescatçhétaric: erran
nahi da Hada Elon He-
-tiendarraren Alaba, eta
Aholibama, Hanaren
Alaba eta Tsibhon He-
-uiendarraren Alaba gtípia.

3 hartu çuen oragno Bas-
-math Ismaelen Alaba,
Nebajothern Arréba.

4 eta Hada . . . . erdi
içan çitçaion Esauri
Eliphazez, eta Basmath

erdi

erdi ičan çen Behuel.

5 eta Aholibama erdi ičan çen Iehusez, eta Iahlamez, eta Korahez. horioc dire Esauren haürrac cegnac sorthu bätçitçáizcon Can-aango herrián.

6 eta Esau hartu ičan çitu-en bere emazteac, eta bere semeac, eta bere Alabac, eta bere etçheco pressuna guçiác, eta bere arthalde guçiác, eta bere haçiéndac, eta bere conquista Canaango herrián irabaçi çuen guçiá, eta goan ičan çen bertçe herri batetara bere Anaja Iacóben guibé-lera.

7 eçen hequien ontássunac hagn haüندیác baçiren, non eçign egon ahal ičan-go bätçiren elkhárrequign: eta arrotç beçala ceüde-çen . . . . . herriác eçign Iassan ahal içango çitüen hequien arthaldeac çirela caüssa

8 hala Esau egotu ičan çen Schirco mendián. Esau Edom da.

9 eta . . . . . haüc

dire hemen Esau Edomen Aitaren jeneraçiöneác schirco mendián.

10 haüc dire hemen Esauren harren ićenac, Eliphaz Hada Esauren Emaztearen Sémeä: Behuel Basmath Esauren Emaztearen Sémeä.

11 Eliphazen haürrac icatu çiren Teman, omar, Thsepo, Gahtam eta Kenaz

12 eta Timnah Eliphaz Esauren semearen Emáohe-Lagúna içátu çen, eta erdi içatu çitçájon Hamalekez Eliphazi. horioc dire hor Hada Esauren Emaztearen haürrac

13 eta haüc dire hemen Behuelen haürrac, Nathath, Zerah, Şamma, eta Miza. haüc içatu çiren Basmath Esauren Emaztearen haürrac.

14 eta haüc içatu ciren . Aholibama Hanaren Alabaren haürrac . .

. . . . . Tsibhonen alaba gtipiarenac, eta Esauren Emaztearenac çegna erdi bätçitçaiön Esauri Iehusez,

ETHÓRQUIÁ.

Iahlamez, eta Korabez

15 haüc dire hemen Esau-
ren haurren Duquéac
Eliphaz Esaturen lehen
sorthuaren haürrénac :

Teman Duquéä, Oman Du-
-quéä, Tsepho Duquéä, Kenaz
Duquéä,

16 Korah Duquéä, Gahtam
Duquéä, Hamalek du-
-quéä : horiöc dire hor
Eliphazen duquéac Edom-
-go herriän : çegnac içatu
baitçiren Hadaren haür-
-rac.

17 eta haüc dire hemen *Be-*
-huel Esaturen semearen
haürrénac : Nahath du-
-quéä, Zerah duquéä,
Şamma duquéä, eta Miza
duquéä : horiöc dire hor
Behuelganic ilkhiricaco
duquéac Edomgo herriän :
cegnac içatu baitçiren
Basmath Esaturen Emaz-
-tearen haürrac.

18 eta haüc dire hemen
Aholibama Esaturen Emaz-
-tearen haürrénac : Iehus
duquéä, Iahlam duquéä,
Korah duquéä, çegnac bai-
-tire Aholibama Hanaren
Alaba Esaturen Emazteaga-

-nican ilkhiricaco duqué-
-ac.

19 horiöc dire hor Esau Edom
denaren haürrac, eta ho-
-riöc dire hor hequien du-
-quéac.

20 haüc dire hemen Sehir
Horiendarraren haürrac,
çegnac herriän egotu
içan baitçiren, erran
nahida, Lotam, Şçobal,
Tsibhon eta Hana.

21 Dişçon, Etsler, eta
Dişçan : çegnac baitire
Horiendarren duquéac,
Schirren haürrac Edom-
-go herriän.

22 eta Lotanen haürrac,
içatu çiren Hori eta
Hemam : eta Timnah
çen Lotanen arrebä.

23 eta haüc dire hemen
Şçobalen haürrac erran
nahida Haluan, Ma-
-nahath, Hebal, Şçepho,
eta Onam.

24 eta haüc dire hemen
Tsibhonen haürrac Aja,
eta Hana. Hana
haü da dessertuan
mandoac aurkhitu içan
çituen hura, bere Alta

Tsib-

Tsibhonen astóac Ian era-
-guiten çituen orduan.

25 eta haüc dire hemen
Hanaren haürrac, Disçon,
eta Aholibama Hanaren
alaba

26 eta haüc dire hemen Dis-
-çanen haürrac, erran nahi
da Hemdan, Esçban, Lith-
-ran, eta Keran

27 eta haüc dire Etseren haü-
-rrac, erran nahida, Bilhan,
Zahauan, eta Hakan.

28 eta . . . . hunaco haüc
dire Disçanen haürrac,
erran nahida, Huts, eta
. . . . . Aran

29 hunaco haüc dire Hori-
-endarren Duquéac, Lotan
duquéä, Sçobal duquéä,
Tsibhon duquéä, Hana
duquéä.

30 Disçon duquéä, Etser du-
-quéä, Disçan duquéä.
horaco horióc dire Horièn-
-darren duqueac, nola bai-
-tciren duque eçárriac Sehirco
herrian.

31 eta hunaco haüc dire
Edomgo herriän erreguig-
-natu içan duten Errégueac,
Erregue batec Israeleco

haürren gagnéän erreguig-
-na çeçan bagno lehenago.

32 Belahc bada Behorren
sémeac erreguignatu
içan çuen Edomen, eta
haren hiriären içena çen
Dinhaba.

33 eta Belah hill içan çen,
eta . . . . Iobab Botsraco
Zerahren sémeac erre-
guignatu çuen haren le-
-khüän

34 eta Iobab hill içan çen,
eta Husçam, Temanit-
-arren herricoac erreguig-
-natu içan çuen haren
lékhuän.

35 eta Husçam hill içan
çen, eta Hadad Bedaden
sémeac erreguignatu çuen
haren Lékhüän, cegnac
garaitu baitçüen Madiän
Moabeco Lurréän: eta
Hauith çen haren hiriä-
-ren içéna.

36 eta Hadad hill içan
çen, eta Masrekaco
Samlac erreguignatu
çuen haren Lékhüän.

37 eta Samla hill içatu çen,
eta Sçaul Ibaya Reho-
(-)bothécoac erreguignatu

ETHÓRQUIA.

çuen haren Lékhuan.

38 eta Sçaul hill içan çen,
eta Bahal-hanan Hacbo-
-ren semeac erreguignatu
çuen haren lékhuan.

39 eta Bahal-hanan Hac-
-boren sémeä hill içan
çen, eta Hadarec erre-
-guignatu çuen haren le-
-khuan: eta Pahu çen .
haren hiriären içéna :
eta haren Emaztearen
içéna Mehetabeel, çegna
bâitçen Matreden Alaba,
eta Mezahaben alaba
ttipia.

40 eta hunaco haüc dire
Esauern duqueen içénac
bere famillen arábera,
bere lekhuen arábera,
bere içénen arábera :
Timnah duquéä, Halua
duquéä, Ieteth duquéä,

41 Aholibama duquéä,
Ela duquéä, Pinon
duquéä,

42 Kenaz duquéä, Teman
duquéä, Mibtsar duquéä,

43 Magdiel duquéä, eta
Hiram duquéä. horracó
horioc dire Edomgo du-
-quéäc bere egoitçen
arábera bere possessione-

-co herriän. Esau da
Edome A . . . . . A ren Aita.

HOGOYETA HAMAÇAZFIGAR-
-REN CAPITÚLUA.

*Iosseþ mãilátua beregain-
(-)qui bere áita Iacobex 4
eta higuindua bidégábequi
bere anajex 5 bere ^{ábi} amet-
-ssac hej condatu eta hi-
-guindua da guchiago hetax.
18 hargátican erressolitçen
dute haren hillçéra 21
Rubenec debecatu içan ex-
-palitu 26 guero Iudaren
contsseillus sallçen diôte
Ismaelitar batçúej, 28
cegñec eramatén básiáte
Ejiptura. 31 azquénen
estallçen diôte bere eguigna
dohacabequi bere áita . . .
Iacobi 34 çegnac signet-
-ssirican hil çela Iosseþ
hartu básiçuen tristéciä,
hallndibat.*

IACOB bada haren áita
arrotç beçala egotu içan
çen herriän egotu içatu
çen, erran nahida Cana-
-ango herriän.

2 hunaco haüc dire Iacoben
jeneracioneac

jeneraçiõneac. Iossepec ha-
-maçazpi vrtheren adigna
çüela Ian eraguiten çitüen
bere Anajequign artháldeac,
eta . . . . . mu-
-thill gazteä çen Bilharen
haurren artéan eta Zilpa-
-ren haurren artéan, haren
aitaren emazteac. eta
Iossepec salatu çiotçan bere
aitari hequien hitç gaçhto
Láidagárriac

3 eta Israelec maíte çuen
Iossep bere bertçe seme
guçiác bago guehiágo, çeren
eta bere çahártçeän içatu
baitçuen, eta eguign içan
çioën arrópa pincardatu
bat.

4 eta bere Anajec ikhussiri-
(-)can aítac maíte çuela
hec guçiác bago guehiágo,
higuintçen çuten, eta eçin
mintça ahal çequiõten
hari eméqui.

5 eta Iossepec eguign içan
çuen ametssbat çegna
declaratu baitçiõten bere
anajey, hargatican higuin-
-du içan çuten oragno . .
. . . . . hambatenaz
guehiágo

6 erran çiõten bada, entçun
çaçúe, othõizten çaituztet,

[IV. 10.]

eguign içan dudan Ametss
haü :

7 horra, oguiçamac amarrat-
-çen guintüen Larréan, eta
orduan ene oguiçama altçha-
-tu içan çen eta egotu çen
çhuçhen : eta horra çuen
oguiçamec inguratu çuten,
eta ahuspez iarri içatu
çiren ene oguiçamaren
aitçigneän.

^eta

8 ^ bere anajec . . . . erran
içan çiõten, erreguignatuco
vque beraz eguiázqui gure
gagnean? edo errealqui
. . gure naussi içango
. . . . . baldimbahintç
?hala higuindu içan
çuten oragno guehiago
haren ametss eta hitçac
çirela caüssa.

9 berriz eguign içan çuen
bertçe ametss bat eta
condatu çiõten bere aná-
-jey, çiõtssátela, horra,
eguign dut oragno ametss
bat : eta horra Iguzquiá
eta illhárguiá eta hémeca .
Içar Iarri içan çiren
ahuspez ene aítçigne-
-an.

10 eta condatu çiõen ordu-
-an bere aítari eta bere
anajey, bere aítac erre-
-prehenditu çuen, eta

ETHORQUIA.

erran çioën, çer da
eguiñ ičan dúän ametss
hori? ethorri beharco bide
diágu nic eta hire amac eta
hire anajec Lurréän ahus-
-pez jartçéra hire äitçig-
-nean?

11 eta haren anajec imbi-
-diä içatu çuten haren
contra: bagnan haren
äitac guardatçen çuen
perpaüs hori.

12 haren anajac bada
goan ičan çiren bazc-
-eraguitera bere äitaren
artháldeac Sichemen.

13 eta Israelec erran çioën
Iossepi, hire anajec ez-
-tute bazceraguiten Siche-
-men? athor, egor açadan
hequiengana. eta ihard-
-etssi ičan çioën huna ni
hemen.

14 eta erran çioën, oha oray
beguira çac eä hire aná-
-jac eta artháldeäc vngui
diren, eta laquignaraz
diéçadac. hala egorri ičan
çuen Hebrongo çelháje-
-tic, eta ethorri ičan
Sichemeragno

15 eta guiconbatec aurkhitu
ičan çuen Larrez larre
errebelaturic çebillala, eta

guiçon harc galdetu çioën,
erraten çioëla, çeren
billha abilla?

16 eta ihardetssi ičan çüen,
neüre anajen billha
niäbillac: othóizten
aüt, eracutss diéçadac
non bazceraguiten
duten

17 eta guiconac erran
çuen, partitu dituc
hemendic: eçen aditu
diät erraten çutéla,
goaçen Dotháinara.
eta Iossep goän çen
bere anajen ondóän,
eta ediren ičan çituen
Dotháinen:

18 eta ikhussi ičan çuten
vrrundic. eta hequien-
-ganic hurbildu bagno
lehen, phentssatu ičan
çuten haren contra
haren hiltçéra.

19 eta erran çioten batac
bertçeari, horra, naus-
-si ametsseguille hori ba-
-dathor.

20 oray beraz çatózte,
eta hil deçagun, eta
aürthic deçagun phut-
-çu horiotaric batétara:
eta erranen diágu,

bestiä

bestia gaçto batec iretssi
 ičan du : eta ikhussico
 diágu çer eguingo diren
 haren ametsac

21 eta Rubenec entçun
 çuen hori, eta libratu
 ičan çuen hequien es-
 -cuëtaric, çitössala,
 eztiöçogun khien biçia.

22 guchiago Rubenec erran
 çitöten, ezteça çuela issur
 odola : aurthic çaçue,
 dessertuan den phutçu
 hortara, eta ezteçaçuela
 eman escüá horren gag-
 -nean : hequien escuetari-
 -can libra çeçantçat, bihur-
 -raraçitceco bere äitagana

23 Iossep bada bere anajen-
 -gana ethorri çen beçain
 sarri, eraüntçi ičan çio-
 -ten bere arropa, haren
 gagnean cen arropa pin-
 -cardatu hura.

24 eta hartu ičan çuten,
 eta etçhatu çuten phut-
 -çura : bagnan phutçüá
 hutssa çen, eta etçen han
 vric.

25 guero Iarri ičan çiren
 oguiá Iateco. eta bere
 beguiac altçaturic be-
 -guiratu ičan çuten eta

horra bidearen gagneco Is-
 (-)maelitar tropela bat, Gala-
 -adetic heldu çena, eta he-
 -quien caméluec drogac
 çakharzquéten, eta bal-
 -tssámuä, eta mirra, eta
 hori Ejiptura eramateco
 çihoacen.

26 eta Iudac erran çitöten
 bere anajeý, çer irabaçi
 içango da, gueure anáia
 hiltçen badúgu eta estalt-
 -çen haren odola?

27 çatözte, eta sal diöço-
 -guten Ismaelitar
 horioý, eta gure escua
 eztadign ičan horren
 contra : ecen gure ana-
 -ja, gure haráguia duc,
 eta bere anajec obeditu
 çúten

28 eta nola mercatari
 madianitarrac iraga-
 -ten bätçiren, atheratu
 ičan çuten eta iganara-
 -çi çuten Iossep phutçu-
 -tican, eta saldu ičan
 çitöten Ismaelitarrey
 hogoý çillhar phéça ;
 eta horioc eraman ičan
 çuten Iossep egiptura

29 guero Ruben bihurtu

ETHÓRQUIA.

çen phutçúra, eta horra,
Iossep etçen guehiago phut-
-çúän : orduan çathicatu
çituen bere tresnac.

30 eta bihurtu çen bere
anajetara, eta erran
çuen, haürra ezta aür-
-khitçen eta ni, ni nora
goango näiz?

31 eta hartu çuten Iossepen
arropa, eta hill içan
çuten akherbat ahunt-
-çen artetican, eta odolz-
-tatu içan çuten arropa

32 eta egorri çuten arropa
pincardátua, eta ekharra-
-raçi çioten bere äitari,
eta erran çuten, aurkhi-
-tu diägu haü : eçagutçac
oraý eä hire semearen
arropa den, ala ez.

33 eta eçagutu içan çuen,
eta erran çuen, ene Se-
-mearen arropa da ; bestia
gaçhto batec deboillátu içan
du : eguiázqui Iossep çä-
-thicatu içan da

34 eta Iacobec çathicatu
çituen bere tresnac, eta
eçarri çuen çakhubat
bere erragnen gagnean
eta ekharri içan çuen
dölüä bere semearen

gagnean haugnitç egu-
-nez

35 eta haren Seme eta
alaba guçiäc ethorri
çiren haren consolat-
-çera : bagnan errefussa-
-tu çuen consolaçione
guçiä eta erran çuen,
eguiáz iaütssico näiz
dolua dakharquedala
hobira ene semeagana.

hala nigar eguiten çioën

36 eta Madianitarrec saldu
çioten Ejiptuan Potiphar
Pharaonen Gambaraçag-
-nari Iaüreguico Pre-
-bostari.

HOGOY ETA HEMEÇORTÇIGAR-
-REN CAPITÚLUA.

*Iuda escontçen da Cananear
batequign, 3 eta harenganic
. . . . . hirur haür içatu
eta ematen diöle Tamar
emastelçat hetaric bieý bala
bertçären ondöän: 11 çegnac
haürric gabe hill eta, bidallçen
du bere erragna promela-
(-)turic esconduco duela bere
hirurgarren semearequign,
12 bagnan çeren eta expäit-
-çuen complitu promes hori,
Tamarrec mascatu eta comet-*

*cometilçen du bekhatusa
harequign . . . 18 çegnén-
-ganie contçebilçen bâuitu,
27 eta eguiten bâuilitu
bi hatir*

GUERTHATU çen dembora
hartan Iuda Iaiütssi içan
çela bere anajengánic,
eta aldaratu çela guiçon
Hadullamitar batengana
çegnac bâuítçuen içena
Hira.

2 eta Iudac han ikhussi
çuen Cananearbatén
alaba, cegnac bâuítçuen
içena Sçuah, eta hartu
içan çuen, eta ethorri
içan çen harengana.

3 çegnac contçebitu bâuítçu-
-en eta eguin semebat
eta dèithu . . . . .
. . . . . çuten haren
içena Her

4 eta contçebitu çuen orag-
-no, eta erdi içan çen
semebatez, eta dèithu
çuen haren içena onan

5 guehiago erdi içan çen
oragno semebatez, eta
dèithu çuen haren içena
Sçela. eta Keziben
çen huntaz erdi içatu
çen ordúän.

6 eta Iudac hartu çuen emáz-
-tea Her bere lehensorthu-
-arentçat, çegnac bâuítçuen
içena Tamar

7 bagnan Her Iudaren
lehensorthúä gaçhtóa çen
Eternalaren áitçigneán,
hargatican Eternalac
hillaraçi içan çuen.

8 ordúän Iudac erran çió-
-en Onani, athor hire
anajaren emazteagána,
eta hartçac emaztetçat,
haren cognat áiçen beçala,
eta sor eraguin diócoc casta
heüre anajari.

9 . . . . bagnan Onan,
ikhussiric etçela casta
içanen harena, bere ana-
-jaren . . . emazteagana
ethortçen çen aldi guciez
lohitçen çen Lurraren
contra, bere anajari
casta eman etçióçontçat.

10 eta eguiten çuena desa-
-gradatu çitçaion Eternala-
-ri: hargatic hillaraci çuen
hori ere

11 eta Iudac erran . . .
çioën Tamar . . bere
Erragnari, egon adi al-
-hargun hire áitaren
etçhéän, Sçela ene

ETHORQUIA.

Semea handi dadign artéän :
eçen erran çuen, guardiä
eguin beharda hill eztadi-
-gn bere anajac beçayn
vngui. hala Tamar goan
içan çen, eta egotu çen
bere äitaren etçhéän

12 eta çembeit egunen
ondóän hill içan çen
Sçuah Iudaren emaztea-
-ren alaba. ondoan Iuda
contssolatu içan çen, eta
igan çen bere ardiën
murritçailleengana
Timnathara, hori eta
Hira Hadullamitarra
horren adisquide haün-
-diä.

13 Tamarri bada Iaquig-
-naraçi çioten, çiotssátela,
horra, hire äitaguign-
-harräüa igaten dun
Timnathara bere ardiäc
. . . . . murriztera.

14 ordüän khendu . . . .
. . . . . çituen . . . . .
. . . . . soignetic bere
alhargun habituac, eta
estali içan çen belobatez
eta alogatu çen, eta Iarri
içan çen cantoin batéän
cegna bätçen . . . . .

. . . . . Timnathara-
-co bidegagnéän :
çeren eta bätçacússan
Sçela haüendi eguin çela,
eta . . . . . etçitça-
-jola eman içatu emaz-
-tetçat.

15 eta Iudac ikhussi çuen
ordüän hura, vste iça-
-tu çuen puta çela : eçen
estali çuen bere bissaia

16 eta aldaratu içan çen
harengana hura çen
bidéra, eta erran çüen,
permeti çan, othöizten
äüt, ethor nadign hire-
-gana : eçen etçeäquiën
haren erragna çela. eta
ihardetssi çuen, çer ema-
-nen darotac ethor adin-
-tçat enegána ?

17 eta erran çuen, egorri-
-co darónat ahuntçigno
bat arthaldeco ahunt-
-çen artétic. eta ihar-
-détssi çuen, bay, ema-
-ten badárotac bahiä
egor deçáän artean.

18 eta erran çuen, çer
bahi emanen daronat ?
eta ihardetssi çuen, hire
çiguilluä, hire mocanés-
-sa, eta hire escuan

escüan duän makhilla :
 hori eman ičan çioën, eta
 ethorri ičan çen haren-
 -gana, eta contçebitu çuen
 harenganic.

19 guero jäiqui çen, eta
 goan ičan çen, eta
 khendu çuen sognetic
 bere béloä, eta Iaüntçi
 çituen bere alhargun
 habituäc.

20 eta Iudac egorri ičan
 çuen ahuntçignobat
 ahuntçen artétican bere
 adisquide haüdi Hadu-
 -llamitarraren bidez, har
 çeçantçat bahia emaz-
 -tearen escutic, bagnan
 etçüen ediren içatu

21 eta galdetu çioten . .
 . . . . . hura
 içatu çen lekhuco gui-
 -çoneÿ, çiotssála, non da
 bidegagnean bistan çen
 Puta hura? eta ihardet-
 eztuc
 -ssi ičan çuten, ...
 içatu hemen Putaric.

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

. . . . .
 . . . . .

22 eta bihurtu ičan
 çen Iudagana, eta
 erran çioën, eztiat
 aurkhitu hagna, eta
 lekhuco jendeec ere
 erran çïärotátec eztuc
 içatu hemen Putaric.

23 eta Iudac erran çuen
 iduc beça bahiä bere-
 -quign mespreciätuac
 ičan ezcaiteçen bel-
 -durrez. horra, egorri
 diät ahuntçigno haü,
 bagnan eztuc aurkhi-
 -tu içatu húra.

24 eta guerthatu çen
 hirur illhabetheren
 inguru ondóan, erre-
 -portatu çiotelá Iudari,
 erraten çutéla, Tamar
 hire erragna erori ičan
 duc paillardičan : eta
 horra, içorra ere duc
 paillardičaz. eta Iudac
 erran çuen, ilkhíaraz
 çaçue, eta erréä ičan
 bedi

25 eta nola ilkhíara-
 -çitçen bätçúten egorri
 çioën erratera bere äita-

ETHORQUIA.

-guignharraüari, içorra
naüic

. . . . gaiça haüc do-
-hazcon guiçonaganic.
erran çuen oragno,
eçagut çac, othóizten
aüt norena den çiguil-
-lu haü, mocanes haü
eta makhill haü.

26 Iudac bada eçagutu
çituen, eta erran çuen,
ni bagno Iustuago
duc: çeren eta ezpái-
-tiót eman içatu Şçela
ene semeari. eta etçúen
eçagutu guehiago.

27 eta guerthatu çen
haürraz erditçeco
demboran, horra bi
haür ciren haren sa-
-bélean :

28 eta nola haürraz
erditçen baitçegoen,
batec eman içan çúen
escüa: eta Emaguig-
-nac hartu çuen eta
amarratu çuen haren
escugagnéan escarlat
haribat erraten çuela,
. . . hunaco haü ilkhit-
-çen da lehénic.

29 eta bere escua erretiratu
içan çuen orduan, horra
haren anaja ilkhi çen.
eta erran çuen, nolaco

idequítçea eguin dióan
heürorri! idequítçea
dela hiregagnean.
eta deüthu içan çuten
haren içena . . . Pha-
-rez.

30 ondóan guero ilkhi
içan çen haren anaja
çegnac baitçúen escu
gagnean escarlat ha-
-riá, eta deüthu çuten
haren içéna Zara.

HOGOÿ ETA HEMERETÇIGAR- -REN CAPITÚLUA.

*Iossep Potiphari saldua,
bedincatua da Iainaz 4
hargatic bere . . . Nau-
-ssiác ematen dió bere
eguleco guçien artha 7
bagnan çeren ezpáitió
eguin nahi atsseguign
bere . . . . . etçheco andre-
-aren amudio lohiari 17
Láidatua da hartaz bere
naussiaren báithan, 19
çegnac hersten báitu pres-
-sondeguián 21 non bizqui-
-tárteñ Iaincoac bere graçi-
-as Lagunduric eguiten
báita Pressonjerén Iabe.*

JOSSEP bada eraman çuten
orduan Ejiptura, Potiphar
Pharaonen Gambaraçagn

Iaü-

Iaüreguico Prebost . . . Ejiptu-
-arrac erossi ičan çuen Is-
-maelitarren escútic çegnec
ekharri ičan báiçtuten ha-
-rat

2 eta Eternala Iossepequin
çen: hala guičon dohát-
-ssua içatu çen, eta bere
Naüssi Ejiptuarraren etçh-
-ean çen.

3 eta haren Naüssiác ikhussi
çuen Eternala harequin
çela, eta eguiten çituen
gäuça guçiác, Eternalac vn-
-gui goanaraçitçen çituela haren
escuetan

4 Iossepec beraz ediren çuen
graçiá bere Naüssiären
áiçigneän, eta çerbitçat-
-çen çuen: eta horrec
eman ičan çioën bere et-
-çheären cargúä, eta eman
çiotçan escuan . . . . .
. . . . . çihoázcon guciac.

5 eta guerthatu çen, bere
etchearen eta çituen guçi-
-en cargúä eman çioënaz
guerostic, Eternalac be-
-dincatu ičan çuela Ejiptuar
haren etçhéä Iossepen
bidez . eta Eternalaren
benedicçioneä içatu çen
haren çiren gäuça guçietän,
hambat etçheän nola
Larréän.

[IV. 10.]

6 hargatican vtçi ičan
çituen bere gäuça guçiác
Iossepen escúän: halaco
maneraz non ezpáiçen
sartçen contútan hare-
-quign deüssezere, ...
. . . . . Iaten çuen oguiáz
báiçen. eta Iossepec thai-
-lla ederbat çuen eta ederra
çen ikhusteco.

7 guerthatu çen beraz gäu-
-ça horiön ondóän haren
naüssiären emázteác
aurthiqui çituela beguiác
Iossepen gagnera, eta erran
çuela, etçan adi enequign.

8 bagnan bere Naüssiären
emázteä errefussatu eta,
erran çioën, horra, ene
Naüssiä eztun sartçen
enequin contutan haren
etçheän diren gäuçez eta
eman çiarozquidan escúän
dituen gäuça guçiác

9 eztun etçhe huntan ni
bagno haüندیگoric, eta
etçiarotan debecatu deüss-
-ere. hi báiçen, hi haren
emazte áiçen beçala: eta
nola eguingo nuque gáiz-
-qui . . . . horren haüندی
hori eta eguingo nuque
bekhatu Iaincoaren contra?

10 eta hagna egun guçiéz
Iossepi hartaz mintçat-

ETHORQUIA.

-çen çitçajon arren: bizqui-
-tarteau etçuen obeditu
içatu . . . . .
haren contra etçáteco, ha-
-requign içatecotçat

11 eta guerthatu çen egun
bat, ethorri çela etçhéra
bere Lana eguitera, eta
etçéla sehiétaric bátere
etçhéän :

12 ordúän hartu içan [^]çuen [^]hag-
-nac bere . . . . . bez-
-timendutic, çiótssala, etçan adi ene-
-quign: eta vtçi çuen bere
beztimendua haren
escúän eta goan çen ihessi,
eta ilkhi çen campóra.

13 hagnac bada ikhussi
çuen beçain sarri, vtçi
çuela bere beztiméndua
haren escúän, eta goän
çela ihessi campóra,

14 deithu içan çituen bere
etçheco jendéac eta mint-
-çatu çitçajen, erraten
çuela, ikhuss çaque, ekhar-
-ri . . çiarócuc guiçon He-
-brearbat, gutaz mussi-
-cátçeco, çegna ethorri bai-
-ta . . enegana enequign
etçátera: bagnan . . . . .
eguin diät deyhadar
haündibat.

15 eta aditu içan dúen
beçain sarri deyhadar
eguin dudala, vtçi dic
bere beztiméndua ene

aldéän, eta ihessi goän
duc, eta ilkhi duc cam-
-póra

16 eta iduqui içan çuen
Iossepen beztiméndüä
berequign, haren Nau-
-ssiä etçhéra ethor içan
çedign artéän.

17 orduän mintçatu çit-
-çajon hari perpaüs he-
-quièn arábera, erraten
çuela, muthil Hebréär
guri ekharri darocüana
ethorri duc enegana,
nitaz musicátçera.

18 bagnan nola deyhadar
eguin bätut, vtçi dic
bere beztimendua ene
aldéän eta goan duc ihessi
campora.

19 haren Naüssiäc aditu
çituen beçain sarri bere
emázteäc erran çiótçan
hitçac, çiótssala, hire
muthillac eguin çïärotac
perpaüs horiön arábera,
haren colera piztu çen.

20 hala Iossepen Nau-
-siäc hartu çüen, eta eçar-
-ri çártçela hertssibáteän,
Erregueren Pressonjerac
herstüäc çiren lekhüän.
han içatu çen bada presson-
-déguiän.

21 bagnan Eternala Iosse-

Iossepequin çen, eta hedatu
içan çuen bere gracia ha-
-ren gágnera, eta eman
çioën gracia pressonde-
-guico naüssiá báithan.

22 eta pressondeguico Naüs-
-siác eman çituen Iossepen
escuán pressondéguián çí-
-ren pressonjer guçiác :
eta han eguiten çituzten
gäuça guçiác, eguiten
çitúën

23 eta Pressondéguido
Naüssiác etçúën *egortçen*
deüssere haren escuetan
çiren gäuça guçiétaric,
çeren eta Eternala hare-
-quin báitçen : eta harc
eguiten çúëna, Eternalac
vngui goan eraguiten . . .
báitçúën.

BERROGOÿGARREN CAPITÚ-
-LUÄ.

*Pharaonen copemáilleä
eta oguijábéä presso ema-
-ten dilúste, eta ematen
diótçáte carguz Iossepi 6
horrec esplicatçen diótçate
eguin çituzten ametss bat-
-çuec, 20 halaco maneraz
non horren esplicaciónéä
berhala ondóän confir-
-matçen báila gäuçac
hala guerthaturic.*

GAÜÇA horiön ondóän

guerthatu çen, Ejiptuco Erre-
(-)gueren copemáilleác eta
oguijábéác ofentssatu çu-
-tela Ejiptuco Erregue bere
Iaüna.

2 eta Pharao hagitç has-
-sarratu içan çen bere bi
Gambaraçágnen contra : erran
nahi da, bere Copemaille
haüندیären contra, eta bere
ogui Iabe Naüssiaren contra.

3 eta beguireraguin çituen
Iaüreguido Prebostaren
etçhéän, cártçela hertssiän,
Iossepe herstúä çen lekhuan

4 eta Iaüreguido Prebóstac
eman çioën hequiën car-
-güä Iossepi, çegnac çer-
-bitçatçen báitçitúën, eta
içatu çiren çembéit egu-
-nez pressondéguián.

5 eta biéc eguign içan
çuten ametss bat, batbe-
-derac bere amétssa gäu
batéän, eta batbéderac
bere ametssaren esplica-
-çiónearen arábera, ham-
-bat Copemáilleac nola
Ejiptuco Erregueren ogui-
-Iábéác, pressondéguián
herstúac çirénac

6 ordúän Iossepec hequi-
-engana góçéän ethorri-
-ric, beguiratu çioten, eta

horra, triste çiren.

7 eta galdetu çioten Pharaonen Gambaraçagneý [çegnac bätçiren harequign haren naüssiaren pressondéguiän] erraten çuela, çer arraçoğnez duçüë . . . . .
. . . . . egun, horren bissaia gaçhtóá?

8 eta ihardetssi içan çioten, ametssac eguin tiägu, . . eztuc nihor esplicatçen dituénic. eta Iossepec erran çioten, esplicaçioneac eztire Iaincoarenac? othóizten çaituztet, conda diétçaquidátçüë.

9 eta Copemáille haüندیac condatu çioën bere ametssa Iossepi, erraten çiaiçiöela, iduritçen . . . .
-táan ametsseguíteän ikhusten nuela mahatsson-dobat ene äitçigneän:

10 eta mahatssondóan baçirela hirur adar eta Loratu . . . nahi içan balu beçala çen, eta haren Lorea ilkhi çen, eta haren mulkhóec onduëraguin çitizteän . . . . . mahátssac.

11 eta Pharaonen copa ene escüän çüän: eta hartçen nitiän mahatssac eta hersten nitiän Phara-

-onen copara, eta ematen nioän copa . . . .
bere escúra.

12 eta Iossepec erran çioen: haü da horren Esplicaçioneä: hirur adar-rac hirur egun dire.

13 hemendic hirur egunen barnéän Pharaonec al-tçhatuco dic hire búruä eta bihuraraçico äü hire estatura, eta emanen dióc copa Pharaoni bere escúra lehembiçico oficióaren arabera, Cope-mailla intçen ordúan.

14 bagnan orhóit adi nitaz, hire gógara eçárria içanen äiçen ordúan, eta eguin diéçadac, othóizten äüt, fago-re hori, eguin dioçocóon nitaz äiphamen P(h)araoni, eta Ilkhiäraz naçacaan etçhe huntaric campora.

15 eçen eguiäz ebátssia içatu naüc Hebrearren herritican: eta oragno eztiät eguin deüssere he-men phutçu huntan eçar nintçaten mereçi duënic.

16 ogui Iabe naüssiác bada
ikhussiric onera esplica-
-tu çuela ametss hura,
erran çioèn Iossepi, niri
ere ametssetan iduritçen
çiáitaan baçirela hirur
otharre çhuri ene buru-
-aren gagnéän

17 eta otharrereric gorénéän
baçela okhign ofiçiöco
Ianhari guçiétaric P(h)ara-
-onentçat, eta çhoriéc
jaten çitúztela ene buru-
-aren gagnean çen otharré-
-tican.

18 . . . . . eta Iosse-
-pec ihardetssi çuen, ...
. . . . . çiótssala,
huna haü duc horren
esplicaciöneä; hirur oth-
-árreac hirur egun dituc.

19 hemendic hirur egunen
artean Pharaonec
altçhatuco dic hire bú-
-rua hire gagnetice, eta
vrkharaçico aü çur bá(-)
-teän, eta çhoriéc ianen
ditec hire haráguia
hire gagnetican

20 eta guerthatu içan
çen hirurgarren egú-
-nean, çegna báitçen

Pharaonen sor egúna,
eguín çiótela festinbat
bere Sehi guciey, eta eman
çituela
. . . . . pressondeguitic cam-
-pora bere Copemaille
haündiá eta Ogui Iabe
naüssiá, bere Sehién
artétican :

21 eta bihurraraçi çúën
Copemaille haündiá bere
Copemaille éstatura, çeg-
-nac eman báitçuen copa
Pharaonen escura :

22 bagnan vrkharaçi
çuen ogui Iabe naüssiá,
Iossepec esplicatu çióten
arabera.

23 bizquitárteän Cope-
-maille haündiá etçen
orhöitu . . . . Iossépez :
bagnan ahantçi içatu
çitçaiön

BERROGOY ETA BATGARREN
CAPITÚLUÄ.

*Pharao bi ametss eguign
8 eta ecign aurkhitu . . . .
ahal icanez norc esplica
çetçan 9 aberticen dute*

ETHORQUIA.

Iossepez: 14 çegna era-khartçen bâitu bere âi-tçignera. 25 Iossepec esplicalçen diölça ametss-ac Pharaomi, 33 eta ematen diö contsseillu on bat ethorqui cuneco gosseleari probeditçeco. 37 hargatic okhassione hortaz eçarriä da Erreguez Ejip-tuco Gobernadore. 45 Iossepec, emaztea hartu eta harenganic içaten ditu bi hatr gosseléä ethorri bagno lehen 53. çegna hastélän, errepar-tilçen diöte Ejiptuárrej oguiä eguign içan çuen probissionélican.

ORDÉÄN guerthatu çen bi vrthe ossoën buruän, Pharaonec ametss eguin çuela, eta iduritçen çitçajola Ibaiaren ondóän çela.

2 eta horra, çazpi çahal gazte ikhusteco eder, guiçen eta Ioriác, igatén çiren Ibáyetic campora eta Iaten hari çiren lurur-tssúetan.

3 eta horra, bertçe çazpi çahal gazte ikhusteco ittssussi, eta mehéac igatén çiren Ibaietic cam-póra bertçeen ondó, . . . atican, eta bertçe çahal gazteen aldean çiren Ibaiaren çhirripan.

4 eta Çahal gazte, ikhusteco . . ittssussi eta mehéac Ian içan çituzten çazpi çahal gazte ikhusteco eder eta guiçenac. orduan iratçarri içan çen Pharao.

5 guero loäkhartu içan çen, eta eguin çuen ametss bigarréneän, eta iduritçen çitçajon . . çazpi oguiburu bihitssu eta eder ilkhitçen çirela pipabate-taric

6 guero iduritçen çitçaiön bertçe çazpi oguiburu mehar eta . . . . . orienteco haicéaz ihartu-ricaco ilkhitçen çiréla hequiën ondotican.

7 eta çazpi oguiburu mehárrec iretssi çituzten çazpi oguiburu bihitssu eta bethéac. ord(uan) iratçarri çen Pharao. eta horra

amet-

ametssa.

8 guerthatu çen goicéän haren izpiritua ikharatu çela, hargatican egorri içan çuen dèitçera Ejiptu-(-)majiçiano eta çuhur gu-çiác, eta condatu çiotçáten bere ametssac: bagnan etçen nihorere esplica çiotçocónic.

9 Copemaille haündia min-tçatu çitçaiön Pharaöni, çiotssala, orhöitçen naüic egun ene ofentssez

10 Pharao haguitç hassar-ratu çen orduan bere sehién contra eta guarde-raguin guntuéneän Ogui-labe Naüssiä eta ni Iäüreguico Prebostaren etçhéan :

11 orduan harc eta nic eguin guindiän ametss bat gau . . . . . batez, batbederac eguiten çuela ametss bere ametssaren esplicaciónearren arábera.

12 eta han . . . çüän gu-requién muthill Hebre-arbat Iäüreguico Prebostarren çerbitçariä, eta condatu guignoçáan, eta explicatu

çiározquigüän gure ametssac, esplicatçen diötçatela batbederari bere ametssaren arábera.

13 eta guerthatu çen . . . . . nola ere explicátu bätçarócun eta hala eguign içatu çela. hori da Erreguec bihurraraci ninduela neüre estátura, eta vrkharaçi çuela bertçéä.

14 Pharaoc bada bidaldu çuen Iossepen dèitçera, eta berehala ilkhiaaçi çuten phutçútic, eta moçtu çuten, eta gam-biátu çiotçaten bere tres-nac, guero ethorri içan çen Pharaonen ^{agana} . . . . .

15 eta Pharaonec erran çioèn Iossépi, eguin diät ametssbat, eta ez-^{bat} -tuc [^] esplicatcen duenic. . . . . bagnan entçun diät erraten hitaz, aditçen dituala amétssac, hequi-en esplicatceco.

16 eta Iossepec ihardet-ssi çioèn Pharaoni, erraten çuéla, Iaincoac ni

ETHORQUIÀ.

gabetic ihardetsico
du Pharaonen prospe-
-ritateari dagocána.

17 eta Pharaonec erran
Iossepi, nola ametss
eguiten bاینúén, idu-
-ritçen çitçaitan Ibaya-
-ren çirripa ondóan
nintçéla.

18 eta horra, çazpi çha-
-hal gazte, guičen eta
Iori eta Thailu ederre-
-taco igaten çiren Iba-
-jatic campora, eta Iaten
hari çiren lurvrsúétan.

19 eta horra, bertçe çaz-
-pi çahal gazte igaten
çiren hequién ondotic
haign . . . . meharr-
-ac eta hain tháillu itssu-
-ssitacoac, eta hain me-
-héac non ezpáinuen
ikhussi içatu hec beçalá-
-coric itssustássunez
Ejiptuco herri guçian.

20 bagnan çahal
gazte mehe eta itssu-
-ssiéc iretssi çitúzten
lehembico çazpi çha-
-hal gazte guičénac :

21 çegnac ethorri içan
baitçiren hequién barré-
-nera, nihorc ere ikhussi

gabe hara ethorri içan
çitúan
çirela: eçen hain . . . .
itssussi ikhusteco nola
hastéan. ordúan irat-
-çarri nindúan.

22 Ikhussi nián oragno
amétssetan, eta idurit-
-çen çiaitaan çazpi
ogui buru ilkhitçen
çirela pipabatetic,
bethéac eta edérrac.

23 guero horra, çazpi
oguiburu ttipi, mehar
eta orienteco haiçéac
iharturicacoac, çegnac
ilkhitçen baitçiren ondó-
-tic.

24 bagnan oguiburu,
meharrec iretssi çitiz-
-tian çazpi oguiburu
edérrac. eta erran çio-
-teat Majiçianoeý, bag-
-nan batec ere etçiaro-
-tac declaratu.

25 eta Iossepec ihardetsi
çioén Pharaoni, Pha-
-raonec eguin duen am-
-étssa eztuc gauça bera
báichen. Iaincoac decla-
çioc
-ratu . . . . Pharaoni
eguitera dohanhúra

26 Çazpi çahal eder-

-rac dituc çazpi vrthe :
eta çazpi oguiburu ederrac
dituc çazpi vrthe : ametssbat
duc hóri.

27 eta çazpi çahal gazte
mehe eta itssussi hequièn
ondotic igaten çirénac
çazpi vrthe dituc : eta
çazpi oguiburu hutss
eta oriénteco hâiçéac
iharturicácoac içanen
dituc çazpi gosséte vr-
the

28 hori duc Pharaoni
erran diódana, erran
nahi da, Iaincoac Pha-
raoni ikhussaraçi dioëla
eguitera dohanhúra.

29 horra, çazpi vrthe
heldu dituc
. . . . . çegnétan
içango bàituc abundant-
çià haündibat Ejíptuco
herri guçiétan.

30 eta vrthe hequièn on-
-dóän altçhátuco dituc
çazpi gossete vrthe.
ordúan ahántçià içan-
-go duc abundantçia hori
guçià Ejíptuco herriän :
eta gosséteac contssumi-
-tucu dic herrià

31 eta ezitete eçagútucu
[IV. 10.]

guehiágo abundantçia hori
herriän . . . . .
. . . . . ondotic ethorrico
den gossete húra dela
caüssa : eçen haguitç
haündià içango duc.

32 eta Pharaonec amet-
ssa bi aldiz eguin duë-
-naz beçambáteän : hori
duc dela gauça arrasta-
-tua Iaincoaz eta Iain-
-coa kheçha dela haren
complítçera

33 oraý bada Pharaonec
probedi beça guiçon
aditu eta çuhur batez
eta eçar beça hagna
Ejíptuco herriären gag-
-néän.

34 Pharaonec eguin beça
haü ere : eçar betça
comessarioac herriären
gagnéän, eta har beça
Ejíptuco herrico Errenta-
-ren bortçgárrena çazpi
abundantçia vrtheren
iraün dembóran

35 eta bill betçate ethorri-
-co diren vrthe on heta-
-co Ianhari guçiác, eta
bill beçate oguià Phara-
-onen escúären azplán
neürrimendútçat hiri-
-tara, eta beguira beçate

· ETHORQUIÁ.

36 eta içango dire Ianha-
-ri hec herrico probissiö-
-netçat Ejiptuco herriän
içango den çazpi vrthe-
-taco gossete iraün dembo-
-ran herriä gossetez
akhabátuä içan ezta-
-dintçat.

37 eta gäuça agradatu
çitçaion Pharaoni, eta
haren çerbitçari guçiey.

38 eta Pharaonec erran
çioten bere çerbitçariey,
aurkhi ahal guigneça-
-que guiçonbat haü beça-
-lácóá, çegnetan içan
dadign Iaincoaren Izpi-
-rituä

39 guero Pharaönc erran
çioën Iossepi Iaincoac
eman daroänaz gueroz
. . . . . haüc guçiën
eragutceco dohagna, eztuc
hi beçalaco pressuna adi-
-tu eta çuhúrric.

40 hi içanen äiz ene
etçhearen gagnéän, eta
ene poblu guçiác mussu
emanen daroc ahóän:
solament hi bagno haün-
-diägo naïc tronuz.

41 . . . . . hortaz guehiago
Pharaonec erran çioën
Iossepi, beguira çac

eçarri äüt Ejiptuco herri
guçiären gagnéän.

42 Pharaonec bada athe-
-ratu çuen bere erreztuna
bere escútic, eta . . . . .
. . . . . eman çuen Iosse-
-pen escúän, eta beztia-
-raçi çüën lignho fignez-
-co tresnez . . . . .
. . . . . eta

eman çuen vrrelephoco
bat haren lephóän,

43 eta iganarççi çuen
haren orgaren ondoan
bigarrena çen orgara:
eta oýhu eguiten çuten
haren äitçigneän, bel-
-haürica bëitez: eta eçarri
içan çüën Ejiptuco herri
guçiären gagnéän.

44 eta Pharaonec erran
çioën Iossepi. Pharao
naüc ni, bagnan hi
gabetic eztic nihorc
ere altçhatuco bere es-
-cüä ez bere oña Ejiptu-
-tucu herri guçiän.

45 eta Pharaonec dei-
-thu çüën Iossepen içéna
Tsaphenath-Pahaneah:
eta eman içan çioën
emaztétçat Asenath
Potipherah

Potipherah ongo Goberna-
-dorearen alába. hala
Iossep goan ičan çen
Ejiptuco bazterrétara

46 eta Iossepec hogoy eta
hamar vrtheren adigna
çuen, presentatu ičan
çen ordúän Pharao Ejip-
-tucu Erregueren aítçig-
-neän. eta Erregueren
presentciatic partitu-
-rican, iragan ičan
Ejiptuco herri gucien ar-
-tétican

47 eta Lurrac ekharri
çuen franquiaz çazpi
vrthetaco abundantçia
iraün dembóran.

48 eta Iossepec biri bill-
-catu çitúën, Ejiptuco
herrian içatu çiren çaz-
-pi vrthetaco Ianhari
guçiác, eta eçarri çituen
Ianháriác hiriétan

hiri
erran nahida, ... ba-
(-)khotç batean inguruco
Lurreco janháriác.

49 Iossepec bada biri billca-
-tu çuen . . . . çhoill ha-
-guitç ogui franco itssassó-
-co harea beçala : halaco
maneraz non guelditu
baitçiren condátçetic,
çeren eta conturic gabe

baitçen

50 eta lehembijico gossete
vrthéä ethorri bagno
lehen, sorthu çitçalzcon
bi haür Iossepi, çegnac
Asenath Potipherah
ongó Governadorearen
alabac eguin baitçiótçan.

51 eta Iossepec déithu çuen
lehen sorthuaren içena,
Manasse : eçen Iaincoac,
çiótssan, ahantçaraçi,
darot ene neque guçiä,
eta ene áitaren etçhe
guçiä.

52 eta déithu çuen bigar-
-renaren içéna, Ephraim
eçen Iaincoac, çiótssan,
berretaraçi naü ene afflic-
-çiónearen herriän

53 akhabatu çiren bada
Ejiptuco herriän içátu çen
abundantciaren çazpi
vrthéäc

54 guero hassi çiren
ethortçen çazpi gossete
vrthéäc, Iossepec aítçig-
-netic erran çuen beçala.
eta içatu çen gosséteä
herri guçietan, bagnan
baçen ogui Ejiptuco herri
guçietan

ETHORQUIÁ.

55 ondóan guero Ejiptuco herri guciá gossez ha-mitua içatu çen, eta pobluc eguin çioèn dêihadar Pharaoni oguiágatic. eta Pharaonec ihardetssi çioèn Ejiptuar guciëy, çohaz-te Iossepengána, eta eguiçué errango darotçuéna.

56 gosséteä beraz herri guciaren gagnéän çela, Iossepec idequi cituen Ejiptuarren artean çiren granéro guçiác, eta erre-partitu çioèn oguiá. eta gossetea haünditu çen Ejiptuco herriän.

57 ethortçen çiren herri guciataric ere Ejiptura Iossepengana, ogui eros-tera: eçen gosséteä haünditu içan çen bazter guçietan.

BERROGOÿ ETA BIGARREN CAPITÚLUA

Iossepec¹ egortçen ditu bere haürrerlaric hamar Ejiptura Ianhari erósterä 7

Iossepec eçagutçen ditu eta hec estule eçagutçen Iossep, interrogatçen dituz(-) -le eta haritçen presso espi-oneac içatu balire beçála 21 hargatic eçagutçen dule bere artlän hori çela bere anajaren contra cometi-tu içan çuten hobena çela caüsa. 24 Iossepec iduquitçen du Simeon, Benjamin ekhar dióçoten artean, eta vsten ditu goatera bere bertçe anajac Ianhariëquign. 29 hec bihurtu eta condalçen diót-çate gallça guçiác bere äitari 35 edireten dule bere diruä bere çakhüëtan 37, eta eguiten dule bere eguign ahala signhetss-eraguileco Iacobi viç deçá-la godtéra hequiëquign Benjamin Ejiptúra.

ETA Iacobec ikhussiric baçela oguiá saltçeco Ejiptuän, erran içan çioèn bere sémeey, çergatic beguiratçen dióçue batac bertçeäri?

2 guehiago erran çúen, horra, entçun diät badela oguiá saltçeco Ejiptuän, Iaütss

¹ Iacobec.

Iaütss çäitezte harat, eta
eros diëçagúçue handic.
. . . . . biçi gäite-
çen, eta hill ezçäiteçent-
çat.

3 Iaütssi çiren bada Iosse-
pen hamar anájac eros-
tera oguia Ejíptuän.

4 ordéän Iacobec etçuen
egorri içatu Benjamin
Iossepen Anaja bere
anajequign: eçen baçiót-
-ssan, guardiä eman behar-
(-)da çerbeit ondico hillga-
-rri . . . guertha eztäqui-
-ön.

5 eta Israelen semeäc ethor-
-ri içan çiren ogui erós-
-tera bertçe harat çihoä-
-çénen . . . baltssan: eçen
gosséteä çen canaango
herriän.

6 Iossepe bada gobernadore
çen herriären gagnéän,
çegnac errepartiäraçitçen
baitçióten oguiä Lurreco
poblu guçiey: Iossepen
anajac beraz ethorri
içan çiren, eta ahus-
-pez Iarri içan çiren
haren aitçigneän bissa-
-ja Lurréän

7 orduan Iossepec ikhussi
çitüen bere anajac eta

. . . eçagutu çitüen: bagnan
aléguiä hura arrotç eguign
içan çuen hequiën aldera,
eta mintçatu çen hequië-
-quign gogórqui, erraten
çiótela, nondic heldu
çárete? eta ihardetssi
çuten, Canaango herritic,
Ianhari eróstera.

8 Iossepec beraz eçagutu
çituen bere anajac:
bagnan hec etçuten
eçagutu hura.

9 Iossepe bada orhoitu içan
çen hetaz eguign içan
çituen ametssez, eta
erran çióten, Espiöneac
çárete, herrico lekhu
flácoey beguirátçera
ethorri içan çárete.

10 eta erran çióten, ez,
ene Iauna, bagnan hire
muthillac ethorri içan
dituc Ianhari eróstera.

11 guicon baten haürrac
gäituc guçiac Leälac
gäituc: hire muthillac
eztituc Espiöneac.

12 eta erran çióten, eztuc
horrela, bagnan herrico
lekhu flácóey beguirátçera
ethorri içan çárete.

13 eta ihardetssi çuten,
. . . . . baguintuan ha-

ETHORQUIA.

-mabi anaja hire . . . . .
muthillac, guiçon baten
haürrac, Canaango herri-
-an : çegnetáric çhume-
-ena báita egun gure
aitárequign, eta bat ezpái-
-ta guehiágo.

14 berriz Iossepec erran
çióten, hori duc nic
erran darotçuédana,
erran ičan dudánean
espioneac çárete.

15 huntan frogátuac ican-
-go çárete: bici bedi
Pharao, hemendic Il-
-khitçen baldimbaçárete,
non çuen anaja çhu-
-meéna ethorri ičan
esztadign hunat.

16 bidal çaçue çuen arteti-
-can bat ekhar deçan
çuen anaja : bagnan
herstúac içango çárete,
eta çuen hitçac frogátuac
içango dituc, Iaquiteco,
eä erraten duçuen eguiá :
non ez, biçi bedi Pha-
-rao, Espioneac çarétela.

17 eta hala, eçarri çituen
guçiác elkharrequign
pressondéguián hirur
egunez.

18 eta hirugarren egúne-
-an, Iossepec erran
çióten, eguiçuë haü,

eta biçiço çárete: Iainco-
-aren beldur naüic.

19 Leälac baldimbaçárete
anajen artétican, çúen

.....
artétican bat ičan
bedi herstúá çuec presso
içatu çáreten lekhúän,
eta goän çaitézte, era-
-maten duçuëla oguiá
probeditçeco, çuen famil-
-len gosseteäri :

20 eta ekhar diëçadáçuë
çuen anaja çhumeena
eta çúen hitçac aürkhi-
-tuc dituc eguiázco :
hala etçárete hillen.
eta horréla eguign ičan
çúten

21 eta erraten çióten batac
bertçeäri, eguiáz falta-
-dun gaituc gure anaja-
-ren aldéra : eçen ikhussi
içan diägu haren ari-
-maco hestúra, graciá
escatçen çarocúneän eta
eztiägu entçun içatu
horrengatican hestúra
haü ethorri ičan çiai-
-cuc

22 eta Rubenec ihardet-
-ssi çióten, çiötssála,
eznarótçuen nic erra-
-ten, ezteçaçuela eguin

eguin bekhatu haürraren
contra? eta etçinduten
entçun içatu. hargatic
ere horra . . . . haren
odola galdetua da.

23 eta hec etçeäquiten
Iossepec aditçen cituela:
çeren eta bätçen Adiä-
-raçitcaille bat hequien
arteän.

24 eta hura aldaratu
çen hequiën guibéle-
-ra, eta nigar eguin
çuen: guero hequienga-
-na bihurtu eta, mint-
-çatu çitçaioten heÿ,
eta hartu çuen Simeon
hequiën artétican, eta
amarratu çuen hequien
. . . . . beguien
aitçignean.

25 guero Iossepec mana-
-tu çuen bethe çetçäte-
-la hequiën . . . . . çä-
-khüác oguiz, eta eçar
çeçátela hetaric batbede-
-raren dirüä bere çakhu-
-an, eta eman çioçótela
probissióneä bere bidécot-
-çat. eta horrela eguign
içan çioten

26 eta cargatu çuten bere
oguia bere astóën gag-
-nean, eta goän içan

çiren handic.

27 eta hetárican batec ide-
-qui çuen bere çákhuä,
emateco bazca astoäri
ostatátu çiren lékhuän:
orduan ikhussi çuen bere
dirua çegna bätçen çä-
-khuaren çintçurreän.

28 eta erran çioten bere
anájeÿ . . neüre di-
-rua bihurtua içan çiai-
-tac eta erreälqui, horra
hura ene çakhuan. eta
bihótça higuitu çitçájen,
eta sessítuác içatu çiren
altaramenduz, erraten
çiotela batac bertçeäri,
çer da Iaincoac eguign
içan darócun hori?

29 eta ethorri çiren Ca-
-naango herrira Iacob . .
. . . . bere aitagana,
eta condatu içan çiotça-
-ten guerthatu çitçäiz-
-cóten gäuça guçiác erra-
-ten çutela,

30 Personaja herrico
Iaünbat mintçatu
çiaüc dorphéqui, eta
iduqui guiäitic herrico
espióntçat

31 bagnan ihardetssi çio-
-agu, Lealac gäituc,
ezcäituc espiónac.

ETHORQUIA.

32 hamabi anaja guin-
-túan, gure áitaren
haürrac : bat eztuc
guehiágo, eta ttipiëna
gure áitarequin duc
egun Camaango her-
-riän.

33 eta Personaja herrico
Iaün harc erran çia-
-rocut, huntan eçagu-
-tuc diquéät Leälac
çarétela : vtç çaçue
çuen anajetatic bat
enéquiën, eta har çáçüë
ogüia çuen familletaco
gosseteari probeditçeco,
eta goan çaitézte.

34 eta ekhar diéçadäcüë,
çuen anaja çhumeë-
-na. orduan eçagutu-
-co diquéät etçarétela
espióneac, bagnar
Leälac : eta bihurtuc
darótçuet çuen anaja,
eta traficatuco duçue
herriän

35 eta guerthatu çen,
hec bere çakhuac hus-
-ten çituztela, horra,
batbederaren diru pa-
-quéta bere çákhüän
çen : eta ikhussi çituz-
-ten bere diru paqué-
-tac, hec eta hequiën
áitac, eta beldurtu içan

çiren.

36 erran çiotën bada
Iacob bere áitac,
gabeäraçi naücüë
haürréz : Iossep eztuc
guehiágo eta Simeon
eztuc guehiágo, eta
hartuco duçue Benia-
-min ! gauça horioc gu-
-çiäc ene contra dituc.

37 eta Ruben mintçatu
çitçaiön bere áitari,
çiotssála, hillaraz çat-
-çic ene bi haürrac,
hagna ekhartçen ezpa-
-limbadároät : eman diéça-
-dac carguz, eta ekharri-
-co dároät.

38 eta ihardetssi çuen,
ene Sémeä eztuc Iaüt-
-ssico çuéquign : eçen
haren anaja hil duc, eta
haü guelditu bakhar-
-ric : eta çerbéit ondico
hillgarri guerthatuco lit-
-çajóquec . . . . goänen
çáreten bidéän, hargatic
Iaütssaráçico çintuzquëte
ene ille çhuriäc dolore-
-requign hobira

BERROGOY ETA HIRURGAR- -REN CAPITÚLUA

*Iacob ertçhátua içanic
gossetez eta bere haürrren
othóitçez acordatçen da
vsteco goatera Benjamin*

Benjamin Ejiptura 11 eta ordenáturic bere hautreñj eramatera

. . . . . *presentac eta dirúá dobleán, gomendat-
-çen diólça laincoari. 15
horióc Ejiptura elhorri eta,
presentatçen dire Benja-
-mignequign Iossepen
áulçignedn. 18. eta nahi
dióle bihurtu dirúá hequi-
-en çakhúñan aurkhiu
içan çena Iossepen Iai-
(-)reguico Prebostari 23
çegnac ekhartçen báiñióle
Simeon. 31. Iossepec egui-
-len dióle banquelbat, eta
máitatçen du beregáin-
-qui Benjamin.*

ORDÉÄN Gosséteä haü(n)-
-di eguiten çen Lurréän

2 eta guerthatu çen, nola
akhabatu báiçuten Ia-
-téä Ejiptutic ekharri
çituzten Ianháriac, bere
áitac erran çiótela, bihur
çáitézte, eta eros diéçagú-
-çue Ianhari aphurbat.

3 eta Iudac ihardetssi çioën
erraten çuela, person(a)ja
harc espressuqui declaratu
darócu, diótssala, eztúçue
ikhussico ene bissája non
ezten çuen anaja çuéquign.

4 beraz egortçen baldimba-
-duc gure anaja gurequ-
-ign,

[IV. 10.]

Iaütssico gáituc Ejiptura,
eta erossico darozquiágu
Ianháriac.

5 bagnan egortçen ezpal-
-dimbaduc, ezcáituc
harat Iaütssico: eçen
personaja harc erran
çiarócuc, eztuçue ikhu-
-ssico ene bissaia, non
çuen anaja ezten
çuéquien.

6 eta Israelec erran çuën,
çergatic eguin darotáçue
bidegabe hori, errátea
personaja hari, baçin-
-dutela oragno anaja
bat?

7 eta ihardetssi çuten, Per-
-sonaja harc arthaz
galdetu içan çiarócuc
gutaz eta gure aháideez,
erraten çuela, çuen áita
biçi da oragno? eztúçue
anajaric? eta declaratu
diógu perpaüs hequien
arábera. baguignáquien
. guc erranen çuela, . .
Iautssaraz çaçue çuen
Anaja?

8 eta Iudac erran çioën
Israel bere áitari, egor
çac muthilla enéquien,
                    guiaizcoc
eta emanen . . . . . bide-
-ari, eta goango gáituc,
hala biçico gáituc, eta
ezcáituc hillen, ez gu
ez hi ere, ez gure

ETHORQUIA.

magnadac.

9 neüróri errendatçen
naüc caüçione hartaz,
galde çac ene escütican:
ekhartçen . . . . .

. . . . . eta present-
-atçen ezpaldimbadá-
-roat, obligatua içango
natçaic hiri penara
bethierecótçat.

10 berantetssi içan ezpal-
-dimbaguindu, eguiáz
iadan bihurtuac içan-
-go guintüan bertçe
aldi batez.

11 ordüan Israel bere
aitac erran çioten,
beraz horrela baldim-
-bada, eguiçüé haü,
hartçátçüé çuen toqui-
-tan herrico gaüca ospe
guehien duténac, eta
eraman diöçóçue perso-
-naja hari present bat,
çerbéit baltssamu guti,
eta çerbéit ezti guti,
drogac, mirra, pignu-
-fruituac eta arbéndo-
-lac.

12 eta har çacue dirua . .
dobléan çuen escuetan:
eta çuén çakhüén çin-
-tçurrean eçarriricaco
dirüä, eramanen duçue
çuen escüetan: hori
equign içatu ahal da

vstecabez.

13 eta har çacue çuen
anaja, eta jar çaquiz-
-cote bideari. eta bihur
çáitezte personaja ha-
-rengana.

14 Iainco borthitç guçiz
puçhántac bada aür-
-khiáraz dieçaçuela
misericórdiä persona-
-ja haren áitçigneän,
libra dieçaçuéntçat çuen
bertçe anaja eta Benja-
-min: eta nola gabé-
-tua içatu bänäiz haü-
-rrez, gabétuä içatu
näiz hétaz.

15 hec bada hartu çuten
presenta, eta hartu
çuten dirüä doblean
bere escuen artéan eta
Benjamin, eta Lothu
çitçáizcon bideari, eta
Iaütssi içan çiren Ejip-
-tura. guero presentatu
çiren Iossepen áitçig-
-nean;

16 Iossepec bada ikhussi
çuen Benjamin hequi-
-equign, eta erran çioën
bere Iaüreguico Prebostari
eraman tçatçic persona-
-ja horiöc etçhéra, eta

eta hiltçac çerbéit gäuça,
eta aphaintçac: eçen
Ianen ditec egubérdiän
enéquiën

17 eta guiçonac eguin çuen
Iossepec erran çioën be-
çala, eta eraman çitüën
personaja hec Iossepen
etçhéra

18 hala beldurtu içan
çiren personaja hec,
çeren eta eramanac içatu
baitçiren Iossepen etçhé-
ra, eta erran çuten,
eramanac gaituc, gure
çakhuetan lehénican
eçarriä içatu çen dirua
dela caüssa, desearga
dadintçat eta eror gure
gágnera, eta har gait-
çantçat esclabótçat, eta
har detçantçat gure as-
tóäc.

19 guero hurbildu içan
çiren Iossepen Iaüre-

(-)guico Prebostaga ^{na} eta mintçatu
çitçäizcoten hari etçheco
athéän

20 ciótssátela, helas,
ene Iaüna! eguiaiz
Iaütssi içan gaituc
hastéän Ianhari erós-
tera.

21 eta guerthatu çen, ethor-
-ri guignen ordúän osta-
-tatu guignen lekhúra,
eta idequi guintuen
orduán gure çakhuäc:
horra batbederaren di-
-rua bere çakhuaren
çintçúrreän çüän, bay
gure diru bera bere
pissuaren arábera:
ekharri diägu guéüre
escüétan.

22 eta ekharri diägu orag-
-no bertçe diruric gure
escuetan Ianhari eróste-
-co: eta etçeäquiägu norc
eçarri luqueen gure diruä
gure çakhúétan.

23 eta erran çuen, gäuça
guçiäc ondo çihóäzc çu-
-entçat, eztuçuela beldur-
-ric. çüën Iaincoac
eta çuen äitaren Iain-
-cóac eman darótçue tre-
-saürbat çüën çakhue-
-tan. çuen dirua ethorri
içan duc enegana: eta
ekharri çióten Simeon.

24 guero guiçónac sarra-
-raçi çitüën personaja
hec Iossepen Etchéän,
eta eman çióten vra, eta

ETHORQUIA.

garbitu çituzten bere
ognac: hequien astoeÿ
ere eman çioten bazca.

25 eta preparatu çuten
pressenta, Iossep
eguberdiän ethor çedin
bitárteän: eçen aditu
içan çuten janen çútela
han oguiä.

26 orduan Iossep bihur-
-tu çen etçhéra, eta pre-
-ssentatu çioten etçhéan
bere escuétan çuten
pressenta, eta jarri çiren
ahuspez haren äitçig-
-nean Lurreráño.

27 eta galdetu çioten he-
-quiän prosperitéäz,
çiotssala, vngui dago
çuen äita guiçon çahárta
çegnetaz mintçatu bai-
-tçäizquidáte? biçi da
oragno?

28 eta ihardetssi çuten,
hire muthilla gure
äita vngui çiaçoc.
biçi duc oragno. eta ma-
-khurtu içan çiren, eta
Iarri çiren ahuspez.

29 eta harc bere beguiac
altçhatçen çituela ikhus-
-si çuen Benjamin bere
anaja bere amaren se-
-meä, eta erran çüen, hu-
-naco haü da çüen ana-

(-)ja ttipiän mintçatu çäiz-
-quidaténa? guero erran
çuen, ene semea, Iaincoac
eguin diäçala graçia.

30 eta Iossep erretiratu içan
çen berehala: eçen bere
bihotça hasten çitçaion
beratçen bere anaigana,
eta billha çebillan non
nigar eguign, eta ethorri
çen guardaropara, eta
nigar eguin çuen han.

31 guero garbitu çuen bere
bissaja, eta ilkhü çen
campora eta eguin çioän
bortçha bere buruäri, eta
erran çüen, emäçue oguiä.

32 eta eman içan çioten
apart, heÿ apart, eta
Ejiptuar harequin iaten
çuteney apart, ceren eta
Ejiptuarrec eçign ian
ahal baitçeaqueten oguiä
hebreärrequign: eçen
abominaçionea çaióte
Ejiptuärreÿ.

33 Iarri içan çiren bada
haren äitçigneän: çahar-
-rena bere çahartassuna-
-ren arábera eta ttipiä-
-na bere ttipitassunaren
arábera. eta personaja
hec

espantáturic çëüdeçen bere artéän.

34 eta pressentatu çiotçáten biändac bere äitcignéti-can: ordéän Benjamig-nen portçióneä . . . . . bertçe gu-çiäc bagno haüندیägo çen bortçétan, eta edan çúten, eta çhoill haguitç eguin çuten bonaçhıra harequign.

BERROGOÿ ETA LAÜRGAR-REN CAPITÜLÜÄ

Iossepec bere anajac Ian-hariz probeditu eta, manatçen du haren tháça eçar dadillala Benjamig-nen çakhúän. 4 eta ha-ren anajac partitu ondó-an, jarráiqui eraguiten diöte ondótican thaça açarcáçeco 11 edireten da thaça Benjamignen çakhúän. 13 hortaz haren anaja guciac harrituric ossoqui bihurtçen dire Iossepengana 16. eta beheratçen çáisco haren missericordiári. 18 Iudac guçien artéän galdetçen diö Iossepi iduquia iça-tera esclábotçat Benja-

-mignen lekhúän, Iacob bere äitari eguin çioen promessa çela caüssa.

ETA Iossepec manatu içan çuen bere Ianhari Nauüsiä, çiotssala, bethetçac jan-hariz jende horiön çakhúac Iassan ahal deçáqueten beçam-bat, eta eçarçac batbedera-ren dirúä bere çakhuä-ren çintçúrreän.

2 eta emac ene thaça, çillhar thaça, ttipienaren çakhuaren çintçúrreän, elkharrequign haren oguiären dirúä. eta eguin çüen nola ere Iossepec erran báitçioen eta hala.

3 göiçéän eguna içatu çen ordúän, egorri çituz-ten personaja hec bere astoëquign.

4 . . . hiritican ilkhi içan çiren ordúän, haguitç vrrun goan çiteçen bagno lehen, Iossepec erran çioen bere Ianhari Nauüssiári, oha, ondótic Iar-raic aquíöte personaia heç: eta hec atçeman ditúan ordúän, erran diöçótec, çergatican bihurtu duçue gáitça onaréntçat?

5 eztuc hori non edaten

ETHÓRQUÍA.

báitu ene Iaïnac : çegna eguiázqui eçagutuco báitic? gáizqui eguin duçue eguin duçúën hortan.

6 eta Ianhari-Naüssiác atçe-man çitüën, eta erran çiotçaten hitç hec.

7 eta ihardetssi içan çioten, çergatic ene Iaïnac erra-ten ditu horlaco hitçac? eztaquiötela bada guer-tha hire muthilleý egui-tera horlaco gáüçáric.

8 horra, bihurtu daroágu Canaango herritican gure çakhúën çintçúrre-an ediren içan guindú-en dirúá, eta nola eba-tss guigneçáque dirúá edo vrréá hire naüssiá-ren etçhetican?

9 hire muthilletaric çeg-netan ere aurkhituco báita eta hura hill bedi : eta gu ere esclabo iça-nen guiáizcoc . . . . ene naüssiári.

10 eta erran çioten, eguin bedi bada orajý horrela çuen hitçen arábera : çegnetan ere aurkhituco báita eta hura içan bé-quit esclabo, eta çuec çaitetzten inoçent.

11 eta beréhala batbéderac

phaüssatu çuen bere çákhuaç Lurréán : eta batbederac idequi çuen bere çakhua.

12 eta miratu çüën, hasten çela haündienaganic, eta akhabatçen çüela ttipiéneän. eta thaça aurkhitu içan çen Ben-jamignen çakhúän.

13 ordúän çathicatu çituzten bere trésnac, eta batbederac cargatu çuen bere astóá eta bihurtu çiren hirira.

14 eta Iuda bere anaje-quiën ethorri cen Iosse-pen etçhéra, çegna báitçen oragno han eta Iarri çiren ahuspez haren áitçignean Lur-réän.

15 eta Iossepec erran çioten, çer aççione duc çuec eguin duçuen hori? eztaquiçuë ni beçalaco guiçon batec eztuela faltátçen asmátçera.

16 eta Iudac erran çioten, çer erranen dugu, ene Iaüna? nola mintça-tuco gare? eta nola iustificatuco gare? Iain-coac ediren içan dic hire muthillen hobena. horra

horra, esclabo guiáizcoc
ene Iaünari, hambat gu
noren
nola . . . . . ere . . . . .
escúän aurkhitu ičan
báita thaça eta hura

17 bagnan erran çuen,
eztaquidala bada guer-
-tha horren eguitera.
guiçona, çegnaren escúän
. . . . . aurkhitu ičan
baita thaça, içango çì-
-aitac esclabo: bagnan
çuec, igan çaitézte ba-
-queän çuen áitarenga-
-na.

18 Iuda bada hurbildu
çen harenganic, erraten
çuela, helas, ene Iaüna l
othóizten aüt, hire
muthillac erran deçan
hitç bat, ene Iaünac
aditçen duëla, eta hire
colerac eztëçan iraqut
hire muthillaren contra:
eçen ezáiz Pharaon
bagno guehiago ez guti-
-ago.

19 ene Iaunac galdetu
çióteän bere muthilleÿ,
çiótssala, badúçue äi-
-taric edo anajaric?

20 ihardetssi guindióan

bada ene Iaünari, badiä-
-gu gure áita çegna bai-
-ta çahárta, eta haür
gaztebat sorthua ha-
-ren çahártçeän, çegna
báita gure artean den
ttipiëna, çegnaren Ana-
-ja hill báita, eta haü
guelditu duc baxharra
bere amaganic, eta bere
áitac maite dic

21 eta erran diótec hire
. . . . . muthilleÿ,
. . . . . Iaütssaraz çaçue
enegana, eta ikhussi-
-co diät.

22 eta erran guindióan
ene Iaünari, muthillac
eçign vtç ahal leçáquec
bere áita: eçen vzten
baldimbadu, haren
áita hillen duc.

23 orduan erran (ç)ióten
hire muthilleÿ, çüen
anaja ttipiëna jaüsten
ezpada çuéquign, eztú-
-çue ikhussico guehia-
-go ene bissaja

24 eta guerthatu içatu
duc, hire muthill
ene áitagana bihur-
-tu eta, declaratu guig-
-notçaan ene Iaünaren
hitçac.

ETHÓRQUIA.

25 guero gure áitac
erran çian, bihur
çáitezte, eta eros
dièçaguçue Ianhari
aphurbat.

26 eta erran guindioän,
eçign harat Iautss
ahal guiáitézquec:
bagnan gure anaia
çhumeena gurequin
baldimbada, Iautssico
gäituc harat: eçen
eçign ikhus ahal çique-
-agu personaja haren
bissaja non gure ana-
-ja ttipiena ezten
guréquièn.

27 eta hire muthill gu-
-re áitac ihardetssi
çiarocüän, badaqui-
-çue ene Emázteac
eguin darozquidala
bi haür:

28 çegnetaric bat goän
báita eneganic: eta
erran diät, çer ére bá-
-ta segur duc . . . . .
. . . . . çathica-
-tua içatu dela, eta ez-
-tudala orayderagno.

29 haü ere khentçen
baldimbaduçue ene
áitçignetic, eta çerbéit

ondico hillgarri guerthat-
-çen baldimbaçáo, Iauts-
-saraçico ditut çuela ene
Ille çhuriác desplaçere-
-quign hobira.

30 oray bada, ethorrigo
näiçen ordúan hire mu-
-thill ene áitagana, eta
muthilla gurequign
içango ezténeän, çegná-
-ren arima báitu lothúa
bereárequign,

31 guerthatuco duc ikhussi
icanen

. . . . duen beçain sarri
eztela han içango muthil-
(-)la hillen duc. hala hire
muthillec Iautssaraçico
tiztec doloreçquign hire
muthill gure áitaren Ille
çhuriác hobira.

32 guehiago, hire cerbitça-
-riá caüçione errendatu
duc mutillarentçat ek-
-hartçeco ene áitaganic,
eta erran dic, ekhartçen
ezpaldimbadároät, obli-
-gatua içango . . . . .
niátçájoc penara bethi-
-erecotçat ene áitari.

33 hala oray, othoizten
aüt, hire muthilla

egon

egon . . . . . dáquiön escla-
-bo ene Iaünari muthil-
-laren Lekhüän, eta mut-
-hilla igan dadign bere ana-
-jequign

34 eçen nola igango näiz
ni ene äitagana, mu-
-thilla enequign ezpal-
-dimbada? beguiratu
beharda ikhus ezteça-
-dan ene äitari guertha-
(-tçen) çaiöen desplaçera

BERROGOY ETA BORTÇGAR-
-REN CAPITÚLUÄ.

*Iossepec bere búrua eça-
-gutçera ematen diöte
bere anajej, 3 eta cont-
-ssolatçen ditu eracús-
-lera ematen diötela
Iaincoaren probident-
-çiä. 16 guero Pharao-
-nen Manuz ematen
diötçate orgac ekhart-
-çeco bere äita bere
magnadarequiën, 22
eta eguiten diötçate
helaric batbederari, eta
egortçen diötça bere
äitari ere. 25 Iacob
aditurican Iossepec biçi
çela oragno prestatçen
da Ejiptura goäteco.*

[IV. 10.]

ORDÚÄN Iossepec
eçign iduqui ahal içatu
çuen guehiägo bere búruä
present çiren guçien äit-
-çigneän, eta eguin çuen
oýhu, ilkhiaz çäçüë
batbedera ene guibélara.
eta nihor ere etçen egotu
harequiën, bere búruä
eman çioten ordúän
eçagutçera bere anajej.

2 eta nigarrez çegoela,
altçhatu çuen bere boça,
eta Ejiptuarrec aditu
içan çuten, eta Phara-
-onen etçheac ere aditu
çuen.

3 eta Iossepec erran çio-
-ten bere anajej, ni
naüc Iossepec: biçi da
oragno ene äita? bag-
-nan bere anajec eçign
ihardetssi ahal . . . . .
. . . . . çioçoquéten:
eçen nahásiac çiren
haren presséntçiäz.

4 berriz Iossepec erran
çioten bere anajej,
othóizten çaituztet
hurbil çaitézte enega-
-na. eta hurbildu içan
çiren. guero erran çüen,
. . . . . ni naüc Iossepec

ETHÓRQUIÀ.

çúën anaja, çuec saldu
içan duçuéna erama-
-na içateco Ejiptura.

5 eta oray eztu cúëla
ez pena ez vrriquiric
çuen báithan . . . . .
. . . . . çeren Saldu naï-
-çúën ekharrià içateco
hunat, eçen Iaincoac
egorri niaüc çúën
aitçigneän beguiratçé-
-cotçat çuen biçüä.

6 eçen horra jadan bi-
-garren gossete vrthéä
Lurréän, eta oragno
göititçen dituc bortç
vrthe, çegnetan ezpái-
-ta içango Laborantça-
-ric ez biltçeric.

7 bagnan Iaincoac egorri
niaüc çuen aitçigneän
çuec egonarazteco göi-
-tituric Lurréän, eta çuec
biçüärazteco ecçelenqui
Libráturic

8 oray beraz ez naïçue
çüëc egorri ni hunat,
bagnan bay Iaincóäc,
çegnac ordenatu bái-
-niaüc áitátçat pha-
-raönendáco, eta Iaünt-
-çat haren etche guçiä-
-ren gagnéän, eta Erre-
-guignatçailletçat Ejiptu-

-co herri guçiän.

9 kheçha çaitézte, eta
igan çaitézte ene
aitagána, eta erran
dióçóçuë, horrela erran
dic hire Seme Iossé-
-pec, Iaincoac orde-
-natu niaüc Iaün
Ejiptu guçiären gag-
-neän: Iaütss bada
enegana, ezadillala
gueldi.

10 eta egongo äiz Gos-
-çengo herriän, eta
içango äiz ene aldéän,
hi eta hire haürrac,
eta hire haürren haür-
-rac, eta hire arthál-
-deac, eta hire idiäc,
eta hire diren gauça
guçiäc.

11 eta entretenituco äit
han: eçen bätuc
bortç gossete vrthe:
gal ezadintçat pobré-
-çiäz, hi eta hire et-
-çhéa, eta hire diren
gauça guztüäc.

12 eta horra çuen begui
dacussaténac, eta ene
Anaja Benjamignen

begüiäc

beguiác, ene ahóä
mintço çaitçuéla çuéy.

13 erran dióçóçue beraz
ene áitari nic Ejiptu-
-an dudan Loria guçiá,
eta ikhussi ditútçuen
gáiça guçiác : eta kheçha
çaitézte, et Iautssera-
-guin çaçúe hunat ene
Aita

14 orduan aurthiqui çuen
bere burua bere anaja
Benjamignen lephoä-
-ren gagnera, eta nigar
eguin çuen. orobat
Benjamignec nigar
eguin çuen haren le-
-phoaren gagnéän.

15 guero mussu eman çio-
-ten bere anaja guçiéy,
eta nigar eguin çuen
hequien gagnéän. hor-
-ren ondóän haren
anajac mintçátu çiren
harequign.

16 eta habarrotssa adituä
içántçen Pharaonen
etchéän, erraten çutéla,
Iossepen Anajac ethorri
dire. çer agradatu bái-
-çitçajen Pharaoni eta
haren muthilley.

17 Pharaonec bada erran
çioèn Iossepi, errótec
hire anájeý, eguiçué haü,
carga tçátçué çuèn abréac,
eta çoházte, bihur çai-
-tézte Canaango herrira,

18 eta har tçátçue çuèn
áita eta çuen famillac,
eta bihur çáitezte ene-
-gana, eta emanen darót-
-çuét Ejiptuco herrico hobe-
-rénetic : eta Ianen dúçue
herrico guicéna.

19 eta erreçibitu duc maná-
-tçeco bothéreä. eguiçue haü,
hartçátçue Ejiptuco herritic
orgac çuen magnadarent-
-çat eta çuen emazteent-
-çat eta ekhar tçáçue çuèn
áita eta ethor çáitézte.

20 ezteçaçuéla vtç deüssere
çuen magnadátican : eçen
Ejiptuco herri guçico hobé-
-rena çuéna içango da.

21 eta Israeleco haürrec
horrela eguign içan çuten
eta Iossepec eman çiotçá-
-ten orgac Pharaonen
manuaren arábera :

ETHORQUIÁ.

eman ičan çioten probis-
-sionea ere bidécotçat.

22 eta eman çiotçaten
hec guçiëtaric batbede-
aldátçeco

-rari . . . . . arrópac,
eta Benjamigni eman
çiotçan hirur ehun
çillhar phéça eta bortç
aldatçeco arrópa.

23 egorri çiotçan orobat
bere áitari hamar asto
ekhartçen çitúztenac
Ejiptuco gauçaric ecçelen-
-tenac eta hamar asto

ækhar çiotenac
eme . . . . . ogui-
-bihi, ogui eta bianda
haren áitari bidécotçat.

24 bidaldu çitúën bada
bere anajac, çegnac par-
-titu báiçiren, eta erran
çioten, ezteçaçúëla ihar-
-duc bidéän.

25 hala ičan ičan çiren
Ejiptutic, eta ethorri çì-
-ren Iacob bere áitaga-
-na Canaango herrira.

26 eta ekharri çioten
berriá, çiotssatela,
Iossep biçi duc oragno,
eta . . . . .

Iaün ere duc Ejiptuco

herri guçiären gageän

ækbihotçac escas eguign çioën:

eta . . . . .
eçen etçituen signhésten.

27 eta erran çiotçaten
Iossepec erran çiotçaten
hitç guçiác. guero
ikhussi çitúën Iossepec
haren ekhartçeco egorri
çituen orgac. eta Izpi-
-ritua bihurtu çitçajon
Iacob hequiën áitari.

28 Isráëlec bada erran
çuen, asqui duc, Iossep
ene Semea biçi duc oragno,
goanen naüc, eta ikhussi-
-co diät hil nadin bagno
lehen.

BERROGOY ETA SEYGARREN
CAPITÚLUA.

*Iacob, Iatnari sacrifi-
-catu eta, 2 contssolatua
da eta confirmatua bere
Ejiptura goateco erressolu-
-cionean. 5 halaco ma-
-neraz non loçen bái-
-çajo haracóco bideari
bere jende guçiëquign 8
çegenen contua eguin bái*

baita beregānqui. 28
Ejiptura hurbiltceān bidal-
-içen du Iuda Iossepenga-
-na, 29 çegna ethoriçen
baitçajo aitçignera, erre-
(-)çibilçen baitu, 31 eta
ematen baitiò contsséllu,
eta . . . . . orobat
bere anajéy, çer eguin
beharco duten.

ISRAEL bada partitu içan çen bere çituen gaiça guçièquièn, eta ethorri çen Beer-şebahra, eta sacrificatu çitçan sacri-fiçioac bere aita Isaa-çuen Iaincoari.

2 eta Iaincoa mintçatu çitçajon Israeli gaiçaz-co bissionetan, çitçssala, Iacob, Iacob: çegnac ihardetssi baitçüèn, huna ni.

3 guero erran çuen, ni naüc Iainco borthitça, hire aitarèn Iaincoa: ezadillala beldur Iaüste-ra Ejiptura: eçen han eguignaracico aüt naçio-ne haündibat.

4 Iaütssico naüc hirequign Ejiptura, eta handican ere iganaraçico aüt eguiáz: eta Iossepec eçarrico dic bere escüä hire beguièn gagnéän.

5 hala partitu içan çen Iacob Beer-şebahtic, eta Israelen haürrec eman çituzten Iacob bere aita, eta bere mag-nada eta bere emázteäc, Pharaonec ekhartçeco egorri çituen orguétan.

6 ekharri çituzten bere haçiëndac ere, eta Cana-ango herriän irabaçi çituzten ontassun gu-çiäc. eta Iacob eta ha-ren arraça guçia haré-quièn ethorri içan çiren Ejiptura

çituen
 7 eta ekharri . . . . . bere-
 quign Ejiptura bere
 haürrac, eta bere haürren
 haürrac berequièn, bere
 alabac, eta bere seemen
 alabac eta bere casta
 guçia

8 hunaco haüc dire bada

ETHÓRQUIÁ.

Israëlen haür . . . . .
Ejptura ethorri çirenen
. . . . . içenac: Iacob eta
haren haürrac: Iacoben
lehén sorthúá çatu cen
Ruben.

9 eta Rubenen haürrac,
Henoc, Pallu, Hetsron,
Carmi.

10 eta Simeönen haürrac,
Iemuel, Iamin, Ohad,
Iakin, Tsohar, . . . eta
Sçaul emazte canane-
-arbaten sémeä.

11 eta Leüiren haürrac,
Guersçon, Kohath, *Kehath*,
et(a) Merari.

12 eta Iudaren haürrac,
Her, Onan, Sçela,
Pharez, eta Zara.
bagnan Her eta Onan
hil tçiren Canaango her-
-rián. Pharezen haü(-)
-rrac ere çatu ciren
Hetsron eta Hamul.

13 eta Issacarren haürrac,
Tolah, Puua, Iob, eta
. . . . . Sçimron.

14 eta Zabulonen haür-
-rac, Sered, Elon, eta
Iahleel.

15 horiöc dire Learen

haürrac, Iacobi eguin
çiótçanac Paddan-ara-
-men Dina bere alaba-
-requign: haren Semeen
eta haren alaben pressu-
-na guçiác çatu çiren
hogoy eta hamahirur.

16 eta Gaden haürrac,
Tsiphjon, Haggi, Sçuni,
Etsbon, Heri, Arodi, eta
Areli

17 eta Aşçeren haürrac
Iimna, Iisçua Iisçui,
Berihä, eta Serah he-
-quièn arréba. Beri-
-haren haürrac, Heber,
eta Malkiel.

18 horiöc dire Zilparen
haürrac, çegna Labanec
eman bätçioën Lea
bere alabari: eta harc
eguin çiótçan hec Iacobi,
erran nahi da hamasey
pressuna.

19 Raçhel Iacoben Emaz-
-tearen haürrac, çatu
çiren, Iossep eta Ben-
-jamign

20 eta sorthu . . . . .
. . . . . çitçäizcon Iossepi
Ejptuço herrián,

Manassé

Manassé eta Ephraïm,
 çegnetaz erdi ičan bâitçit-
 -çajon Asenath . . . . .
 Potipherath ongo Goberna-
 -dorearen alaba.

21 eta Benjamignen . . . .
 haürrac, Belah, Beker,
 Aşçbel, Guera Nahaman,
 ehi, Ros, Muppim,
 Huppim, eta . . . . Ard.

22 horiôc dire Raçhelen
 haür Iacobi eguin çiot-
 -çânac: pressuna guçiâc
 içatu çiren hamalaür.

23 eta Danen haürrac,
 Husçim.

24 eta Nephthaliren,
 Iahtseel, Guni, Ietser
 Sçillem.

25 horiôc dire Bilharen
 haürrac, Labanec Ra-
 -çhel bere alabari eman
 çioênarénac, eta horrec
 eguin çiotçan horiôc
 Iacobi erran nahida
 çazpi pressuna guçiz

26 Ejiptura ethorri ičan
 çiren pressuna guçiâc
 Iacobi çagozcânac,
 haren hancatic ilkhi-
 -ac [Iacoben haürren

Emázteâc gabe] dire
 guçiz hirurhogoy eta seÿ
 27 eta Iossepen haürrac,
 Ejiptuân sorthu çitçâiz-
 -conac içatu çiren bi
 pressuna. Iacoben etçhe-
 -co pressuna guçiâc bada
 Ejiptura ethorri çirénac
 içatu çiren hirurhogoy-
 -eta hamar.

28 eta Iacobec egorri çuen
 Iuda bere âitçigneân
 Iossepengana, guidâtçeco
 Gosçenera. ethorri ičan
 çiren bada Gosçengo
 herrira.

29 eta Iossepec moldatu
 çituen bere orgac, eta
 igan çen goateco Israel
 bere âitaren âitçignera
 Gosçenera, eta aguertu
 çitçajon eta aurthiqui
 çuen bere burua haren
 lephoaren gagnera, eta
 eguin çuen nigar çem-
 -bêit demboraz haren
 Lepho gagnéân.

30 eta Israelec erran çioën
 Iossepi, hil nadillala
 orâingo aldiân, ikhussi
 dudanz gueroz hire
 bissaia, ceren biçi

ETHÓRQUIÀ.

àiçen oragno.

31 guero Iossepec erran
çiòten bere anajeÿ eta
àitaren famillari, iga-
(-)nen naüc, eta adiàra-
-çico çioät Pharaoni,
eta erranen çioät, ene
Anaiac eta ene Aitaren
familla, Canaango her-
-riän çirenac, ethorri
dituc enegána

32 eta pressuna hec
artçagnac dituc, eçen
haçiènda çagn içatu di-
-tuc bethi: hala ekharri
tiztec bere ardiac, eta
bere Idiac, eta hequièn
çiren gaiça guçiàc.

33 guerthatuco duc bada
Pharaonec dêithuco çai-
-tuztela, eta erranen
duela, çer da çuen ofiçioä?

34 ordúän erranen dúçue,
hire muthillac haçien-
-da çagn içatu dituc be-
-thi bere gaztarassu-
-netic oraÿ arteragno,
hambat gu nola gure
àitac: egon çàiteztent-
-çat Gosçengo herriän,

eçen Ejiptuarrec çhoill-
-haguitç higuintçen di-
-tuzte artçagnac.

BERROGOY ETA ÇAZFIGAR- -REN CAPITÚLUÀ.

*Iossepec adiàraçitçen diò
Pharaoni bere àitaren
ethórtçed, 2 eta pressen-
-taçen diòtça bere anaje-
-laric boriç, 4 çegnec
galdetçen bàitiòte Erregueri
egon ahal . . . . . dàiteçen
Gosçengo herriän: 5 çer
acordatçen baitçáje. 7
Iacobec, Pharaonen àit-
-çigneän pressentatu eta
agur eguilen diò hagnári,
eta ondbän guero erretirat-
-çen da Gosçenera. 12. non
Iossepec neürriçen bàitu
bere familla guçiàrequièn
13. Ejiptuarrec gossetez
herstuac içaturic, sacrificat-
-çailleez edo Gobernadoreez
Landan, bere diru guçiàc
akhabatu eta, 17 saltçen
dituzte bere haçièndac
19 eta ondoan guero bere*

Lurra

*Lurra: 23. çegna errendatçen
bâitçâje laborançâ eguileco,
condiçionerlquiên pagatuco
diötela errentaren bortçgar-
-rena Pharaoni. 28 Iaco-
-bec ikhussirican hillçêra
çihoala Iuramentu eragui-
-ten diö Iossepi, ehortçi-
-co duela Canaango herriän.*

IOSSEP beraz ethórri içan
çen, eta adiäraçi çioën
Pharaoni, çiotssála, ene
âita eta ene Anajac bere
arthaldeequign, eta bere
idiëquign eta hequiên
çiren gäuça guçiëquiên
ethorri dituc Canaango
herrítican, eta horra
Gosçengo herriän . . . .
dituc

2 eta hartu çuen partebat
bere anajetaric, erran
nahida bortç guiçon, eta
pressentatu çituen Pha-
-raonen âitçigneän.

3 eta Pharaonec erran
çioten haren Anajeÿ, çer
da çuen ofiçioä? ihardetssi
. . . . çioten Pharaoni,
hire muthillac artçagnac
dituc hambat gu nola

[IV. 10.]

gure âitac.

4 erran çioten . . . . .
. . . oragno Pharaoni,
arrotç beçala egotera ethor-
-ri gâituc herri huntara :
eçen bazcárican eztuc
hire muthilleÿ dagozcaten
arthaldeéntçat: eta gossete
haündibat ere baduc Ca-
-naango herriän. orajÿ
bada othóizten aügu hire
muthillac egon dâitéçen
Gosçengo herriän

5 eta Pharaon mintçatu
çitçájon Iossepi çiotssála,
hire âita eta hire anajac
ethorri dituc hiregana

6 Ejiptuco herria hire ma-
-nuco duc: egonaraz det-
-çac hire âita eta hire
Anajac herrico lekhuric
hoberéneän; egon dâitéçen
Gosçengo herriän, eta
eçagutçen baldimbaduc,
hequiên artéan badela
Iende balentic, ordenatu-
-co dituc ene haçienden
naüssi

7 ordüän Iossepec ekharri
çuen Iacob bere âita eta
pressentatu çuën Pha-

ETHÓRQUIA.

-raonen áitçigneän.

eta Iacobec bedincatu
çuen Pharaon.

8 eta Pharaonec erran çio-
-en Iacobi, çer adin duc?

9 Iacobec ihardetssi çioën
Pharaoni, ene pelegrin-
-tassun vrtheen egúnac
ehun eta hogoy eta ha-
(-)mar vrthe dituc: ene
biçiären vrthéen egunac
Laburrac eta gáitçac iça-
-tu dituc, eta . . . . .

. . . . .

. . . . . eztiztec ardiët-

-ssi ene áiten biçiaren
vrtheen egúnac, hequien
pelegrintassun demboráoac

10 Iacobec beraz bedincatu
çuen Pharaon, eta il-
-khi çen haren áitçigne-
-tican.

11 eta Iossepec segnalatu
çiöten egoitça bere áita-
-ri eta bere anajeÿ
ematen çiötela possessiö-
-neä Ejiptuco herriän,
herrico lekhuric hoberé-
-neän, erran nahida
Rahmesesco herriän,
Pharaonec manatu

çuen beçala.

12 eta Iossepec entrete-
-nitu çituen bere áita,
eta bere anajac, eta
bere áitaren etçhe gu-
-çia·oguíz, hequiën
magnadaco ahóen ará-
-bera.

13 ordéän etçen oguirican
Lur guçiän: eçen gossé-
-tea haguitç çen haüindia.
hargatican Ejiptuco herri-
-ac, eta Canaango herriac
etçeaquiten çer eguign
gosséteä çela caüssa.

14 eta Iossepec bildu çüen
Ejiptuco . . . . . herri-
-an aürkhitu içan çen
diru guçia eta Canaan-
-go herriän, erosten çu-
-ten oguiárentçat: eta
ekharri çuen dirua . . . . .
. . . . . Pharaonen
contutóquira.

15 orduan escástu çen
Ejiptuco herrico eta Cana-
-ango herrico dirüa.
Ejiptuar guçiac ethorri
çitçáizcon Iossepi,
erraten çutela, iguc

ogüia

oguiá : eta çergatic hillen

aintçignean
guintuzquec hire beguién,
çeren escastu den dirúá ?

16 Iossepec ihardetssi çuen,
indátçuë çuen . . . haçiénd-
-dac, eta emanen darótçuët
çuen haçiendaréntçat,
dirua escastu denaz gue-
-roz.

17 ekharri çiótçaten bada
Iossepi bere haçiéndac,
eta Iossepec eman çióten
oguiá camarién alde,
ardi arthaldeen alde, idi
arthaldeen alde, eta
astóën alde. hala neür(-)
-ritu çituen oguiz he-
-quién arthaldeentçat
vrthe hartan

18 vrthe hura akhabatu
eta bihurtu içan ciren
ondoco vrthéän eta
erran çióten, etçioägu
estalico ene Iaünari,
dirúá escastu baldimba-
-da, eta haçiénda . . . .
arthaldeäc, gaüça guçiäc
ene Iaünaren aldetic di-
(-)renaz gueroz, etçäicu
guelditçen deüssere gagnerä-
-coric gure Iaünaren
aintçigneän, gure gorphut-

-çac, eta gure Lurrac báiçen.

19 çergatic hillen guintuz-
-quec hire beguién aitçig-
-neän ? gutaz eta gure
Lurrez denaz beçambá-
-tean, eros gaitçac,
hambat gu nola gure
Lurrac oguiärentçat,
eta gathibatuco guiäiz-
-coc gu eta gure Lurrac
Pharaoni eta iguc
çer ereign, biçi gai-
-teçéntçat eta hill ez-
-cäiteçéntçat, eta Lurra
aflijitua içan eztadint-
-çat.

20 hala Iossepec ardiétssi
çiótçan Pharaoni Ejip-
-tucó Lur guçiäc : eçen
Ejiptuarrec saldu çuten
batbederac bere Larréa,
çeren eta gosséteä haün-
-ditu baitçen hequien
gagnéän . . . hargatic
Lurra içatu çen Phara-
-onentçat

21 eta iraganaraçi çuen
poblúä hiriétara
Ejiptuco bazterretaco
burubatetican haren
bertçe burúragno

ETHÓRQUIA.

22 solament etçituen ardi-
-etssi sacrificatçáilleen
Lurrac. eçen baçen
Pharaö nec sacrificatçáil-
-leeÿ segnalaturicaco pro-
(-)bissióneä, eta Iaten çu-
-ten bere portçióne Pha-
-raonec eman içan çióte-
-na : hargatican etçituz-
-ten saldu içatu bere Lur-
-rac

23 eta Iossepec erran
çioën pobluari, horra,
ardiëtssi çiotçáat gaur
çuec eta çuen Lurrac
Pharaoni. badúçue he-
-men haçia erin deça-
-çuéntçat lurréän

24 eta ethortçen denéän
bildembóra, emanen
^diöcuc
^bortçgárrena Pharao-
-ni, eta Laür partéac
çuenac içango dituc,
Larréac eréintçeco, eta
çuen . . . . . eta
çuen etçetan direnen
jatécotçat, eta çuen
magnadaren Iatécotçat

25 eta erran çuten, sal-
-batu darocuc biçia :
. . . . ediren decagun
beraz graçia hire

báithan, ene Iaüna,
eta gathiba gaquiz-
-con Pharaoni.

26 eta Iossepec eguign
içan çuen ordenantça
bat, çegnac iráüten
báitu egun artéän,
Ejiptuco Lurren gag-
-nean, Pharaonentçat,
pagatçeco bortçgár-
-rena : Lekhat çhoillqui
sacrificatçáilleen Lur . . .

^ntçat
Pharaone ^ . . . . .
. . . . . içatu etçirénac.

27 Israel . . bada . . . .
egotu içan çen Ejiptu-
-co herriän Gosçengo
bartzéretan, eta goça-
-tu içan çiren hartaz,
eta berretu eta haüg-
-nitç eguin çiren ha-
-guitç

28 eta Iacob biçi içatu
çen Ejiptuco herriän
hamaçazpi vrthez :
eta Iacoben biçiaeren
vrthéac içatu çiren
ehun eta berrogoy eta
çazpi vrthe.

29 ordéän Israelen hil-
-tçeco dembora hurbilt-

-çean

-tçean, dêithu içan çuen
 Iossep bere sémeä, eta
 erran çioën, othóizten
 aüt, ediren baldimba-
 -dut graçia hire báithan,
 emac oray hire escua
 ene içtterraren azpiän,
 vssatuco duala ene alde-
 -ra graçia eta eguiä,
 othóizten aüt, eznaça-
 -cala ehortç Ejiptuan
 30 bagnan Lo natçan
 ene áitéquiën. era-
 -manen naüc beraz
 Ejiptutican, eta ehort-
 -çico naüc hequien
 sepultúran. eta ihar-
 -detssi çuen, eguignen
 diät hire hitçaren
 arábera.

31 eta erran çioën
 Iuramentu eguidac :
 eta Iuramentu eguin
 çioën eta Israel Iarri
 çen ahuspez oheco
 buhurquiären gag-
 -néän.

BERROGOY ETA ÇORTÇIGAR-
 -REN CAPITÚLUA.

*Iacob eri datçala bissi-
 -latua da Iossepez 3*

*çegna orhöilaraçilçen
 báitu Iaincoac eguign
 içan çioçan promesses
 5 eta haülatçen ditu
 haren bi haürrac bere
 haürraçat, primu içan
 daileçentiçat orobat ha-
 -ren berçe haürréquign
 8 guero hej mussu
 eman eta bedincaçen
 ditu, eçartçen duela
 Ephraim Manasseren
 áitçignedn. 21 eta
 erraten du áitçignetic
 bere ondorearen libran-
 -tça.*

GUERTHATU çen bada,
 gaüça horión ondóän
 erran çitçájola Iossepi,
 horra, hire áita eri
 duc. orduän hartu çí-
 -túën bere bi seméac
 berequign, erran nahi
 da Manasse eta Ephra-
 -im.

2 eta berriä ekharri
 içátu çitçajon . . . . .
 eta erran Iacobi,
 horra, Iossep hire sé-
 -eä hiregána heldu dé-
 -na : Israel bada ent-
 -ssajatu çen, eta Iarri

ETHOR(QUIA).

ohe gágneän.

3 guero Iacobec erran çio-
-en Iossepi, Iainco bor-
-thitç, guçiz puçhanta
aguertu çiaítac niri
Luzen Canaango her-
-riän eta bedincatu ni-
-aüc:

4 erraten darótala, horra,
berretaráçico aüt eta
haügnitç eguignarácico,
eta içanaracico aüt
poblu bilduma bat eta
emanen çioät herri hura
hire ondoreäri hire
ondóan seculaco possessió-
-netçat.

5 oray bada hire bi haür
Ejiptuco herriän sorthu
çâizquiánac, ni harat
hiregana ethorri nint-
-çen bagno lehen, enéac
dituc, Ephraim eta Ma-
-nassé enéac içango di-
-tuc Ruben eta Simeon
beçala.

6 ordéän Lerro seguida he-
-quièn ondoan enjendra-
-tuc duana, içango duc
hiréä: eta dêithuac içan-
-go dituc bere anajen
içenaren arábera bere

primutassúneän

7 eta Paddandic nin-
-dathorréneän, Rachel
hil çiaítáan Canaan-
-go herriän bidéän,
etçéla guelditçen guehia-
-go çembeit herri espa-
-çio ttipi inguru bai-
-çen Ephratara ethórt-
-çeco: eta han ehortçi
niän Ephratco bidéän,
çegna báita beth-lehem.

8 guero Israelec ikhussi
. . . . çituen Iossepen
seméac, eta erran çuen
nor dire haüc?

9 eta Iossepec ihardetssi
çioèn bere áitari,
haüc dituc ene sémeac,
Iaincoac hemen eman
darozquidanac. ordúän
erran çuen, ekhar dièt-
-çáquidac, othóizten aüt,
bedinca detçadantçat

10 ordéän Israelen begui-
-ac pissatu çiren çahar-
-tássunez, halaco ma-
-neraz non eçign ikh-
-us bätçecáquen, eta

hurbillaraçi

hurbillaraçi çituen bere-
-gana, eta mussu eman
çiöten, eta bessarcatu
çituen

11 eta Israelec erran çioen
Iossepi, ezniän vste
ikhussi secular hire
bissaja : eta horra, Iain-
-coac ikhussaraçi çiaü-
-tac eta hi eta hire
lerro seguida ere

12 eta Iossepec erretira-
-tu çituen haren belhäü-
-netaric, eta Iarri çen
ahuspez bissaia lur-
-raren contra.

13 Iossepec beraz hartu
çituen hec biác, Ephra-
-im bere escúgneän,
Israelen ezquerretic,
eta Manasse bere
ezquérreän Israelen
escúgnetic : eta hur-
-billaraçi çituen haren-
-gana.

14 eta Israelec äitçindu
çuen bere escu escug-
-na eta eçarri Ephraï-
-nen buruaren gagne-
-an çegna bätçen tti-
-piëna, eta bere ezquer-

-ra Manasseren burua-
-ren gagnean : bere escúac
aldebatetic bertçéra berá-
-riáz ekhartçen çituela :
eçen Manasse çen lehen-
-sorthua.

15 eta bedincatu çuen Ios-
-sep erraten çuela, Iain-
-coac noren bissaïaren
äitçigneän ibilli bätire
ene äitac Abraham
eta Isaac, Iaincoac,
içáteän naïçénetic
gaurco egun häü artere-
-ragno bazcatçen naïe-
-nac :

16 äingueruac gaitç guçi-
-etaric beguiratu naï-
-enac, bedinca détçala
häür häüc. eta ene
içena eta ene äita Ab-
-rahan eta Isaquen
içéna, içan dadillala
dëithuä horiön gag-
-néän, eta eguin dai-
-téçela häügnitç arra-
-gnac beçala, berretçen
direla lurrean.

17 ordüän Iossepec ikhus-
-sirik haren äitac ema-
-ten çuela . . . . . bere
escu . . escúgna Ephraï-

ETHORQUIA.

-nen buruaren gagne-
-an, hori desagradatu
çitçáion, eta altçhatu
azpitic bere áitaren
escua aldaratceco Ephr-
-áinen buruaren gagnetic
Manasseren buruaren
gagnera.

18 eta Iossepec erran çioën
bere áitari, eztuc hor-
-rela, ene áita: eçen
hunaco haü duc lehen-
-sorthua: emac hire
escu escúgna hunen buru-
-aren gagnéán

19 bagnan haren áitac
errefussatu çuen, çiót-
-ssála, baçeäquiát ene
                                  hori
semea, baçeäquiát. . .
ere eguingo duc poblu
bat, eta oragno içango
duc haündiá: bagnan
. . . . . guçiarequign-
-ere horren anaiá ttipi-
-éna hori bago haündiá-
-go içango duc, eta haren
ondóreä içanen duc naçi-
-one abundantçiá bethéa.

20 egun hartan bedincatu
çituen, erraten çuela,
Israelec bedincatuco dic
hitan diótssála, Iaincoac

eguign áçala Ephraim
eta Manasse beçálaco:
eta eman çuen Ephra-
-im Manasseren áit-
-çigneán.

21 berriz Israelec erran
çioën Iossepi, horra,
hiltçera nihóac: bag-
-nan Iaincoa çuequign
içanen duc, eta bihur-
-raraçico çaituzte çuen
áiten herrira.

22 eta ematen daróát
partebat hire ana-
-jeÿ bago guehiágo,
çegna hartu içan bai-
(-)tiát ene ezpata eta
balestarequign Amor-
-rhearren escutican

**BERROGOY ETA BEDERATÇI-
-GARREN CAPITÚLUA**

*Iacobec azqueneco hit-
-çac, çegnetan condenat-
-çen báititu bere hirur
haürren fallac áitçig-
-netic erraten diótçatela
batlan guçieÿ guertha-
-tu behar çitçáiscóten
gallça guçiac Messias
elhor çedign arleragno*

çegnaren

*çegnaren elhörtçæã prom-
-etaçen báiitu Iudaco
famillara. 29 Iacob
hiltçen da declaratu ondo-
-an bere borondátea bere
sepulturaren gágneän.*

GUERO Iacobec deithu çi-
-tuen bere semeac eta
erran çuën, bil çáitezte,
eta declaratuco darótçuët
çer guerthatu behar
çáitçuën azqueneco egu-
-netan.

2 bil çáitezte, eta adi
çáçue, Iacoben semeac,
adi çáçue, ... [çioät]
Israel çuen áita.

3 Ruben hi áiz ene le-
-hensorthúä, ene berthú-
-tea, eta ene indarraren
hastéä: exelénta digni-
-táteän, exelénta indár-
-reän.

4 buruz béhera aurthi-
-qui içatu duc heüre burua
vra béçala: ezadillala
áitçign: eçen igan iça-
-tu áiz hire áitaren
etçan toquiären gágnera,
orduan Liçundu duc: ene
ohéä galdu içan duc.

5 Simeon eta Leui Ana-
[IV. 10.]

-ja dituc, bortçha errem-
-entac bere cabanetan.

6 ene Arima ez bedi sar
hequien contsseillu secré-
-tuän: ene Loria ez bedi
Iunta hequien biltçar-
rárequign. eçen hill
ican . . . . tiztec jende-
-ac bere cóleran, eta
goratu . . . . tiztec idiác
bere placérera.

7 madarica bedi hequién
colera, eçen ahalquegá-
-beä içatu duc: eta he-
-quién fuliä, eçen tiesso
egotu içan duc: erre-
-partituco tiät Iacobé-
-nean eta barraiatuco
tiät Israeléneän.

8 Iuda, hitaz denaz be-
-çambáteän, hire ana-
-jec Laüdatuco aüte:
hire escua hire etssa-
-jen lepho gágnean
içango duc, hire áita-
-ren semeac jarrico
dituc ahuspez hire
áitçigneän

9 Iuda Lehoin cume-
-bat duc: ene semea
bihurtu içan áiz
çathicaturican, ma-
-khurtu içatu duc eta

ETHORQUIÁ.

bere indarrean den
lehoin bat beçala çia-
-goc, eta lehoin çahar
bat béçala, norc irat-
-çárrico du?

10 Sçepróä eztuc aldara-
-tucó Iudarenganic, ez
Leguegulleä haren
ognen artétic, Sçilo
ethor dadign artéän,
eta hari dagoca poblu-
-en bilduma.

11 mahastiäri amarrat-
-çen . . . . çioc bere astóa,
eta mahatss ondo exelen-
-tari bere asto cúmeä :
arnóan garbituco dic
bere beztimendua, eta
mahatss mulkho odóleän
bere capa.

12 beguiác gorriéder tic
arnoz, eta hortçac
çhuri esnez.

13 Zabulon alojituco duc
itssas portú . an, eta
vntçi portuan içango
duc, eta haren aldéä
Sidon partéra.

14 Issacar asto heçurt-
-ssu bat duc establiä-
-co barren artean da-
-göëna.

15 ikhussi dic sossegua

ona çela, eta herriä
agradagárriä çela, eta
beheratu dic bere sor-
-balda ekhártçeco, eta
assuietitu çitçájoc es-
-clabo eguign içatu diré-
-nen tributuari.

16 Danec Iujatuco dic
bere poblua Israele-
-co familletaric bertçe
bat . . beçaign vngui.

17 Dan suguebat içango
bideären gagnean, eta
itçal suguebat bide gag-
-nean aüssiquitçen
dituela çamariaren
çapatac çerengáti-
-can erori . . . . bëita çä-
-maldúna ahozgóra.

18 O Eternala, iduriqui
diät hire salbamenduä.

19 Gadez denaz beçam-
-báteän, tropelac las-
-ter eguingo dió gagnéra
bagnan harc laster e-
-guignen dic gagnera
azquéneän.

20 ogui guiçena ethorri-
-co duc Aşçerengánic
eta emanen tic atsse-

-guign Erreälac ere.

21 Nephthali orkhaitç-
-eme leçhatu bat duc,
hitç ederrac ematen tic.

22 Iossep erramu dakhar-
-quenbat duc, erramu-
-bat ithurri ondóän da-
-kharquena, adarrec
ditec
curritu içan . . . . harri-
-morroillaren gagnera.

ditec
23 hassarratu içan . . . .
ditec
minqui: tiratu . . . .
haren contra, eta flet-
-çha-tiratçáille Naüssiec
ditec
higuindu içan . . . .

24 bagnan haren ba-
-lesta bere indárreän
egotu içan duc eta
haren escüen bessóac
borthíztuac içatu
dituc: hori duc Iacoben
Puçhantaren escutican:
handic duc Artçagna,
Israeleco harriä.

25 hori duc hire . Aÿta(-)
-ren Iainco borthitça-
-gánic, çegnec lagun-
-duco báihäü, eta gu-
-çiz Puçhantagánic çeg-
-nec bedincatuco báihäü
çeru gagneco benediçio-

-neez, leçe behereco be-
-nediçioneez, bulhar-
-reco eta emasabeleco
benediçioneez.

26 hire áitaren bene-
-diçióneäc indar han-
-ditacoágoäc içatu di-
-tuc eçen ez ni enjen-
-dratu näitenen bene-
-diçióneac eternitate. .
aldaquen bururáño:
Iossepén buruaren gag-
-nean içango dituc, eta
bere anajen arteticáco
Nazaretarraren gag-
-nean

27 Benjamign çathica-
-tuc duen otsso bat duç:
góicéän iretssico dic
arrapáquiä eta arrát-
-sseän errepartituc dic
atçemánquiä.

dire
28 hec guçiäc . . . .
Israeleco hamabi
famillac: hori ere da
bere áitac erran çióte-
-na, hec bedincátçeän,
bay hetaric batbedera
bedincátçean bere be-
-nediçióne propiöaren
arábera.

ETHORQUIA.

29 guehiago manatu
çúen, ciótssála, erreti-
-rátçera nihóac ene
pobluagana, ehortç
naçáçüë ene áitéquign,
Hephron Hetiendarraren
Larréän den arroca phu-
-tçüän.

30 Macpelaco Larrean den
arroca phutçüän, çegna
báita Mamreren áitçig-
-naz áitçign, Canaango
herriän: çegna Abraha-
-nec ardietsi báitçüen
Hephron Hetiendarra-
-gánic, Larreärequien
sepultura possessionet-
-çat:

31 han ehortçi içan ditec
Abraham Sara bere Em-
-aztearequign: han
ehortçi içan . . . . tiztec
Isaac eta Rebecca bere
emázteä: eta han ehor-
-tçi diät Lea.

32 ardietsi ditec He-
-tiendarrenganic Larréä
eta arroca phutçu han
dena.

33 eta Iacobec akhabatu
çuen ordüän bere seme-
-eý manátçera erreti-

-ratu çituen bere og-
-nac ohera, eta fal-
-tatu çen: hala erre-
-tiratu içan çen bere
Pobluetara.

BERROGOY ETA HAMAR-
-GARREN CAPITÚLUÄ.

*Iossepec vrrindatçen du
bere áitaren gorphutça
6 pharaonen permissionez
eta Ejiptuco buruçáguëz
eta bere anajex Lagún-
-duä içanic, eramanaraz-
-ten du Canaango herri-
-ra: 12 non . . . . . ehorz-
-ten báita: 15 Iossepen
beldáruric haren contra
eguignicaco dela caussa
othóizten dule barkha
dióçotela. 19 Iossepec
contssolatçen ditu eta
entreteniçen. 22 guero
ikhussi ondóän bere gui-
-bel illobetaragno, 25 eta
Iuramentu eraguign ondo-
-an eramanen çitustela
haren heçúrrec Canaango
herrira hillçen da Ejipt-
-tuan, ehun eta hamar
vriheren adigneän.*

Iossepe-

IOSSEPEC bada aurthiqui
 çuen bere búriá bere
 áitaren bissaiaren gag-
 -nera, eta nigar eguin
 çuen haren gagnean,
 eta mussu eman çioën

2 eta Iossepec manatu
 çituën bere çerbitçari
 mirçuác vrrindatçera
 haren áita; eta miri-
 -cuc vrrindatu çuten
 Israel

3 guero berrogoý egunac
 complitu çiren: eçen
 horrela complitçen çir-
 -ren vrrindatçen çituz-
 -tenen egúnac. eta
 Ejiptuarrec nigar eguin
 çuten hartaz hirurho-
 -goý eta hamar egunez

4 eta nigar eguin çuten
 dembora iragan ondóan,
 Iossepe mintçatu çitça-
 -jen Pharaonen etçhe-
 -co çireney, erraten çue-
 -la, othoizten çaituztet,
 ediren baldimbadut graçia
 çuen báithan, adiaraz
 diótçótçue Pharaoni
 perpaüs haüc berac

5 ene áitac eguignaraçi
 darotala juramentu

çiotssála, horra, hiltçera
 nihoác; ehortçico naüc
 ene sepultura Canaango
 herrian çillhatu dudáneän:
 oraý bada, othoizten aüt,
 igan nadign harat, eta
 ehortç deçadan neüre
 áita: guero bihurtuco
 naüc.

6 eta Pharaonec ihardet-
 -ssi çuen, igan adi, eta
 ehortç çac heüre áita,
 Iuramentu eraguin dá-
 -roän beçala.

7 Iossepe bada igantçen
 bere áita ehórztera,
 eta harequign igan çir-
 -ren Pharaonen çerbit-
 -çari guçiác, Pharao-
 -nen etçheco çaharrac,
 eta Ejiptu herrico çahar
 guçiác.

8 eta Iossepen etçhe guçia,
 eta haren anaiac, eta
 haren

áitaren etçhea ere harat
 igan çiren, vtçi ondóan
 solament bere magnada,
 eta bere arthaldeac, eta
 bere idiác Gosçengo
 herrían.

9 eta igan çiren oragno
 harequign orgac eta

ETHORQUIA.

Çamáldunac: halaco
maneraz non han
içatu báiçten jende
bilduma haüdi bat

10 eta ethorri çiren Ada-
-co áiratéguiragno
çegna báita Iordáin-
-dic . . . . . haratago,
eta ekharri çuten do-
-lu haüdi . . . eta
minbat: eta Iossepec
ekharri çuen bere áita-
-ren dolua çazpi
egunez.

11 eta Cananeärrec
herrico habitantec,
Ikhussiric dolu hura
Atadco áiratéguian,
erran çuten, dolu hori
min çiaiotec Ejiptua-
-rrey: hargatican ai-
-rateguiären içena dei-
-thua içatu çen Abel-
-mitsraim, çegna báita
Iordaindic haratago.

bere

12 . . . semeec beraz
eguin çioten nola ere
manatu báiçtieten
eta hala.

13 eçen bere semeec era-
-man içan çuten Cana-
-ango herrira, eta ehort-
-çi çuten Macpela Lar-

-reco arroca phutçuän
Mamreren áitçignaz
áitçign: çegna Abra-
-hanec ardiétssi báiç-
-çuän Hephron Hetien-
-darraganic Larreare-
-quign, sepultura posse-
-ssiónetçat.

14 eta Iossepe, bere áita
ehortçi ondóän, bihur-
-tu çen Ejiptura, hura
eta haren anaja gu-
-çiác, eta harequien
haren áitaren ehorzte-
-ra igan çiren guçiác

15 eta Iossepen anajec
ikhussirican hequien
áita hil tçela, erran
çuten, beharbada,
Iossepec higuinduco
guiáitic eta eztic fal-
-tatuco guri bihúrtçera
eguign içan diógun gaitç
guçiá.

16 hargatican egorri çio-
-ten Iossepi erratera,
çiótssátela, hire áitac
manatu çian hill bag-
-no lehen, erraten çuela,

17 horrela erranen dió-
-çue Iossepi, othóizten

aüt, barkha oray hire
 anajen hobéna, eta he-
 -quién bekhátua: eçen
 gâizqui eguin darótec.
 oray bada, othóizten aüt,
 barkha çac hire âita-
 -ren Iaincoaren çerbitça-
 (-)rien hobéna. bagnan
 Iossepec nigar eguin
 çuen hari mintçatu
 çitçâizcon ordúän

18 haren anajac ere goän
 çiren harat eta aurthi-
 -qui çituzten bere buruac
 haren âitcignera, erraten
 çutela, horra, hire . . .
 muthill gâituc.

19 eta Iossepec erran çio-
 -ten, etçâitéztela bel-
 -dur: eçen Iaincoaren
 Lekhuan naïc ni?

20 gâizqui phentssatu
 çinduten ene aldera,
 bagnan Iaincoac . . .
 onera phentssatu dic,
 eguiteco gaurco egun
 hunec eracusten duena-
 -ren arábera, beguirat-
 -çécotcat biçiric poblü
 haündibat.

21 hargatican eztuçuela

beldurric oray: nic
 neurórrec entretenitu-
 -co çâituztet çuec eta
 çuen magnada. eta
 contssolatu çituen, eta
 mintçatu çitçajoten
 heÿ . . . . .
 . . . . . bere
 gogara.

22 Iossepec beraz Ejip-
 -tuan eguin çuen bere
 egóitça, harc eta haren
 âitaren etçhéac, eta
 biçi içatu çen ehun
 eta hamar vrthe.

23 eta Iossepec ikhus-
 -si çiótçan Ephraini
 . . . . . hirur-
 -garren jeneraçióneco
 haürrac. Makir
 Manasseren semearen
 haürrac ere haçiác
 içatu çiren Iossepen
 belhaünen gagnéän.

24 eta Iossepec erran
 çióten bere anajeÿ,
 hiltçera nihóac, eta
 Iaincoac eztic faltatu-
 -co çuen bissitátçera
 eta . . . . . iganará-
 -çico çâituzte herritic

Abrahan, Isaac, eta
Iacobi Iuramentu
. . . . . eguign ičan
diöten herrira.

25 eta Iossepec Iura-
mentu eraguin çioten
Israelen haürreÿ, eta
erran çioten, Iaincoac
eztic faltatuco çuen
bissitátçera: eta har-
gatic eramanen ditút-
çue ene heçúrrac he-
mendican.

26 guero Iossepe hil
tçen ehun eta ha-
(-)mar vrtheren adig-
neän: eta vrrin-
du çúten, eta eçarri
çuten gathabuta
batean Ejiptuän

Möisseren
bigarren Libúruä
Ilkhítçeä
deithúä.

LEHEN CAPITÚLUÄ.

*Israeleco haür Ejiptura
jaütssi direnen nombréä*

7 eta hequiën berretçe
miracuilláscua 8 Erre-
-gue berribatec, Israel-
-tarren berretçeari bel-
-durturic astijilçen
ditu asco traçaz 15
. . . Emaguigneÿ ma-
-natçeragno hillaráste-
-ra hequiën haür har-
-rac. 22 eta asquéne-
-an emateragno ordena-
(-)bat hequiën haür harrac
aürthic daitlçen Ibaiarat.

HUNACO haüc dire bada
Israelenen haür Ejiptu-
-an sarthu çirenen ićenac,
hetaric . . . . batbedera
sarthu ičan çen han Iaco-
-bequign eta bere familia-
-quign.

2 Ruben, Simeon, Leui, eta
Iuda,

3 Issacar, Zabulon, eta
Benjamign,

4 Dan, eta Nephtali, Gad,
eta Asçer.

5 Iacoben hancatic ilkhi-
-ricaco pressuna guçiäc
çiren hirurhogoy eta
hamar Iossepequign

çegna bätçen Ejiptuän.

6 Iossep bada hill ičan çen,
eta haren anaja guçiäc
eta jeneraçiõne hura guçiä.

7 eta Israelen häürrac
berretu eta çhoill haguitç
häügnitç eguin çiren
eta multiplicatu eta
borthiztu ičan ciren,
hambat eta guehiägo
halaco maneraz non
herriä bethe içatu bät-
çen hetaz.

8 guerostican altçhatu
içan çen Erregue berri
bat Ejiptuarren gag-
néän, çegneg ezpät-
çuen eçagutu Iossep.

9 eta harc erran çioën
bere Pobluari, horra,
Israelen häürrac pobla
gu bagno häüdiägo
eta puchantago duc.

10 eä bada comporta
gäitçen çuhurqui
horren aldera häüg-
nitç eguign . . . . .
. . . eztadin beldur-
rez, eta çembëit guer(-)
-la guerthatçen baldim-
[IV. 10.]

-baliz, Iunta eztaquiõ-
-ten gure etssayeÿ ere
eta eguin diëçagun guri
guerla, eta igan ezta-
-dign herritican

11 ordenatu çituzten beraz
pobluaren gagnean
gabel comissariõac
haren afliitçeco cargat-
-cen çutela gagnetic:
eçen pobluc eguin
çiotçan municioneco
hiriäc Pharaoni, erran
nahida, Pithom, eta
Rahamses.

12 ordéän çembätenaz
guehiägo afliitçen
bätçuten eta hamba-
-tenaz guehiägo häüg-
-nitç eguiten çen, eta
hambatenaz guehiägo
haguitç berretçen cen:
horrengátican higuin-
-garri çitçäizcoten Is-
-raëlen häürrac.

13 eta hala gathibatu
çitúzten Israelen
häürrac gogórqui.

14 halaco maneraz non
errendatu bätçiõten
bere biçitçëä gaitç

ILKHITÇEA.

dorphe, morthero eguite-
-co, ardillu eguiteco, eta
Larréän eguiten diren
obra guçien eguiteco
gathibutassun gogorra
çela caüssa : Labúrqui,
hequiénganic atheratçen
çuten çerbitçu guçia go-
-gortassunarequin çen.

15 Ejiptuco Erreguec ma-
-natu çioten oragno
Emaguign Hebreärrey,
çegnetaric batec bät-
-çüen içéna Sçiphra,
eta bertçéac bätçuen
icéna, Puha :

16 eta erran çuen, Hebre-
-arren haürrac erreçi-
-bitçen ditút çuen ordúän
eta ikhusten alkhi
gágnéän : semea bal-
-dimbada, hil çáçue :
bagnan alaba baldim-
(-)bada, biçi bedi.

^bagnan

17 ^ Emaguignac Iain-
-coären beldur içatu
çiren, eta etçuten
eguign Ejiptuco Erre-
-guec erran içan çioten
beçala : eçen vtçi çì-
-tuzten biçitçera Se-
-méac.

18 Ejiptuco Erreguec ba-
-da déithu çituen Ema-
-guignac eta erran çio-
-ten, çerगतic eguin du-
-çue hori, vtçi tutçué
biçitçera seméac?

19 eta Emaguignec ihar-
-detssi çioten Pharao-
-ni, ceren eta Emazte
Hebreärrac ezpätituc
Emazte Ejiptuärrac be-
-çala : eçen sendóac
dituc, erdi dituc
haürraz, Emaguigna
hequiengana ethor da-
-din bagno lehen.

20 eta Iaincoac eguin
çioten ontassun Ema-
-guigneý, eta poblua
multiplicatu çen eta
haguitç borthiztu.

21 eta çeren Emaguignac
içatu bätçiren Iain-
-coaren beldur, guer-
-thatu çen, heý eguin
çiotçáten etçhéac.

22 ordúän Pharaonec
manatu çioen bere
poblu guçiari, çiotssa-
-la, sorthuco diren se-
-me guçiác aurthic çat-

-çue Ibaíarat, bagnan
vtç tçátçue biçitçera
nescátçha guçiäc

BIGARREN CAPITÚLUÄ.

*Moise sorthu eta hirur
illhabetex
. . . . . gordlä içaturic 3
eçarriä da Ibajan: 5 bagnan
ikhussiä içanic Pharao-
- . . . nen alabas, erreti-
-ratua da hirriscutic, 9
eta emana bere ama
propioari hasilcoçat:
10 hallndi eguign eta hall-
-tätua da semelçat Pharao-
-nen Alabas. 11 guero
Ejptuarbat hill eta, 15
beldurtürican hill . . . . .
çeçan Pharaonec, godlen
da Ihessi madianera.
21 non hartçen bätu
emästelçat Sefhora. 23
Pharao hill eta, Israeltar-
-rac suspirax dagozca
Iatnari, çegnac entçuten
bätitu hequien . . . ni-
-gar aühénac.*

GOÄN içan çen bada Leui-
-ren etçheco Personaja
bat, eta hartu çuen
Leuiren Alaba bat.

2 çegnac contçébitu bät-
-çuen eta eguign . . . . .
Semebat, eta ikhussiri-
-can ederra cela, gorde
içan çuen hirur illhabe-
-tez.

3 bagnan gorderic guehiä-
-go eçign iduqui içanez,
hartu içan çioen ihiz
eguignicaco cofrétçhobat,
eta alcaternaztátu çuen
eta breiaztátu: guero
eçarri çuen haürra har-
-tan barna, eta phausa-
-tu çuen arrossategui ba-
^{aren}
-tean Ibaia . . . . .
gágneän.

4 eta haren arreba vrrú-
-netic egotu içan çen
. Iaquiteco çer eguignen
hartaz.

5 Pharaonen alaba
bada Iaiütssi içan çen
garbítçera Ibajan, eta
haren nescátçhac passá-
-jetan çebiltçan Ibaia-
-ren gagnean: eta ikhus-
-sirc cofrétçhoa arossa-
-teguiaren erdian egorri
içan çuen bere nescaço
bat çegnac hartu bätçu-
-en

ILKHITÇEA.

6 eta cofrétçhoa idéqui
eta ikhussi çuen haür-
-ra. eta horra, haürra
nigarrez çegóën: vrri-
-caldu çitçaion bada haü-
-rra, eta erran çuen,
Hebrear horiön haürre-
-taric duc haü.

7 orduan haren arrebac
erran çioën Pharaonen
                  ^othe
alabari, goanen ^ naün
dêitçera hiri emaztebat
Hebrearren artétic bul-
-harra eman deçan, eta
emanen çion bulharra
haür horri?

8 eta Pharaonen alabac
ihardetssi çioën, oha.
eta nescatçha gaztéä
goän içan çen, eta dêi-
-thu çuen haürren
ama.

9 eta Pharaonen Alabac
erran çioën, eraman
tçan haür haü eta
bulharra eman dióçon
eta emanen darónat pa-
-güä: eta Emázteäc har-
-tu çuen haürra eta
bulharra eman çioën.

10 eta haürra haüdi eg-
-uign içan cen ordúan
eraman çioën Pharaonen

alabari, eta semetçat
içatu çitçaion, eta dêi-
-thu içan çuen haren
içéna Moyses, ceren
eta [çiotssan] vretaric
atheratu içan bätut.

11 eta guerthatu çen dem-
-bora hartan, Moyses
haüdi eguign içan çen
ordúan, ilkhi içan çela
bere Anajengana, eta
ikhussi çituen hequiën
cargac: ikhussi içan
çuen Ejiptuarbat ere
Iotçen çuela Hebrearbat
bere anajen arteticácoa.

12 eta beguiratu ondoan
harat hunat, ikhussi
çuen etçela nihor:
hala hill içan çuen Ejip-
-tuarra, eta gorde çüen
hareápeän.

13 berriz ilki içan çen
bigarren egúneän, eta
horra, bi guiçon Hebre-
-ärrec iharduquitçen
çuten, hargatican erran
içan çioën falta çuénári,
çergatic jotçen duc heüre
Lagun proxímoä?

14 çegnac ihardetssi bät-

-çuen, norc . . . . . eçar-
-ri aü Printçe eta Iuiet-
-çat gure gágneän?

naüc

vste . . . . ni hill, Ejip-
-tuarra hill ičan düän
béçala? eta Moyse
beldurtu çen, eta erran
çuën, eguiáz eguigna
eçagutuä da.

15 Pharaonec bada eguign
hori entçun eta ibilli
içatu çen Moyse hil
nahiz. ordéän Moyse
ihessi góän ičan çen
*Möisseren*¹ äitçignetic,
eta guelditu Madiän-
-go herriän, eta Iarri
çen vrphutçubaten
ondóän.

16 eta Madiängo sacri-
-ficatçáilleäc baçítuën
çazpi alaba, çegnac
ethorri . . . bätçiren
vr atherátcera, eta
bethe çituzten ascac
bere äitáren artháldeac
edaráteco.

17 ordúän artçagnac
ethorri çiren, eta khas-
-satu çituzten hec: bag-
-nan Moyse altçhatu çen
eta beguiratu çituen,

eta edaran çuen hequiën
artháldeä.

18 eta bihurtu ičan çiren
orduan Rehuel bere
äitagana, erran çioten,
nola bihurtu çarete hor-
-ren Laster egun?

19 ihardetssi çuten, guiçon
Ejiptuar batec libratu
guiäitic artçagnen
escutican: eta oragno
vra franco atheratu çιά-
-rocuc, eta edaran dic
artháldeä.

20 ordúän erran çioten
bere alabeý, eta non da
hura? çergatic horla vtçi
duçue guiçon hura?
dei tçáçuë, eta Ian beça
oguiä.

21 eta Moyse acordatu
çen egoteco guiçon ha-
-réquiën, çegnac eman
bätçioen Sephora bere
alaba . . . . . Moysi

22 eta erdi ičan çen seme
batez, eta déithu çuen
haren içéna Guersçom
eçen erran çuen . . . .

^herri
^arrótçeän egotu ičan
naüc.

23 guerthatu çen bada

¹ Pharaonen.

ILKHITÇĒĀ.

dembora luçéären ondóän
Ejiptuco Erregue hil çéla :
eta Israelen haürrac
suspiraz egotu çirela
gathibutassuna çela caüssa,
eta eguin çutela deyhá-
-dar, eta hequiën deÿ-
-hadarra, gathibutassuna
çela caüssa, igan tçéla
Iaincoagana.

24 Iaincoac beraz entçun
çitúën hequiën nigar-
-aühénac : eta Iaincoa
orhöitu içan çen bere,
Abrahan, . . . Isaac, eta
Iacobequico aliéntçiaz.

25 hala Iaincoac . . .
beguiratu çioten Isra-
-elen haürreÿ, eta eça-
-gutu çituen

HIRURGAREN CAPITÚLUĀ.

*Iaincoac Moysi aguertu-
-ric su çatçhécon hessi bá-
-teän, 7 adiärasten diö
nola ikhussi içan düën
Israeltarren asticçiónëä,
9 çegnetaric libratu nahi
bäititu haren bidez, 13
hargátican hari bere
içena erran eta egortçen
du, 16 lehenic Israeleco po-*

*-bluägána, 18 guero ondóän
Pharaonengana : 19 eta
errallen diö äitçignetic
comissionë horren ondöred.*

MOYSE bada içatu çen
Iethro bere äita Guign-
-harraü Madiango sacri-
-fiçatçaillearen arthal-
-dearen artçagn : eta
eramaten çuela arthál-
-dea dessertu guibélera,
ethorri içan çen Iaincoa-
-ren mendira Horeb-
-ragno.

2 eta Eternalaren ain-
-guéruä aguertu çitça-
-jon su khárretan,
hessibaten erditican,
eta beguiratu çuen, eta
horra, hessíá sutan
çegoen, eta hessia
etçen contssumitçen

3 ordüän Moysec erran
çúen, aldarátuco naüç
oraÿ, eta ikhussico
diät bissionë handi
hori, çergatic hessia
ezten errétçen.

4 eta Eternalac ikhussi
çuen, Moyse aldaratu
çela . . . . . beguirat-

-çeco: eta Iaincôac dêithu
içan çuën hessiären erdi-
-tican, çiotssála, Moyses,
Moyses. eta ihardetssi
çuen, huna ni.

5 eta Iaincoac erran çuen,
ezadillala hurbill hunat.
eraüntç tçátçic hire
çapatac hire ognetaric:
. . . eçen guelditu içan
aiçen lekhúa, Lur sain-
-duä duc.

6 erran çuen oragno, hire
aitaren Iaincôä naïc ni,
Abrahamen Iaincôa, Isaa-
-quen Iaincôä, eta Iacoben
Iaincôä. eta Moyses estali
çuen bere bissáia, çeren
eta beldur báiçen be-
-guira çeçan Iaincoaren al-
-déra.

7 eta Eternalac erran çuën,
ikhussi diät bay ene po-
bluaren aflicçionea, Ejip-
-tuan déna: eta aditu diät
aurthiqui duten deyhádár-
-ra hequien Gabelurac
direla caüssa: eçen eçagu-(tu)-
tiät hequien dolóreac.

8 hargatican Iaiütssi naïc
haren librátçera Ejiptu-

(-)arren escútican, eta igana-
-ráztera herri hartaric
herri on eta çabal bate-
-tara, esne eta ezti da-
-rión . . . . herri batétara:
erran nahi da, Cananear-
-rac, Hetiendarrac, Am-
-orrhearrac, Phereziárrac,
Heuiendarrac, eta Iebuziár-
-rac diren Lekhura.

9 eta oray horra, Israelen
haurren deyhádarra ethor-
-ri . . içan duc enegana:
eta ikhussi ere badiät
herstúra çegnetaz Ejip-
-tuárrec hersten báiütuz-
-te.

10 oray beraz athor, eta
egorrigo aüt Pharaoga-
-na: eta erretiratuco duc
ene Poblúa, ... erran
nahi da, Israelen haür-
-rac, Ejiptutic campora.

11 ordúan Moyses ihar-
-detssi çioën Iaincoari,
nor naïz ni, nohan
Pharaogana, eta erreti-
-ra detçadan Israelen
haurrac Ejiptutic cam-
-porat?

12 eta Iaincoac erran çuën,
çeren eta hirequign

ILKHITÇĒĀ.

içango bainaüc : eta seg-
-nale haü içanen duc nic
egorri aüdála. ene poblua
Ejiptutic camporat erreti-
(-)ratu içango duanean, çer-
-bitçatuco duçüë Iaincöä
mendi horren ondóän.

13 eta Moysec ihardetssi
çioën Iaincöäri, horra,
ethórri içango naïçen or-
-dúän Israelen haürrenga-
-na eta erran içango diö-
-tedáneän, çuen äiten
Iaincoac egorri niaüc
çuëngána, beraz erraten
baldimbadarotet, çer da
haren içéna? çer erranen
diötet?

14 ordúän Iaincöác erran
çioën Moyssi, Näiçéna
naüc ni. erran çuen
oragno, hunela errango
diötec Israelen haürreÿ,
Näiçéna déitçen dénac
egorri niaüc çuëngána

15 guehiägo Iaincoac erran
çioën Moyssi, hunela
errango diötec Israelen
haürreÿ, Eternalac,
çuen äiten Iaincoac,
Abrahamen Iaincöác,
Isaaquen Iaincöác, eta

Iacoben Iaincöác egorri
niaüc çuengana : haü duc
ene içena secula seculoróne-
-cotç, eta haü duc nitazco
orhöitçapena mende guçi-
-etácotç.

16 oha, eta biribil cáççac
Israeleco çahárrac, eta
erran diöçotec, Eternala,
çuen äiten Iaincöä ag-
-uertu çiaítac, Abraham . .
. . . . ., Isaac eta Iacoben
Iaincöä, diötssála, bissi-
-tatçen çaitúztet çintçig-
-nez, eta Ejiptuän eguin
darotçüëna.

17 hargatican erran diät,
iganaraçico çaitúztet
Ejiptuco afficçionetic
Cananearren, Hetiendar-
-ren, Amorrhearren,
Phereziendarren, Heui-
-endarren, eta Iebusien-
-darren herrira, esne
eta ezti darión herri-
-ra

18 eta obedituco çiotec
hire hitçári, eta goanen
äiz, hi eta Israeleco çä-
-harrac Ejiptuco Erregueren-
-gana eta erranen diöçüë,
Eternala Hebrearen Iain-

Iaincóa ethorri çiaicuc
incuntrátçera : oray beraz
othóizten aügu, goan gáite-
-çen hiruregunen bideaz
dessértura, eta sacrifica di-
-çógun Eternal gure Iain-
-coari

eta

19 . . . . . baçéáquiät Ejip-
-tucu Erreguec etçaitúztela
vtçico goätéra Lekhat
escu bórthitçez :

20 bagnan hedatuco diät
ene escüä, eta Iaçarrico
Ejiptuari ene haren erdi-
-an egingo ditudan
miracuillu guçiez : eta
ondóän guero vtçico çai-
-túzte goätéra.

21 eta emanen çioät gra-
-çia poblu horri Ejip-
-tuarren báithan, eta
guerthatuco duc, goango
çareten ordúän, etçare-
-tela goango hütssic

22 bagnan batbederac gal-
[^]çiötçac
-detuco . . . . . bere hauçóco
emazteari eta bere etçhe(-)
-co andreari, çillhar ba-
(-)çherac eta vrre baçhérac,
eta tresnac cegnac em-
-ango bāititúçue çuen
semeen eta çuen alaben

[IV. 10.]

sognéän : hala biphilduco
ditútçue Ejiptuarrac.

LAÜRGARREN CAPITÚLÜÄ.

*Moysec confirmatua içatu-
-ric bere bocaçionean bi
mirácuillus, 8 Iaincoac
eguilera manatu . . . . .
çiditçánez Israeltarren
aitçiginean bertçe hirur-
-garren batéquiën, 10 erre-
(-)fussatçen du bisquitarlean
cargu hori : 11 bagnan
hartçen du asqueneän
Iaincöac bere fagorearen
promessarequign Iuntat-
-çen dioën ordúän Aaron
Laguntçat. 18. Ejiptura
goateco partitu eta incun-
-tratua da bidéän Ialnaz,
çegnac hillaraçi nahi
bāitçüën, Sefhorac bere
semea çircuntçissatu
expaldimbálu. 27 Aaron
badíhoñ Moysen aitçig-
-nera, 29 eta biac ba-
-díhoñz Israelitengana
çegnac signhésten bāitu-
-te hequien mandátuñ.*

ETA Moysec ihardetssi
çüën, erraten çuela,

ILKHITCEA.

bagnan horra, ezniäü-
-tec signhetssico, eta
etçiötéc obedituco ene
hitçari: eçen erranen
ditec, Eternala etçatc
aguertu.

2 eta Eternalac erran
çioën, çer duc hire
escüän? ihardetssi
çüën çhigor bat.

3 erran çüën, aürthic
çac Lurréra. eta aür-
-thiqui çuen Lurrera,
eta billhatu çen sugue:
eta Moyse ihessi çihóän
aitçignetic.

4 ordüän Eternalac
erran çioën Moysi,
heda çac hire escüä, eta
sessi çac horren buztá-
-na: [eta hedatu çuen
bere escüä, eta hartu
çuen: eta çhigor bihur-
-tu çen haren escüän.]

5 eta hori signhetss deça-
-tentçat Eternala, he-
-quiën äiten Iaincoa,
Abrahanen Iaincoa,
Isaaquen Iaincoa, eta
Iacoben Iaincoa aguertu
çaiála.

6 guehiägo Eternalac

erran çioën, emac oraj
hire escüä hire galtçár-
-beän. eta eman çuen
bere escua bere galtçár-
-beän: guero atheratu çüën:
. . . eta horra haren escüä
çhuriä çen ezcábiáz
elhurra beçala.

7 guero erran çüën, emac
. oragno hire escüä hire
galtçárbeän. eta eman
çuen oragno bere escüä
bere galtçárbean. eta
atheratu çuen oragno
bere galtçarbétican cam-
-pora: eta horra, bihurtu
içan çen oragno haren
bertçe haráguiä beçala.

8 guerthatçen baldimbada
ez äütela signhesten, eta
eztiötela obeditçen lehen-
-biçico segnalearen boçari,
signetssico ditec azque-
-neco segnalearen bóça.

9 eta guerthatçen baldim-
-bada, eztúztela signhes-
-ten bi segnala haüc,
eta eztiötela obeditçen
hire hitçári, hartuco duc
Ibajeco vretic, eta issu-

-rico duc Lurraren gag-
-nera : eta Ibajetic har-
-tu içango ditúan vrac
odol billhatuco dituc
Lurraren gágneän.

10 eta Moÿsec ihardetssi
çioen Eternalari, helas,
Iaüna ! ez atçótíc ez
heren egúnetic, eznaüc
hitça äisse duen guiçó-
-na, oragno hire mu-
-thillari mintçatu atça-
-jonaz gueróstic : eçen
ohóä eta mihiä debecá-
-tuäc ditlát.

11 eta Eternalac erran . . .
çioën, norc eguin dió
ahóä guiçonári ? edo
norc eguiten du mutúä,
edo gorra, edo ikhusten-
-duena edo Itssúä ? eztut
. . . eguiten . . . . . nic
Eternalac ?

12 oha beraz oraÿ, eta hire
ohoärequign içango naüc,
eta eracutssiço daróat çer
erran beharco dúän.

13 eta Moÿsec ihardetssi
çüën, helas, Iaüna !
egortçac, othóizten aüt
nor ere egorri behar bai-
-tuc eta hura.

14 eta Eternalaren colerac
iraqitu çüën Moÿsen
contra, eta erran çüën,
Aaron Leui famillácoä
ezta hire anaia ?
baçeáquiät çhoill vngui
mintçatuco dela. eta
. oragno horra, non
Ilkhitçen dúän hire
aitçignera, eta hi
ikhústeän bozcárió
içanen dic bere bihót-
-çean.

15 mintçátuco atçáio
beraz hari, eta ema-
-nen diótçac hitç
haüc bere ahóän,
eta hire ahoärequign
eta harenarequign
içango naüc, eta era-
-cutssico darótçuët çer
eguin beharco dúçuën

16 eta hura mintçatu-
-co çiaüoc hiretçat
Pobluari, eta hala
ahótçat içango at-
-çajo hi, eta Iainco-
-tçat içango çaic húra.

17 hartuco duc çhigor
hori ere hire escüän,
çegnarequiën eguin-
-go bāitituc segnale

ILKHITÇEA.

hec.

18 hala Moysse goän çen, eta bihurtu ičan çen Iethro bere äitaguign-harraüagána, eta erran çioën, othóizten aüt, ni goän nadign, eta bihur nadign ene Anaja Ejip-tuan direnetára, ikhus-tera eä biçi diren oragno. eta Iethroc erran çioën, oha baquéän.

19 Eternalac bada erran çioën Moyssi Madiango herriän, oha, eta bihur adi Ejiptura: eçen hire biçiären billha çebiltçan guçiäc hil dituc.

20 hala Moyssec hartu çitüen bere emázteä, eta bere sémeäc, eta eçarri çitüen asto baten gagneän: eta bi(-)hurtu ičan çen Ejiptuco herrira. eta Moyssec hartu çuen Iaincoären çhigorra ere . . . . . bere escüän.

21 eta Eternalac erran çioën oragno Moyssi Ejiptura ohala eta bi-

-hurtçen äiçéla, beguiräüc, eguingo dituc Pharaonen äitçigneän, hire escuan eçarri ditudan miracuillu guçiäc: ordéän gogortuco diät haren bihotça, eta eztic vtçico goätera poblúa.

22 erranen dióc beraz Pharaoni, horrela erran dic Eternalac, ene Israel duc ^ sémeä, ene Lehen sorthúa.

23 eta erran dároät . . . . vtçac goätera ene sémeä, çerbitça naçantçat: eta errefussatu duc vztéra goatéra. horra banihóac hiltçera hire semea hire lehen sorthúa.

24 guerthatu çen bada, nola Moysse bätçen bide gagnean, ostelé-riän, Eternalac incuntratu çuela eta ibilli çela hura nola hihl billha.

25 ordüän Sephorac hartu çuen canibet çorrotçbat eta hartaz ebaqui ičan çioën

çiöen prepuçioä, pitcho-
-muthurra bere semeari,

Moyssen
eta eçarri çuen . . . . .
. . . . . ognétan: eta erran
çuen, eguiáz hi niri
odol esposbat atçait.

26 beraz partitu çen ha-
-renganic; hargatican
erran çuen, odol espóssa:
çircuntçissiónea dela caússa.

27 eta Eternalac erran
çiöen Aaroni, oha Moy-
-ssen áitçinera dessertura.
goançen bada harat, eta
incuntratu çúën Iaincoa-
-ren mendían, eta eman
çiöen mussu.

28 eta Moysssec erran çiót-
-çan Aaroni Eternal egor-
-ri çuenaren hitç guçiác,
eta segnale manatu
içan çiótçan guçiác.

29 Moyssse bada Iarraiçui
çitçajon bere bideäri
Aaronéquiën: eta
biribillcatu çitúzten
Israeleco haürren ça-
-har guçiác.

30 eta Aaronec erran
çitúën Eternalac
Moyssi erran içan
çiótçan hitç guçiác,

eta eguin çituen segnáleac
pobluac ikhusten çitúéla.

31 eta Pobluc signhetssi
çuen: eta aditu çuten,
Eternalac bissitatçen
çituela Israeleco haür-
-rac eta beguiratçen
çiótela hequiën afflicçi-
-oneari: eta makhur-
-turican Iarri içan çiren
ahuspez

BORTÇGARREN CAPITÚ- -LUÁ.

*Moysssec eta Aaronec
declaratçen diöle bere
cargúä Pharaoni 4*

*. . . . . çegnac acussatçen
báititu trublagarriac dire-
-la eta khassatçen bere áit-
-çignetican 6 eta cargat-
-çen báitu oragno guehiago
Israeleco poblua. 19 har-
-gatic Israellarren Comessa-
-rioëc iharduçitçen dule
Moyse eta Aaronequign.
22 eta hortaz Moysssec
eguiten dió errencúra
Iaünari.*

ONDÓÁN guero Moyssse.

ILKHITÇEA.

eta Aaron ethorri ičan çiren, eta erran çioten Pharaoni, horrela erran ičan du Eternalac, Israeleco Iaincóac, vtçac goatera ene poblua, çelebra diè-çadántçat Bestaburubat dessértuän.

2 ordéän Pharaonec erran çuen, nor da Eternala, obedi dióçodan nic haren boçari, Israel goatera vztéco? eztiat eçagutçen Eternala, eta oragno eztiät vtçico goätera Israel.

3 eta erran çuten, Hebre-arren Iaincoa ethorri çiaicuc incunrátçera : . othóftzen aügu, goän gäiteçen oray hirur egunen bidéaz dessertu-ra, eta sacrificia dióçogun Eternal gure Iaincoäri, bere burua gure gagnera aürthic ezté-çan beldúrrez heriöt-çez edo ezpátaz.

4 eta Ejiptuco Erreguec erran çioten, Moysse eta Aaron çergatic al-dararaçitçen duçüé . . . .

Poblua bere obrátican? çohazte oray çuen car-gué tara.

5 Pharaonec erran çuen oragno, horra, herri huntan poblua haügnitç da oray, eta gueldiara-çitçen ditútçue bere car-gué taric.

6 eta Pharaonec manatu . . . . çioten egun har-tan beréän poblua ganean çiren Gabelurey, eta haren Comessarioey, erraten çuela,

7 eztióçüé emanen guehi-ago lastóric poblua horri ardillu eguiteco lehen be-çála: bagnan bihöáz eta bill beçate Lastóä.

8 bizquitárteän cargatuco ditútçüé lehen eguiten çitúztzen ardillu quantitatez . . . . . handic deüssere gutitu gabetá-nican: eçen horiöc astiá-duten jendeac dire, . . hargatican daüdez oyhuz, erraten dutela, goaçen, eta sacrificia dióçogun gure Iaincoari.

9 Lana haündi bedi jende horiön gágneän, eta ocupa béitez, eta ezbeçate iragan dembora gueçur hitçquétan

10 Pobluaeren Gabelurac bada eta haren Comesarioäc ilkhí çiren, eta erran çioten pobluari, horréla erran du Pharaonec, eztarótçuet emanen guehiägo Lastóric.

11 çoházte çeuöc hartçé-
-ra Lastóä non ere aürkhituco báitúçue eta harat: eçen eztuc gutituco deüssere cúen Lanétican.

12 ordúän Poblua barra-
-iatu içantçen Ejiptuco herri guçian biltçeco

¹ Lastoären orde

13 eta Gabelurec kheçha-
-raçitçen çitúzten, erra-
-ten çutela, akhaba tçat-
-çue çúen Lanac, egun guçiez bere Lana, lastóä ematen . . . çitçaitçuéne-
-an beçála.

14 Israeleco haürren Com-

-essarfoäc ere, Pharaonen Gabelurec hequiën gag-
-nean . . eçarri çituzté-
-nac çehátuäc içatu çiren, eta erran çioten, çergatic eztúçuë akha-
-batu çuen Lana, eztú-
-tçue eguign ardilluäc atço eta egun, lehen bé-
-çala?

15 ordúän Israeleco haür-
-ren Comessarioäc ethor-
-ri çiren oýhu eguitera Pharaoni, çiotssátela, çergatic eguiten diótec horrela hire muthilleý?

16 etçiótec ematen Las-
-tóric hire . . . . .
muthilleý, eta erraten çiarócutec, eguitçue ardilluäc. eta horra, hire muthillac çehá-
-tuäc dituc eta hire po-
-blua punitua duc be-
-khatu eguin balu beçala.

17 eta ihardétssi çuen, badúçuë asti. badúçue asti: hargatican erra-
-ten dúçuë, goäçen sacri-
-fica diöçogun Eternala-
-ri.

¹ Word omitted (Fr. *chaume*): it should have been translated 'ogui-ondoa.'

ILKHITÇEA.

18 oraj̄ bada, çohazte,
eguiçue Lana: eçen Las-
-toã etçaitçue emango,
eta bitartean errenda-
-tuc duçue ardillu . .
quantitáteã.

19 eta Israeleco haürren
Comessarioec ikhussi
çuten . . . . pontu gaçh-
-toän çirela, erraten
çuténaz gueroz, eztú-
-çue gutituc deüssere
çuen ardilluetáric egun
. . . . . bakhót-
-çheco Lanétican.

20 eta Pharaonenganic
ilkhitçean, incuntratu
çitúzten Moysse eta
Aaron çegnac ediren
baitçiren hequièn aitçig-
-neän.

21 eta erran çioten, Eter-
-nalac beguira diéça-
-çuela eta Iuia çaitçá-
-tela, ikhussiric higu-
-gnaraçi gaitutçuela
Pharaoni eta haren çer-
-bitçáriej̄, ematen dió-
-çuela ezpata bere escúän
gure hiltçeco.

22 ordúan Moysse bihur-
-tu çen Eternalagana,
eta erran çuèn, Iaüna,

çergatican gáizqui trata-
-raçi duc poblu hau?

çergatican egorri naüc?

23 eçen Pharaonengana
ethorri naïçenaz guer-
-óstic hire içénean
mintçátçera, gáizqui
tratatu içan dic poblu
hau, eta eztuc libratu
batere heüre póbluã

SEYGARREN CAPITÚLUã.

*Iaünac erreberriçen ditu
bere promessac Israeleco
haürren librançaz 6 egort-
-çen du berriz Moysse he-
-quiengana, 9 bagnan Ex-
-táte entçuten 11 hargá-
-tic preleniçen du escussa-
-çera bere burua Iaüna-
-ren baithan presentátçean
guchiägo Pharaonen ait-
-çignean. 16 Moysse, Aa-
-ron eta bertçe Leui famil-
-len Ieneraçioneã.*

ETA Eternalac erran
çioèn Moysse oraj̄ ikhus-
-sico duc çer eguignen dió-
-dan Pharaoni: eçen vtçi-
-co tic goäterá borthátuã
içanic escu borthitçez,

bay

baÿ . . . . . bortçhátuä
içáturic escu borthitçez
khasatuco tic bere .
herritican.

2 guehiägo Iaincoa mint-
-çatu çitçáion Moyssi,
eta erran çioën, Eternala
naüc ni.

3 aguertu niätçajótec Iain-
-co borthitç guçizpuçhañ-
-ta beçala Abrahan,
Isaac, eta Iacobi: bagnan
eznaüc eçagutuä içatu
hetaz ene içen Eternala-
-ren bidez.

4 eta eçarri diät ene alien-
-tçia ere hequiëquiën, hey
ematécotçat Canaango
herriä, çegna báita hequiën
pelegrinquériä herriä, non
egotu içan báitire arrotç
béçala.

5 entçun ere báitiät Israele-
-co haürren nigaraühénac,
Ejiptuárrac gathiba çitéçen:
eta orhöitu içan naüc
ene alientçiaz.

6 hargátican erran dióço-
-tec Israeleco haürreyë,
. . ni naüc Eternala, eta
atheratuco çáituztet
Ejiptuárren cargúen az-
-pitican, eta libratuco

[IV. 10.]

çáitúztet gathibutassu-
-netic, eta errescatátuco
çáitúztet bessu hedatu
batéquiën, eta Iuiamen-
-du handiéquign.

7 eta hartuco çáitúztet
niri içatecótçat poblu,
eta içango natçáitçue
Iainco, eta eçagutuco
duçue Eternal . . . . .
çuen Iaincoa naiçéla,
Ejiptuarren carguen az-
-pitican atherátçen çái-
-tuzténa.

8 guero sarraraçico çáitúz-
-tet herriän çegn(ar)enga-
-tic altçhatu báitut ene
escúä, emanen nioëla
hura Abrahan, Isaac, eta
Iacobi, eta emanen . . . .
darótçuët ontassúntçat:
Eternala naüc.

9 Moysse beraz mintça-
-tu çitçaioten traça
hortan Israeleco haürreyë,
bagnan etçuten entçun
içatu Moysse bere Iz-
-pirituco aflicçionea çela
caüssa, eta gathibutas-
-sun gogorra çéla caüssa.

10 eta Eternala mintçatu
çitçaiön Moyssi, çiótssala,

11 oha eta mintça aquió

ILKHITÇEA.

Pharao Ejiptuco Erregueri,
vtç detçála ilkhitçera
Israeleco haürrac bere
herritic

12 ordúan Moysse mint-
-çatu çen Eternalaren
aitçigneän, çiotssála,
horra, Israeleco haürrac
ezniaütec entçun içatu:
eta nola entçunen
naü Pharaonec ni
ezpagnez trebe eznai-
-çéna?

13 guçiärequign ere Eter-
-nala mintçatu çitçai-
-ten Moyssi eta Aaro-
-ni, eta eman çioten . . .
. . . . . Israeleco haürrenga-
-naco eta Pharao Ejip-
-tucu Erreguerenganaco
manua, atheratçecót-
-çat Israeleco haürrac
Ejiptuco herritican.

14 hunaco haüc dire bere
aiten etçhetaco burúac.
Ruben Israelen lehen sor-
-thuaeren haurrac, Henoc
eta Pallu, Hetsron eta
Carmi. horiöc dire Ru-
-benen famillac ;

15 eta Simeonen haür-
-rac, Iemuel Iamin,

Ohad, Iakin, Tsohar,
eta Sçaul emazte Cana-
-nearbaten Sémeä. horiöc
dire Simeonen famillac.

16 eta hunaco haüc dire
Leuiren haürrac içénac
bere Ieneracioneen ará-
-bera, Guersçon, Kèhath,
eta Merari. eta Leuiren
biçi vrthéac içatu çiren
ehun eta hogoy eta hama-
-çazpi
. . . . . vrthe.

17 Guersçonon haürrac,
Libni eta Sçimhi bere
famillen arábera.

18 eta Kèhathen haür-
-rac, Hamram, Iitshar,
Hebron eta Huziél. eta
Kèhathen biçi vrtheac
içatu çiren ehun eta
hogoy eta hamahirur
vrthe.

19 eta Merariren haür-
-rac Mahli eta Musçi ;
horiöc dire Leuiren
famillac bere jeneraçi-
-oneen arábera.

20 Hamramec bada har-
-tu çuen Iokebed bere
Içéba emaztétçat,

çegna erdi bätçitçáion Aa-
-ron eta Moyses. eta
Hamramen biçiären vr-
-théac içatu çiren ehun
eta hogoy eta hamaçazpi
vrthe.

21 eta Iitsharen haürrac,
Coré, Nepheg, eta Zicri.

22 eta Huzielen haürrac
Misçael, Eltsaphan eta
Sithri.

33¹ eta Aaronec hartu çuen
emaztetçat Eliscebah
Hamminadaben alaba,
Nahassonen arrebarena,
çegna erdi bätçitçáion
Nadabez, Abihuz, Eleaza-
-rez eta Ithamarez.

34¹ eta Coreren haürrac,
Assir, Elkana eta Abia-
-saph. horioc dire Cori-
-tarren famillac.

35¹ bagnan Eleazar Aa-
-ronen seméac hartu
çuen berétçat emaz-
-tétçat Putielen ala-
-betaricbat, çegna erdi
bätçitçáion Phineesez.
horioç dire Leuitarren
äiten buruac bere fa-
-millen arábera.

26 hori da bada Aaron

hura eta hori da Moyses
hura, çegney Eternalac
erran bätçioten, erretira
tçáçue Israelen haürrac
Ejptutic: . . . . .

. . . . .
. . . . . bandaz banda.

27 horiöç dire . . mintçat-
-çen çitçáizconac Pha-
-rao Ejptuco Erregueri,
erretirátçeco Israelen
haürrac Ejptutic: hori
da Moyses hura eta
hori da Aaron hura.

28 guerthatu çen beraz
Ejptuco herriän Eter-
-nala Moyssi mintça-
-tu çitçáion egúneän,

29 Eternala, diöt, Moy-
-ssi mintçatu çitçáion
ordúän, çiotssala, ni
naüç Eternala; errot-
-çic Pharao Ejptuco Erre-
-gueri nic hiri erran
darozquiadan hitç
guçfác:

30 ordúän Moyses
erran çuen Eternala-
-ren äitçigneän, horra,

¹ Mis-numbered thus in the MS.

ILKHÍTÇEÁ.

eznaüic trebe ezpaguez,
eta nola Pharaoc ent-
-çunen naï?

ÇAZPIGÁRREN CAPITÚ- -LUÁ.

*Moyse eta Aaron egor-
-tçen dire Pharaonengá-
-na Iainnaren Laguntça-
-ren promessarequign.*

*7. hequiën adigna Pha-
-raonen áitçignean
presentatu çiren ordu-
-an. 9 seguitçen dutela
Iaincoaren Mánua con-
-bertitçen dule bere ma-
-khilla suguebatlçara,
11 bagnan hori beçalaco
miracuillu bat majiçi-
-anoec eguign eta, . .
Pharao gogoritçen da :
19 hargatic Iainnac
egoritçen du lehembici-
-co plaga, çegna bñit-
-çen odolera bihurturi-
-caco vrac.*

ETA Eternalac erran
çioën Moyssi, horra,
ordenatu aüt hi içan
aquiön Iainco Phara-
-oni, eta hire anaja

Aaron içanen duc hire
Profeta.

2 erranen tuc nic hiri
marfatu darozquiadan
gäuça guçiác, eta Aaron
hire anaja mintçatuco
çiäjoc Pharaoni, vtç
deçántçat goatera Isra-
-elen haürrac bere herri-
-tic campora.

3 bagnan gogortuco diät
Pharaonen bihótça, eta
multiplicatuco tiät ene
segnáleác, eta ene mira-
-cüilluac, Ejiptuco herriän.

4 eta Pharaonec etçaitúz-
-te entçúnen : bagnan
eçarrico diät neüre escúa
Ejiptuaren gágneän, eta
atheratuco tiät ene
bandac, erran nahi da,
ene poblua Israelen haür-
-rac Ejiptuco herritan,
Iuiamendu haüندیçquiën.

5 ordúän Ejiptuarrec Ia-
-quingo ditec ni naïçe-
-la Eternala, hedatu
içango dudáneän neüre
escua Ejiptuaren gag-
-nera, eta erretiratu içan-
-go ditudáneän Israelen

haürrac

haürrac hequien artétic

6 Moysessec beraz eta Aaro-
-nec eguin çuten hori :
Eternalac manatu çioten .

^ eta
beçala, ^ hala eguign içan
çúten.

7 eta Moysessec laür hogoy
vrtheren adigna çuen,
eta Aaronec laur hogoy
eta hirurena, Pharaoni
mintçatu çitçáizcöten
ordüän.

8 eta Eternala mintçatu
çitçáien Moyssi eta
Aaroni, erraten çutela,

9 Pharao mintçatuco çáit-
-çuen ordüän, diötssála,
ra
emáçüè aitçigne . . mira-
-cuillubat çuéntçat : orduan
erranen dióc Aaroni, har
tçac hire çigórra, eta
etçha çac Pharaonen
aitçignean, eta billhatu-
-co duc . . . . . tragoinb-
-at.

10 Moysse beraz eta Aaron
ethorri çiren Pharaon-
-engana, eta eguin
çuten Eternalac mana-
-tu çuen beçala. eta
Aaronec etçhatu çuen
bere çigorra Pharaonen

aitçignean eta haren çer-
-bitçárien aitçigneän, eta
eguign içan tçen tragoin(-)
-bat.

11 ordéän Pharaonec ere
erakharri çitüen çuhur-
-rac eta Lilluratçáille-
-ac: eta Ejiptuco Majiçia-
-noec eguin orobat bere
llilluramenduen bidez.

12 etçhatu çitúzten beraz
batbederac bere çigórrac,
eta billhatu çiren trago-
-gn: bagnan Aaronen
çigórrac iretssi çituen
hequien çigórrac

13 eta Pharaonen bi-
-hótça gogórtu çen, eta
etçtúen entçun içatu,
Eternala mintçatu içan
çen arábera.

14 eta Eternalac erran
çioën Moyssi, Pha-
-raonen bihotça pissa-
-tu duc, errefussatu dic
vztera goátera poblua.

15 oha góicétic Phara-
-onengana : horra,
ilkhico duc vr aldera :
presentatuco áiz be-
-raz haren aitçigne-
-ra Ibaÿ baztérreän

ILKHITÇEA.

eta hartuco duc hire escüän
çhigor suguerat çhanjatu-
-dëna :

16 eta erranen dióc, Etern-
-al Hebrearren Iaincoac
egorri nindiän hirega-
-na, çiotssála, vtçac go-
-atera ene poblua, çer-
-bitça naçáten dessér-
-tuan : eta horra, eznaüc
entçun oray arterágno.

17 horrela erran dic Eter-
-nalac, huntan Iaquig-
-nen duc ni náicela
Eternala : horra, ba-
-nihóac Iaçartçera es-
-cúan dudan çhigorraz
Ibayeco vrac, eta odole-
-rat bihurtuco dituc.

18 eta arragn Ibáyeän
dena hillen duc, eta
Ibaya vssainduco duc,
eta Ejiptuarrac nekha-
-tucó dituc Ibayeco vre-
-tic edaten.

19 Eternalac erran çioën
oragno Moyssi, erroc
Aaroni, hartçac hire
çhigórra, eta hedaçac
hire escua Ejiptuarren
vren gagnéra
. . . . . hequien arri-
gagnéra
(-)beren . . . . . hequien çhirri-

n gagnera
-pe . . . . . eta hequien
lekhu urtssu ^ . . . . . ^ en ga-
-gnera, eta hequien vr
bilduma guçiën gagnéra :
eta billhatuco dituc
odol, eta içanen duc
odola Ejiptuco herri gu-
-çiän, çurézco eta harríz-
-co toquifétan

20 Moysessec beraz eta
Aaronec eguin çuten
Eternalac manatu içan
çuen arábera : eta Aaro-
-nec çhigórra altçatu-
-ric, iaçarri çioten hartaz
Ibayean çiren vreÿ,
Pharaonec eta haren
çerbitçáriéc . . . . .
çacussátela ; eta Ibáye-
-an çiren vr guçiac bihur-
-tu çiren odolera.

21 Ibáyeän çen arragna
ere hill içan tçen : eta
Ibaya vssaindu çen,
halaco maneraz non
Ejiptuarrec eçign edan
baitççaquéten Ibayeco
vretaric : eta içatu çen
odola Ejiptuco herri
guçiän.

22 orobat eguin çuten

Ejiptuco

Ejiptuco Majičiánoëc bere
 Ililluramenduen bidez,
 hargatican Pharaonen
 bihotça gogortu içan çen,
 halaco maneraz non ez-
 -paitçituen entçun içatu,
 Eternala mintçatu içan
 çen arábera

23 eta Pharao, heÿ gui-
 -béla bihurtu eta, ethorri
 içan tçen bere etçhéra :
 eta etçioen ez guehiágo
 iratçháqui bere bihótça
 huni

24 Ejiptuar guçiëc bada
 eguin çitúzten phutçúac
 ibajaren ingúruän aür-
 -khitçeco edateco vra,
 çeren eta eçign edan
 bätççaquéten Ibayeco
 vrétican.

25 eta çazpi egun ira-
 -gan çiren Eternalac
 Ibayari Iaçarri çioë-
 -naz gueróstic

ÇORTÇIGÁRREN CAPITÚLUA.

*Iaincoac egortçen du Pha-
 -raonen contra bigarren
 plaga, erran nahida,
 neguñlac, 15 eta bis-
 -quitárlean Pharao*

*ostrignaturic dago, libra-
 -tu içatu ondóän Moysessec
 othóitç eguignic : 16 har-
 -gatican punitud da hi-
 -rurgarren plagaz,
 erran nahida çorris : 20
 . . eta ez humiliátu . .
 içánez, aßiitua da
 Laürgarren plagaz erran
 nahida, bestiätçho bil-
 -duma balez : 30 çegneta-
 -ric Libratu eta Moysssen
 othóitçaren bidez, bitár-
 -lean bere gogortassánedn
 dago*

ONDÓÄN Eternalac
 erran çioën Moyssi,
 oha Pharaonengana,
 eta erroc, hunela
 erran dic Eternalac,
 vtçac goatera ene poblua,
 çerbitça naçaténtçat.

2 errefussatçen baldimba-
 -duc vztéra hura goate-
 -ra, banihóac Iaçártçera
 neguelez hire herri gu-
 -çiác.

3 eta Ibayac gáindi eg-
 -uingo dic neguélez,
 çegnac igango bätire,
 eta sarthuco hire etçhé-
 -an, eta etçátén aichen

ILKHITÇEA.

guelan, eta hire ohearen gagera, eta hire çerbit-çariën etçhéän, eta hire poblu guciaren artéän, eta hire labétan, eta hire¹

4 hala neguelac igango dituc hire gagera, hire pobluaren gagera, eta hire çerbitçari guçiën gagera.

5 Eternalac beraz erran çioën Moyssi, erroc Aaroni, heda çac hire escüä hire . . . . . çhigorrarequign Ibayen gagera, arriberen gagera, eta lekhu urtssüën gagera, eta iganaraz çatçic neguélac Ejiptuco herriaren gagera.

6 hala Aaronec hedatu çuen bere escüä Ejiptuco vren gagera, eta neguélac igan içan çiren, eta estali çuten Ejiptuco herria.

7 eta majiçianöec orobat eguin çuten bere sorguinqueriez, eta iganaraçi çituzten neguélac . . . Ejiptuco herrirat.

8 orduan Pharaonec çitüën deïthu . . . . . Moyscé

eta Aaron, eta erran çuen, ertçha çáçüë Eternala çuen othóitçen bidez, khen detçan neguélac ene gagnetican, eta ene pobluaren gagnetican: eta vtçico diät goätera poblüä, sacrifica diöçotentçat Eternalari.

9 eta Moyssec erran çioën Pharaoni, glorifica adi . . . . . ene bidez ertçhatu içango dudan ordüän ene othóitçez Eternala hirétçat eta hire çerbitçariëntçat, eta hire pobluarentçat, desterra detçántçat neguélac hire, ... eta hire etçhéen guibelerat? Ibayan çhoillqui gueldituco ituc.

10 orduan Ihardetssi çuen, biharcotç, eta Moyssec erran çuen, eguingo duc hire hitçaren arábera, Iaquin deçaántçat, eztela nihor ere Eternal gure Iaincoa beralácoric.

11 neguelac beraz erretiratuco dituc hiregánic eta hire etçhetáric, eta hire çerbitçarienganic, eta

¹ A word is left out, 'kneading-troughs' (Fr. *mais*): 'maÿretan' might have been used.

hire pobluganic : eta
Ibayan çhoillqui gueldi-
-tucó dituc.

12 orduan Moysse eta Aa-
-ron ilkhi ičan çiren
*Moysserenganic*¹, eta
Moyssec eguin çioën oÿhu
Eternalari neguélez,
Pharaonen gagnean ecar-
-ri çituénez.

13 eta Eternalac eguin
çuen Moyssen hitça-
-ren arábera. hala
neguélac hill ičan çiren,
halaco maneraz non
ezpäitçiren içatu gue-
-hiágo etçhétan, ez
bassa herritan, ez larré-
-tan.

14 eta bildu çituzten hec
multçóca, eta Lurra
vssáindu çen.

15 ordéän Pharaonec,
ikhússiric baçuela hatss
hartçeco astiá eta harc
pissatçeco bere bihotça :
eta etçtuën entçun
içatu, Eternala mint-
-çatu ičan tçen arábera.

16 eta Eternalac erran
çioën Moyssi, erroc

Aaroni, heda çac hire
çhigórra, eta Iaçar dió-
-çoc Lurreco herrautssári,
eta billhatuco duc çorri
Ejiptuco herri guçian.

17 eta horrela eguign
içan çuten : Aaronec
hedatu çuen bere escua
bere çhigorrarequign,
eta Iaçarri çioën lurre-
-co herrautssári, çegna
billhatu báiçten çorri
guçionen gagnean eta
haçienden gagnéän :
herrico herrautss guçiá
çorri billhatu çen
Ejiptuco herri guçian.

18 eta Majiçianoec orobat
eguin çuten bere sor-
-guinqueriequign çor-
-riác erakhártçeco
bagnan eçign eguign . .
ahal çuten. çorriác bada
içatu çiren hambat gui-
-çonetan nola haçiende-
-tan.

19 orduan Majiçiánoec
erran çióten Pharaoni,
hemen duc Iaincoáren
erhiá. bizquitárteän
Pharaonen bihotça gogor-

¹ Pharaonenganic.

ILKHITCEA.

gogortu ičan tçen, eta
etçituen entçun içatu,
Eternala mintçatu ičan
çen arábera.

20 guero Eternalac erran
çioën Moyssi, Iáiqui
adi goiz goiçétic, eta
presenta adi Pharaonen
aitçigneän. horra, Ilkhico
duc vr aldéra : eta erra-
-nen dióc, horrela erran
dic Eternalac, vtçac
goatera ene poblua, . .
çerbitça naçaténtçat.

21 eçen vzten ezpaduc
goatera ene poblüä, horra,
baníhoäc egórtçera hire
contra, hire çerbitça-
-rien contra, hire poblu-
-aren contra, eta hire
etçhéen contra, bestiät-
-çho bildumabat, eta
Ejptuarren etçhéäc be-
-theco dituc bilduma
hartaz, eta Lurra ere
çegnaren gagnean iça-
-nen bätire.

22 bagnan apartatuco
diät egun hartan Gos-
-çengo herriä, non bái-
-tago ene poblua, hala-
-co maneraz non ezpái-
-ta içango han bestiät-

-çho bilduma bátere,
Iaquin deçaántçat, ni
näiçela Eternala lur-
-raren erdiän

23 eta emango diät dife-
-réntçiä hire poblua
eta ene poblua arté-
-an. bihar guerthatuco (da)
segnale hori.

24 eta Eternalac horrela
eguiçen ičan çuen eta
bestiätçho bilduma haün-
-dibat sarthu içatu çen
Pharaonen etçhéän,

haren
eta ^ çerbitçáriën etçhe
bakhótçheän, eta Ejptu-
-co herri guçiän : Lurra
galdu içatu çen bilduma
hartaz.

25 ordüän Pharaonec dei-
-thu . . . . çituen Moyse
eta Aaron, eta erran
çuen çoházte, sacrifica
dióçóçue çuen Iaincoari
herri hartan.

26 bagnan Moysesec erran
çuen ezlúquec . . . . .
. . . . .
guerthatuco vngui horre-
-la eguíteäz : eçen . . . .
. . . . . gure
Iainco Eternalari Ejip-

-tuarren gäuça higuin-
-gárriä sacrificä guig-
-noçóque. horra sacrifi-
-catçen baldimba ^ . . guindu
Ejptuárren gäuça hi-
-guingárriä hequiën
beguiën äitçigneän,
ezquintuzquète lapi-
-datuco ?

27 goänen gäituc hirur
egunen bidez desser-
-tura, eta sacrificatuco
çioägu gure Iainco
Eternalari, erranen da-
-rocun beçála.

28 orduan Pharaonec
erran çuen, vtçico
çäituztet, goäterä
sacrificátçera desser-
-tuan . . . . . çuen
Iainco Eternalari :
guciarequign ere etçá-
-rete vrrunduco batere
çúéc goäteän. Paçéga
çáçüë Eternalä enétçat
othóitçen bidez.

29 eta Moyssec erran
çuen, horra, ilkhit-
-çen näuc ni hirega-
-nic, eta pacegatuco
diät Eternalä othóitç
egügnic, bestiatçho
bilduma erretira da-

-din bihar Pharaonen-
-ganic, haren çerbitça-
-riënganic, eta haren
pobluaganic. ordéän
Pharaonec ezbeça con-
-tínuä trufátçera, vzten
eztuela goatera poblua
Eternalari sacrificat-
-çera.

30 ordüän Moysse ilkhi
çen Pharaonenganic,
eta sossegatu çuen Eter-
-nala othóitçen bidez

31 eta Eternalac eguin
çuen Moysse hitça-
-ren arábera : eta bes-
-tiätçho bilduma erreti-
-ratu çen Pharaoneng-
-ánican, eta haren çerbit-
-çariënganic, eta haren
pobluarenganic : etçen
guelditu bestiatçhobat
çhoillqui.

32 bagnan Pharaonec
Pissatu çuen oragno . . .
bere bihotça aldi hortan,
eta etçuen vtci goate-
-ra poblua.

BEDERATÇIGARREN CAPI-
-TÚLUÄ

*Pharao punitua da bortç-
-garren plagaz, erran nahi*

ILKHITÇEA.

*da, heriotçéaz, horrenga-
-tic Ejiptuco haçienda
hiltçen da : 8 ondoan gue-
-ro sejjarrenaz, erran
nahida çatiri biçhica
dakharqueténez. 13 eta
çeren bairago gogorturic,
Iaincoac haguitç meha-
-içhatu eta, 22 egortçen
du çaspigarren plaga,
erran nahi da babaçúça :
27. hori dela caussa Pha-
-rao, boriçhátua da ai-
-thortçera bere escássa,
34. bagnan bitárteän
ostrignaturic dago bere
bekhátuan, Iaincoac
erlaçhaméndua ematen
dioën beçain sarri.*

ORDÚÄN Eternalac
erran çioën Moyssi,
oha Pharaonengana,
eta erran dióçoc, horre-
-la erran dic Eternalac,
Hebrearren Iaincoác,
vtçac goatera ene po-
-blua, çerbitça naçatent-
-çat.

2 eçen errefussatçen baduc
vztera goatera eta
iduquitçen baldimbái-
-tuc oragno,

3 horra, Eternalaren

escúa içango duc hire
haçienda larréän dena-
-ren gagnean, hambat
çamariën gagnéän, nola
astoen, cameluen, idiën,
eta ardiën gagnéän,
erran nahida, heriotçe
çhoillhaundibat.

4 eta Eternalac eçárrico
dic diferéntçia Israel-
-tarren haçiendären eta
Ejiptuarren haçiendären
artéän : Israelen haür-
-ren diren gauçetáric deüss-
-ere hill eztadintçat.

5 eta Eternalac segnala-
-tu çuën termignoä, çiot-
-ssala, bihar Eternalac
egaignen çioc hori
herriári.

6 Eternalac beraz eguin
cuen hura biharamú-
-netic : eta Ejiptuarren
hacienda guçia hiltçen :
bagnan Israelen haür-
-ren haçiendátic etçen
hill içatu çathibat . . .
çhoillqui.

7 eta Pharaonec egorri
çuen ikhústera : eta
horra, etçen çathibat
ere çhoillqui hillican

Israelen

. . . Israelen haürren ha-
-çiendátic. guçiarequign-
-ere Pharaonen bihotça
pissatu içantçen, eta
etçúën vtçi goátera po-
-bluá.

8 ordúän Eternálac erran
çioten Moyssi eta Aaroni
har tçátçüë çuen escu
barnéac labeticaco haüt-
-ssez bethéric: eta Moy-
-ssec barraia beça çeruen
aldéra Pharaonen ait-
-çigneän.

9 eta hori herrautss bill-
-hatuco duc . . . . . Ejip-
-tucu herri guçiären gag-
-néän: eta hartaz eguin-
-go tuc çäüri biçhica da-
-kharqueténac, hambat
guçonon gagnéän, nola
bestiën gagnéän, Ejiptuco
herri guçiären gagnéän.

10 hartu çuten bada labe-
-ticaco haütssa, eta
egotu çiren Pharaonen
aitçigneän: eta Moysessec
barraiatu çüen haütssa
çeru aldera eta billhatu
çen çäüri biçhicac da-
-kharzquetenéquign ham-
-bat guçonetan nola besti-
-etan.

11 eta Majiçianoäc eçign

egotu ahal içatu çiren
Moyssen aitçigneän
çäüriac çirela caüssa :
eçen baçiren çäüriac
majiçianoëtan Ejiptuar
guçiëtan beçala.

12 eta Eternalac gogortu
çuen Pharaonen bi-
-hótça: eta etçituën
entçun içatu, Eternala
Moyssi mintçatu çitçá-
-jon arábera.

13 guero Eternalac erran
çioën Moyssi, Iaiqui
adi goiz goiçétic, eta
presenta adi Pharaonen
aitçigneän, eta erran
diöçoc, hunela erran
dic Eternalac, Hebrea-
-rren Iaincoac, vtçac
goátera ene poblua,
çerbitça naçaténtçat.

14 eçen oráingo aldiän
banihöac erakhártçe-
-ra ene plaga guçiäc
hire bihótçera eta
hire çerbitçarien gag-
-nera, eta hire poblua-
-ren gagnera: Iaquin
deçaantçat eztela
nihor ere ni beçala-
-coric Lurr guçiän

15 eçen hedatu içan
baldimbanu ene

ILKHITÇËÄ.

escüä . . . . . Ionen
indúdan heriötçez, hi
eta hire póbluä : eta
vrrátuä içango intçen
Lurrétican.

16 bagnan eguiáz, hagó-
-an iduquiáräçi äüt
hunengatic ikhussáraz
deçaántçat ene puçhán-
-tça, eta mintça dáite-
-çentçat ene içénaz
Lur guçiän.

17 prestatçen äiz oragno
ene pobluaen contra,
ez vztécotç goätéra ?

18 horra, vriä eraguíte-
-ra nihóac bihar
oren huntan beréän
babaçúça bat çhoillha-
-guitç borthitça hori
beçalacóric Ejiptuän
içatu ezten bat, fun-
-datua içatu den egune-
-tic . . eta oräy arte-
-ragno.

19 oräy beraz egortçac
biribillcatçéra hire
haçiéndac, eta Larréän
ditüän gauça guçiác.
eçen babaçúça erorico
duc guiçon guçièn gag-
-nera, eta bestia Larré-
-an edirengo dirénen, eta
etçherat erretirátuac içan-

-go eztirenen gagnéra,
eta hillen dituc.

20 Pharaonen çerbitçari
Iaincoaren hitçaren
beldur içatu çen harc
ihes eraguin çiöten
etçhetara haren çer-
(-)bitçariey eta haren
bestiey.

21 bagnan Eternalaren
hitçari bere bihotça
iratçháqui . . . . .
etçioénac, vtçi çitu-
-en haren çerbitçari-
-ac eta bestiác Larréän.

22 ordüän Eternalac
erran çioën Moyssi,
heda çac hire escua
çeru aldéra eta içanen
duc babaçúça Ejiptuco
herri guçiän, guiçonen
gagnéän, eta bestièn
gagnéän, eta Larreco
belhar guçièn gagnéän
Ejiptuco herriän.

23 Moysessec beraz heda-
-tu çuen bere çigórra
çeru aldéra, eta Eterna-
-lac egorri çituen ih-
-urtçiriác eta babaçúçac,
eta suä passaietan
çebíllan Lurréän,

eta

eta Eternalac vri baba-
-çúça hariárâçi çúën
Ejiptuco herriaren gag-
-néra.

24 eta han içatu cen ba-
-baçúça suärequiën
çegna contçerbatçen
bâitçen babaçuçaren
artéän çegna bâitçen
harrigarri borthitça,
hori beçalacóric ezpâit-
-çen içatu Ejiptuco herri
guçiän, naçione eguign
içatu çénaz gueroz.

25 eta babaçuçac Io çitü-
-en Larréan çiren gâi-
-ça guçiâc guçonetariç
bestiëtaragno. babaçu-
-çac io çitüën Larreco
belharqui guçiâc ere,
eta porroscatu çitüën
Larreco arbola guçiâc
26 solament Gosçengo
herriän, non bâitçiren
Israelen haürrac
etçen içatu babaçuçâ-
-ric.

27 ordüän Pharaonec
egorri . . . . çitüën
deitçera Moysse eta
Aaron, eta erran çio-
-ten, bekhatu eguign
diät oraingo aldiän :

Eternala Iustua duc,
bagnan ni eta ene po-
-blua gaçhtóâc gâituc.

28 sossegaraz çâçüë otho-
-Itç eguignic Eternala :
içan dadign asqui, eta
içan estádin guehiago
Iaincoaren ihurtçfri-
-ric, eta babaçuçâric :
eçen vtçico çâituztet
goätéra, eta etçâitúz-
-te gueldiaraçico guehi-
-ago.

29 ordüän Moysessec erran
çuen, hiritican ilkhit-
-çen naiçen beçain sarri,
hedatuco tiät neüre
escúâc Eternalarenga-
-na : eta Ihurtçiriac
gueldituco tituc, eta
eztuc içango guehiago
babaçuçâric, Iaquin de-
-çaántçat Lurra Eterna-
-laréna dela.

30 bagnan nitaz eta
hire çerbitçáriëz de-
-naz beçambátean,
baçeâquiât etçarétela
oragno Iainco Eterna-
-laren beldür içänen.

31 Lignhöä eta garagár-
-ra bada jóâc içatu
çiren. eçen garagarra

ILKHITCĒĀ.

eguintçen buru ontçen
hari, eta lignhóä . . .
pipantçen.

32 bagnan oguiä eta¹
etçiren Ióäc
içatu, çeren eta gordéäc
baitçiren.

33 Moysessec beraz, hiri-
-tic Pharaonenganican
ilkhi eta, hedatu çiotçan
bere escúäc Eternalari:
eta Ihurtçiriäc gueldi-
-tu çiren, eta babaçúça,
eta vriä etçen erori
guehiago hurraren gag-
-néra.

34 Pharaonec ikhussiric
vriä, babaçúça eta
ihurtçiriäc guelditu
çirela continuatu
çuen bekhatu eguite-
-ra, eta pissatu çuen
bere bihotça, harc eta
haren çerbitçariäc.

35 Pharaonen bihotça
beraz gogortu ičan tçen,
eta etçituën vtçi goa-
-tera Israelen häür-
-rac, Eternala Moy-
-ssen mediöz mintça-
-tu ičan tçen . . . . .
arábera.

HAMARGARREN CAPITÚLUÄ.

*Moysessec adiärastendiö
çortçigarren plaga, erran
nahida, Larrepöleäc,
Pharaoni, 7 çegnac okhas-
-siöne hori delacaussa bere
çerbitçariën contsseilluz,
acordatçen baitu guiço-
-nac çhoillqui Israelen
häürren artetic dohaçen
sacrificatçera: 12 eta
punitua içaturic plaga
hortaz äihortçen baitu
bere bekhátuä libratua
içáteco hartaric: 20
bagnan ondoan guero
perseberatçen duela bere
gogortassúnedn punituä
da bederatçigárren plagaz
erran nahi da, illum-
-bléz, 28 hargatican ethor-
-tçen da khassátçera bere
äitçignetic Moysse me-
(-)hätçhuéquien.*

ETA Eternalac erran çioën
Moyssi, oha Pharaonen-
-gana: eçen pissatu diät
haren bihótça, eta haren
çerbitçariën bihótça,
eçártçeco ene segnale ho-
-riöc haren barnéän.

2 eta conda detçaantçat
aditçen duela hire seme-

¹ Word for 'rye'—'secalea'—omitted.

sémeäc, eta hire seméen
seméec Ejiptuan eguign
içango ditudan gauçac,
eta ene segnale hequien
içango
artéän eman . . . . . ditu-
-danac: hargatican Ia-
-quingo duçue Ni naiçela
Eternala

3 Moysse beraz eta Aa-
-ron ethorri çiren Pha-
-raonengana, eta erran
çiöten, hunela erran dic
Eternalac, Hebrearren
Iaincoac, Nôiz artéän
errefussatuco duc humi-
-liâtçera ene bissaia-
-ren aîtçigneän? vtçac
goätera ene poblüä, çer-
-bitça naçaténtçat.

4 eçen errefussatçen bal-
-dimbáduc vztéra goä-
-téra ene poblua, horra,
banihoäc erakhártçera
bihar çhartálac hire
herritara :

5 çegnec . . . . . estálico
báitúte ikhus ahal
däitéquen Lur gúçia,
halaco maneraz non
. . . . . eçign ikhus
ahal içango báitúte lur-
-ra: eta Ianen báitute
escapatu içatu den göy-

-tiä, babaçúçac vtçi darot-
-çuána: eta Ianen . . . . .
báititúzte Larréän
botogn eguiten çáizquit-
-çüën arbola guçiäc.

6 eta bethéco báitiztec
hire etçhéäc, eta hire
çerbitçári guçiën etçhe-
-ac, eta Ejiptuär guçiën
etçhéäc: çer gauça hire
áitec ezpáitúte ikhussi,
ez hire áiten áitec,
Lurraren gagnean içatu
diren egunaz guerostic¹
egungo egun arteragno.
eta bihurtu çiöten gui-
-bela, eta ilkhi içan
çen Pharaonenganic.

7 eta Pharaonen çerbit-
-çáriéc erran çiöten,
nôiz artean hunec
iduquico guiäitic
trebecaturícan? vtçat-
-çic goatera Iende hórioc,
eta çerbitça beçáte bere
Iainco Eternala. Iaquín-
-go duc Ejiptua galdu
bagno lehenago.

8 ordüän bihurraraçi
çitúzten Moysse eta
Aaron Pharaonenga-
-na: eta erran çiöten,
çoházte, çerbitça çaçúe

¹ 'guerostic' changed to 'guerostic.'

ILKHITÇEA.

çuen Iainco Eternala
çein dire goänen diren
guçiac?

9 eta Moysessec ihardetssi
çuen, goanen gaituc
gure Iende gazte eta
. . . . . çaharréquiën,
gure seme eta alabé-
-quiën, gure haçiõnda
chehe eta Larriequiën;
eçen badiágu besta bu-
-rubat Eternalaréntçat.

10 erran çiõten bada, hala
Eternala dela çuequign,
nola vtçico baintçaitúz-
-tet goátéra çuec eta
çuen magnáda. begui-
-raútçue, ecen gaitça
çuen aítçigneän duc.

11 eztuc horrela içango,
bagnan çuen guiçonen
artéän, çoházte oray,
eta çerbitza çáçue Eter-
-nála: eçen hori duc
çuec galdetçen duçuéna
khasstatu
eta . . . . . çitúzten
Pharaonen aítçigné-
-tican.

12 ordúän Eternalac erran
çioën Moyssi, heda
çac hire escua Ejiptuco
herriaren gagnéra larre-
-póteac erakhártçeco,

igan dáiteçéntçat Ejiptuco
herriären gagnéra eta Ian
Lurreco belhar guçiá, eta
babaçúçac vt(ç)i ditu goý-
-ti guçiác.

13 Moysessec beraz hedatu
çuen bere çhigórra Ejiptu-
-co herriären gagnera, eta
Eternalac guidatu çuen
Lurrétic orienteco háiçe
bat egun hartan guçiän,
eta gaü guçiän: eta göi-
-ça ethorri eta Orienteco
háicéac altçhatu çitúën
çhartálac.

14 eta iganaraçi çitúën
çhartálac Ejiptuco herri
guçiën gagnera, eta phau-
-ssatu çitúën Ejiptuco herri
guçiétan: gaçhtóac çiren
haguitç. etçen içatu he-
-taz lehenago hec beçalá-
-coric, eta ezta içanen hec
beçalacóric hequiën ondóän.

15 eta estali içan çuten
herri guçico ikhus ahal
çitequéna: halaco mane-
-raz non Lurra hetaz
estáliá içatu baintçen:
eta Ian içan çuten
Lurreco belhar guçiá,
eta babaçúçac vtçi
içan çuën arboletaco
fruitu guçiá, eta etçen

guelditu

guelditu berduráric bá-
-tere arbóletan ez Larre-
-co belhárretan Ejiptuco
. . . . . bazter gu-
-çiétan.

16 ordúän Pharaonec
. . . . . dêitaraçi çituen
beréhala Moysse eta
Aaron: eta erran çüen,
bekhatu eguin diát . . .
. . . . . çuen
Iainco Eternalaren
contra eta çuen contra.

17 oray bada, othóizten
aüt, barkha diëçadac
neüre bekhátuä, çhoill-
-qui oráingo aldian: eta
sossegaraz çaçúe . . . . .
çuen Iainco Eternala
othóitçen bidez, khi
deçántçat ene gagnet-
-can hunaco heriôtçe
haü çhoillqui.

18 ilkhi içan çen bada
Pharaonequign¹ eta
sossegaraci çuen Eternala
othóite eguignican.

19 eta Eternalac altçha-
-raçi içatu çüen áitçig-
(-)netican vésteco háïçe
haguitç borthitç bat,
çegnac goratu báitçitu-
-en Larrepóteäc, eta

ondorátu itssas gorriän:
etçen guelditu içátu larre-
-potebat solament Ejiptu-
-co bazter guciétan

20 bagnan Eternalac
gogortu içan çuen Pha-
-raonen bihótça, eta
etçituen vtçi goatera
Israelen haürrac

21 ordúän Eternalac
erran çioën Moysse,
heda çac hire escua
çeru aldera, eta içan
däitecen illhúmbeäc
Ejiptuco herriaren gag-
-néän, hambat non
vqui detçáten escuz
illhúmbeäc.

22 Moyssec beraz heda-
-tu içan çuen bere es-
-cúä çeru aldéra: eta
eguign içatu çiren ill-
-húmbe haguitç göibé-
-lac Ejiptuco herri gu-
-çiän hirur egúnez:

23 halaco maneraz non
batec ezpáitçuën ikhu-
-sten bertçéä, eta nihor-
-ere etçen altçhatu bere
lekhutican hirur egu-

¹ Pharaonenganic.

ILKHITÇËÄ.

-nez : bagnan Israelen
haür guçiey içaçu çitçá-
-jen argulá bere egöitç
lekhüän.

24 orduan Pharaonec
. . . deithu çuen Moysse,
eta erran çuen, çoházte,
çerbitça çácuë Eternala :
çhoillqui çuen arthalde
çhehe eta larriá gueldi-
-tuc duc : oragno çuen
magnada goänen duc
çuéquiën.

25 ordéän Moyssec ihar-
-détssi çúën, vtçico da-
-rozquiguc eramátera
sacrificiö eta holocaiüs-
-ta gure Iainco Eterna-
-lari eguingo diötçogu-
-nac ere.

26 eta gure artháldeäc
ere ethorrigo dituc
guréquiën, hetáric
behatç bat guelditu ga-
-be : eçen hartuco diágu
hetaric gure Iainco
Eternala çerbitçátçeco :
eta etçeäquiägu çertaz
çerbitçatu behar dugun
Eternala, lekhu har-

-tára ethor gáiteçen arté-
-an.

27 bagnan Eternalac go-
-gortu çuen Pharaonen
bihótça halaco mane-
-raz non ezpáitçitçá-
-jon agradatu hec vz-
-téra goätéra.

28 eta Pharaonec erran
çioën, oha ene guibé-
-lera : beguiräuc behin-
-tçat, ene bissaia gue-
-hiägo ikhustétic : eçen
ene bissaia ikhussico
duän egunean, hillen
äiz.

29 ordüän Moyssec ihar-
-détssi çúën, vngui
erran duc : eztiät ikhus-
-sico guehiägo niholere
hire bissaia.

HAMECAGARREN CAPITÚ-
-LUÄ.

*Iaincoac manatçen du
Moysse Iaquignaraz
diöçola Pharaoni azque-
-neco plaga, erran nahi
da, ... lehen
sorthu guçien heriötçea*

hambal

ILKHITÇEA.

bestiëtarágno, Iaquin deça-
-çuéntçat Iaincoac eman
içatu duela diferéntçiä
Ejiptuarren eta Israeltar-
-ren artëän.

8 eta hire çerbitçari hori-
-óc guçiäc ethorrico dituc
enegána, eta Iarrico dituc
ahuspez ene äitçigneän,
erraten dutela, Ilkhi adi,
hi, eta hire azpiän den
poblu guçiä: eta guero
Ilkhico näuc. hala
Moysse Ilkhi içan Pha-
-raonenganic colera
häüندی batëquiën.

9 Eternalac beraz erran
içan çioën Moysse,
Pharaonec etçaitüzte
entçünen, ene mira-
-cuilluac multiplica dai-
-teçëntçat Ejiptuco herri-
-an.

10 eta Moyssec eta Aaro-
-nec eguin çitüzten mi-
-racuillu horiöc guçiäc Pha-
-raonen äitçigneän. eta
Eternalac gogortu çüën
Pharaonen bihötça,
halaco maneraz non
ezpäitçitüën vtçi goäté-
-ra Israelen häürrac bere

herritic campora.

HAMABIGÁRREN CAPITÚLUÄ.

*Iaincöac ordenatçen du
vrthe condatçeco traça
bérribat: 3 . eçartçen du
Basco bildotssaren sacra-
-mëndua, iateco behardi-
-ren çeremoniëquiën,
orobat ogui lemamiga-
-bécoïc: 12. eta eracusten
du sacramendu horren signi-
-ficaçãoëä ematen duela
manubat haren çelebratçe-
-cötçat bethiërecotç, 25 eta
eracustecötçat häürrëj
çeremoniä hori. 29 guero
hillaraçi ondöän Ejiptuar-
-rej lehensorthu guçiäc
hambat guçiönac nola
bestiäc, boriçhatçen du
Pharao vstera goätera
Israelen häürrac Ejiptutic
camporat: 35. çegnac
Ejiptuarren aberastässu-
-nac eramaten ditüstela,
37 ilkhitçen bäitire contuz
sej ehun milla ognexco gui-
-çon, 40 Iaincoac Abraha-
-ni prometatu çioën dembo-
-ra béreän. 43. ordenac
basco bildotssaren gagnëän.*

eta

ETA Eternalac erran çioten
Moyssi eta Aaroni Ejip-
-tuo herriän, çiotssála,

2 Illhabethe hori içango
çaitçüë Illhabethéen has-
-téä, hori içanen çait-
-çüë lehenbîçicoä vrtheco
Illhabetheen artéän.

3 mintça çaquizcöte Isra-
-elen bildúma guçiäri,
erraten duçúela, ilhabe-
-the hunen hamargarren
egunean, hetaric batbéde-
-rac har déçala çhumét-
-çhobat ardiën artétican,
edo ahuntçen artétican
âiten famillen arábera,
çhumétçhobat ardiën ar-
-tétican edo ahuntçen
artétican famillarent-
-çat.

4 bagnan familla gutiä-
-go baldimbada behar
ezten bagno çhumet-
-çhobat iatéco ardiën
artétic, edo ahuntçen
artétic, har déçala bere
hauçócoa haren etçhearen
aldéän déna pressunen
nombrearen arábera :
condátuco tutçüë çembat
beharco diren Iatéco

çhumétçhobat ardiën ar-
-tetic edo ahuntçen arté-
-tic, beguiraturican çue-
-taric . . batbéderac Ian
ahal deçaquenári.

5 ordéän ardiën arteticáco
edo ahuntçen arteticáco
çhumétçhoä içanen duc
notharic gábeä, harra,
vrthe bat duéna, hartuco
dúcuë ardiën artétican
edo ahuntçen artétican

6 eta iduquico dúçue guar-
-dáturic illhabethe hu-
-nen hamalaurgaen
eguneragno, eta Israe-
-len bildumaren congre-
-gaciöne guçiäc Larrutu-
hura
-co dic ^ bi bezperáric
artéän

7 eta hartuco ditec haren
odóla, eta eçarrico ditec
.....
..... athepillero gagné-
-tan, eta .....
..... hura
Ianen duten etçhetaco
athalapustaren gag-
-néän

8 eta Ianen ditec hará-
-guiä erreric súän gau
hartan, eta Ianen . . .

ILKHITÇEA.

ditec ogui lemmigabee-
quign, eta belhar khi-
-ratssdunéquign.

9 ezteçaçuéla Ian deüssere
. . . . . erdi erré-
-ric ez vréän egóssiric
niholere, bagnan súän
erréric: haren burúä
bere çangoéquiën eta
bere erraiéquiën.

10 eta hartárican ezteça-
-çuela vtç deüssere goý-
-tiric góiz artéän :
bagnan góiz artéän
góititu içango déna,
erreco duçue súän.

11 eta ianen dúçue horré-
-la, çuen erragnac tro-
-çhátuäc içango dire,
çuen çapátac ognétan,
eta çuen makhilla çuen
escúän, eta Ianen dúçue
kheçhaz. hori duc Eterna-
-laren Bazcóä.

12 eçen iraganen naïc
gaü hartan Ejiptuco
herritican, eta ionen
. . . . tiät lehen sorthu
guçiac Ejiptuco herriän
guiçonetaric bestiéta-
-ragno, eta hala eguin-
-go Iuiaméduä Ejiptuco
Iainco guçien gagnean.

ni naïc Eternala.

13 eta odóla içanen . . . .
çaitçué segnáletçat
etçhe içanen çaretenen
. . . . . gagnetan :
eçen ikhussico diät
odola, eta iragango
naïc çuen gagnétican,
eta eztuc içango . . .
. . . . . plaga deseguin-
-gárriric çuen arteän,
Iaçarrico diódañ orduan
Ejiptuco herriäri.

14 eta egun hura içanen
çaitçue orhöitçapent-
-çat, eta çelebrátuco diö-
-çuë besta burútçat Eter-
-nalari çüën adignétan :
. . çelebratuco dúçuë besta-
-burutçat seculaco ordénaz.

15 Ianen ditútçuë çazpi
egunez ogui lemmigá-
-beäc : hargatican khendu-
-co dúçuë lehembïçico egúne-
-tic lemámiä çuen etçhetá-
-rican. eçen norc ere Ianen
báitu Lemamiärequíco oguiä,
lehembïçico egunetic eta çaz-
-pigarrenerágno, haren
pressuna ebáquiä içango
duc Israelen artétican.

16 lehembïçico egúneän

içanen

içanen duc Iendebildúma
saindua, eta çazpigárren
egúneän ere Iendebilduma
sainduä: eztuc eguignen
içango Lanic batere egun
hetan, çhoillqui alogatuco
darótçuë pressuna bakhot-
çharen Iatecótçat içanen
déna

17 guardiä emanen diöçuë
beraz ogui lemamiga-
-béçy: eçen egun propio
hartan erretiratu içan-
-go tiät çuen bandac Ejip-
-tucu herriçican beguira-
-tucu dúçuë egun hura
çuen adíçnetan, secula-
-co ordenaz.

18 lehembiçico illhabéthe-
-an, illhabethearen hama-
-laürgarren egúneän, Ia-
-nen tütçuë arrátseän
ogui lemamigábeäc,
Illhabethearen hogoy eta
batgarren eguneragno
arrátseän.

19 eztuc aürkhituco lema-
-mirican çuen etçhétan
çazpi egunez: eçen
norc ere Ianen bätu
lemamiärequico oguiä,
pressuna hura ebáquiä
içango duc Israelen bil-

[IV. 10.]

-dumatic, hambat arrotç
beçala dagoéna, nola
herriän sorthu dena.

20 eztúçue Ianen ogui
lemamidúnic, bagnan
Ianen dúçuë egonen çä-
-réten lekhu guçiétan
ogui lemamigábeac.

21 Moysessec bada déithu
çitüen Israelen çahar
guçiäc eta erran çioten,
haüta çäçue eta har
tçäçuë chumétçho bat
ardiën artétican edo
ahuntçen artétican,
çuen famillen arábera,
eta Larru çäçue Bazcóä.

22 guero hartuco dúçuë
Issopo buquetbat eta
trempátuco dúçuë baçin
batean barna içango den
. . odóleän: eta ihinz-
-tatuco dúçuë baçigneän
içango den odolaz, atha-
-lapústa, eta bi athe pi-
-lléroac. eta çueticaric ni-
-hor ere eztuc ilkhico
bere etçhéco athétic göiz
árteän.

23 ecen Eternala iraganen
duc Ejiptua çehátçera,
eta ikhussico dic odóla

ILKHITÇEA.

athalapústeän, eta bi
athepilleroétan : eta Eter-
(-)nala iraganen duc atheä-
-ren gagnétican, eta
eztic permetituco destru-
-itçáillea sar dadin çuen
çuen etçhétan çehátçe-
-ra.

24 beguiratuco dúcue hori
seculaco ordena den be-
-çala hiretçat eta hire
haurréntçat.

25 sarthu icango çaréten
orduán beraz Eternalac
emango darótçuén herri-
-an, mintçatu içan den
arábera, beguiratuco dú-
-çué çerbitçu hori.

26 eta çuen haürrec erra-
-nen darotçuéneän, çer
erran nahi darótçué çer-
(-)bitçu hunec ?

27 orduán ihardétssico . .
. . . . dúçué, haü duc
bazcoco sacrificioä Eter-
-nalari, çegna iragan
içatu bایتçen Ejíptuän
Israelen haürren etçhéen
gagnétican, Ejíptua çeha-
-tu çuen orduän, eta gure
etçhéäc beguiratu ; ordúän
poblua makhurtu eta

ahuspez iarri içan tçen.

. . 28 hala Israelen haür-
-rac goän içatu çiren,
eta eguin çuten hori :
nola ere Eternalac mana-
[^]bایتçioten
-tu [^]Moyssi eta Aaroni, eta
hala eguign içan çuten.

29 eta guerthatu çen gau
erdiän Eternalac iaçar-
-ri çiotela Ejíptuco herri-
-co lehensorthu guçiey,
Pharaonen lehensorthu,
haren tronuaren gagne-
-an Iarri behar çuenetic
eta pressondeguian çiren
esclaboen lehensorthueta-
-ragno, orobat bestien
lehensorthu guçiey.

30 eta Pharao iäiqui çen
gauäz, hura eta haren
çerbitçáriäc, eta Ejíptu-
-ar guçiäc : eta içatu çen
deyhadar haündibat
Ejíptuan, çeren eta ez-
-pایتçen etçhe bátere non
etçen hillbat.

31 déithu çituen beraz
Moyssé eta Aaron
gauäz, eta erran çuen,
ilkhi çaitetzte ene poblua
-aren erditican, hambat

çuëc nola Israelen haür-
-rac: eta çoházte, çerbit-
-ça çáçuë Eternala, mint-
-çatu ičan çareten beçála.

32 hartçátçuë çuen haçiën-
-da çehe eta larriác ere,
mintçatu ičan çáreten beça-
-la, eta çohazte, eta be-
-dinca naçáçuë ni ere.

33 eta Ejiptuarrec bortçhá-
-tçen çuten poblua, khe-
(-)çhatçen çiréla hec egórtçera
herritican camporat: eçen
baçiótssátén, hill gáituc
guçiác.

34 Poblúác beraz hartu
çuen bere pasta, altçha-
-tuä içatu bagno lehen,
bere maýrac bere bezti-
-menduequign amarrátu-
-ac çituztela bere sorbal-
-den gagnéän.

35 Israelen haürrec bada
eguin çuten Moyssen
hitçáren arábera, eta Ejipt-
-tuarrec prestáturic hartu
çitúzten çillhar eta vrre
vntçiac, eta beztimén-
-duac

36 eta Eternalac eman
çioën graçiä pobluari
Ejiptuarren báithan

çegnec prestatu báiçtiót-
-çaten hec: hargátican
bere ontassunez gabetu
çituzten Ejiptuarrac.

37 hala Israelen haürrec
Rahmesestic partitu
eta ethorri ičan çiren
Succóthera, seý ehun
milla ognezco guiçonen
ingúruä, magnadatic
gabe.

38 goän içatu çen oragno
hequiéquign bilduma
haündibat Iende mota
suërte guçiëtaric: eta
haçiënda çehe eta Larrië-
-taric haguitç trópela
haünditan.

39 eta çeren içatu báiçti-
-ren khassátuac Ejiptu-
-tic campóra eta eçin guehiä-
-go egon ahal içatu báiç-
-çiren, eta ezpáitçuten
eguign oragno probissiö-
-ne batere, erre ičan çu-
-ten ophillac eguignic
lemamigabe Ejiptutic
ekharri ičan çuten orhéä:
eçen etçuten altçharaçi
içatu.

40 Israelen haürren
egóitça bada Ejiptuän

ILKHITÇEA.

egotu diren beçala, içatu
çen laür ehun eta hogoy
eta hamar vrthe.

41 guerthatu çen beraz
Laür ehun eta hogoy eta
hamar vrtheren buruän,
guerthatu çen [diöt]
egun propio hartan,
Eternalaren banda guçi-
-ac ilkhi çirela Ejiptuco
herrítican.

42 hori da gaüa haguítç
beguiratu behar çaióna
Eternalari, çeren eta
ordúän erretiratu bai-
-tçituen Ejiptuco herritic:
gaü hura beguiratu
behar çαιο Eternalari,
Israelen haür guçiént-
-çat bere adignétan.

43 Eternalac oragno
çíóten
erran ^ . . . . Moyssi
eta Aaroni, hori duc
bazcoco ordena, arrotç
batec ere eztic Ianen
. . . . . hortáric.

44 bagnan Esclabo di-
-ruz erossi içango di-
-tuzten guçiéc, hic hec
çircuntçissatu içango
. . . . . dituá-
-neän, Ianengo ditec

ordúän hortaric.

45 arrótçac eta sariçá-
-leác eztitec janen
hortaric.

46 Etçhe bâteän Ianen
ditec hori, eta eztu-
-çue eramanen haren
haraguitican
. . . . etçhétic
campórat, eta eztu-
-çue haütssico haren
heçurretaric.

47 Israelen Iende bil-
-duma guçiác eguig-
-nen dic hori.

48 çembéit baldimba-
-dago hire artéän, eta
eguin nahi baldimba-
-dió bazco Eternal(ar)i,
hari dohazcon . . .
haür har guçiác çir-
-cuntçissa bëitez, eta
ordúän hurbilduco di-
-tuc haren eguitera,
eta içanen duc herriän
sorthu den hura beçala:
bagnan çircuntçissátuä
içatu ezten batec ere
eztic Ianen hortic

49 Legua bera içango duc
herriän sorthu denarent-
-çat, eta çuen artean

dagoen

dagóen arrotçaréntçat

50 çer eguin báiçtuten Isra-
-elen haür guçiéc : nola
ere Eternalac manatu
báiçtióten Moyssi eta
Aaroni eta hala, eguign
içan çuten.

51 guerthatu çen beraz
egun proprió hartan
Eternalac erretiratu
çituela Israelen haürrac
Ejiptuco herritic, bere
banden arábera.

HAMAHIRURGAREN CAPI-
-TÚLUÄ.

*Moyssac proposatçen dióte
Israelen hatürréj Iaincoa-
-ren manaménuä bazco
bildotssaren sacraménuäs
11 oróbat lehensorthüen
contsseçraçionearen sacra-
-menduaz, 14. manatçen
dituela declarátçera bethi
haren significaçiönea
bere hatürréj. 17. bidéä
Iaincöc Israeleco haürrac
Ejiptutic camporat traça
mirigarri bates guidatu
dituëna. 19 Iossepen
heçur Ejiptutic campora
..... ekharri-*

-ricácodc.

ETA Eternala mintçatu
çiçtaion Moyssi, çiótssa-
-la,

2 santifica diétçáquidac
. . . . lehensorthu guçiác
emasabel guçiä idequit-
-çen duténac Israelen
haürran artéän, hambat
guçon nola bestia cu-
-méác : eçen enéác dituc.

3 Moyssac beraz erran
. . çioën pobluari,
duçiën egun hartazco
orhöitçapéna çegnétan
ilkhi içan báiçcarete
Ejiptutic, esclabo etçhe-
-tic, eçen Eternalac
erretiratu çaitúzte
escu borthitçez, eztitec
Ianen beraz ogui leba-
-turic.

4 Ilkhitçen çaréte
gaur oguibúruác ont-
-çen diren illhabétheän

5 Eternalac beraz sar-
-raraçi içango aüene-
-an Cananearren, . . .
. . . . . Hetiendarren,
Amorrhearren, Heui-
-endarren, Iebusiendar-

ILKHITÇEA.

-ren herrían, çegna eguin
báitiôte Iuramentu hire
áitey, emanen daroala,
çegna báita herribat
esne eta ezti darióna :
ordúän eguingo duc çer-
bitçu haü illhabethe hun-
-tan.

6 çazpi egunez ianen
dituc lemamigabeco
oguiác, eta çazpigar-
-ren eguneän içanen
duc bestabúruä Eter-
(-)nalarentçat.

7 Ianen tiztec çazpi
egunez lemamigabeco
oguiác: eta eztuc ikh-
-ussi içango hire bái-
-than lebaturicaco ogui
batere, ez eztuc ik(h)ussi
içango oragno lemamiri-
-can hire herri guçietan.

8 egun hartan adiára-
-çico diótec hire haürey, dioála, horrengatic Eter-
-nalac eguin çiarótac,
ni erretirátçeän Ejiptu-
-tic.

9 eta hori içanen çaic Seg-
-naletçat hire escugag-
-néän, eta orhoitçapent-
-çat hire beguién artéän,

Eternalaren leguéä içan
dadintçat hire ahóän,
çeren eta Eternalac erre-
-tiratu içango baý haü
Ejiptutic escu borthit-
-cez,

10 beguiratuco duc beraz
ordena hori bere sassóg-
-neän vrthétic vrthe-
-ra.

11 oragno Eternalac sar-
-raraçi . . içango aüene-
-an Cananearren herriän,
hiri eta hire áitey Iura-
-mentu . . . . . eguin dió-
-ten arábera, eta eman
içango daroáneän :

12 ordúän presentatuco
diótçoc Eternalari athéä
idequitçen duten guçiác,
oragno ilkhitçeän bes-
-tién athéä idequitçen
duten . . . . . guçiác :
içango ditúän harrac
Eternalarentçat içango
dituc

13 bagnan errescata-
-tuc dituc ardién arte-
-ticaco . . . . . edo
ahuntçen arteticaco cu-
-mebatez astóän athéä
idequitçen duten . . . .

guçiác

guçiác: eta errescatatçen
ezpaldimbáituc, ebaqui-
-co diótec lephóá. oróbat
errescatatuco dituc lehen-
-sorthuricaco guçon gu-
-çiác hire haürren arté-
-an.

14 eta hire semeac interro-
-gatuco aüéneän hemendic
áitçignera, diótssala, çer
erran nahi du hunec?
ordúän erranen dióc,
Eternalac erretiratu gui-
-áitic escu borthitçez Ejip-
-tutic campora, Esclabotas-
-sun etçhétican.

15 eçen guerthatu çen
Pharao gogortu içant-
-çen ordúän gu ez vztera
goatera, Eternalac hil
çituela lehen sorthu gu-
-çiác Ejiptuco herriän,
guçonon lehensorthueta-
-ric eta bestiän lehensor-
-thuetaragno: hargati-
-can sacrificatçen çiótçaat
Eternalari har athéä
idequitçen duten guçiác,
eta hala errescatátçen tiät
. . . ene haürren lehensor-
-thúác.

16 hori içanen çaic beraz
segnaletçat hire escu gag-
-néän, eta guarda bekho-
-quitçat hire begüiän ar-

artéän Eternalac erretira-
-tu gáituela Ejiptutican
escu borthitçez.

17 Pharaoc bada vtçi
çuen ordúän goätera
poblua, Iaincóác etçi-
-tuen guidatu içatu flis-
-tintarren herrico bidéáz,
Laburrena . . . . .
çelaric: eçen Iaincoac
baçiótssan, probeditu
beharda pobluari . . . . .
. . . . . perbentura
vriiqui eztáquiön
guerla ikhussico duéneän
eta eztadin bihur Ejip-
-túra

18 bagnan Iaincoac bira
bira erabillaráçi çuen
poblua dessertuco bideaz
itssas gorri aldéra. hala
Israelen haürnac igan
içatu çiren armáturic
Ejiptuco herritican.

19 eta Moysessec hartu
çituen beréquiän Iosse-
-pen heçúrrac: çeren
eta Iossepec Iuramentu
eraguin báitçióten es-
-pressuqui Israelen haür-
-rej, çiótssála, Iaincoac
bissitatuco çáitúzte
eguiáz, eramanen
ditútçüé beraz çuequign

ILKHITÇÈÀ.

ene heçurrac hemendic.

20 eta partitu çiren Succo-
-thic, eta guelditu çiren
Ethamen, çegna bâita
dessertuaren buruän.

21 eta Eternala egunaz
hedoyezco coluna bate-
goäten çen
-an . . . . . hequiën
âitçignean, hec bidéän
guidatçeco: eta gâüz
suzco coluna batéän,
hej argui eguîteço, bi-
-déän goän çiteçéntçat
egunaz eta gâüz.

22 eta etçituen khendu
hedoyezco coluna eguné-
-coä ez suzco coluna gâüz(-)
-coä pobluaren âitçignetic

HAMALAÜRGARREN CAPITÚ- -LUÄ.

*Pharaonec ardîsten ditu
Israelen haürrac itssas gor-
-ritican hurbill, 10 harga-
-tic espanlátu . . . eta
eguiten diöte errencúra Moy-
-ssi, 13 çegnac contssolatçen
bâitilu, promelatçen diöte-
-la librántça: 19 Iaincoa-
-ren âinguéruä eçartçen
da bi armaden artlän,*

¹ 'They are entangled in the land' omitted: 'herrian trabatuac direla.'

21 eta Itssassod bi parte
eguiten da, 22 halaco ma-
-neraz non Israeltarrac
iragaten bâitire haren
erditic leyhórreän beçala
ognac balere busti gabe, 23
eta Ejiptuürrac hareragno
hej Iarraiquitu içanic,
iñbîçen dire guçiäc bere
Erregueréquiën 31. har-
-gatican Israelen haürr-
-rac Iatünaren beldur içä-
-ten dire.

ETA Eternala mintçatu
çitçáion Moyssi, çiotssá-
-la,

2 mintça aquiöte Isra-
-elen haürréy, aldara
dâitéçela, eta gueldi
Pi-hahiroth âitçigneän
Migdol eta itssassotic ar-
-téän, Bahal-Tsephonen
âitçignaz âitçign: gueldi-
-tuco çarete haren aldean
Itssassotic hurbill.

3 ordüän Pharaonec
erranen dic Israelen
haürréz ¹

dessértuäc çarra-
-tu tic.

4 eta gogortuco diät

Pharaonen

Pharaonen bihótça, eta
Iarráiquico çaitçue ondo-
-tic: hala glorificatua
içango naüc Pharaonen
báithan, eta haren arma-
-da guçián: hargatican
Ejptuarrec Iaquingo .
ditec ni naiçela Eterna-
-la. eta horrela eguign
içan çuten

5 erran çioten bada Ejptu-
-co Erregueri, poblua
ihessi çihoála. eta Pha-
-raonen eta haren çerbit-
-çarién bihótça . . . . .
. . . . . pobluren aldé-
-ra mudatu içan çen:
eçen erran çuten, çer
eguin dugu, vtçi içatu
dugun goátera Israel,
halaco maneraz non
ezpacáitu çerbitçátuço
guehiágo?

6 ordúän prest ^{eraguin} . . . . . çuen
bere carréta, eta hartu
içan çuen bere poblua
berequign.

7 hartu çituen beraz seÿ
ehun carreta haütüz-
-cócäc, Ejptuço carreta
guçiác, eta baçiren capi-
-tagnac hec guçièn gag-

[IV. 10.]

-néän.

8 eta Eternalac gogortu içan
çuen Pharao Ejptuço
Erregueren bihótça, çegna
Iarráiquitu bätçitçaién
ondotic Israelen haürrey
Israelen haürnac bada il-
-khi içan çiren escúac
gora.

9 Ejptuarrac beraz Iar-
-ráiquitu çitçáizcótén
ondótic, eta Pharao-
-nen carretetáço çama-
-ri guçiéc, haren çá-
-maldúnec, eta haren
armadac ardiétssi
çitúzten, hec guelditu-
-ric çeüdeçéla itssassotic
hurbill, Pi-hahiroth
aldéän Bahal-Tseph-
-onco partéän

10 nola Pharao hur-
(-)bildu bätçen, Israe-
-len haürrec altçhatu
çitúzten bere beguiác,
eta horra, Ejptuar-
-rac hequien ondótic
çihóáçen. Israelen
haürrec beraz çhoill
beldur haündiá içatu
çuten, eta eguin çiotén

II h

ILKHITÇEA.

oÿhu Eternalari.

11 erran çïöten Moyssi ere
nola sepulturaric baté-
-re Ejiptuan ez içanez
erakharri gâituc hilt-
-çera dessértuän? çer
egüign içan darócuc il-
-khiarâçi bâicâituc Ejip-
-tutic campora?

12 eztuc hori çegnetaz
mintçatçen bâiquign-
-âizquiän Ejiptuan,
erraten guinduela, vtç
gâitçac, eta çerbitça det-
-çagun Ejiptuárrac? eçen
hobequi luquec gurétçat
hec çerbitçátçia eçen ez
dessertuan hiltçéä.

13 eta Moysessec erran çïö-
-en . . . . . pobluari,
. . etçâitéztela beldur:
gueldi çâitézte, eta ikh-
-ussáçüë Eternalaren
librantça, gaür eman-
-go darotçuéna. eçen
Ejiptuar egun ikhussi
ditut çuénac; eztitútçüë
ikhussico secular guchia-
-go.

14 Eternala guducatuco
duc çuéntçat, eta egon-

-go çaréte gueldiric.

15 Eternalac bada erran
çïöen Moyssi, çergatic
oÿhuz agot niri?
mintça aquiöte Israe-
-len haürreÿ, doháçela

16 eta hic altçha çac
hire çhigórra, eta heda
çac hire escúä Itssas
gagnéra eta erdira
çac: eta Israelen haü-
-rrac sar bëitez itssas-
-soären erdfän leÿhor-
-reän beçala idorric.

17 eta nitaz denaz beçam-
-bâteän, horra, banihóac
gogórtçera Ejiptuarren
bihótça, sar dáiteçént-
-çat hequien ondóän: eta
glorificatua içango naüc
Pharaonen bâithan, eta
haren armada guçiän,
haren carretétan, eta
haren çamaldunétan.

18 . . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

.....
 .....
 .....
 .....

18 eta Ejiptuárrec iaquin-
 -go ditec ni náicéla
 Eternala glorificatua
 içango náiceneän Pha-
 -raonen báithan, haren
 carretetan, eta haren
 Çamaldunetan.

19 eta Iaincoaren aingué-
 -ruä Israelen armadaren
 áitçigneän çihöäna
 partitu içan çen eta
 goän hequien guibé-
 -lera: eta hedoyë coluna
 partitu çen hequiën
 áitçignetican: eta egotu
 çen hequien guibélään:

20 eta ethorri çen Ejip-
 -tuarren armadaren eta
 Israelen armadaren
 artéra. hura beraz
 hedoya çen eta göybel-
 -tassuna, eta arguitçen
 çuen gaüa: eta bat
 etçen hurbildu bertçeä-
 -ganic gaui guciän.

21 Moysessec bada hedatu

içan çuen bere escüä
 itssassoären gagnéra:
 eta Eternalac guibelara-
 -çi çuen itssássoä gaui
 guçiän orienteco háicë
 baten bidez çegna bätçen
 haüندیä: eta eguin çüën
 itssássoä leyhor, eta vrac
 erdiratu içan çiren.

22 eta Israelen haiürrac
 sarthu çiren idor itssa-
 -ssoaren artétican: et(a) vrac
 harri morroill bat beçala
 çitçäizcöten escugnétic
 eta ezquerrétic.

23 eta Ejiptuarrac Iar-
 -räiquitçen çitçäizcoté-
 -la sarthu çiren hequien
 ondóän itssassoaren erdi-
 -an: erran nahi da, Pha-
 -raonen çamari guçiäc,
 haren carretac eta haren
 çamaldúnac

24 bagnan guerthatu çen
 göiçaren gagnera Eterna-
 -lac suzco colunan çe-
 -goela, eta hedóyeän
 beguiratu çioëla Ejiptu-
 -arren armadari, eta
 deseguign içan çuela.

ILKHITÇEA.

25 eta khendu çituela haren carréten arró-dac eta eguin çuela eramán çetçaten hag-uitç, nequetç. Ejiptu-arrec bada erran çuten, goáçen ihessi Israeltar-ren áitçignétican: eçen Eternala gudúän hari-duc hequièn alde Ejiptu-árren contra.

26 eta Eternalac erran çioèn Moyssi, heda çac hire escúa itssa-ssoären gagnéra, eta vrac bihurtuco dituc Ejiptu-árren gagnéra, hequièn carréten gagnéra, eta hequièn çamaldúnen gagnéra.

27 Moyssac beraz hedatu çuen bere escúa itssa-ssoaren gagnera, eta Itssássoä bihurtu çen bere goáyara goiça, hel-du çela, eta Ejiptuárrac ihessi çihóázcon. hala Eternalac hil çituen Ejiptuarrac itssassoären erdiän.

28 eçen vrac bihurtu çiren eta estali çituz-

-ten carrétac, eta Phara-onen armada guçico çamaldúnac, itssássoän barna Israelen ondótic sar-thu . . . . . çirénac: eta etçen goítitu bate-taragno çhoillqui.

29 bagnan Israelen haür-rac goän çiren idor itssassoaren erdiän: eta vrac harrimorroillbat beçala çitçáizcoten escug-nétic eta ezquerrétic.

30 Eternalac beraz egun hartan descantssatu çu-en Israel Ejiptuarren escutic. eta Israelec ikhussi çituen Ejiptuárrac hillic Itssass baz-térreän.

31 hala Israelec ikhussi çuen puçantça haüdi Eternalac Ejiptuarren contra desplegatu çuéna: eta Poblua Eternalaren beldur içatu çen, eta signhetssi çituzten [^]Eternala [^] eta Moyssac haren çerbitçá-riä.

HAMABORTÇGARREN CAPI-TÚLUA.

Moysseren

*Moyssen cantica, . harc
 ela Israelen haürrec Iai-
 -nari cantatüü, hari
 esquérrac emaleco bere
 Librançaz. 20 . . . . .
 Moyssen arrébac ela
 berçe Emastéec ihar-
 -déstén diöte cantica
 hari berari kharra har-
 -turic beçala. 22. Isra-
 -elen haürrec, ez edire-
 -nez vric hirur egunez,
 ela maraco vrac gaitç
 aurkhitu içánez mur-
 -muraçen dire Moyssen
 contra, 23 çegnac ez-
 -tilçen baintitu Maraco
 vrac, ...
 . . . . . hequiën
 . . . . . barnera aür-
 -thiquiric Iaincoac era-
 -custen diöen çur batelá-
 -rican.*

ORDÚÄN Moyssac eta
 Israelen haürrec canta-
 -tu çiöten cantica haü
 Eternalari, eta Iarri
 çiren erraten, cantatu-
 -co çiöat Eternalari ;
 eçen . . . . . gora altçhá-
 -tua içatu duc : aurthiqui
 tic ittassorat çamaria eta

haren çamalduna.

2 Eternala duc ene indar-
 -ra eta Laütorioä eta
 içatu çiäitac Salbat-
 -çáille. hori duc ene
 Iainco borthitça, eguin-
 -go çiöat etçe ederbat,
 hori duc ene äitaren
 Iaincoa, hori gora alt-
 -çhatuco diät.

3 Eternala duc guerlari
 balent bat, haren içena
 duc Eternala.

4 etçhatu tic Pharaonen
 carretac ittassáç . . . . . orat,
 eta haren armada :
 haren capitaign haüt-
 -úzoäc ondoratu . . . .
 tuc Itssass görriän

5 Pulumboöc . . estali
 tiztec, Iaiütssi tuc on-
 -dórat harribat beçala

6 hire escugna, O Eterna-
 -la, haguitç haüdi aguer-
 -tu içan duc indárreän :
 hire escugnac ô Eternala,
 lehertu dic Etssáia.

tuc
 7 desequign içatu . . . . .
 hire haltotássun haün-
 -diáz hire contra altçha-
 -tçen çirénac, vtçi içatu

ILKHITÇĒĀ.

duc hire colera, çegnac
contssumitu ičan bāititu
Lastoä béçala.

8 hire sudurretaco çiz-
-túáz vrac multçoca-
-tu ičan dituc: curri v-
-rac guelditu tituc mul-
-tçobat béçala, vr pulum-
-bióäc hormatu ičan dituc
itssassoären bihótceän

9 Etssaiac erraten çian,
iarráiquico niätçaioc,
atçemanen diät, erre-
-partituc diät pillája:
ene arima sassiätuc
duc: . . . . .
billucico diät neüre ez-
(-)pata, ene escüäc dese-
-guignen tic.

10 háiçe eguign ičan duc
hire háiçez, itssásso-
-ac estali tic: ondora-
-tu ičan tuc berúna be-
-çala vr haüdiétan.

11 nor da hi beçalácoric
borthitçen artéän,
ô Eternala? nor da hi
beçalácoric, aguerturica-
-córic haüdi saindutas-
-sunean, ohoratu behar-
-duténic Laüdoriótan,
eguiten dituénic gaüça

miragárriac?

12 hedatu ičan duc hire
escúgna, Lurrac iret-
-ssi tic.

13 guidatu ičan duc hire
graçiaz errescatatu
duan poblü haü, gui-
-datu ičan duc hire
indarraz hire saindu-
-tassunaren etçhe eder-
-rerat.

14 Poblüec entçun ditec
hori, eta ikharatu tuc:
dolóreäc sessitu tic
Palestinaco habitantac.

15 ordüän galduco tuc
Edomgo Printçéäc,
eta ikhárac sessituc
tic Moabco borthit-
-çac: Canaango habi-
-tant guçiac vrthuc
dituc.

16 beldurra eta Lastima
erorico tuc hequièn gag-
-nera: hire bessoaren
haüditassunaz tonto
eguingo dituc harribat
béçala, hire poblua, ô
Eternala, iragan dadign
artéän: poblü irabaçi
ičan dúän haü iragan
dadign artéän.

17 Sarraráico dituc, eta Landatuco hire primuö-
-ntassun mendían, hire egòitçatçat prestatu ičan duan lekhüän, ô Eternala; hire escúéc eçarri duten sanctuarioan, ô Iaüna.

18 Eternalac erreguignatu-
-co dic secula gucicotç eta bethierecotç.

19 eçen Pharaonen çama-
-riä sarthu duc bere car-
-reta eta çamaldunequign
itssassoan barna, eta
Eternalac erakharri tic
hequien gagnéra Itssasso-
-co vrac: bagnan Israe-
-len haurrac goän dituc
idor itssassoären erditic.

20 eta Maria Profeta,
Aaronen arrébac, hartu
çuen thamburinbat
bere escüän: eta emazte
guçiác ilkhi çiren haren
ondotic thamburigne-
-quign eta çhiolequign.

21 eta Mariac ihardes-
-ten cióten, canta dió-
-çóçue Eternalari, eçen
gora altçhatu duc, aür-
-thiqui tic itssássorat
çamária eta haren çá-

-malduna.

22 guero Moysessec parti-
-araçi çituen Israeltarrac
itssass gorritican: eta
tiratu çuten Şçur desser-
-tu aldéra: eta hirur
egunez dessertuan ibilli
ondóän, etçuten aürkhit-
-çen vric.

23 handic ethorri çiren
Mararat, eta eçign
edan çeçaquéten Ma-
-raco vretaric, çeren
eta khiratssa bätçú-
-ten: horrengatic haren
içena içatu çen déithuä
Mara.

24 ordüän Poblua mur-
-muratu çen Moysen
contra, çiótssala, çer
edango dugu?

25 hargatic Moysessec
oýhu eguin çioën Eter-
-nalari: eta Eternalac
eracutssi çioën çúra
çegna aürthiqui bät-
-çuen vrétara: eta
vrac eguin çiren ezti.
han propossatu çioën
ordenántça eta juia-
-ménduä, eta han ere
frogatu içen çüën.

ILKHITÇĒĀ.

26 eta erran çüen, ent-
-çuten baldimbaduc aten-
-tçionerequign hire
Iainco Eternalaren boça,
eta eguiten çuçen dena
haren aîtçigneän eta
hedatçen badiotec behar-
-riä haren manamén-
-dueÿ, eta . beguiratçen
bâituc haren ordenántça
guçiäc, eztiät eçárrico
hire gagnean infirmitá-
-teric batere, Ejiptuan
eçarri ditudan beçaláco-
-ric: eçen ni naüic Eter-
-nala hi sendatçen aüiena.

27 guero ethorri çiren
Elimerat, non bâitçi-
-ren hamabi vr ithur-
-ri, eta hirur hogoÿ eta-
-hamar palmondo: eta
han guelditu içan çiren
vren ondóän.

HAMASSEÿGARREN CAPITÚ- -LUĀ

*Israellarrac Singo desser-
-tura ethorri eta oguiric
es aurkhitu içanez mur-
-muratçen dire berriä. 7
horren gagnean Moysessec
eracusten du hequien*

*murmurátçeac Iaincoa-
-ren contra dohaçela
propiqui, eta es haren
çerbitçáriën contra. 13.
Iaincoac ematen diótça
Israeleco pobluari cail-
-lac, 14 eta ondóän gue-
-ro Mana, 16 decla-
-ratçen diótela haren
billçéco traça, 33 eta
manatçen diótela guar-
-da deçatela neürribat
segnaletçat: 35 Israel-
-larrec iaten dute mana
berrogoÿ egunez.*

GUERO Israeleco haürren
bilduma guciä Elime-
-tic partitu eta, ethor-
-ri çen Singo dessertura,
çegna bâita Elim eta
Sinairan artéän bigar-
-ren illhabetheco hama-
-bortçgarren egúneän
Ejiptuco herritican il-
-khi içatu çiren ondóän.

2 Israeleco haürren bil-
-duma guçiä murmu-
-ratu çen dessertu har-
-tan Moyssen eta Aaro-
-nen contra.

3 eta Israeleco haürrec
erran çioten, óçhala

bada

bada hill ičan baguigne
Eternalaren escuz Ejiptu-
-co herriän, Iarrirican
guignaüdeçen ordúän
haragui eltçéen ondóän,
Iaten guinduen orduan
gure asséä

. . . . . ogui
eçen erakharri gâitut-
-çue dessertu huntara,
hillaraçitçeco gossez
congregaçione hau guçiä.

4 ordúän Eternalac erran
çioën Moyssi, horra,
banihóac çueÿ vriä
eraguitera çeruetárican
oguíz, eta poblua il-
-khico duc, eta bilduco
dic egun guçiez egun
batetaco probissioneä,
froga deçadantçat eä
ibillico den ene leguéän
edo ez,

5 bagnan seygarren egú-
-neän presta . . . . .
beçáte . . ekharri içango
duténa, eta hori ičan
bedi egunetic egunera
bilduco dutenaren . . . . .
dobléä.

6 Moysessec beraz eta Aa-
-ronec erran çioten Is-
-raeleco haür guçieÿ,

[IV. 10.]

arratssa ethorri eta Ia-
-quignen duçüé Eternalac
atheratu çaituztéla Ejip-
-tuco herritican.

7 eta goiça ethorri ondó-
-an ikhussico dúçué
Eternalaren gloria:
çeren eta aditu bâititu
çuen murmuraçioneac
Eternalaren contra. eta
eguiazqui çer gare gu,
murmura çâitezten çúéc
gure contra?

8 oragno guehiägo Moys-
-sec erran çüën, hori
içanen duc Eternalac
eman içanen darótçuën
ordúän arrátseän ha-
-raguiä iatéra, eta gôi-
-çean çüën asséä ogui:
çeren eta aditu bâitic
çuen murmuraçione ha-
-ren contra murmuratu
çareténac. eçen çer gare
gu? çuen murmuracione-
-eac eztire gure contra
bagnan Eternalaren
contra

9 eta Moysessec erran
çioën Aaroni erroc
. Israeleco haürren
bilduma guçiäri, hur-

ILKHITCEA.

hurbil çaitézte Eternala-
-ren pressentçiara, eçen
aditu tic çuen murmu-
-raçioneäc.

10 guerthatu çen bada
Aaron mintçatu çitça-
-jon beçain sarri Israe-
-leco haürren bilduma
guçïari, beguiratu içan
çuten dessertu aldéra,
eta horra, Eternalaren
gloria aguertu çen he-
-dóyeän

11 eta Eternala mintçatu
çitçaion Moyssi çiot-
-ssála,

12 entçun tiät Israele-
-co haürren murmura-
-çioneäc: mintça aquiö-
-te heÿ, dióála, bi bez-
-péren artéän ianen
dúçuë haragui, eta göi-
-céän asseco çárete oguiz:
eta Iaquignen dúçuë ni
näiçéla cuen Iainco Eter-
-nala.

13 ethorri çen ordúan
arratssaren gagnéra
igan içan çiren cáillac,
çegnec estali bätçuten
armada lékhuä, guero

göiçéän içatu çen ihintç
bat barraiatuä arma-
(-)da lekhuaren ingúruän

14 eta ihintç hala bar-
-raiaturicácoä vrmari-
-atu eta horra dessertu-
-aren gagneco aldean gäu-
-ça çhume biribill mehar
bat, bihiá . . . . .
. . . . . beçala lurraren
gágneän.

15 hori ikhussi eta Is-
-raeleco haürrec erran
çioten batac bertçeári,
hori duc man: eçen
etçeäquiten çer tçen
hori. eta Moyssec
erran çioten, hori duc
ogui Eternalac iateco
eman darotçuéna.

16 hori duc Eternalac
manatu duéna bil
tçáçuë batbéderac har-

^bere
-táric ^ iatécotçat behar
duen beçambat, erran
nahi da, Homer neurri
bat bakhótçhac, çuen
pressunen nombrearen
arábera: batbederac

^dic
hartuco ^ hartáric bere

hedetçhean

hedetçhéän dituenéntçat

17 horrela beraz eguign
içan çuten Israeleco
haürrec: eta batçüéc
bildu çuten guehiago
hartaric, bertçeeç gutia-
-go.

18 guero neürtçen çuten
Homer neürriç, eta
haügnitç bildu içan
çuénac etçuen behar
etçuen bagno guehiago:
eta . . . guti bildu çué-
-nac, etçuen gutiägo:
bagnan batbederac bilt-
-çen çüén Ian ahal
çeaqueen arábera.

19 eta Moyssec erran
çióten, nihorc ezbeça
vtç göitiric hartárican
göiz artéän

20 içatu çiren Moysse
obeditu etçuténac: eçen
batçüéc göititu çuten
göiz artéän: eta har-
-rac eguin çitçáizcon,
eta vssaindu çen:
horrengatican Moysse
haguitç hassarratu içan
tçen hequien contra

21 horréla biltçen çu-
-ten göiz guçiéz bat-

-béderac Iatécotçat behar
çuen arábera: eta iguz-
-quiä ethortçen ordüän
bero içátera, vrtçen
tçen.

22 eta ethorri çen ordüän
seyğarren egunerat,
bildu çuten oguiä do-
-blean, erran nahi da,
bi Homer neürri ba-
-khotçharéntçat. beraz
bildumaco buruçáguiäc
ethorri çiren hori Moy-
-ssi errátera.

23 çegnec ihardetssi
báitçioten, hori duc
Eternalac erran duéna,
bihar duc errepañüssüä,
Sabbat saindüä Eterna-
-lari: errétçeco duçuéna,
errearaz çáçué: eta . . .
egósteco duçuéna, egos-
-saraz çáçué: eta göiti-
-tucu den guçiä, herts
çáçué beguirátçeco göiz
artéän

24 herstu çuten beraz
göiz artéän, Moyssec
manatu çuen beçala:
eta etçen vssaindu,
eta etçen içatu harric
hartan barna.

ILKHITÇEÄ.

25 ordúan Moysessec
erran çuen Ian çáçüë
hori gaür: eçen gaür
duc Eternalaren sossé-
-gua. gaür eztúçüë
aurkhituco hartáric
Larréän.

26 Seÿ egunez bilduco
dúçüë: bagnan çazpi-
-garrena duc sosséguä
hortan eztuc içángo
hartaric.

27 guerthatu çen bada
çazpigarren egúneän
pobluticaco batçúëc il-
-khi içan çirela haren
biltcéra; bagnan etçu-
-ten aurkhitu.

28 ordúan Eternalac
erran çioën Moyssi,
nóiz arteráño erre-
-fussatuco tutçüë beguirat-
-çera ene manamédu-
-ac eta ene légueäc?

29 Ikhussáçüë Eterna-
-lac ordenatu darot-
-çuela sosséguä: eta
horrengatic ematen
darótçüë seÿgarren egú-
-neän . . . . . biegun-
-taco . . . . . oguiä: egon
çáitezte batbédera bere

lékhuän: nihor ere ezbe-
-di ilkhi bere lekhútic
çazpigarren egúneän.

30 poblua bada sossegatu
çen çazpigarren egú-
-neän.

31 eta Israeleco etçhé-
-ac déithu çuen haren
içena, man: çegna
báitçen, coriandra
haçia béçala, eta çhu-
-riä, eta haren guztúa¹

32 eta Moysessec erran
çuen, horra, Eternalac
manatu dic, bethe be-
-çate hartaric Homer
neürribat hura begui-
-rátçeco çuen adignetan:
ikhus deçaténtçat desser-
-tuan Ianaraçi darotçu-
-edan oguiä, Ejiptuco
herritican erretiratu
içan çintuztedan ondó-
-an.

33 Moysessec beraz erran
çioën Aaroni, hartçac
pegarbat, eta han emac
Homer neürribat man(-)
-naz bethéric, eta . . .
eçar çac Eternalaren
áitçigneän, beguiratua

¹ Words left out 'was like wafers made with honey;' Fr. 'comme de bignets au miel;'
'eztiarequin orhaturicaco ophillena beçala.'

içateco çuen adîgnetan.

34 Iaünac Moyssi mana-
-tu çioën beçala, Aaro-
-nec ere phaussatu çuen
hura lekhuco âitçîgne-
-an beguiratua içâteco.

35 eta Israeleco haürrec
Ian çuten manna ber-
(-)rogoÿ vrthez, herri
habitaturat ethorri içatu
çiren artéän: Ian çuten,
diöt, manna, ethorri
içatu çiren artéän Cana-
-an herrico bazterréta-
-ra.

36 . Homer bat bada
Ephabaten hamargarren
parteä da

HAMAÇAZPIGARREN CAPI-
-TÚLUA.

*Israeltárrac Rephidime-
-rat ethorri eta mur-
-muralçen dire oragno
çeren eta vráren escassa
. . . . . báiñáte. 4
Iaünac, Moysessec othoiç
eguiçnic ilkhíarasten
vra arroca baletaric
hec edanarázteco, 8. eta
ematen diöte bíñriä Ha-*

*-Lekitarren contra, 14
deklaratçen duela, egun
bates desseguignac içan . .
. . . . . behar dutela
ossoqui. 15 Moysessec,
bíñriä haren eçagutçát-
-çat eguiten diö aldare
bat Eternalari.*

GUERO Israeleco haürren
bildúma partitu çen
singo dessértutic bere
bideän goáteco vssantçá-
-ren arábera, Eternala-
-ren manúä seguitçen
çutéla: eta guelditu
içan çiren Rephidimen,
non ezpáitçen vric po-
-blúac edáteco.

2 horrengatic pobluc
iharduqui çüën Moyssec
contra, eta erran çúten,
igúçüë vra edáteco.
eta Moysessec erran çio-
-ten, çergatic ihardu-
-quitçen dúçüë ene con-
-tra? çergatic tentatçen
dúçüë Eternala?

3 han beraz egarritu
çen vr faltaz: eta
hala poblua murmura-
-tu çen Moyssec contra,

ILKHITÇEA.

çiôtssála, çergatic igana-
-raçi gâituc Ejiptutic
campora, egarriz hilla-
-raçitçeco, gu, eta gure
haürrac, eta gure ar-
-tháldeäc?

4 eta Moyssec oÿhu eguin
çioën Eternalari, çiôt-
-ssála, çer eguignen diôt
poblu huni? Sarri har-
-rica Iaçárrico çiarotátec.

5 eta Eternalac ihardetssi
çioën Moyssi, iragan
adi pobluren äitçigneän,
eta har tçätçic heüre-
-quign Israeleco çahar-
-rac: eta har tçac hire
escüän çhigor . hartaz
Ibaia jo duána, eta ethor
adi.

6 horra, banihóac egóte-
-rat han hire äitçigne-
-an arrocaren gágneän
Horeben, eta Ionen duc
arróca, eta handic il-
-khico tuc vrac, eta po-
-bluac edanen dic. Moy-
-ssec beraz horrela eguin
çuen, Israeleco çaharrec
ikhusten çutéla.

7 eta dêithu çuen lekhuaren
içéna Massa eta Meri-
-ba: Israeleco haürrac
iharduquítçä çela caüssa,
eta çeren tentatu bätçu-
-ten Eternala, erraten çu-
-tela, ...
. . . . .
Eternala gure erdiän .
. othe duc, ala ez?

8 orduän Hamalek ethor-
-ri çen eta eguin çioën
guerla Israeli Rephi-
-dimen.

9 hargatic Moyssec erran
çioën Iossuëri, haüta
diétçáquiguc guiçónac,
eta ilkhi adi gudüän
haritçera Hamaleken
contra eta egongo naüc ni
bihar bizcarquiären
gágneän, eta Iaincoaren
çhigórra ene escüän ičan-
-go duc.

10 eta Iossuëc eguin çüën
Moyssec manatu çioën
beçála, gombatitçen çela
Hamaleken contra.
ordéän Moysse eta
Aaron eta Hur igan
çiren bizcarquiären
gagnera.

11 eta guerthatçen çen,
 Moysessec bere escua altçhat-
 -çen çuéneän, orduan
 Israel çela borthitçéna:
 bagnan bere escua phaüss-
 -atçen çuéneän, orduan
 Hamelek çen borthitcé . .
 -na.

12 eta Moyssec escuac
 eguin çiren pissu: har-
 -gatican hartu çuten har-
 -ribat, eta eçarri çuten
 haren azpiän, eta Iarri
 gagneän. Aaronec ere
 eta Hurrec sustengat-
 -çen çitúzten haren es-
 -cúac, batec hemendic
 eta bertçéac handic:
 hargatic haren escuac
 tiesso içatu çiren Iguz-
 -quia sarthu arteragno.

13 hala Iossuec deseguin
 çuen Hamalek eta
 haren poblua ezpáta
 çorrotçarequign.

14 ordúän Eternalac erran
 çioën Moyssi, iscriba
 çac hori orhóitçapént-
 -çat libúruän, eta adia-
 -raz dióçoc Iossueri
 vrratúco dudala ossóqui

Hamaleken orhóitçápe-
 -na çeruën azpítican

15 eta Moysessec eguin
 çuen aldarebat, eta
 deïthu çuen haren
 içéna Eternal ene
 segnáleä.

16 erran çuen oragno
 çeren escuä altçhátuä
 içatu den Eternalaren
 tronuaren gágnera,
 Eternalac guerla dic
 Hamaleken contra
 adígnetic adígnera

..... HEMEÇORT-
 -ÇIGARREN CAPITÚLUÄ

*Iethro Moyssec Attagui-
 -gnharratüac Israellarren
 librantça entçun eta,
 ekhartçen dió bere Suhia-
 -ri haren emásteä bere
 haürréquign: 7 eta erre-
 -çibitua içatüric vngui,
 alegueratçen da Israel po-
 -bluco çahárrequign Eter-
 -nalaganic erreçibitu çituz-
 -ten vngueguignez 12
 çegnari oragno sacrificat-
 -çen bástio. 13 guero cont-
 -sseillu onbat emanic poblua*

ILKHITCEA.

*-aren gubernuaren gágnean,
27. bihuricen da bere herri-
-rat.*

IETHROC bada Madiáneco
sacrificatçaille Moyssen
aitaguignharraüac, aditu-
-ric Eternalac Moyssi, eta
Israel bere pobluari eguign
içan çiotçan gauça guçiác,
2 hartu çuen Sephora Mo-
-yssen Emázteä, bidaldu
içan . . çuen ondóän,

3 eta haren bi seméac:
çegnetaric baten içéna
baitçen Guersçom, [ceren
erran baitçüén, bideängo-
-aille içatu naüc herri
arrótçeän]

4 eta bigarrenaren içéna
Eliheser: [eçen neüre Ar-
-taren Iaincóa, diótssa,
içatu çiaítac laguntçat-
-çat, eta beguiratu niaüc
Pharaonen ezpatátic]

5 Iethro beraz Moyssen
aitaguignharraüa ethorri
çen Moysesgana, haren
haürrequien eta emazte-
-arequién, desserturat,
non baitçégoén gueldituric
Iaincoaren mendfän.

6 eta erran çioén Moyssi,

ni Iethro hire aítaguign-
-harraüa baniát horc hire-
-gána, hire emaztearequign,
eta haren bi semeéquign
haréquién.

7 eta Moysse ilkhi çen
bere aítaguignharraüa-
-ren aítçignera, eta ahus-
-pez Iarriric mussu eman
çioén: eta galdetu çiotén
batac bertçeäri bere pros-
-përitéteáz, guero ethorri
içan çiren pabillunerat.

8 guero Moyssec condatu
çiotçan bere aítaguign-
-harraüari Eternalac
Pharaoni eta Ejiptuarrey
eguign çiotçáten gauça gu-
-çiác, Israelen amoreägá-
-tic, eta bideän içatu
çitúzten neque guçiác,
çegnetaric Eternalac li-
-bratu baitçftuén.

9 eta Iethroc atsseguign
içatu çüén Eternalac
Israeli eguign çiotçan
ontassun guçiéz, ceren
libratu baitçituen Ejiptu-
-arren escútic.

10 guero Iethroc erran
çüén, benedica bedi
Eternala, çegnac libratu
baitçaitúzte Ejiptuarren

escutic

escútic, eta Pharaonen
escutic, eta çegnac libratu
báitu poblua Ejiptuären
escu azpític

11 eçagutçen diát oray, Eter-
-nala dela haündiä Iainco
guçiën gagnétic: eçen vr-
-guillutssu eguign içan diren
hartan béreän, hequiën
garaj içátu da.

12 Iethro Moyssen áitaguign-
-harráüac hartu çuen oragno
holocaüstabat eta sacrifi-
-çioäc Iaincoari ofrendatçe-
-cotçat: eta Aaron eta
Israeleco çahar guçiac ogui
Iáterat Moyssen áitaguign-
-harráüarequiën, Iaincoa-
-ren presentçian.

13 guerthatu çen biharamú-
-neän, nola Moysse
cadiran báitçégoen poblua
juiátçeco, eta poblu báitçe-
-goën Moyssen áitçignean,
göiçetic arratsseragno:

14 Moyssen áitaguignhar-
-ráüac ikhussi cituela

^pobluäri
harc ^ eguiten çiótçan gau-
-ça guçiäc, eta erran çuela,
çer da pobluari eguiten dioän
hori? çergatic Iarriric ago
bakharric, eta poblu guçiä
çiägoc . . . . hire áitçig-

[IV. 10.]

-neän, göiçetic arratsserágho?

15 eta Moyssec ihardetssi
. . . . çioën bere áitaguign-
-harráüari, hori duc poblua
ethórtçen báita eneganat
galdétçerat Iaincóaz.

16 çerbéit eguiteco duten
ordúan, eneganat ethort-
-çen dituc: ordúan Iuiat-
-çen diát bataren eta bert-
-çeären artéän, eta adia-
-raçitçen çiótçatéät Iaincoa-
-aren ordenántçac eta haren
légueäc.

17 bagnan Moyssen áita-
-guignharráüac erran
çioën, hic eguiten du-
-ana eztuc ona.

18 segur faltatuco äiz,
eta hi eta poblu hire-
-quin den hori ere . . .
eçen hori pissuégui duc
hiretçat, eta eçign . . . .
. . . . . eguign
ahal eçáque hori hic
bakharric.

19 entçun çac bada ene
contsseilluä: contss-
-eillatuco aüt, eta Iain-
-coä hirequiën içanen
duc. içan adign poblu-
-arentçat Iaincoaren

k k

ILKHITÇEA.

aldera eta adiáraz diót-
-çocóan eguitécoac Iaincoa-
-ri :

20 eta Iaquignaraz diótçó-
-teän ordenantçac eta
légueac : eta adieraguin
dióçóteän bide nondic
goango direna, eta çer
eguin beharco duten.

21 eta probedi adign poblu
guçiären artétic, guiçon
prestúéz, Iaincoaren bel-
-durtássuna duténez, gui-
-çon eguiázcoöz, irabaçi
deshonesta higuintçen du-
-ténez : eta ecartçatçic
hec hequien gagnean go-
(-)bernadore çembèit millen
gágneän, eta cembèit ehu-
-nen, ... berrogoyeta-
-hamarren eta hamarren
gagnean.

22 eta Iuia deçaten poblua
dembora guçietan : bagnan
erreporta diétçaquiteän
eguiteco haüdi guçiác,
eta juia detçaten diferent-
-çiá ttipi guçiác. hala
lagunduco aüte, eta Iassa-
-nen ditec bere partea
hirequiën.

23 hori eguiten baduc,
eta Iaincoac manatçen
daroc, egongo ahal áite
hagóän : eta oragno poblu

guçiá helduco duc prospe-
-ritate oneän bere lekhu-
-rat.

24 Moysessec beraz obedi-
-tu çioën bere áitaguig-
-nharraüaren hitçari,
eta eguin çituen . . harc
erran çiotçan guçiác.

25 . . . . . hala Moysessec
bereçi çituen Israel gu-
-çitican, guiçon prestúác,
eta eçarri çituen buruça-
-gui pobluaren gágneän ;
governadore cembèit mil-
-len gagnean, ... çem-
(-)bèit ehunen, berrogoyta-
-hamarren eta hamarren
gagnean :

26 çegnec iuiatu behar
baitçúten poblua nóiz
nahi : bagnan errepor-
-tatu behar çiotçáten
gäuça gaitçac Moyssi
eta iuiatu behar çituz-
-ten gäuça ttipi guçiác.

27 eta Moysessec bidaldu
çuen bere áitaguign-
-harräüa, çegna goän
baitçen bere herrirat.

HEMERETÇIGARREN CAPITÚLUA.

*Israeleco hatrrej Sináico
dessertuan guelditu eta*

Iaincoac

*Iaincoac adiaracıſen diôte
eguin nahi duela bere alient-
-çiä hequiequign, ...
. . . . . obedient iſan
daquizcon condiçionerequi-
-en. 7. hori hec acceptatu
eta, manaçen du Moysse
hequiën santificatçera, 12
eta eçartçera mugârriac
Sinaico mendiairen ingûru-
-an, 20 çegnaren gagnera
Iaûsten bâita hirur egunen
ondóän majestate ikhara-
-garri eta eçin comprehendi-
-tusco bateän.*

HIRURGARREN illhabetheco le-
-hen egunecan, Israeleco haür-
-rac Ejiptuco herritic ilkhi
ondóän, egun hartan berean
ethorri iſan çiren Sinaico
desserturat.

2 . . . Rephidimtic beraz
partitu eta, ethorri çiren
Sinaico desserturat, eta guel-
-ditu iſan çiren dessértuän:
Israel, diôt, guelditu çen
mendiaren âitçignaz âit-
-çign.

3 eta Moysse iſan çen Iain-
-coagana: eçen Eternalac
dêithu çuen menditican,
hori errateco, hunela erra-
-nen dióc Iacoben etçheäri,
eta declaratuco diôtéc Israelen

haürrey,

4 Ikhussi dúçuë çer eguin
diôtedan Ejiptuarrey,
eta nola ekharri çaituz-
-tédan arrano hegalen
gágneän, eta erakharri
çaituztedan enegána

5 oray beraz obeditçen bal-
-dimbadiöçuë çintçignez
ene boçari eta beguirat-
-çen baldimbadúçuë ene
alientçiä, çuec iſanen çä-
-rete poblü guçiën artéti-
-can ene joyaric preçiätü-
-ena, Lur guçiä enea den
arren.

6 eta iſanen çäizquidate
sacrificatçaille erressuma
bat, eta naçiöne saindu
bat. horiöc dituc Israelen
haürrey erranen diôtçateän
perpaüssac.

7 guero Moysse ethorri çen
eta dêithu çitüen poblüco
çahárrac, eta eman çitu-
-en hequiën âitçigneän
Eternalac manatu çiotçan
gäuça hec guçiäc.

8 ordüan poblü guçiäc
elkharrequign acort
ihardetssi çuën, çiotssála,
eguiñen tiägu Eterna-
-lac erran ditüen guçiäc.
eta Moyssec erreportatu

ILKHITÇEA.

çiôtçan Eternalari poblua-
-ren hitç guçiâc.

9 eta Eternalac erran çioën
Moyssei, horra, ethorrico
natçaiâc hiri hedoy lodi
bateän, pobluc adi deçan-
-tçat hiri mintçatuc
natçaiâneän, eta oragno
signhetss açântçat . . .
seculacotç: eçen Moyssec
erreportatu çiôtçan Eter-
-nolari pobluaeren hit-
-çac.

10 Eternalac erran çioën,
oragno Moyssei, oha
pobluaenganat, eta
sanctifica tçac gaür eta
bihar, eta garbi detçâtela
bere trésnac:

11 eta prestpresta egon
dâitéçela hirugarren
egunécotçat: eçen hir-
-urgarren egüneän Eter-
-nala Iaütssico duc Sina-
-ico mendi gâgnera, po-
-blu guçiâc dacussâla.

12 eçarrico diôtçac bada
mugârriâc pobluari
ingúruän, eta erranen
duc, beguirâütçuë iga-
-tétic mendirat, eta vqui-
-tçetic haren bazter bá-
-tere. norc ere vquituco

bâitu mendiâ, hillarâçi-
-co . . . . . ditec
heriôtçeâz.

13 escu batec ere eztic hu-
-ra vquituco: bagnan
segur lapidatua içango
duc, edo tirâtuâ fletçhez:
nahiz bestia, nahiz gui-
-çóna, eztuc biçico . . .
adartrompétac Iotçen duen
ordúan Luçéän, iganen
dituc mendi . . . alderat.

14 eta Moysse Iaütssi çen
menditican pobluaengâ-
-nat, eta santificatu çuen
poblua, eta garbitu çituz-
-ten bere trésnac.

15 eta erran çioën pobluari,
çâüdéte prestpresta hirur-
-garren egunécotç, eta
etçâitéztela hurbill Emaz-
-teâgânic.

16 eta hirugarren egüne-
-an gôîça içatu çéneän,
içatu çiren ihurtçiriâc
eta çhiçmiçhtac, eta
hedoy lodibat mendigag-
-neän, eta adartrompeta
sognubat hâguitç bor-
-thitça: çegnagâtican
armadalekhuan çen poblu
guçiâ ikharatu bâitçen.

17 ordüän Moysessec ilkhia-raçi
çen armadalekhutic poblua
Iaincoaren äitçignera: eta
guelditu ičan çiren mendiä-
ren azpiän.

18 eta Sináico mendiä khetan
çen ossóqui, çeren eta
Eternala jaütssi bätçen
gagnera sutan: eta haren
kheä igaten çen labe bate-
-taco kheä béçala, eta . .
mendi guçiä ikharatçen
çen haguitch.

19 eta nola adartrompeta sog-
-nua borthizten bätçen
guehiägo bagno guehiägo,
Moysse mintçatu çen, eta
Iaincóac ihardetssi çioën
boça batez.

20 Eternalac beraz, Sináico
mendirat, mendiaren pun-
-tarat Iaütssi eta, déithu
çuën Moysse mendiären
puntarat; eta Moysse igan
içan çen harat.

21 eta Eternalac erran çio-
-en Moyssi, Iaütss adi,
dey eguiöc pobluari haütss
eztetçäten . . . beldurrez
mugárriac igateco Eternalagá-
-na, ikhusteco, eta gal ezta-
-dintçat jende haüdiä hequi-
-en artétican.

22 oragno sacrificatçáille
Eternalaganat hurbiltçen
dirénac sanctifica dáite-
-çen, perbentura Eterna-
-la . eror eztadin beldur-
-rez hequiën gagerat.

23 eta Moysessec erran çioën
Eternalari, poblua eçign
igan ahal içango duc
Sináico mendirat, çeren
eta dey eguin báitarócuc,
erraten duala, ematçic
mugárriac mendiän, eta
sanctifica çac.

24 eta Eternalac erran
çioën, oha, Iaütss adi,
guero iganen äiz, hi,
eta Aaron hirequign:
ordéän sacrificatçailleec
eta pobluc eztetçátela
haütss mugárriac igáte-
-cotç Eternalagánat
perbentura eror ezta-
-din beldurrez hequiën
gágnera

25 Moysse beraz Iaütssi
içan çen poblüagánat:
eta hori erran çioten.

HOGOYGARREN CAPITÚLUÄ.

*Iaincoac ematen du bere
legue hamar manamen-*

ILKHITÇEÄ.

*-dutan herstüä: 18 eta
poblua ossóqui espantáturic
Iaincoaren majestateaz eta
boçaz othóitçez dago Ial-
-na estaquióten mintça
hej guehiágo. 23 vrre edo
. çillharrezco Iainco eguítco
defentssa. 24 ordena
aldare eguítco moldeären
gagnán.*

ORDÚÄN Iaincóac erran
çitúen hitç horiöc guçi-
-ac, çiótssála,

2 ni naüic hire Iainco Eter-
-nala, Ejiptuco herriti-
-can atheratu aüdána,
esclabotassun etçhétican.

3 eztuc içanen bertçe Iain-
-córíc ene bissaiaren áit-
-çigneän.

4 eztuc eguingo heurétçat
Imajina thailláturic ez
gagnéän cerúetan, ez
behéreän Lurréän ez
vretan Lurraren azpiän
diren gauçen idúric
bátère.

5 ez áiz ahuspez iarrico
hequiän áitçigneän, eta
eztituc çerbitçatuco: eçen
ni naüic Eternal hire Iain-
-coa, Iainco . borthitça,

Ieloscor déna, punitçen
duéna áiten hobéna
haurren gagnéän, ni
higuintçen naütönen
hirurgarren eta Laürgar-
-ren Ieneraçiónean.

adiótena
6 eta eguiten ^ . . . . Misse-
-ricórdia milla jeneraçiö-
-netan, ni maitatçen-
-naüténey eta ene mana-
-ménduac beguiratçen dituz-
-téney.

7 eztuc hartuco Eternal
hire Iaincoaren içéna
alferric: eçen Eternalac
eztic iduquico inoçent-
-çat haren içéna hartu
içango duena alferric

8 orhöit adi errepaüssu
egunaz, haren santifi-
-cátçeco

9 Seÿ egunez travaillá-
-tuc áiz eta eguignen
dituc hire Lan guçiác:

10 bagnan çazpigarren
eguna duc Eternal hire
Iaincoaren Errepaüssüä.
eztuc eguingo Lan bá-
-tere hartan, hic, ez
hire semeac, ez hire
alabac, ez hire muthil-
-lac, ez hire nescáoac

ez hire abréac, ez hire
arrotç hire athétan barna
denac.

11 eçen seÿ egunez Eternalac
eguin tic çerúac eta lurra,
eta Itssásoä, eta hetan di-
ren guçiäc, eta errepaüssa-
tu içan duc çazpigarren
egúneän: eta horrengatic
Eternalac bedincatu dic
errepaüssu egúna eta santi-
ficatu.

12 ohora tçac hire áita eta
hire ama, hire egunac
luça dáiteçéntçat lurra-
ren gagnean, çegna
Eternal . hire Iaincoac
ematen báiároc

13 eztuc hillen.

14 eztuc eguignen haraguiz-
co bekháturic.

15 eztuc ebátssico.

16 eztuc erranen faltso
testimonioric hire lagun
proximoären contra.

17 eztuc guticiátuco hire
lagun proximoaren etçhéä:
eztuc guticiátuco hire
lagun proximoären emáz-
tea, ez haren muthilla,
ez haren nescátoä, ez

haren idiä, ez haren
astóä, ez hire lagun
proximoaren diren gaiüça-
ric bátere.

18 eta poblu guçiäc ikhus-
-ten çituen ihurtçiriäc¹,
adartrom-
-peta sognúä eta kheä egui-
-ten çuën . . . . . mendia:
pobluari beraz hori ikh-
-ussi eta ikhara çerion,
eta vrrun çégoën.

19 hargatic erran çioten
Moÿssi, hi mintça adi
gurequign, eta entçünen
diägu: bagnan Iaincoa
ezbedi mintça gurequign,
hill ezçáitéçen beldurrez.

20 orduän Moÿssec erran
çioën pobluari, etçái-
-téztela beldur: eçen
Iaincoa ethorri duc
çuen frogátçera, eta
haren beldurtássuna
içan dadintçat çuën
áitçigneän, bekhaturic
eguign ezteçaçuéntçat.

21 poblua beraz egotu
içan çen vrrun: bag-
-nan Moÿsse hurbildu
çen illhumbetic . . .

¹ 'and lightnings' (Fr. *brandons*) omitted: 'eta kharrac.'

ILKHITÇEA.

bâitçen Iaincoa.

22 eta Eternalac erran
çioën Moyssi, hunela
erranen diotec Israelen
haurrej, Ikhussi ducuë
mintçatu natçaitçuela
çuey çeruetaric.

23 eztiöçue eguignen çeuëy
enëquiën çillharrezco
Iaincoric, eta eztiöçue
eguignen çeuëy vrrezco
Iai coric.

24 eguingo darótac lurrez-
-co aldarebat çegnaren
gagnean sacrificatuco
bâitituc hire holocauis-
-tac, eta hire prosperitate
ofrendac, hire haçiënda
çhehe eta larriä: çegnere
lekhutan eçarrico bâituc
ene içenaren orhöitçápena,
ethorrico nauc hireganat,
eta bedincatuco aüt.

25 eguiten baldimbadaro-
-tac harrizco aldarebat,
eztituc picatuco: altçhat-
-çen baldimbaduc burdi-
-gna haren çagnera, liçun-
-duco duc:

26 eta ezáiz iganen ene
aldárrera escabelétaric,
hire ahalquissuna aguer
eztadintçat haren aldéän

HOGOYETA BATGARREN CAPI-
-TÚLUÄ.

*Politica Iguçac Escláboën
gagneco naußsilassunari
vquilçen çáizcónac, 12
heriötçe nahi içanac eta ez
nahi içánac, 15. 17 áita
edo
. . . ama çehatçen edo
madaricatçen dulénac 16
guiçombat ebatssi dulénac,
18 batabertçea çehatçen
dulénac iharduquüçedn,
20 bere esclaboëy bidegabe
eguilen diótenac, 22
liscártçedn emaste . . . . .
içorbat çehatçen edo bu-
-tatçen dulénac, 28. gui-
-çóna edo bestia iolçen duen
Idiä, 33 eta vrphutçu
çillhatu ditusténac . . .
estaliçen entitusténac.*

HUNACO hauc dituc pro-
-possátuco diötçatean le-
-gueac.

2 erosten baldimbaduc
Esclabo hebrearbat, çer-
-bitçatuco aü seý vrthez,
eta çazpigarréän il-
-khico duc içateco descant-
-ssu deüssere pagatu gabe.

3 ethorri baldimbada bere gorphutçarequign choillqui, ilkhico duc bere gorphutça-requign: baldimbaşuen emáz-teä, haren emázteä ere ilkhico duc harequign.

4 bere naüssiäc eman baldim-bádiö emázteä semeac eta alabac eguign icatu diötçána, Emázteä eta haren haürrac haren naüssiärentçat iça-nen dituc: bagnan ilkhico duc bere gorphutçaréquiën

5. Escláboäc erraten baldim(-)badu francóqui, mäite diät ene naüssiä, ene emázteä, eta ene haurrac, eznaüc ilkhico descántssu:

6 ordúan bere naüssiäc era-kharrico dic hura Iujeen äitçignera, eta hurbillará-çico dic atherat, edo atheco(-)pillérorat, eta bere naüssiäc çillhatuco çioc behar-riä ezten batez: eta çer-bitçatuco dic bethi.

7 norbáitec saltçen baldim-badu haren alaba esclabo içátéco, eztuc ilkhico es-cláboac ilkhitçen diren béçala.

8 desagradatçen baldimbaşáo
[IV. 10.]

bere naüssiäri promess eman içatu eztioënari, errescataráçico dic, eta eztic içanen puçantça haren saltçeco poblu arrotçari desloialqui compor-tatçen dela haren alderat.

9 bagnan hura prometatu baldimbadiö bere semeari, eguignen çioc alaben çu-çenaren arábera.

10 hartçen baldimbadu bert-çebät beretçat, eztic gutituco deüssere haren neurrimendütic, haren beztitçétic ez hari çor çaion mäitarassunétic.

11. eguiten ezpadiötça hirur gauça horiöc, ilkhico duc diru batere pagatu gabe

12. . guiçona çehatu içango duena halaco maneraz non hiltçen báita, hilla-raçico ditec heriötçeáz.

13 guçiärequign ere guardiän egotu içango ezténa, bagnan Iaincoac okhassiö-nez incuntraraçi içango duena haren escüän, ordenatuco daróät lekhu bat çegnetara ihes eguin-go báitu

14 bagnan norbáit altçha-tu baldimbada bere nahiz

ILKHITÇĒĀ.

espressuqui bere lagun
proximoaren contra haren
hiltçeco fignéciáz, athera-
-tuc duc hagna ene alda-
-rétican, hil dadintçat

15. bere äita edo bere ama
çehatu içango duena,
hillaräçico ditec heriötçe-
-az.

16. norc ere ebatssi içango
bäitu guiçonbat, eta
saldu içango bäitu, edo
. . . . . edireten baldimba-
-da haren escüen artéän,
hillaräçico ditec heriötçeáz
hagna.

17 norc ere madaricatu
içango bäitu bere äita
edo bere ama, eta hura
hilleraguingo ditec heriöt-
-çeáz.

18 çembéitec iharduqui
baldimbatute eta batec
jo baldimbadu bertçéä
harribatez edo vkhabillaz:
çegnetaric ezpäita hill iça-
-tu, bagnan erori bäita
oherat:

19 Iäiquitçen baldimbada,
eta ibiltçen . . . . .
campóän prematçen
dela bere makhillaren
gagnéän, norc ere jo içango
bäitu hagna quito içanen
duc: guçiärequign ere

bihurtuc dic eguign
eztuen travailluaren
intressa, eta sendaräçico
dic hagna ossóqui.

20. norbáitec jo baldimba-
-du haren guiçaescláboä
edo haren emaescláboä
makhill batez, halaco
maneraz non hill . içatu
bäita haren escuaren
azpiän, ezтитеc faltátu-
-co haren punitçera.

21 guçiärequignere biçitçen
baldimbada egun bat edo
biéz, eztuc içango har-
-tazco puniçioneric, eçen
hori duc haren diruä.

22. batçúec guducatçen
diren ordúän, eta çeha-
-tu içango duténeän
içorra den emaztebat,
eta haren haürrac ilkh-
-itçen baldimbadire,
eta guçiärequiën ere
colpea ezpaldimbada
mortala, condemnatua
içan beharco dic pagat-
-çerat emazteären sen-
-harrac iratçhaquico diö-
-en arábera, eta emango
dic pagúä Iujeec ordena-
-tuc duten arábera.

23. bagnan colpea mortala
baldimbada, emango duc
biçiä biçiärentçat,

24. beguiä beguiarentçat,
hortça hortçordagn,
escua escuordagn,
ogna ognordagn,

25. erréä erreordagn, çäüriä
çäüriordagn, vspela
vspelordagn.

26. norbäitec jotçen baldim-
-badu bere . . . . .
. . . . . guiçaesclabo-
(-)ren beguiä edo bere ema-
-esclaboären béguiä, eta
galtçen badiö beguiä, vtçi-
(-)co dic hura goätera libro
içatecotçat bere beguiägä-
-tican

27 eroraraçitçen baldimbä-
-diö hortç bat bere guiça-
-esclaboari edo bere emaes-
-claboäri, vtçico dic hagna
goaterat içatecotçat libro
bere hortçagätican.

28. Idibatec Iotçen baldim-
-badu guiçona edo Emáz-
-teä eta hiltçen baldimba-
-da . . . . pressuna colpétic,
Idiä Lapidätüä içango duc,
ecçeptioneric bátere gábe
eta eztitec Ianen haren

haraguítican: eta Idiaren
Iabéä quito içango duc.

29. bagnan Idiä lehenago
costumatua baldimbacen
Iotçéra, eta haren Iabéä
abertitua içatu baldimbaçen
protestaçionerequign eta
ezpaldimbaçuen beguira-
-tu çerengatic hillaraçi
içatu baldimbadu guiçona
edo Emázteä; Idiä lapi-
-dätüä içango duc: eta
oragno hillarácico ditec
haren Iabeä.

30. dirua iratçháquitçen
baldimbadiöte bere búruä
errescatátçeco, emango dic
bere biçiären errescatúra
Iratçhaqui içango çaiçcon
gäüça guçien arábera.

31. Iotçen baldimbadu
seméä edo Alaba, eguin-
-go çiajoc legue horren be-
-raren arábera.

32. Idiäc Iotçen badu
esclabo bat, nahiz guiço-
-na nahiz emázteä,
noren ere báita Idiä eta
harc emanen çiotçac

ILKHITÇEA.

hogoy eta hamar çillar
pheça haren naüssiari,
eta Idiä lapidátua içango
duc.

33. norbáitec idequitçen
badu phutçubat, edo
norbáitec çillhatçen badu
phutçubat, eta ezpaldim-
-badu estaltçen, eta harat
erortçen bada idibat edo
astóbat,

34. phutçuären Iabeäc
errecompentssatuco dic,
eta errendatuco çiöc diruä
haren naüssiari: bagnan
hil dena harena içango
duc

35. eta norbáiten idiäc
colpatçen badu bere
Lagun proximoären idiä,
eta hargatic hiltçen bal-
-dimbada: salduco ditec
idi biçä, eta errepar-
-tituco ditec dirua erditic
eta Idi hilla ere erre-
-partituco ditec ordítican.

36. bagnan eçagun baldim-
-bada, idiä lehenago
costumatua çela Iotçéra,
eta naüssiäc beguiratu
ezpadu, bihurtuco dic

ossoqui idiä idiordagn:
bagnan idi hilla ha-
-réna içango duc.

HOGOY ETA BIGARREN CAPI-
-TÚLUÄ.

*Politica leguäc ohöin-
-quériä vquütçen duäenac.*
5. haçienden edo Larreä-
-ri iratçhaquiricaco suä-
-ren bidegábeä, 7 gáuça
guardatçera emanicácodc, 14.
gáuça prestatu eta alocäi-
-ruan emánac. 16. birjina-
-bat çuritçen duäna. 18
emasorguigna, 19 bestia-
-ren compagniä duäna. 20
Imajñadoratçáillea, 21.
biölentçiä, 25. vssúrac,
26. bahitçat harturicaco
gáuçac 28. buruçáguieji
ekharri beharçaien ohórea;
29 figñeñ Iaincoac bere
pobluari escatçen diötçan
premiçes eta säindutas-
-sunaz.

NORBAİTEC ebatssi baldim-
-badu idibat edo çembéit

bestia

bestiä çehe, eta hill baldim-
-badu edo saldu, bihurtuco
tic bortç idi idiären orde,
eta laür bestiä çehe
bestia çehearen orde.

2. [ohogna aurkhitçen baldim-
-bada çillhatçen eta Iotçen
bada eta hiltçen handic,
hura Io içango duéna eztuc
içanen . . . faltadun hill
içánez.

3. Iguzquiä altçatu baldim-
-bada haren gágnera, falta-
-dun içango duc hill içanez.]
eguingo dic beraz Erresti-
-tuçione ossóä: eta ezpaldim-
-badu deüssic, saldua içango
duc bere ohoinqueriaren
orde.

4 ohoinquériä aürkhitçen
baldimbada ossóric haren
escüen artéän [nahiz idiä,
astóä, edo bestia çeheä,
biçirican] errendatuco dic
dobléä.

5. norbáitec Ianaraçitçen
baldimbadu larréa edo
mahástiä, leçatu eta
Iatera vtçiric bere bestia
bertçeren Larréän: erren-
-datuco dic [^] bere
Larreco hoberene-
-tican, eta bere mahastico

hoberenétican.

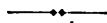
6. Suä Ilkhitçen baldimba-
-da eta aurkhitçen baldim-
-baitu elhorriac

APPENDIX A.

VOCABULAIRE DES FORMES VERBALES,

Par M. Julien Vinson.

IL m'a paru intéressant de relever ci-après les formes verbales employées par d'Urte dans sa traduction. On sait que le verbe est la partie la plus intéressante de la grammaire basque ; c'est seulement par l'analyse et la comparaison du plus grand nombre possible d'expressions verbales simples que nous pourrions avoir la clef de cet édifice vaste et compliqué. D'Urte nous fournit à cet égard des éléments d'étude d'autant plus précieux que, comme Liçarrague, il a cru devoir, par un scrupule religieux peut-être excessif, mais dont nous devons nous féliciter, rendre très exactement le tutoiement de la version originale française. Nous trouvons même chez lui, à ce point de vue, une étrange anomalie : le tutoiement appliqué à plusieurs personnes.

J'ai tâché de traduire chaque expression d'une manière aussi générale et aussi précise que possible ; pour mieux expliquer certains auxiliaires dont la signification originale nous échappe, j'ai cru pouvoir me servir des verbes *avoir* et *être* que j'ai mis entre parenthèses. Je n'ai pas jugé nécessaire de conserver fidèlement les trémas, les accents, les céduilles que d'Urte prodigue, fort irrégulièrement d'ailleurs. J'ai de même rétabli des mots qu'il avait coupés en deux, mais j'ai conservé les altérations phonétiques ou euphoniques qu'il a eu la bonne idée de reproduire dans son manuscrit : j'ai dû pourtant corriger, et l'on comprendra aisément pourquoi, des formes telles que *goanen auc* pour *goanen nauc* 'tu m'as, ô h., pour aller' c'est-à-dire 'j'irai' *goanen nais*. J'ai distingué *zu* 'vous' de *zuek* 'vous' (pl.), et j'ai indiqué les tutoiements par 'ô h.' et 'ô f.' c'est-à-dire 'ô homme,' 'ô femme.'

Le manuscrit de d'Urte est évidemment un brouillon que l'auteur n'a pas eu le temps de revoir et de corriger. On y trouve des erreurs qui ne lui auraient pas échappé s'il avait pu se relire, par exemple le tutoiement masculin au lieu du féminin au v. 6 du chap. xviii de la Genèse: *hartçalçic, orrha tçac*, et *eguilçic* pour *hartçalçin, orrha tçan*, et *eguilçin*.

J. V.

PARIS, 15 février 1894.

<i>ABILLA,</i>	tu marches
<i>açaançat,</i>	pour qu'il (ait) toi
<i>açadan,</i>	que j'(aie) toi
<i>açala,</i>	qu'il (ait) toi
<i>açan,</i>	qu'il (ait) toi
<i>açantçat,</i>	pour qu'il (ait) toi
<i>açatele,</i>	afin qu'ils (aient) toi
<i>adi,</i>	(sois)
<i>adign, adin,</i>	que tu (sois)
<i>adinçat, adintçat,</i>	pour que tu (sois)
<i>ago,</i>	tu demeures
<i>agoen,</i>	(où) tu demeures
<i>agot,</i>	tu demeures à moi
<i>aicela,</i>	pendant que tu es
<i>aicen,</i>	que tu es
<i>aile,</i>	tu pourrais être
<i>aiz,</i>	tu es
<i>aphaintçac,</i>	prépare-le, ô h.
<i>aquio,</i>	(sois) à lui
<i>aquion,</i>	que tu (sois) à lui
<i>aquiote,</i>	(sois) à eux
<i>atçail,</i>	tu es à moi
<i>atçajo,</i>	tu es à lui
<i>atçan,</i>	(où) tu es couché
<i>athor,</i>	viens
<i>au,</i>	il a toi

<i>audala,</i>	que j'ai toi
<i>audan,</i>	(où) j'ai toi
<i>audana,</i>	moi qui ai toi
<i>auena,</i>	celui qui a toi
<i>auenean,</i>	quand il a toi
<i>augu,</i>	nous avons toi
<i>aut,</i>	j'ai toi
<i>aute,</i>	ils ont toi
<i>auten,</i>	qu'ils ont toi
<i>autenac,</i>	ceux qui ont toi
<i>BAÇAIC,</i>	s'il est à toi, ô h.
<i>baceâquidi,</i>	je le sais certes, ô h.
<i>baceaquic,</i>	il le sait certes, ô h.
<i>bacela,</i>	qu'il était certes
<i>bacignacussat,</i>	je le vois certes, ô f.
<i>bacihoacen,</i>	ils allaient certes
<i>bacindutela,</i>	que vous l'aviez certes
<i>baciotsalen, baciotsalen,</i>	ils le disaient certes
<i>baciotsan,</i>	il le disait certes
<i>bacirela,</i>	qu'ils étaient certes
<i>badacussat,</i>	je le vois certes
<i>badaqui,</i>	il le sait certes
<i>badaquic,</i>	tu le sais certes, ô h.
<i>badarotac,</i>	si tu l'(as) à moi, ô h.
<i>badathor,</i>	il vient certes
<i>badela,</i>	qu'il est certes
<i>badetçac,</i>	si tu les (as), ô h.
<i>badiagu,</i>	nous l'avons certes, ô h.
<i>badiat,</i>	je l'ai certes, ô h.
<i>badihoa,</i>	il va certes
<i>badihoaz,</i>	ils vont certes
<i>badiotec,</i>	tu l'as certes à eux, ô h.
<i>baduçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) l'avez certes
<i>baguignaquiën,</i>	nous le savions certes
<i>baguigne,</i>	si nous étions
<i>baguintuân,</i>	tu avais nous certes, ô h. (<i>pour nous étions</i>)
[IV. 10.]	M m

<i>bahais,</i>	tu es certes
<i>bahaugu,</i>	nous avons certes toi
<i>baicaituc,</i>	parce que tu as nous, ô h.
<i>baiharótan,</i>	parce que tu l'(avais) à moi, ô h.
<i>baihau,</i>	parce qu'il a toi
<i>baihaut,</i>	parce que j'ai toi
<i>baihuen,</i>	parce que tu l'avais
<i>bainago,</i>	parce que je demeure
<i>bainais,</i>	parce que je suis
<i>bainaroon,</i>	parce que je l'(avais) à toi, ô h.
<i>bainau,</i>	parce qu'il a moi
<i>bainauc,</i>	parce que tu as moi, ô h. (<i>pour</i> je suis)
<i>bainiauc,</i>	parce qu'il a moi, ô h.
<i>bainintcen,</i>	parce que j'étais
<i>baimuen,</i>	parce que je l'avais
<i>baiquignaisquian,</i>	parce que nous étions à toi, ô h.
<i>baila,</i>	parce qu'il est
<i>bailago,</i>	parce qu'il demeure
<i>baitaroc,</i>	parce qu'il l'(a) à toi, ô h.
<i>baitarocuc,</i>	parce que tu l'(as) à nous, ô h.
<i>baitaron,</i>	parce qu'il l'(a) à toi, ô f.
<i>baitçacussan,</i>	parce qu'il le voyait
<i>baitçait,</i>	parce qu'il est à moi
<i>baitçaitçue,</i>	parce qu'il est à vous (<i>pl.</i>)
<i>baitçaituzte,</i>	parce qu'il a vous (<i>pl.</i>)
<i>baitçaisquidale,</i>	parce que vous (<i>pl.</i>) étiez à moi
<i>baitçaje,</i>	parce qu'il est à eux
<i>baitçajo,</i>	parce qu'il est à lui
<i>baitçarocun,</i>	parce qu'il l'(avait) à nous
<i>baitçathocen,</i>	parce qu'ils venaient
<i>baitçeqáquen,</i>	parce qu'il ne pouvait pas l'(avoir)
<i>baitçeqaquelen,</i>	parce qu'ils ne pouvaient pas l'(avoir)
<i>baitçegocan,</i>	parce qu'il demeurerait à lui
<i>baitçegoen,</i>	parce qu'il demeurerait
<i>baitcen,</i>	parce qu'il était
<i>baitcihban,</i>	parce qu'il allait
<i>baitcioen,</i>	parce qu'il l'avait à lui

<i>baitciotçan,</i>	parce qu'il les avait à lui
<i>baitcioten,</i>	parce qu'il l'avait à eux
<i>baitciren,</i>	parce qu'ils étaient
<i>baitcilçâian,</i>	parce qu'il était à toi, ô h.
<i>baitcilçaien, baitcilçajen,</i>	parce qu'il était à eux
<i>baitcilçajon,</i>	parce qu'il était à lui
<i>baitcitezquen,</i>	parce qu'ils ne pouvaient pas (être)
<i>baitcituen,</i>	parce qu'il les avait
<i>baitcitusten,</i>	parce qu'ils les avaient
<i>baitçuen,</i>	parce qu'il l'avait
<i>baitçuten,</i>	parce qu'ils l'avaient
<i>baithun (pour baitun),</i>	parce que tu l'as, ô f.
<i>baitiat,</i>	parce que je l'ai, ô h.
<i>baitic,</i>	parce qu'il l'a, ô h.
<i>baitio,</i>	parce qu'il l'a à lui
<i>baitioc,</i>	parce que tu l'as à lui, ô h.
<i>baitiot,</i>	parce que je l'ai à lui
<i>baitiotça,</i>	parce qu'il les a à lui
<i>baitire,</i>	parce qu'ils sont
<i>baitilu,</i>	parce qu'il les a
<i>baitiluste,</i>	parce qu'ils les ont
<i>baitistec,</i>	parce qu'ils les ont, ô h.
<i>baitu,</i>	parce qu'il l'a
<i>baituc,</i>	parce que tu l'as, ô h.
<i>baituc (pour badituc),</i>	tu les a certes, ô h.
<i>baitut,</i>	parce que je l'ai
<i>baldimbaçâio,</i>	s'il est à lui
<i>baldimbaçarete,</i>	si vous (pl.) êtes
<i>baldimbacen,</i>	s'il était
<i>baldimbada,</i>	s'il est
<i>baldimbadago,</i>	s'il demeure
<i>baldimbadarocuc,</i>	si tu l'(as) à nous, ô h.
<i>baldimbadarot,</i>	s'il l'(a) à moi
<i>baldimbadarotac,</i>	si tu l'(as) à moi, ô h.
<i>baldimbadarotet,</i>	s'ils l'(ont) à moi
<i>baldimbadeça,</i>	s'il l'(a)
<i>baldimbadio,</i>	s'il l'a à lui

<i>baldimbadioçue,</i>	si vous (<i>pl.</i>) l'avez à lui
<i>baldimbadiote,</i>	s'ils l'ont à lui
<i>baldimbadu,</i>	s'il l'a
<i>baldimbaduc, baldinbaduc,</i>	si tu l'as, ô h.
<i>baldimbaduçue,</i>	si vous (<i>pl.</i>) l'avez
<i>baldimbadut,</i>	si je l'ai
<i>baldimbaguindu,</i>	si nous l'avions
<i>baldimbahais,</i>	si tu es
<i>baldimbahintç,</i>	si tu étais
<i>baldimbaitu,</i>	s'il les a
<i>baldimbaituc,</i>	si tu les as, ô h.
<i>baldimbaitut,</i>	si je les ai
<i>baldimbaituste,</i>	s'ils les ont
<i>baldimbais,</i>	s'il était
<i>baldimbanau,</i>	s'il a moi
<i>baldimbanu,</i>	si je l'avais
<i>balu,</i>	s'il l'avait
<i>banadi,</i>	si j'(étais)
<i>baniathorc,</i>	je viens certes, ô h.
<i>banihoac</i>	je vais certes, ô h.
<i>banio,</i>	si je l'avais à lui
<i>banu,</i>	si je l'avais
<i>bayhau,</i>	parce qu'il a toi
<i>beça,</i>	qu'il l'(aie)
<i>beçat,</i>	que je l'(aie) (<i>impér.</i>)
<i>beçate,</i>	qu'ils l'(aient)
<i>bedi,</i>	qu'il (soit)
<i>beguirauc,</i>	regarde-le, ô h.
<i>beguirautçue,</i>	regardez-le, vous (<i>pl.</i>)
<i>béitez,</i>	qu'ils (soient)
<i>bequiote,</i>	qu'il (soit) à eux
<i>bequit,</i>	qu'il (soit) à moi
<i>beçça,</i>	qu'il les (aie)
<i>beççate,</i>	qu'ils les (aient)
 <i>ÇABILLANA,</i>	 celui qui marchait
<i>çac,</i>	(aie)-le, ô h.

<i>çaçue,</i>	(ayez)-le, vous (<i>pl.</i>)
<i>çacussatela,</i>	qu'ils le voyaient
<i>çagoxcanac,</i>	ceux qui demeurent à lui
<i>çaiala,</i>	qu'il est à toi, ô h.
<i>çaiana,</i>	ce qui est à toi, ô h.
<i>çaianic,</i>	quelque (chose) qui est à toi, ô h.
<i>çaic,</i>	il est à toi, ô h.
<i>çaign,</i>	il est à toi, ô f.
<i>çaidèn,</i>	qui est à lui
<i>çaiolen,</i>	il était à eux
<i>çait,</i>	il est à moi
<i>çaiçatela,</i>	qu'il (ait) vous (<i>pl.</i>)
<i>çaiçue,</i>	il est à vous (<i>pl.</i>)
<i>çaiçuela,</i>	qu'il est à vous (<i>pl.</i>)
<i>çaiçuen,</i>	(ce) qui est à vous (<i>pl.</i>)
<i>çaileste,</i>	(soyez), vous (<i>pl.</i>)
<i>çailesten,</i>	que vous (<i>pl.</i>) soyez
<i>çailestençal,</i>	pour que vous (<i>pl.</i>) soyez
<i>çailustedan,</i>	(comment) j'ai vous (<i>pl.</i>)
<i>çailuztel,</i>	j'ai vous (<i>pl.</i>)
<i>çaisco,</i>	ils sont à lui
<i>çaiscon,</i>	(les choses) qui sont à lui
<i>çaisquidnac,</i>	ceux qui sont à toi, ô h.
<i>çaisquic,</i>	ils sont à toi, ô h.
<i>çaisquidate,</i>	vous (<i>pl.</i>) êtes à moi
<i>çaisquidátena,</i>	(celui dont) vous (<i>pl.</i>) étiez à moi
<i>çaisquiiçue,</i>	ils sont à vous (<i>pl.</i>)
<i>çaisquiiçuen,</i>	qui sont à vous (<i>pl.</i>)
<i>çakharçquelen,</i>	ils les portaient
<i>çan,</i>	aie-le, ô f.
<i>çaquizcote,</i>	soyez à lui, vous (<i>pl.</i>)
<i>çarete,</i>	vous (<i>pl.</i>) êtes
<i>çaretele,</i>	que vous (<i>pl.</i>) êtes
<i>çareten,</i>	(où) vous (<i>pl.</i>) êtes
<i>çaretenen,</i>	de vous (<i>pl.</i>) qui êtes (<i>gén.</i>)
<i>çarocunean,</i>	quand il l'(avait) à nous
<i>çarotala,</i>	qu'il l'(avait) à moi

<i>çarolan,</i>	il l'(avait) à moi
<i>çatchecon,</i>	qui tenait à lui
<i>çaşac,</i>	(aie)-les, ô h.
<i>çatcic,</i>	(aie)-les, ô h.
<i>çaşue,</i>	(ayez)-les, vous (<i>pl.</i>)
<i>çathorra,</i>	comme il venait
<i>çathozte,</i>	venez, vous (<i>pl.</i>)
<i>çaudecenec,</i>	ceux qui demeuraient
<i>çaudete,</i>	demeurez, vous (<i>pl.</i>)
<i>cebillan,</i>	il marchait
<i>cebillaşan,</i>	ils marchaient, qui marchaient
<i>ceşan,</i>	qu'il l'(eût)
<i>ceşantişat,</i>	pour qu'il l'(eût)
<i>ceşaquten,</i>	ils pouvaient l'(avoir)
<i>ceşatela,</i>	qu'ils l'(eussent)
<i>cedign, cedin,</i>	qu'il (fût)
<i>cedinişat,</i>	pour qu'il (fût)
<i>cegoela,</i>	pendant qu'il demeurait
<i>cegoen,</i>	il demeurait
<i>cegoena,</i>	celui qui demeurait
<i>cela,</i>	qu'il était
<i>cen,</i>	il était
<i>cerion,</i>	il était à lui <i>ou</i> il coulait
<i>cerişana,</i>	celui qui s'appelait
<i>ceşan,</i>	qui les (eût)
<i>ceşaqulen,</i>	il pouvait les (avoir)
<i>ceşatela,</i>	qu'ils les (eussent)
<i>ceşaten,</i>	qu'ils les (eussent)
<i>ceudecela,</i>	comme ils demeuraient
<i>ceudecen,</i>	ils demeuraient
<i>ceudecenac,</i>	ceux qui demeuraient
<i>ciagoc,</i>	il demeure, ô h.
<i>ciagolac,</i>	il demeure à moi, ô h.
<i>ciaicuc,</i>	il est à nous, ô h.
<i>ciaioc,</i>	il est à lui, ô h.
<i>ciaiolec,</i>	il est à eux, ô h.
<i>ciditlan,</i>	il était à moi, ô h.

<i>ciailac,</i>	il est à moi, ô h.
<i>ciájoc,</i>	il est à lui, ô h.
<i>cián,</i>	il l'avait, ô h.
<i>ciarocúan,</i>	il l'(avait) à nous, ô h.
<i>ciarocuc,</i>	il l'(a) à nous, ô h.
<i>ciarocutec,</i>	ils l'(ont) à nous, ô h.
<i>ciarotac,</i>	il l'(a) à moi, ô h.
<i>ciarotatec,</i>	ils l'(ont) à moi, ô h.
<i>ciarozquidan,</i>	il les (a) à moi, ô f.
<i>ciarozquiguän,</i>	il les (avait) à nous, ô h.
<i>ciaillac,</i>	il l'a à moi, ô h.
<i>ciaulanan,</i>	il l'avait à moi, ô f.
<i>cignan,</i>	il l'avait, ô f.
<i>cihatocen,</i>	ils venaient
<i>cihoäcec,</i>	ils vont, ô h.
<i>cihoacela,</i>	pendant qu'ils allaient
<i>cihoacen,</i>	ils allaient, qui allaient
<i>cihoala,</i>	pendant qu'il allait
<i>cihoan,</i>	il allait
<i>cihoana,</i>	celui qui allait
<i>cihoas(c),</i>	ils vont, qu'ils aillent, ô h. (?)
<i>cihoäzcon,</i>	(les) qui allaient à lui
<i>cinduten,</i>	vous (<i>pl.</i>) l'aviez
<i>cintuzquete,</i>	vous (<i>pl.</i>) les auriez
<i>cioagu,</i>	nous l'avons à lui, ô h.
<i>cioat,</i>	je l'ai à lui, ô h.
<i>ciöät,</i>	je le dis, ô h.; je l'ai à toi, ô h.
<i>cioc,</i>	il l'(a) à lui, ô h.
<i>cioçoqueten,</i>	ils pouvaient l'avoir à lui
<i>cioçotela,</i>	qu'ils l'eussent à eux
<i>cioela,</i>	qu'il l'avait à lui
<i>cioen,</i>	il l'avait à lui
<i>cioenaren</i>	de celui qu'il avait à lui
<i>cioenarenac,</i>	ceux de celle qu'il avait à elle
<i>cion,</i>	qu'elle l'eût à lui, ô f.
<i>ciotçaat,</i>	j'ai vous (<i>pl.</i>) à lui, ô h.; je les ai à lui, ô h.
<i>ciotçac,</i>	il les a à lui, ô h.

<i>ciotçan,</i>	(les) qu'il avait à lui ; il les (avait) à lui
<i>ciotçanac,</i>	ceux qu'il avait à lui
<i>ciotçânai,</i>	je les ai à lui, ô f.
<i>ciotçal,</i>	je l'ai à eux, ô h.
<i>ciotçalçal,</i>	je les ai à eux, ô h.
<i>ciotçalen,</i>	il les avait à eux ; ils l'avaient à lui ; ils les avaient à eux
<i>ciotçoconic,</i>	quelque (chose) qui les avait à lui
<i>ciotçân,</i>	ils l'avaient à lui, ô h.
<i>ciotec,</i>	ils l'ont à lui, ô h.
<i>ciotela,</i>	pendant qu'il l'avait à eux
<i>cioten,</i>	il l'avait à eux ; ils l'avaient à lui
<i>cioténa,</i>	ce qu'il avait à eux
<i>ciotet,</i>	je l'ai à eux, ô h.
<i>ciotssala, ciotsala,</i>	pendant qu'il le disait
<i>ciotssan,</i>	il le disait
<i>ciotssatela, ciotsatela,</i>	pendant qu'ils le disaient
<i>ciqueagu,</i>	nous l'aurions, ô h.
<i>cirela,</i>	pendant qu'ils étaient
<i>ciren,</i>	ils étaient
<i>cirenac,</i>	ceux qui étaient
<i>cirenen,</i>	de ceux qui étaient (<i>gén.</i>)
<i>ciłçaien,</i>	il était à eux
<i>ciłçaiola,</i>	qu'il était à lui
<i>ciłçaiion,</i>	il était à lui
<i>ciłçaiioten,</i>	il était à eux
<i>ciłçaiilan,</i>	il était à moi
<i>ciłçaiłçuenean,</i>	quand il était à vous (<i>pl.</i>)
<i>ciłçaiıcon,</i>	ils étaient à lui
<i>ciłçaiıconac,</i>	ceux qui étaient à lui
<i>ciłçaiıconeanean,</i>	quand ils étaient à lui
<i>ciłçaiıcotela,</i>	pendant qu'ils étaient à eux
<i>ciłçaiıcoten,</i>	ils étaient à lui ; (les) qu'elles étaient à eux ; (les) qui étaient à eux ; ils étaient à eux
<i>ciłçájjen,</i>	il était à eux
<i>ciłçajon,</i>	il était à lui
<i>cileccen,</i>	qu'ils (fussent)

<i>citecentçat,</i>	pour qu'ils (fussent)
<i>citequena,</i>	ce qui pouvait (être)
<i>citistian,</i>	ils les avaient, ô h.
<i>citúdn,</i>	tu les avais, ô h. (<i>pour</i> ils étaient)
<i>cihuela,</i>	qu'il les avait
<i>cituen,</i>	il les avait
<i>ciwuenean,</i>	quand il les avait
<i>ciwustela,</i>	qu'ils les avaient
<i>ciwusten,</i>	ils les avaient
<i>ciwustenac,</i>	ceux qu'ils avaient
<i>ciwustenen,</i>	de ceux qu'ils avaient
<i>çohaste,</i>	allez, vous (<i>pl.</i>)
<i>çuán,</i>	tu l'avais, ô h. (<i>pour</i> il était); (ce) que tu avais, ô h.
<i>çucla,</i>	pendant qu'il l'avait
<i>çuen,</i>	il l'avait
<i>çuetic,</i>	depuis qu'il l'avait
<i>çutela,</i>	qu'ils l'avaient
<i>çuten,</i>	ils l'avaient
<i>çuteney,</i>	à ceux qui l'avaient
<i>DA,</i>	il est
<i>dabillan,</i>	qui marche
<i>dacussaán,</i>	que tu vois, ô h.
<i>dacussala,</i>	pendant qu'il le voit
<i>dacussatenac,</i>	ceux qui le voient
<i>dadign,</i>	qu'il (soit)
<i>dadillala,</i>	qu'il (soit)
<i>dadintçat,</i>	pour qu'il (soit)
<i>dago,</i>	il demeure
<i>dagoca,</i>	il demeure à lui
<i>dagocána,</i>	ce qui demeure à lui
<i>dagoena,</i>	celui qui demeure
<i>dagosca,</i>	ils demeurent à lui
<i>dagoscaten,</i>	qui demeurent à eux
<i>daitecela,</i>	qu'ils (soient)
<i>daitecen,</i>	qu'ils (soient)
[IV. 10.]	N n

<i>daitecençat,</i>	pour qu'ils (soient)
<i>dakharquedala,</i>	que je puisse le porter
<i>dakharquen,</i>	qui peut le porter
<i>dakharquena,</i>	celui qui peut le porter
<i>dakharqueten,</i>	qui peuvent le porter
<i>dakharquetenac,</i>	ceux qui peuvent le porter
<i>daquidançat,</i>	pour qu'il (soit) à moi
<i>daquion,</i>	qu'il (soit) à lui
<i>daquionçat,</i>	pour qu'il (soit) à lui
<i>daquiolela,</i>	qu'il (soit) à eux
<i>daquiqueon,</i>	il peut <i>ou</i> pourrait (être) à lui
<i>daquiscon,</i>	(qu')ils (soient) à lui
<i>darion,</i>	où coule
<i>dariona,</i>	celui où coule
<i>daroadan,</i>	que je l'(aie) à toi, ô h.
<i>darodagu,</i>	nous l'(avons) à toi, ô h.
<i>darovala,</i>	qu'il l'(a) à toi, ô h.
<i>darodän,</i>	qu'il l'(ait) à toi, ô h.
<i>darodänän,</i>	quand il l'(a) à toi, ô h.
<i>därodät,</i>	je l'(ai) à toi, ô h.
<i>daroc,</i>	il l'(a) à toi, ô h.
<i>darocu,</i>	il l'(a) à nous
<i>darocuana,</i>	ce que tu (as) à nous
<i>darocuc,</i>	tu l'(as) à nous, ô h.
<i>darocun,</i>	(ce) qu'il (a) à nous
<i>daronat,</i>	je l'(ai) à toi, ô f.
<i>darot,</i>	il l'(a) à moi; je l'(ai) à lui
<i>darotac,</i>	tu l'(as) à moi, ô h.
<i>darotacän,</i>	que tu (as) à moi, ô h.
<i>darotacana,</i>	ce que tu (as) à moi, ô h.
<i>darotaçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) l'avez à moi
<i>darotala,</i>	pendant qu'il l'(a) à moi
<i>darotanala,</i>	que tu l'(as) à moi, ô f.
<i>darotanana,</i>	ce que tu (as) à moi, ô f.
<i>darotalen,</i>	qu'ils (ont) à moi
<i>darotçue,</i>	il l'(a) à vous (<i>pl.</i>)
<i>darotçuedana,</i>	ce que j'(ai) à vous (<i>pl.</i>)

<i>darotçüena,</i>	ce qu'il (a) à vous (<i>pl.</i>)
<i>darotçüenean,</i>	quand il l'(a) à vous (<i>pl.</i>) ; quand ils l'(ont) à vous (<i>pl.</i>)
<i>darotçüet,</i>	je l'(ai) à vous (<i>pl.</i>)
<i>darotec,</i>	ils l'ont à toi, ô h.
<i>darozquiadan,</i>	(les choses) que j'ai à toi, ô h.
<i>darozquiadanac,</i>	les choses que j'(ai) à toi, ô h.
<i>darozquiâgu,</i>	nous les (avons) à toi, ô h.
<i>darozquiân,</i>	(les choses) qu'il (a) à toi
<i>darozquiat,</i>	je les (ai) à toi, ô h.
<i>darozquic,</i>	il les (a) à toi, ô h.
<i>darozquidac,</i>	tu les (as) à moi, ô h.
<i>darozquidacan,</i>	(les choses) que tu (as) à moi, ô h.
<i>darozquidala,</i>	qu'il les (a) à moi
<i>darozquidanac,</i>	les choses qu'il (a) à moi
<i>darozquiguc,</i>	tu les (as) à nous, ô h.
<i>darozquitiçuegu,</i>	nous les (avons) à vous (<i>pl.</i>)
<i>darozquitiçuet,</i>	je les (ai) à vous (<i>pl.</i>)
<i>datçala,</i>	pendant qu'il est couché
<i>dathorren,</i>	qui vient
<i>daudecenen,</i>	de ceux qui demeurent
<i>dautac,</i>	tu l'(as) à moi, ô h.
<i>deçaan,</i>	que tu l'(aies), ô h.
<i>deçaanitçat,</i>	pour que tu l'(aies), ô h.
<i>deçacala,</i>	que tu l'(aies), ô h.
<i>deçaçuentçat,</i>	pour que vous (<i>pl.</i>) l'(ayez)
<i>deçadantçat,</i>	pour que je l'(aie)
<i>deçagun,</i>	que nous l'(ayons)
<i>deçan,</i>	qu'il l'(ait)
<i>deçaquedan,</i>	que je l'(aie)
<i>deçaquena,</i>	ce qu'il peut (avoir)
<i>deçaquelen,</i>	(ce) qu'ils pourraient (avoir)
<i>deçaten,</i>	qu'ils l'(aient)
<i>degno,</i>	tant qu'il est
<i>dela,</i>	qu'il est
<i>den,</i>	qui est, qu'il soit
<i>denean,</i>	quand il est

<i>deiçac,</i>	(aie)-les, ô h.
<i>deiçacaniçat,</i>	pour que tu les (aies), ô h.
<i>deiçadan,</i>	que je les (aie)
<i>deiçadantiçat,</i>	pour que je les (aie)
<i>deiçagun,</i>	(ayons)-les
<i>deiçala,</i>	qu'il les (ait)
<i>deiçan,</i>	qu'il les (ait)
<i>deiçantiçat</i>	pour qu'il les (ait)
<i>diaçala,</i>	qu'il l'(ait) à toi, ô h.
<i>diagu,</i>	nous l'avons, ô h.
<i>diat,</i>	je l'ai, ô h.
<i>dic,</i>	il l'a, ô h.
<i>dieçala,</i>	qu'il l'(ait) à toi, ô h.
<i>dieçaçuela,</i>	qu'il l'(ait) à vous (<i>plur.</i>)
<i>dieçaçuentçat,</i>	pour qu'il l'(ait) à vous (<i>plur.</i>)
<i>dieçadaan,</i>	que tu l'(aies) à moi, ô h.
<i>dieçadac,</i>	(aie)-le à moi, ô h.
<i>dieçadaçue,</i>	(ayez)-le à moi, vous (<i>pl.</i>)
<i>dieçadan,</i>	(aie)-le à moi, ô f.
<i>dieçadantiçat,</i>	pour que tu l'(aies) à moi, ô h.
<i>dieçaguçue</i>	(ayez)-le à nous, vous (<i>pl.</i>)
<i>dieçagun,</i>	qu'il l'(ait) à nous
<i>diçtaquidac,</i>	(aie)-les à moi, ô h.
<i>diçtaquidatçue,</i>	(ayez)-les à moi, vous (<i>pl.</i>)
<i>diçtaquiguc,</i>	(aie)-les à nous, ô h.
<i>diçtaquiltçuedan,</i>	que je les (aie) à vous (<i>pl.</i>)
<i>diçtaquiltçuan,</i>	qu'ils les (aient) à toi, ô h.
<i>dign,</i>	il l'a, ô f.
<i>dignagu,</i>	nous l'avons, ô f.
<i>dignat,</i>	je l'ai, ô f.
<i>dihoa,</i>	il va
<i>dihoaç,</i>	ils vont
<i>dio,</i>	il l'a à lui
<i>dioçala,</i>	pendant que tu le dis, ô h.
<i>dioçan,</i>	comme tu l'as à lui, ô h.
<i>dioc,</i>	tu l'(as) à lui, ô h.; tu le dis, ô h.
<i>dioçoc,</i>	aie-le à lui, ô h.

<i>diçoocoan,</i>	que tu l'(aies) à lui, ô h.
<i>diçoçoque,</i>	(ayez)-le à lui, vous (<i>pl.</i>)
<i>diçoödan,</i>	que je l'(aie) à lui
<i>diçoçoğun,</i>	(ayons)-le à lui
<i>diçoçoğuten,</i>	ayons-le à eux
<i>diçoön,</i>	(aie)-le à lui, ô f.
<i>diçoönliçat,</i>	pour qu'il l'(ait) à lui
<i>diçoötean,</i>	que tu l'(aies) à eux, ô h.
<i>diçoöteç,</i>	(aie)-le à eux, ô h.
<i>diçoötela,</i>	qu'il l'(ait) à eux
<i>diöçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) l'avez à lui
<i>diöddäla,</i>	pendant que je le dis, ô h.
<i>diödan,</i>	que j'ai à lui
<i>diödana,</i>	ce que j'ai à lui
<i>diöela,</i>	qu'il l'a à lui
<i>diöen,</i>	qu'il a à lui
<i>diögu,</i>	nous l'avons à lui
<i>diöğun,</i>	que nous avons à lui
<i>diön,</i>	tu l'(as) à lui, ô f.
<i>diöt,</i>	je l'ai à lui
<i>diötça,</i>	il les a à lui
<i>diötçaan,</i>	(les choses) que tu as à lui
<i>diötçagute,</i>	nous les avons à eux
<i>diötçana,</i>	celui qui les a à lui
<i>diötçanac,</i>	les choses qu'il a à lui
<i>diötçate,</i>	il les a à eux
<i>diötçatean,</i>	(les choses) qu'il a à eux, ô h.
<i>diötçatela,</i>	pendant qu'il les a à eux
<i>diötçoöcoan,</i>	(aie)-les à lui, ô h.
<i>diötçoöğunac,</i>	ceux que nous avons à lui
<i>diötçoönliçat,</i>	pour qu'il les ait à lui
<i>diötçoötean,</i>	que tu les aies à eux
<i>diötçutet,</i>	je les ai à vous (<i>pl.</i>)
<i>diöte,</i>	il l'a à eux
<i>diöteç,</i>	tu l'as à eux, ô h.
<i>diötledan,</i>	que je l'aie à eux
<i>diötledanean,</i>	quand je l'ai à eux

<i>diotela,</i>	qu'il l'a à eux
<i>diotet,</i>	je l'ai à eux
<i>diótssa,</i>	il le dit
<i>diotssála,</i>	pendant qu'il le dit
<i>diquéät,</i>	je l'aurai, ô h. ; je pourrai l'avoir, ô h.
<i>dire,</i>	ils sont
<i>diréla,</i>	qu'ils sont
<i>diren,</i>	qui sont
<i>direna,</i>	où ils sont
<i>direnen,</i>	de ceux qui sont
<i>direnetaric,</i>	parmi ceux qui sont
<i>ditec,</i>	ils l'ont, ô h.
<i>ditiat,</i>	je les ai, ô h.
<i>ditu,</i>	il les a
<i>dituala,</i>	que tu les as, ô h.
<i>dituán,</i>	que tu les as, ô h. ; (les choses) que tu as, ô h.
<i>dituánean,</i>	quand tu les as, ô h.
<i>dituc,</i>	tu les as, ô h. (<i>pour</i> ils sont)
<i>ditudanac,</i>	(les choses) que j'ai
<i>ditudanean,</i>	quand je les ai
<i>dituena,</i>	celui qui les a
<i>ditun,</i>	tu les as, ô f. (<i>pour</i> ils sont)
<i>ditutçuela,</i>	que vous (<i>pl.</i>) les avez
<i>ditutçuen,</i>	(les choses) que vous (<i>pl.</i>) avez
<i>dituzle,</i>	ils les ont
<i>dituzteney,</i>	à ceux qui les ont
<i>doha,</i>	il va
<i>dohacen,</i>	qui vont, qu'ils aillent
<i>dohan,</i>	qui va
<i>dohazcon, dohascon,</i>	qui vont à lui
<i>duála,</i>	que tu l'as, ô h. ; pendant que tu l'as, ô h.
<i>duán,</i>	que tu as, ô h.
<i>duan,</i>	que tu as, ô h.
<i>duana,</i>	(par ce que) tu l'as, ô h.
<i>duanean,</i>	quand tu l'as, ô h. (<i>pour</i> quand il est)
<i>duc,</i>	tu l'as, ô h.
<i>duçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) l'avez

<i>duçuela,</i>	pendant que vous (<i>pl.</i>) l'avez
<i>duçuen,</i>	(si) vous l'avez, vous (<i>pl.</i>)
<i>duçuenta,</i>	celui que vous (<i>pl.</i>) avez
<i>dudala,</i>	que je l'ai
<i>dudana,</i>	ce que j'ai
<i>dudanaz,</i>	par ce que j'ai
<i>dudânean,</i>	quand je l'ai
<i>duela,</i>	qu'il l'a, pendant qu'il l'a
<i>duenaren,</i>	de celui qui l'a
<i>duenaz,</i>	par ce qu'il a
<i>duenic,</i>	quelque qui l'ait
<i>dugu,</i>	nous l'avons
<i>dun,</i>	tu l'as, ô f.
<i>dunan,</i>	que tu as, ô f.
<i>dulênac,</i>	les choses qui l'ont
<i>dulênena,</i>	celui de ceux qui l'ont
<i>Eçac,</i>	(aie)-le, ô h.
<i>eçaguiçac,</i>	reconnais-le, ô h.
<i>eçaque,</i>	tu pouvais l'(avoir)
<i>eguiç,</i>	fais-le, ô h.
<i>eguiçue,</i>	faites-le, vous (<i>pl.</i>)
<i>eguidac,</i>	fais-le moi, ô h.
<i>eguioc,</i>	fais-le lui, ô h.
<i>eguitçic,</i>	fais-les, ô h.
<i>eguitçue,</i>	faites-les, vous (<i>pl.</i>)
<i>emac,</i>	mets-le, ô h. ; donne-le, ô h.
<i>emaçue,</i>	donnez-le, vous (<i>pl.</i>)
<i>emadac,</i>	donne-le moi, ô h.
<i>emadan,</i>	donne-le moi, ô f.
<i>eman,</i>	donne-le, ô f.
<i>ematçic,</i>	donne-les, ô h.
<i>erroc,</i>	dis-le à lui, ô h.
<i>errolçic,</i>	dis-les à lui, ô h.
<i>errolec,</i>	dis-le à eux, ô h.
<i>elçaic,</i>	il n'est pas à toi, ô h.
<i>elçaicu,</i>	il n'est pas à nous

etçaiçue,
etçaitexlela,
etçaitexlen,
etçarete,
etcedquiâgu,
etceaquiai,
etceaquien,
etceaquilen,
etcela,
etçen,
etciarotac,
etciarolan,
etcindulen,
etciôdgu,
etciôfontçat,
etciœla,
etciœn,
etciœnac,
etcion,
etciotec,
etciçaioc,
etciçuzlen,
etçuen,
ezadillala,
ezadin,
ezadinçat,
ezâis,
ezaugun,
ezautela,
ezbaitcen,
ezbeça,
ezbedi,
ezcaitecen,
ezcaitecentçat,
ezcaituc,

ezluqucc,

il n'est pas à vous (*pl.*)
 que vous (*pl.*) ne (soyez) pas
 que vous (*pl.*) ne (soyez) pas
 vous (*pl.*) n'êtes pas
 nous ne le savons pas, ô h.
 je ne le sais pas, ô h.
 il ne le savait pas
 ils ne le savaient pas
 qu'il n'était pas
 il n'était pas
 il ne l'(a) pas à moi, ô h.
 il ne l'(a) pas à moi, ô f.
 vous (*pl.*) ne l'aviez pas
 nous ne l'avons pas à lui, ô h.
 pour qu'il ne l'(aie) pas à lui
 qu'il ne l'avait pas à lui
 il ne l'avait pas à lui
 celui qui ne l'avait pas à lui
 qu'il n'avait pas à lui
 ils ne l'ont pas à lui, ô h.
 il n'est pas à lui, ô h.
 ils ne les avaient pas
 il ne l'avait pas
 que tu ne (sois) pas
 que tu ne (sois) pas
 pour que tu ne (sois) pas
 tu n'es pas
 (comme) nous n'avons pas toi
 qu'ils n'ont pas toi
 parce qu'il n'était pas
 qu'il ne l'(ait) pas
 qu'il ne (soit) pas
 que nous ne (soyons) pas
 pour que nous ne (soyons) pas
 tu n'as pas nous, ô h. (*pour* nous ne sommes
 pas)
 il ne l'aurait pas, ô h.

<i>esnaçala,</i>	qu'il n'(ait) pas moi
<i>esnaçalen,</i>	qu'ils n'(aient) pas moi
<i>esnadign,</i>	que je ne (sois) pas
<i>esnaroiçuen,</i>	je ne l'(avais) pas à vous (<i>pl.</i>)
<i>esnauc,</i>	tu n'as pas moi, ô h.
<i>esneaquien,</i>	je ne le savais pas
<i>esnian,</i>	je ne l'avais pas, ô h.
<i>esniauc,</i>	elle n'a pas moi, ô h.
<i>esniautec,</i>	ils n'ont pas moi
<i>espacaitu,</i>	parce qu'il n'a pas nous
<i>espada,</i>	s'il n'est pas
<i>espadiotça,</i>	s'il ne les a pas à lui
<i>espaduc,</i>	si tu ne l'as pas, ô h.
<i>espahau,</i>	si elle n'a pas toi, ô h.
<i>espainuen,</i>	parce que je ne l'avais pas
<i>espaila,</i>	parce qu'il n'est pas
<i>espailaroâgu,</i>	parce que nous le l'(avons) pas à toi, ô h.
<i>espailcen,</i>	parce qu'il n'était pas
<i>espailciçaiscolen,</i>	parce qu'ils n'étaient pas à eux
<i>espailciuen,</i>	parce qu'il ne les avait pas
<i>espailçuen,</i>	parce qu'il ne l'avait pas
<i>espailçulen,</i>	parce qu'ils ne l'avaient pas
<i>espaitio,</i>	parce qu'il ne l'a pas à lui
<i>espaitiol,</i>	parce que je ne l'ai pas à lui
<i>espaitituc,</i>	parce que tu ne les as pas, ô h. (<i>pour</i> ils ne sont pas)
<i>espaldimbaçuen,</i>	s'il ne l'avait pas
<i>espaldimbada,</i>	s'il n'est pas
<i>espaldimbadiere,</i>	s'ils ne sont pas
<i>espaldimbadu,</i>	s'il ne l'a pas
<i>espaldimbaduc,</i>	si tu ne l'as pas, ô h.
<i>espaldimbagaaituçue,</i>	si vous (<i>pl.</i>) n'avez pas nous
<i>espaldimbaguindu,</i>	si nous ne l'avions pas
<i>espaldimbaltuc,</i>	si tu ne les as pas, ô h.
<i>espaldimbâlu,</i>	s'il ne l'avait pas
<i>espalimbadâroâit, espal-</i> <i>dimbadâroait,</i>	si je ne l'(ai) pas à toi, ô h.

espalimbadarotec,
espalimbadarozquidan,
espalis,
esquintusquele,
estadign, estadin,
estadintçat,
estaquiala,
estaquicue,
estaquidala,
estaquion,
estaquiolela,
estaquibten,
estaroadan,
estaroat,
estarc,
estarcot,
estarcotac,
estarcotacala,
esteçaançat,
esteçaquela,
esteçadan,
esten,
esténéân,
estetçatela,
estiaçacala,
estiaçu,
estiat,
estieçadaçuelâ,
estieçadan,
estioc,
estioçoçuen,
estioçoçuetela,
estioçoçum,
estioçue (pour estioçoçue),
estiolela,
estiollet,
estire,

s'ils ne l'(ont) pas à toi, ô h.
si tu ne les (as) pas à moi, ô f.
s'il n'était pas
ils n'auraient pas nous
qu'il ne (soit) pas
pour qu'il ne (soit) pas
qu'il ne (soit) pas à toi, ô h.
vous (*pl.*) ne le savez pas
qu'il ne (soit) pas à moi
qu'il ne (soit) pas à lui
comme il n'est pas à eux
qu'il ne (soit) pas à eux
que je ne l'(aie) pas à toi, ô h.
je ne l'(ai) pas à toi, ô h.
il ne l'(a) pas à toi, ô h.
il ne l'(a) pas à moi
tu ne l'(as) pas à moi, ô h.
que tu ne l'(as) pas à moi, ô h.
pour que tu ne l'(aies) pas, ô h.
que vous ne l'(ayez) pas
que je ne l'(aie) pas
qu'il ne soit pas
quand il n'est pas
qu'ils ne l'(aient) pas
qu'il ne l'(ait) pas à lui, ô h.
nous ne l'avons pas, ô h.
je ne l'ai pas, ô h.
que vous (*pl.*) ne l'ayez pas à moi
qu'il ne l'(ait) pas à moi, ô h.
tu ne l'(as) pas à lui, ô h.
que vous (*pl.*) ne l'(ayez) pas à lui
ne l'(ayez) pas à eux, vous (*pl.*)
ne l'ayons pas à lui
ne l'ayez pas à lui, vous (*pl.*)
qu'ils ne l'ont pas à lui
je ne l'ai pas à eux
ils ne sont pas

<i>estilec,</i>	ils ne l'ont pas, ô h.
<i>estiluc,</i>	tu ne les as pas (<i>pour</i> ils ne sont pas)
<i>estiztec,</i>	ils ne les ont pas, ô h.
<i>estuala,</i>	que tu ne l'(aies) pas, ô h.
<i>estuc,</i>	tu ne l'as pas, ô h. (<i>pour</i> il n'est pas)
<i>estuque,</i>	vous (<i>pl.</i>) ne l'avez pas
<i>estuquela,</i>	que vous (<i>pl.</i>) ne l'avez pas
<i>estudala,</i>	que je ne l'aie pas
<i>estun,</i>	tu ne l'as pas, ô f. (<i>pour</i> il n'est pas)
<i>estunala,</i>	que tu ne l'aies pas, ô f.
<i>estut,</i>	je ne l'ai pas
<i>estute,</i>	ils ne l'ont pas
<i>GAITÇAC,</i>	(aie) nous, ô h.
<i>gaitçançat,</i>	pour qu'il (ait) nous
<i>gaitecen,</i>	que nous (soyons)
<i>gaitecençat,</i>	pour que nous (soyons)
<i>gaituc,</i>	tu as nous, ô h. (<i>pour</i> nous sommes)
<i>gaituenaz,</i>	par celui qui a nous
<i>gaitulçuela,</i>	que vous (<i>pl.</i>) ayez nous
<i>gaquixcon,</i>	que nous (soyons) à lui
<i>gare,</i>	nous sommes
<i>goacen,</i>	allons
<i>guiaitezquec,</i>	nous ne pouvons pas l'(avoir), ô h.
<i>guiaitic,</i>	il a nous, ô h.
<i>guiaixcoc,</i>	nous sommes à lui, ô h.
<i>guignaudecen,</i>	nous demeurions
<i>guigneçaque,</i>	nous l'aurions
<i>guigneçaquec,</i>	nous l'aurions, ô h.
<i>guignen,</i>	nous étions
<i>guignoçoque,</i>	nous l'aurions à lui
<i>guignotçaan,</i>	que nous les avons à toi, ô h.
<i>guignozcaan,</i>	nous les avons à lui, ô h.
<i>guihoacec,</i>	nous allons, ô h.
<i>guindian,</i>	nous l'avions, ô h.
<i>guindioán,</i>	nous l'avions à lui, ô h.
<i>guinduela,</i>	que nous l'avions

guinduen,
guintuán,
guintuen,
guintuenean,
guintusquec,

HARTÇATÇUE,
hillçac,

IGUC,
iguçue,
ikhussaçue,
indac,
indan,
indatçic,
indatçue,
indoan,
indudan,
intcela,
intcen,

LEÇAQUEC,
liçajoquec,

litenquenac,
luquec,
luqueen,

NABILLAN,
naçac,
naçacaan,
naçantçat,
naçaçue,
naçalen,
naçalentçat,
nadign, nadin,
nadillala,

nous l'avions
tu avais nous (*pour* nous étions)
nous les avions
quand il avait nous
tu aurais nous, *ô h.*

prenez-le, vous (*pl.*)
tue-le, *ô h.*

donne-le à nous, *ô h.*
donnez-le à nous, vous (*pl.*)
voyez-le, vous (*pl.*)
donne-le à moi, *ô h.*
donne-le à moi, *ô f.*
donne-les à moi, *ô h.*
donnez-les à moi, vous (*pl.*)
tu allais
j'avais toi
que tu étais
tu étais

il pourrait l'(avoir), *ô h.*
il serait à lui, *ô h.*; il pourrait
être à lui, *ô h.*
les choses qui pourraient (être)
il l'aurait, *ô h.*
il aurait pu l'avoir.

(où) je marche
(aie)-moi, *ô h.*
que tu (aies) moi, *ô h.*
qu'il (ait) moi
(ayez)-moi, vous (*pl.*)
qu'ils (aient) moi
pour qu'ils (aient) moi
que je (sois)
que je (sois)

<i>naicela,</i>	que je suis
<i>naicelaric,</i>	pendant que je suis
<i>naicen,</i>	que je suis
<i>naicenean,</i>	quand je suis
<i>naicenetic,</i>	depuis que je suis
<i>naite,</i>	je serais
<i>naiž,</i>	je suis
<i>naquiantçat,</i>	pour que je (sois) à toi, ô h.
<i>naroan,</i>	que j'(avais) à toi, ô h.
<i>naçaianean,</i>	quand je suis à toi, ô h.
<i>naçâic,</i>	je suis à toi, ô h.
<i>naçaiican,</i>	(ce) que je suis à toi, ô h.
<i>naçaiiçue,</i>	je suis à vous (<i>pl.</i>)
<i>naçaiiçuela,</i>	que je suis à vous (<i>pl.</i>)
<i>naçan,</i>	que je sois couché
<i>nau,</i>	il a moi
<i>nauan,</i>	que tu aies moi, ô h.
<i>nauç,</i>	tu as moi, ô h. (<i>pour</i> je suis)
<i>nauçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) avez-moi
<i>nauçuela,</i>	que vous (<i>pl.</i>) avez-moi
<i>nauçuen,</i>	que vous (<i>pl.</i>) avez-moi
<i>nauëla,</i>	qu'il a moi
<i>nauëñ,</i>	qu'il a moi
<i>nauenac,</i>	celui qui a moi
<i>naun,</i>	tu as moi, ô f. (<i>pour</i> je suis)
<i>naute,</i>	ils ont moi
<i>nautenen,</i>	de ceux qui ont moi
<i>nauteney,</i>	à ceux qui ont moi
<i>niabillac,</i>	je marche, ô h.
<i>niaçaten,</i>	qu'ils (aient) moi, ô h.
<i>niaiçaioc,</i>	je suis à lui, ô h.
<i>niân,</i>	je l'avais, ô h.
<i>niaiçaiotec,</i>	je suis à eux, ô h.
<i>niaiçâjoc,</i>	je suis à lui, ô h.
<i>niauc,</i>	il a moi, ô h.
<i>niaun,</i>	il a moi, ô f.
<i>niauten,</i>	ils ont moi, ô f.

<i>nignan,</i>	je l'avais, ô f.
<i>nhoa,</i>	je vais
<i>nihoac,</i>	je vais, ô h.
<i>nindiän,</i>	il avait moi, ô h.
<i>nindathorrenean,</i>	quand je venais
<i>ninduän,</i>	tu avais moi, ô h. (<i>pour j'étais</i>)
<i>ninduela,</i>	qu'il avait moi
<i>nintçaioquele,</i>	je serais à eux
<i>nintçela,</i>	que j'étais
<i>nintçen,</i>	j'étais
<i>ninteke,</i>	je serais
<i>nioan,</i>	je le lui avais, ô h.
<i>niocla,</i>	que je l'avais à lui
<i>nioen,</i>	je le lui avais
<i>nitian,</i>	je les avais, ô h.
<i>nohan,</i>	que je vais, que j'aïlle
<i>nohaniçat,</i>	pour que j'aïlle
<i>nuela,</i>	que je l'avais
<i>nuque,</i>	je l'aurais
<i>OHA,</i>	va, tu vas
<i>ohala,</i>	que tu aïlles
<i>TçAC,</i>	(aie)-les, ô h.
<i>içaçue,</i>	(ayez)-le, vous (<i>pl.</i>)
<i>içagun,</i>	(ayons)-le
<i>içan,</i>	(aie)-le, ô f.
<i>içalçic,</i>	(aie)-les, ô h.
<i>içalçue,</i>	(ayez)-les, vous (<i>pl.</i>)
<i>icela,</i>	qu'il était
<i>icen,</i>	il était
<i>icioen,</i>	il l'avait à lui
<i>iciren,</i>	ils étaient
<i>içuen,</i>	il l'avait
<i>tiagu,</i>	nous les avons, ô h.
<i>tiat,</i>	je les ai, ô h.
<i>tic,</i>	il les a, ô h.

<i>lituc,</i>	tu les as, ô h. (<i>pour</i> ils sont)
<i>tistec,</i>	ils les ont, ô h.
<i>tuc,</i>	tu les as, ô h.
<i>tun,</i>	tu les as, ô f.
<i>tulçue,</i>	vous (<i>pl.</i>) les avez
<i>VENA,</i>	ce que tu avais
<i>vque,</i>	tu l'aurais
<i>vtçac,</i>	laisse-le, ô h.
<i>vtçalcic,</i>	laisse-les, ô h.

APPENDIX B.
LIST OF TRANSLATIONS OF THE BIBLE OR OF
PARTS OF IT INTO BASQUE.

Compiled by E. S. Dodgson, Esq., from Prof. J. Vinson's Bibliography.

1. Iesvs Christ gvre Iavnaren Testamentv Berria. Rochellan. Pierre Hautin, Imprimiçale, 1571. This is the famous translation of Jean de Liçarrague, of which some twenty-five copies are known to be extant.

From this, with much alteration, the Gospel according to St. Matthew was reprinted in 1825 and 1828, the Four Gospels and Acts in 1828, and the whole New Testament in 1828. All these were published at Bayonne.

The Sermon on the Mount, also with much alteration, was published by Fleury (de) Lécuse at Toulouse in 1831, and the Parable of the Prodigal Son, Matthew ii-v, and Acts i-iii in the *Denkmaeler der Baskischen Sprache* by C. A. F. Mahn, Berlin, 1857.

The Gospel according to St. Mark (with Liçarrague's *Dédicace* to Jeanne d'Albret) was reprinted in 1874 at Bayonne for M. Julien Vinson, and the Gospel according to St. Matthew in 1877 at Paris for M. W. J. Van Eys.

The *Euskara*, a periodical issued at Berlin, has reprinted the Epistle of St. Jude and the Epistle of St. Paul to Philemon. It is also now reprinting the Gospel according to St. John.

In several linguistic books, specimens of languages, and collections of versions of the Lord's Prayer in diverse languages, the text of Liçarrague (Matt. vi. 9-13) is reprinted.

2. Evangelioa San Lucasen guissan. El evangelio segun S. Lucas traducido al vascuence. Madrid, impr. de la compaña tipográfica, 1838. Translated into the Guipuzcoan dialect by a physician named Oteiza, for George Borrow (cf. *The Bible in Spain*, chap. xxxvii).

3. Iesu-Christo gure Iaunaren Testament berria lehenago I. N. Haraneder, &c., Bayonne, 1855. The title announces the whole of the New Testament translated into the Labourdin dialect by Jean Haraneder, priest, of St. Jean de Luz (circ. 1740); but the volume really contains only the four Gospels with modifications introduced by the Abbé Maurice Harriet of Halsou, who possesses the autograph manuscript of Haraneder.

4. L'Évangile selon Saint Mathieu, sur la version de M. Le Maître de Sacy, traduite en Langue Basque, dialecte bas-navarrais, par M. Salaberry (d'Ibarolle) pour le prince Louis-Lucien Bonaparte. Bayonne, 1856. Twelve copies only.

5. Le Saint Évangile de Jésus-Christ selon saint Mathieu, traduit en basque souletin par l'abbé Inchauspe, pour le prince Louis-Lucien Bonaparte. Bayonne, 1856. Twelve copies only.

6. El Evangelio segun san Mateo, traducido al vascuence, dialecto Vizcaino, por el P. Fr. José Antonio de Uriarte, para el principe Luis-Luciano Bonaparte. Londres, 1857. Eleven copies only.

7. El Evangelio segun san Mateo traducido al vascuence, dialecto navarro, por D. Bruno Etchenique de Elizondo, para el principe Luis-Luciano Bonaparte. Londres, 1857. Ten copies only.

8. El Evangelio segun san Mateo, traducido al vascuence, dialecto guipuzcoano. Londres, 1857.

Translated by Prince L.-L. Bonaparte. Eight copies only.

9. El Apocalipsis del Apóstol san Juan, traducido al vascuence, dialecto vizcaino, por el P. Fr. José Antonio de Uriarte, para el principe Luis-Luciano Bonaparte. Londres, 1857.

10. Prodromus Evangelij Matthaei octupli, seu oratio dominica, hispanice, gallice et omnibus Vasconicæ linguae dialectis reddita, necnon orthographiae in Evangelio adhibitae accommodata. Londini, 1857. Edited by Prince L.-L. Bonaparte.

11. San Lucasen ebanjelioaren parteac. Edited by Prince L.-L. Bonaparte.

12. Joan iii. 16 (Fin: dial. vizcaino); one page, edited by Prince L.-L. Bonaparte.

13. Joan iii. 16 (Fin: dial. guipuzcoano) ; one page, edited by Prince L.-L. Bonaparte.

14. Canticum trium puerorum in septem praeicipuas vasconicae linguae dialectos versum. Londini, 1858.

15. Canticum trium puerorum in xi vasconicae linguae dialectos versum. Collegit et novae orthographiae accommodavit Ludovicus Lucianus Bonaparte. Londini, 1858.

A second edition in the same year.

16. Canticum canticorum Salomonis tribus vasconicae linguae dialectis in Hispania vigentibus versum. Opera et studio Josephi A. de Uriarte et Ludovici L. Bonaparte. Londini, 1858.

17. El Evangelio segun san Mateo, traducido al vascuence, dial. Guipuzcoano, por el P. Fr. José Antonio de Uriarte, para el principe Luis-Luciano Bonaparte. Londres, 1858.

18. L'Apocalypse de l'Apôtre saint Jean, traduite en basque souletin, par l'abbé Inchauspe, pour le prince Louis-Lucien Bonaparte. Londres, 1858.

19. El Apocalpsis del apóstol san Juan, traducido al vascuence, dialecto guipuzcoano, por el P. Fr. José Antonio de Uriarte, para el principe Luis-Luciano Bonaparte. Londres, 1858.

20. Le Cantique des cantiques de Salomon, traduit en basque labourdin, par M. le cap. Duvoisin. Londres, 1859.

21. Biblia edo Testamentu zar eta berria Aita Fray José Antonio de Uriartec latifezco Vulgatic lembicico aldiz Guipuzcoaco euscarara itzulia, Luis Luciano Bonaparte principeac eta don José Antonio de Azpiazu guipuzcoatarrac lagunduric Londresen, 1859. Only the books of Genesis, Exodus, and Leviticus were published, though the title announces the whole Bible.

22. Le Livre de Ruth, traduit en basque labourdin par le cap. Duvoisin. Londres, 1860.

23. Le Cantique des cantiques de Salomon, traduit en basque Guipuzcoan par le prince L.-L. Bonaparte. Londres, 1862.

24. Le Cantique des cantiques de Salomon, traduit en basque biscayen central, tel qu'il est communément parlé aux environs de Bilbao, et accompagné d'une traduction en basque biscayen littéraire de Marquina, par le P. J. A. de Uriarte.

Suivi d'un petit dictionnaire comparatif des dialectes basques et de notes explicatives, par le prince L.-L. Bonaparte. Londres, 1862.

But the *Dictionnaire* thus promised on the title-page is not found in the volume, having apparently not been printed.

25. La Profecía de Jonás traducida al vascuence, dialecto navarro del valle de Bastan, segun ahora comunmente se habla en la villa de Elizondo, por don Bruno Etchenique. Londres, 1862.

26. La Prophétie de Jonas traduite en dialecte basque de la Basse-Navarre tel qu'il est communément parlé dans la vallée de Cize, par M. l'abbé Casenave. Londres, 1862.

27. La Prophétie de Jonas traduite en basque labourdin, par le cap. Duvoisin. Londres, 1863.

28. Bible Saindua edo testament zahar eta berria Duvoisin kapitainak latinezko Bulgatatik lehembiziko aldizko laphurdiko eskarara itzulia Luis-Luziano Bonaparte Printzeak argitara emana. Londresen, 1859. Finished March 27, 1865.

Ebangelio saindua san Marken arabera, lapurdico escuararat itçulia. Londresen, 1887. Reprinted, with some slight corrections, from Duvoisin's Bible.

Ebangelio saindua san Joanesen arabera, lapurdico escuararat itçulia. Londresen, 1887. Reprinted, with some slight corrections, from Duvoisin's Bible.

29. El Salmo quincuagésimo traducido al vascuence del valle de Salazar, de la version castellana de don Felipe Scio, por don Pedro José Samper, abad de Jaurieta. Londres, 1867.

30. Ebanyelio saindua san Luken arabera. Lapurdico escuararat itçulia. Londresen, 1868. Editions also in 1871, 1878, 1887.

31. Jesu-Cristoren evangelio sandua Juanec dacarran guisara. Don Joaquin Lizarragac euscaran itzulia itzes itz, daiquen diña, eguiaren amarez, eta Luis Luciano Bonaparte principeac arguitara emana. Londresen, 1868.

In the northern High-Navarrese dialect.

32. El Salmo quincuagésimo, traducido al vascuence aezcoano, salacenco y roncalés de la version castellana del padre Felipe Scio, por don Martin Elizondo de Aribe, don Pedro Samper abad de Jaurieta, y don Mariano Mendigacha de Vidángoz. Londres, 1869.

33. Le Cantique des trois enfants dans la fournaise, dans les dialectes basques d'Aezcoa, de Salazar et de Roncal, tel qu'il a été recueilli sur les lieux mêmes

à Aribé, à Jaurrieta et à Vidangoz, de la bouche des gens de la campagne, avec l'indication des variantes les plus importantes particulières aux autres localités de ces trois vallées. Par le prince Louis-Lucien Bonaparte. Londres, 1869.

A second edition, revised, was published the same year.

34. Le Cantique des trois enfants dans la fournaise, dans les trois sous-dialectes du basque haut-navarrais méridional, tel qu'il a été recueilli de la bouche des gens de la campagne par le prince Louis-Lucien Bonaparte. Londres, 1869.

35. Jesu Cristoren Evanjelioa Lucasen araura. Londres, 1870. Reprinted in 1877 at Buenos Aires and in 1881. In the Guipuzcoan dialect.

36. Ebanjelio Saintia Jesus-Kristena jondane Johaneren arabera. Bayonan, 1873. Another edition at Orthez in 1888. Translated by Miss Anna Urruthy. In the Souletin dialect.

37. Jondane Phetiriren Epitriac. Bayonan, 1873 and 1887. Translated by Miss Anna Urruthy. (Souletin.)

38. Parabola del sembrador, traducida á los ocho dialectos del vascuence y á cuatro de sus subdialectos. Londres, 1878. Edited by Prince L.-L. Bonaparte.

Prince L.-L. Bonaparte had already published versions of this parable in six Basque dialects (Guipuzcoan, Biscayan, High-Navarrese, Labourdin, Low-Navarrese, Souletin) in pp. 1-6 of his work: *Parabola de seminare ex evangelio Matthæi in LXXII Europæas linguas versa*. Lond. 1857.

39. Jesu-Cristoren Evangelioa Juanen araura. Londres, 1879. (Guipuzcoan.)

40. Ruthen libria, Salomounen kantiken kantika, Jonasen libria. Bayonan, 1888. (Souletin.)

41. Perlasco Colierbat. Un collier de perles, ou passages extraits du Nouveau Testament de Notre Seigneur Jésus-Christ. Bayonne, Bordeaux, Paris, 1864.

Another edition at Paris, 1879, where it is still on sale at the Bible shop near the Louvre.

42. Spécimens de variétés dialectales basques (I. Fontarabie, II. Ustaritz, III. Bardos) by J. Vinson. Paris, 1876. Observations sur le basque de Fontarabie, by pr. L. L. Bonaparte. Paris, 1877. Chapter ii. of St. Matthew.

43. Genesis and part of Exodus (to verse 6 of ch. xxii) from the MS. of Pierre d'Urte circ. 1700, printed at the University Press, Oxford, 1894.

Many of the above editions are out of print, and others are so rare that they can be procured only with great difficulty.

The following may be bought at the stores of the British and Foreign Bible Society: the Gospels according to St. Mark, St. Luke and St. John in the Labourdin dialect: the Gospels according to St. Luke and St. John in the Guipuzcoan dialect: the Gospel according to St. John, the Epistles of St. Peter, and the books of Ruth, Canticles, and Jonah, in the Souletin dialect.

Other translations still exist unpublished in MS. Prince L.-L. Bonaparte possessed many. M. Vinson has recently acquired the original MS. of a translation of the book of Job in the Souletin dialect, made (circ. 1835) by J. B. Chaho.

To the above must be added the Penitential and a few other Psalms and verses from both Testaments in Roman Catholic books of devotion, published since the beginning of the seventeenth century. It cannot be ascertained when or by whom they were translated, but in several dialects they seem to be very well done.

Several quotations from the New Testament are found in a tract, the only one ever published in Basque, entitled *Bakea heriotzeco orenean* ('Peace at the death-hour'), printed at Bayonne in 1878. This tract was translated from a French one, entitled *La paix au lit de mort*, a reprint of a Brussels edition which bore the title *L'heureuse délivrance* (no. 602). The original was an English tract, the title and origin of which I have not discovered. ✓

Oxford

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS

BY HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

